

600034225M

41.

1241.

AMMONII ALEXANDRINI

QUAE ET

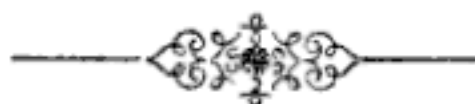
TATIANI

DICITUR

HARMONIA EVANGELIORUM

IN

LINGUAM LATINAM ET INDE ANTE ANNOS MILLE IN FRANCICAM
TRANSLATA

INDICEM TAM ANTIQUÆ QUAM HODIERNÆ DIVIDENDI SINGULA EVANGELIA METHODO
ACCOMMODATUM

ADDIDIT

J. A. SCHMELLER.

VIENNÆ.

APUD FR. BECK UNIVERSITATIS BIBLIOPOLAM.

1841.

1241.

112

STEPHANO ENDLICHER.

P r o l o g u s.

Versionis francicae partem illam, quae ex Evangelio secundum Matthaeum compilari potuerat, edidimus abhinc annos quatuordecim *). Sufficiebat in finem, quem tunc nobis proposueramus, illa sola particula.

Cedentes monitis amicissimisque adjuti curis viri non de uno solo doctrinae genere insigniter meriti, cui volumen hocce quippe magna ex parte suum jure dicatur, damus, quod jam dare licet, opus integrum i. e. versionem utramque: francicam quidem, qualem e codice S. Galli anno 1827 a nobis transscriptam et anno 1832 ab amico D. Aemilio Braun Gothano denuo collatam reservabamus.

Ipsam inter praecipuas linguae patriae antiquissimae reliquias recenseri, nemo est qui ignoret. Huic, ut et aliis id genus monumentis literariis, accidit, ut integra in uno solo codice manuscripto, scilicet illo Sangallensi, ad nostram aetatem pervenerit.

Nihil enim certi constat, quo devenerit alter quidam, qui olim extabat apud Bonaventuram Vulcanium Brugensem, prout ipse in libello »de literis et lingua Germanarum» [Lugduni Bat. 1597 in 8° pag. 54.] adjectis ex illo speciminibus aliquibus affirmat, cujus codicis quoque Joa. Isacius Pontanus in »Originum Francicarum» libro sexto [Hardervici 1616 in 4° pag. 588 — 597], ampliora addens specimina, mentionem facit **), quemque adhuc post annum 1653 oculis suis vidit Franciscus Junius Fr. f., rerum Germanicarum scrutator ille acerrimus. Nam quod inter codices ab eodem Junio relictos in Bibliotheca Bodleiana Oxoniensi hujus Harmoniae latino-francicae asservatur exemplum non est ipse antiquus Vulcanii codex, sed modernum tantummodo ejus apographon, a Junio, dum inter vivos esset, cum commentariis suis prelo paratum ***).

*) In libello cui titulus: Evangelii secundum Matthaeum versio francica seculi IX., nec non gothica seculi IV. quoad superest. Stödgardi 1827. 8°.

**) Quae idem Pontanus ibidem pag. 461 ad fidem libri cui titulus: »Instructions du Pere Chretien à ses enfans» [à Paris chez Guil. Morel anno 73] de libro memorat in bibliotheca Capituli Lingonensis [de Langres] extante, in altera facie latinam in altera francicam vulgarem translationem Concordiae Evangelistarum habente, missa facimus, nescientes utrum verò, ad quam quidem auctor alludit, de francica antiqua, scil. theotisca, versione sermo sit nec ne.

Nil tale nos quidem invenimus in Catalogo cl. Gustavi Haenel plurimas Galliae [ut et Helvetiae, Belgii, Britanniae M., Hispaniae, Lusitaniae] Bibliothecas, nec tamen illam Lingonensis Capituli, forsàn pridem distractam, comprehendente [Lipsiae 1830. 4°].

***) Id ita esse jam ex Wanleii Catalogo pag. 323 uti et ex Hickersii grammatica franco-theotisca p. 6 poterat intelligi. Ne tamen quidquam dubii relinqueretur, literis adivimus clarissimum B. Bandinel Bibliothecae Bodleianae Praefectum, cujus humanitate ejus rei prorsus certi facti sumus. Agglutinata est hujus apographi (chartacei in folio) paginae primae schedula, cui sequentia Junii manu inscripta habentur: »Tatiani Alexandrini Harmonia evangelica francico-latina, pluribus in locis diligenter collata cum antiquissima quatuor Evangeliorum translatione anglo-saxonica et Vulphilae interpretatione gothica ex argenteo ut vocant codice deprompta.»

Nec, si quis statuere velit codicem Vulcanii eundem fuisse ac Sangallensem, qui forte pro tempore inter ipsius manus versaretur, suppositio talis facto comprobari videtur, quippe codicum altero incolumi, altero immani lacunâ foedato, lectionibusque hinc inde sat divergentibus.

Nuper quidem cl. Carolus Greith auctor libelli „*Spicilegium Vaticanum*” [Frauenfeld 1838 in 8° pag. 72.] inter codices Bibliothecae Vaticanae e Palatina oriundos nec cum ceteris restitutos membranaceum quemdam numero 54 consignatum, cui in catalogo titulus „*Anonymi Harmonia Evangelistarum theutonicè*”, eandem versionem continere auguratus est. Dolendum sane, auctorem Spicilegii inspectione ipsius codicis supersedissee; quaeri enim potest, an revera idem de quo agimus nec recentius quoddam illi simile opus germanicè versum*) sub illo titulo lateat, deinde utrum codex Vaticanus eâdem qua Vulcanianus lacunâ foedus, an verò tertius a Vulcaniano perinde atque a Sangallensi diversus sit. Bibliotheca Palatina jam anno 1623 Romam abductâ, codicem Vulcanii, adhuc anno 1653 aut sequentibus [cis Alpes, ut videtur] a Junio inspectum inter Palatinos extare, meritò dubitavimus. Cum verò praefatus codex etiam in illorum numero fuisse potuerit, quos tum aliorum tum Nicolai Heinsii industriâ undique collectos Romam secum devexit anno 1658 Christina Regina Sueciae, litteris consulimus amicum supra laudatum jam Romae agentem D. Aemilium Braun, rogantes ut in codicem istum Vaticanum accuratius inquireret. Mandat nobis amicus sub numero illo librum sibi longe diversum fuisse prolatum, nec quem salutavit Bibliothecarium alius hujusmodi qui ibidem extet codicis habere notitiam.

Iterata cl. Boehmeri idem docuit indagatio.

E solo illo igitur apographo Juniano, quod tamen non ipsius sed alius cujusdam et ex parte Freheri manui deberi censetur, et quod jam anno 1694 a se edendum transscripserat cel. Fridericus Rostgaard Danus, primam demum Harmoniae istius in linguam germanicam versae, in Hickesii quoque grammaticis anglo-saxonica et franco-theotisca passim citatae editionem adornavit Joannes Philippus Paltenius in libro cui titulus: „*Tatiani Alexandrini Harmoniae Evangelicae antiquissima versio theotisca etc.*” Gryphiswaldiae 1706 in 4°.

Annis viginti vix devolutis posthac etiam cl. Joannes Georgius Scherz Argentinensis idem opus secundo Thesauri Schilteriani volumini [Ulmae 1727 in fol.] ex ipsis Paltenii schedis msc^{ta} cum Schiltero, dum inter vivos esset, communicatis adjiciendi consilium coepit, quod et more suo accuratissime notatis undique variantibus apographorum et schedarum lectionibus executus est.

Haec tamen non minus ac praedicta editio foedo illo quasi tertiae textus germanici partis defectu laborat, quae res eo magis miranda, quod, qui tantum contulit ad adornandum Schilteri Thesaurum, Bernardus Franckius ipsi Sangallensium Bibliothecae praefectus extiterit.

„Incidi Heidelbergae (ubi primus hujus lucis auras ipse hausit) anno Domini MDCLIII in „Tatiani Alexandrini Harmoniam Evangeliorum latino-francicam a Bonaventura Vulcanio „quondam ad Marquardum Freherum transmissam atque in capita CCXLIV distinctam, „sed in medio sui LXXVI circiter capitum lacuna foedam.”

„Ac licet jactura tam atrox non levi pectus moerore pulsaret, nequaquam tamen deposui „animum altius aliquando penitusque percensendi quae supererant, sed universum opus perpetuo veluti commentario illustrare institui.”

Extat in Bodleiana inter Codices Junianos praeter hunc, qui numero 13 signatus est, alius numero 42 notatus, qui Junii „Auctarium notarum in Tatianum” continet, in cujus p. 290 legere est quae sequuntur:

„De verbo **ubarhuhrtige** superbos.”

„Quum in hujus Harmoniae apographo, quod Marquardo Frehero miserat Bonaventura Vulcanius, scriptum invenissem **zispreitta ubarhuhrtige**, videbatur „**ubarhuhrtige** illud referendum ad **ufarhabanen**, quod occurrit CLXXI. Postea „quam vero clarissimi domini Nicolai Heinsii Dan. filii beneficio in ipsius Vulcanii codicem incidissem atque **ubarhuhrtige** scriptum invenissem, statim quoque, missa priore „conjectura, sensi vocem hanc plenissime referendam ad alamannica **hugen, erhugen, „gehugen**, de quibus fusè agimus in annotatis ad XXVII. 1.”

*) Quale e. gr. illud a L. Joach. Felleri in Catalogo codicum Mss. Bibliothecae Paulinae Lipsiensis 1686 pag. 79 citatum.

Forte concludet inde quis codicem; qui versionem integram continet, ipsum adhuc tunc temporis Bibliothecarium latuisse. Prima sane publica de illo notitia Martino Gerberto [v. Iter alemannicum, typis Sanblasianis 1765 pag. 96.] deberi videtur.

Melius de thesauro hocce informatum se demonstrat posterior illius Bibliothecae Praefectus I. X. Hauntinger, qui capitum, quae in editis desiderabantur, sex ultima, scil. CXLVII. — CLII., manu propria ex illo transcripta Jacobo Hess Turicensi, ejusdem libro „Bibliothek der heiligen Geschichte“ [Frankfurt u. Leipzig 1792 in 8° tom. II., pag. 544 — 571] inserenda transmisit.

Specimen aliud, sc. parabolam de filio prodigo [Luc. XV. 11 — 32.], cum annotationibus suis edidit doctissimus et de vetustioribus Germaniae literis summopere meritis D. Leontius Füglistaller, haud pridem fatis ereptus, in Stalderi Dialectologia Helvetica (Aarau 1819 in 8° pag. 259 — 267).

Transscriptus fuit Codex Sangallensis circa annum 1815 in usum J. C. Zahni post absolutam versionem gothicam Ulphilanam etiam hancce francicam, nisi fato abreptus fuisset, edituri.*) Aliae quoque innotuerunt apographae, quarum duae unacum illa Zahni in Bibliotheca Göttingana asservantur, aliam sibi comparavit cl. Graff [Althochdeutsch. Sprachschatz I. pag. LXVIII. — LXX.]. Is vir doctissimus de edenda illa cogitans, cum editionem a nobis ipsius intentum ignorantibus paratam jam prelo subesse comperiret, ultro a proposito destitit. Nostrum fuerat cedere viro probatiori, nisi res jam eo processisset.

Ceterum Codex Sangallensis [numero 56 notatus in folio] circa finem seculi IX. exaratus, in Catalogo quodam anni 1461 intitulatus »*Plenarium de quatuor unum et teutonicum*», tegumenti anterioris parti interiori inscripta haec habet: »Liber S. Galli. Hunc librum cum diligentia quaesitum diu et vix inventum resumite sancte Pater Erneste in nomine Domini.» Scripta fuerunt verba ista, si quidem ad illum, qui tunc temporis Decanus Monasterii fuit, Ernestum spectent, circa annum 1271, codicem dudum sat magni habitum fuisse demonstrantia.

In utraque cujusvis folii [quorum 171 numerantur] facie singulis textus latini lineis certo arbitrio distinctis similes e regione versionis germanicae lineolae respondent. Ad marginem notatur quota quaeque illarum tractetur particularum, in quas singula Evangelia antiquitus distingui solebant, indicando pariter quotus ubique decem Canonum concordantiarum ab Eusebio statutorum locum habeat, ad quae quidem infra revertemur.

Capitum quae Cod. Sangallensis sistit numerus est CLXXXI., cum in Juniano CCXLIV. [inde a CLIII^{do} minutiora] habeantur.

Versio haec germanica, cuinam, ni forte pluribus, debeatur, parum constat. Si, forsitan non obstantibus locis quibusdam minus justè redditis, hujus Summae Evangeliorum interpres inter doctiores clarioresque seculi noni viros sit quaerendus, trium illorum meminisse licuerit, quos M. Flacius Illyricus in epistola ante Otfridum ab ipso editum inserta dedicatoria, nescimus qua auctoritate, inter sacrarum Scripturarum non commentatores tantum sed et in vernaculam linguam translatores recenset**).

Quamvis enim juniorem his viris linguae aetatem prae se ferant quos novimus codices, Sangallensis scil. et ille quo usus est Fr. Junius, nulla tamen idem de eorum matrice praesumendi necessitas subesset. Certe Sangallensis diversorum nec ejusdem temporis librariorum idiotismos et correctiones demonstrat***). Attamen comparantes translatoris nostri verba cum quibus usus est ille certè antiquior Evangelii secundum Matthaeum interpres multo minus servilis, cujus fragmenta bibliopegarum cultro

*) Inseruit Zahnius introductionis quam Harmoniae praemittendam conscripserat partem libro periodico cui titulus: Sprach- und Sittenanzeiger der Deutschen. 1817. 4°. p. 198—239.

**) „Tempore Caroli M. tres docti viri: Strabo (obiit 849), Hrabanus (obiit 859) et Haimo (obiit 853) idem sacrum volumen in vulgarem linguam convertisse leguntur, quorum tamen opus tam citò interiisse valde dolendum est.“

***) Varias quas prior quidam scripserat literas [e. gr. *u* in *cuman* et in *un* dativi pluralis syllaba, labente interea, ut videtur, idiomatis indole, in *o*], *bim* in *bin*, pariter vocolas quasdam, dialectum inferioris Germanicae potius quam superioris redolentes [quales *hie*, *thie*, *these* in *her*, *ther*, *theser*] mutavit posterior; nec *h* vel *un* initiales ante *l*, *n*, *r* jam usquam reperies.

comminuta nuper *Stephani Endlicher* et *Henrici Hoffmann* cl. virorum conjunctâ curâ in lucem producta sunt, nostrum ullam de illo habuisse notitiam vix nobis persuaserimus.

Jam de latino quoque textu, germanici istius protypo agemus, quem si pag. 1. translationem Victoris Episcopi Capuani dicimus, id qua ratione acceptum velimus, primo loco exponendum erit.

Cunctis, qui hactenus innotuere, hujus Harmoniae codicibus praefixa est quae sequitur,

Praefatio Victoris Episcopi Capuae.

»Cum fortuito in manus meas incideret unum ex quatuor Evangelium compositum, et absente titulo non invenirem nomen auctoris, diligenter inquirens, quis gesta vel dicta Domini et Salvatoris nostri, evangelica lectione discreta, in ordinem, quo se consequi videbantur, non minimo studio ac labore redegerit: reperi *Ammonium* quendam *Alexandrinum*, qui canonum quoque Evangelii fertur inventor, *Matthaei Evangelio* reliquorum trium excerpta junxisse ac sic in unam seriem Evangelium nexuisse. Sicut *Eusebius* Episcopus *Carpiano* cuidam scribens in praefatione editionis suae, qua canones memorati Evangelii edidit, supradicti viri imitatus studium, refert in hunc modum: *Ammonius* quidam *Alexandrinus* multum, ut arbitror, laboris et studii impendens unum ex quatuor nobis reliquit Evangelium.

»Ex historia quoque ejus comperi, quod *Tatianus* vir eruditissimus et orator illius temporis clarus, unum ex quatuor compaginaverit Evangelium, cui titulum *Diapente* imposuit. Hic beati *Justini* philosophi et martyris, dum adviveret, discipulus fuit. Quo migrante ad Dominum cum palma martyrii, magistri sanctam deserens disciplinam, et doctrinae supercilio elatus, lapsus in *Encratitarum* haeresim, *Marcionis* potius amplexus errorem quam *Justini* Christi philosophi veritatem, suae vitae perniciosus, excoluit, asserens inter alia, nuptias et stupra pari crimini subjacere. Sed et dictis apostolicis manus profanae emendationis vel, ut dicam verius, corruptionis dicitur intulisse. Sed quia et hominum perfidorum (Christi Dei nostri operante potentia) confessione vel opere saepe triumphat gloria veritatis (nam et daemones Christum fatebantur, et filii Scevae in actibus apostolorum in nomine Jesu, quem *Paulus* praedicaret, daemonia fugabant), *Tatianus* quoque, licet profanis implicatus erroribus, non inutile tamen exhibens studiosis exemplum, hoc Evangelium, ut mihi videtur, solerti compaginatione disposuit, et forsitan adhuc beati *Justini* adhaerens lateri, illius eruditionis merito hoc opus explicuit.

»Arbitror enim propterea non *Ammonii*, sed hujus esse editionem memorati voluminis, quod *Ammonius* *Matthaei* fertur relationi reliquorum relatione discretos annexuisse sermones: hic vero sancti *Lucae* principia sunt assumpta, licet ex maxima parte *Evangelio sancti Matthaei* reliquorum trium dicta conjunxerit, ut jure ambigi possit, utrum *Ammonii* an *Tatiani* inventio ejusdem operis debeat aestimari. Verumtamen: vel si jam haeresiarches hujus editionis autor extitit *Tatianus*, verba Domini mei cognoscens libenter amplector: interpretationem, si fuisset ejus propria, procul abjicerem. Nam et contra gentes magnificos libros edidisse narratur.

»Hoc igitur Evangelium cum absque numeris reperissem, quos *Ammonius* mirabili studio reperit, *Eusebius* vero *Caesareae* Episcopus *Palestinae* ab eo accipiens exemplum, diligenter excoluit, quibus communiter ab Evangelistis dicta vel propria sunt, notulis declarata, Domino adjuvante studium laboris impendi, ut memoratos numeros per loca congrua diligenter adfigerem. Quodsi dubitatio alicujus verbi fortasse provenerit, ex appositis numeris ad plenariam recurrens quilibet Evangelii lectionem, an et ibidem ita se sermo habeat, de quo ambiguitas provenerat, incunctanter inveniat, et absque scrupulo studiosi mens segura hoc possit uti volumine. Quod etsi a compositi hujus autore voluminis cum numeris editum fuit, sed transcribentium desidia omissi putantur; nos tamen in eo sumus labore versati, quo opera solet novella praesumi.»

»Sciendum sane, quod hic numerus canonicus usque ad denariam perveniat quantitatem. Neque scriptionis voluntate horum numerorum summa defixa est, sed

ratione et regula naturali ab Ammonio inventa est sagaciter. Neque enim aut infra denarium aut ultra poterit ullo modo alius numerus reperiri, qui quatuor Evangelistarum dicta communia aut propria valeat explicare. Quod praesenti facile potest exemplo probari, nam aut

- I. Omnes quatuor sibi concordare necesse est, aut
- II. Matthaeus, Marcus, Lucasque sibi conveniunt, aut
- III. Matthaeus, Lucas Joanni consentiunt, aut
- IV. Matthaeus, Marcus Joanni concordant, aut
- V. Matthaeus cum Luca eadem loquitur, aut
- VI. Matthaeus cum Marco paria loquitur, aut
- VII. Matthaeus cum Joanne similibus loquitur, aut
- VIII. Lucas cum Marco eadem narrat, aut
- IX. Lucas cum Joanne non discrepantia referunt, aut
- X. singuli propria inveniuntur exponere^{*)}.

„In quatuor igitur Evangelistis evidenti numerorum ratione monstratum est, quod non valeat communis propriaque relatio ultra progredi, aut intra denariam contrahi quantitatem.

„Quos tamen canones breviter subter adnexui, quibus unusquisque canon numeris declaretur, vel ut manifestius fiat, in quo canone qui Evangelistae communia vel propria dixerint, facile lector inveniat. Ordinem vero quem in canonum ratione digessimus ad hoc exeruvimus, ut sola probatio fieret, rationabiliter denarii summam fuisse conscriptam. Nam quae sit eorum positio, breviter ut diximus, infra notare curavimus. Ipsos quoque numeros in unum pariter congregatos in modum, quo eos Sanctus Hieronymus digessit, curavi describere juxta seriem dumtaxat, qua totius Evangelii hujus lectio explicatur, ut qui eadem vel alia aut ubi propria Evangelistae protulerint (memoratos numeros prius curiosus lector si velit inspiciens) facile ex nota numeri reperta comprobet lectione. Sanctam et beatissimam trinitatem precantes, ut nos in veritate scripturarum suarum erudire dignetur et discretionis gratiam tribuat, quatenus ut optimi trapezitae omnia probemus secundum Paulum, et quae sunt bona sectemur.”

Asservatur in Ecclesia Fuldensi ille ipsissimus, quem anno 546 suis manibus tractaverat Victor, reverendae antiquitatis codex, a S. Bonifacio, ut traditur, ex Italia allatus, et foliis formae octavae oblongae prope quingentis, ante sex alia diversi argumenti opuscula, hanc quatuor evangelistarum Harmoniam in canones et numeros distinctam continens. Primam hujus codicis descriptionem accuratorem exhibuit anno 1724 Joannes Fridericus Schannat in libro, cui titulus: *„Vindemiae literariae”*, [I. pag. 218 — 221], ubi etiam habetur specimen aeri incisum tam chirographi quam verborum, quibus Victor illum legisse simulque ad alterius libri exemplar correxisse testatur^{*)}. Inde quam huic ipsi codici praefixit Praefationem ad solum illum primitus spectasse crediderimus, quod posterioribus quoque exemplis

^{*)} Vide quae versus finem notae sequentis dicentur.

^{**) Dubitantes utrum, post varias librorum Fuldensium distractiones, thesaurus iste hodie ibidem sit superstes, D. Nicolaus Bach scholae Fuldensis Rector, initio hujus anni morte praematura studiosae juventuti et literis ereptus, certiores nos reddidit, codicem ibidem remansisse salvum, eumque nuperrime a cl. Carolo Lachmann, veteres librorum evangelicorum textus denuo recensente, inspectum et rite collatum fuisse. — Quam supra dedimus canonum expositionem codex iste exhibet talem: „nam aut omnes quatuor sibi concordare necesse est, aut Matthaeus, Marcus Lucasque sibi conveniunt, aut Matthaeo Joannes consentit, aut Matthaeus Lucae concordat, aut Matthaeus cum Marco eadem loquitur, aut Marcus cum Luca et Joanne propria loquitur, aut Marcus cum Joanne similibus loquitur, aut Marcus cum Luca eadem narrat, aut Lucas cum Joanne non discrepantia refert, aut singuli propria inveniuntur exponere”. Huic, quamquam ipsius Victoris, lectioni illam aliam, quam codex Monacensis sistit, certe justiore substituendam censuimus. In utroque codice praefationem excipit aliud canonum schema, quale in Hieronymi ad Damasum epistola [vide infra p. VII. notae primae lineas 3—8] habetur. Post „ediderunt” subjungitur in codice Fuldensi sat eleganter exarato alia multo minus culta [forte ipsius Victoris] manu: „ubi est Marcus Joannes”; in codice vero Monacensi eadem, quae cetera scripsit manus addit: „ubi est Marcus, Lucas, Joannes, ubi est Marcus Joannes”, quibus verbis interrogari videtur, an, quod quidem supra negatur, canonum numerus ad duodenarium perducipotuerit.}

ex illo, quo forte et ipse translationis germanicae autor usus, originem trahentibus addita fuerit, nullatenus mirantes.

Quod autem illos Ammonii atque Eusebii numeros attinet, quos Victor codici suo iisdem carenti adfixisse asserit, dubium relictum est, utrum eosdem ex Evangeliorum collatione ipse denuo eruerit, an vero — quod quidem sine multo »studio laboris« fieri poterat — ex alio exemplo tantummodo transcripserit.

Si codex Fuldensis revera ille ipse, de quo sermo Victoris est, nullum circa textus quem sistebat latinitatem dubium restat. Nec praefationis verba aliud quidquam indignant, ex quo praesumere liceat, Victorem textum a se modo latinitate donatum aut adhuc donandum prae manibus habuisse. Evangelia certe inde a primis a Christo seculis latinizata extiterunt, cumque vix licuerit verbis usu majorum atque auctoritate virorum qualis S. Hieronymus sancitis alia postmodum novella subrogare, loci omnes et singuli Harmoniae [ceu centonis ex puris putis Evangelistarum dictis consarcinati] ad canonum Eusebianorum et numerorum Ammonianorum normam e versione vulgata jam seligendi potius quam denuo transferendi erant. His igitur perpensis per illum, qui pag. 1. habetur, titulum *Translatio Victoris Capuani*, translationem, de qua Victori prima debetur mentio, intelligi velimus.

Porro reddenda videtur ratio, cur operi ipsi non, ut vulgo, Tatiani, sed Ammonii Alexandrini nomen praefixerimus.

Cum quidem praeter Victoris conjecturam nihil obstare videatur, quo minus Harmoniam istam in ipso, quo solo ad nos, forsitan etiam ad illum, pervenit, idiomate, scil. latino, concinnatam credamus, ista tamen viri sancti conjectura id merito auctoritatis exercet, ut nos quoque ad graecam operis originem recurramus. Inquirens enim Victor »quis gesta vel dicta Domini evangelicâ lectione discreta in ordinem, quo se consequi videbantur, redegerit«, id in Eusebii Caesareensis ad Carpianum epistola de Ammonio quodam Alexandrino, at in ejusdem [Eusebii] Historia [ecclesiastica IV. cap. 29.] idem de Tatiano Justini discipulo assertum reperit. Collatis Eusebii de utroque opere dictis cum nostro, quamvis ob levis momenti quid Tatianum versùs inclinari videatur, concludit tamen »jure ambigi posse, utrum Ammonii an Tatiani inventio ejusdem operis debeat aestimari.« Opus hoc post Victoris tempora sat divulgatum ac multis in usu fuisse videtur. Id vel ex hoc liquet, quod duo seculi XII. scriptores, Zacharias Episcopus Chrysopo litanus et Petrus Cantor Parisiensis, amplos in idem conghesserint commentarios. Horum prior quaestione, an Ammonius, an Tatianus, an vero, quem ex Augustini de villico iniquitatis homilia addit, Theophilus auctor sit, supersedendum putavit; nihil enim interesse, ait, ignorare, quis hujus auctor immo ordinator extiterit, cum tam verba quam sententiae Evangelistarum sint, et Matthaei dictis reliquorum trium excerpta arte miramisque miranda brevitate jungantur. Petrus Cantor eandem questionem prorsus praeteriit. Guido de Perpiniano in praefatione ad »*Quatuor unum*« circa initium sec. XIV. aliâ quadam ratione ab ipso concinnatum, de illo antiquiori opere loquens, id Ammonio Alexandrino tribuit. Joannes Gerson, qui, circa ejusdem seculi finem, S. Augustini in libro de *consensu evangelistarum* sub una serie narrationis evangeliorum verba usque ad tempus, quo praedicare et baptizare Joannes exorsus est, compingentis vestigia secutus, ejusdem incoeptum quodammodo continuare tentavit, in prologo operis sui, cui titulus: *Unum ex quatuor* vel *tetramonum*, vel *Monotessaron*, nullum quidem nec de Guidonis, nec de Petri, nec de Zachariae libris facit mentionem. Latuerint cum forte horum, immo ipsius Ammonii codices, cum quoad hunc expressè addat: »utrum vero liber Ammonii *Unum ex quatuor* reperiatur usquam apud Latinos, ignoro.« Hermannus Zoest, qui seculo demum XV. *Evangelium ex quatuor unum* ab anterioribus sat diversum conscripsit, omnino tacet de antecessoribus suis *).

Exinde vero, cum tot aevi superioris scripta artis typographicae beneficio multiplicari coepissent, ansam praebuit illa potissimum Victoris conjectura, ut opus hocce

*) Non defuit seculo XV. qui eadem ratione, qua a supra nominatis quatuor evangelia in unum consarcinata fuerunt, omnes quoque Pauli epistolas in unam redegerit, scil. Dionysius Richel Carthusianus in libro, quem *Monopanton* inscripsit.

ab aliis sub Ammonii, ab aliis sub Tatiani nomine ederetur. Primus, quod sciamus, illius editor Michael Memlerius titulum textui e codice quondam Eberbacensi deprompto praefigere non dubitavit talem: *Quatuor Evangeliorum Consonantia ab Ammonio Alexandrino congesta ac a Victore Capuano Episcopo translata* [Moguntiae 1524 et posthac Coloniae 1532 in 8°]. Circa idem fere tempus, nempe anno 1523, prodiit Augustae Vindelic. in 4° aliud quoddam ab illo longe diversum opus brevius, titulum prae se ferens talem: *Evangelicae Historiae ex quatuor Evangelistis perpetuo tenore continuata narratio ex Ammonii Alexandrini*) fragmentis quibusdam e graeco per Ottomarum Lusciniū versa etc.* Habebantur hoc modo jam Harmoniae duae, quarum si alteram Ammonio, alteram certe Tatiano tribuendam censuerunt subsequentes utriusque operis editores. Primum in *Monumentis Patrum orthodoxographorum* [Basileae 1569 in fol. tomo II. p. 659 — 661] illa, quam Memlerius Ammonii nomine vulgaverat, „*Evangeliorum quatuor Harmonia Tatiano Alexandrino auctore*” intitulatur, cum altera, scil. illa a Lusciniō edita, Ammonii nomen prae se ferat. Secuti quidem sunt Basileenses hosce [Heroldum scil. et Grynaeum] editores Bibliothecae SS. Patrum Colonienses [1617 in fol. tomo II.] et Parisienses [1644 in fol. tomo VII.], in notis tamen adiectis sententiam profitentes plane contrariam**). At Lugdunenses demum Bibliothecae Patrum editores [1677 in fol. tomo III.] et Veneti [1766 in fol. tomo II., ubi in prolegomenorum capite XIX. lucida Gallandii de hac re disquisitio] huic, de qua agimus, Harmoniae solemnem Ammonii nomen praefigere nullatenus dubitaverunt. Militat insuper pro Ammonio operis nostri ordinatore auctoritas doctorum virorum, quales e. gr. Trithemius [de script. eccl.], Baronius [Annal. eccl. Romae 1594 tomo II. pag. 189—190], Fabricius [Biblioth. graec. 1801. tomo VII. pag. 400], Ittingius [Hist. eccl. II. seculi selecta capita Lipsiae 1711 p. 17—19], Hamberger [Zuvel. Nachr. 1758 II. p. 562], et aliorum.

Quae vero, ut hos sequeremur, nos praecipue induxit consideratio haec est. Cum primaria auctoris graeci intentio ea fuisse videatur, ut series continua dictorum et factorum Christi, eorumque ipsis, quibus ab Evangelistis tum quaternis, tum ternis, tum binis, tum singulis traduntur, verbis narratorum contexeretur, id fieri vix potuit, quin praevio modo singula Evangelia in certas particulas distincta, caeque numeris consignatae fuerint. Inde potissimum nobis persuaserimus, illum ipsum cui, teste Hieronymo in epistola ad Damasum***) et in scriptorum ecclesiasticorum catalogo cap. LV.†), huiusce distinctionis et horum numerorum inventio debetur, nempe Ammonium Alexandrinum, Origenis circa annum 224 magistrum, Harmoniae quoque autorem extitisse, qualem quidem ipsum Eusebius in epistola ad Carpianum††) expresse demonstrat.

*) „*Modo fallax non sit titulus,*” prout ipse horum fragmentorum editor et repertor — nī forte etiam autor — in dedicatione annotat. Insertum fuit opusculum hoc, quod, ut ait Valesius ad Eusebii Historiae eccl. libri IV caput 29, nil aliud est quam Paraphrasis quatuor Evangeliorum seu potius Epitome eleganter conscripta ab homine catholico, etiam *Micropresbyterico* Basileensi 1550 p. 617—630.

**) „*Quamvis,*” ajunt, „S. Victor et sanctitate et eruditione claruerit: in hoc tamen lapsus videtur, quod Harmoniam istam, quae hic ponitur, Tatiani Encratitarum principis esse putaverit, cum potius haec Ammonii Alexandrini sit, et illa altera, quae postea subjicitur, Tatiani genuinus foetus existat etc.”

†***) „*Canones quoque quos Eusebius Caesarensis Episcopus Alexandrinus, secutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, sicut in graeco habentur, expressimus. Quod si quis de curiosis voluerit nosse, quae in Evangeliiis vel eadem, vel vicina, vel sola sint, eorum distinctione cognoscet. In canone primo concordant quatuor: M., Mc., L., J., in secundo tres: M., Mc., L., in tertio tres: M., L., J., in quarto tres: M., Mc., J., in quinto duo: M., L., in sexto duo: M., Mc., in septimo duo: M., J., in octavo duo: L., Mc., in nono duo: L., J. In decimo propria quique, quae non habentur in aliis, ediderunt. Singulis vero Evangeliiis, ab uno incipiens, usque ad finem librorum, dispar numerus accrescit. Hic nigro colore descriptus sub se habet, alium ex minio discolorem numerum, quī ad decem usque procedens indicat, prior numerus in quo sit canone requirendus.*”

†) „*Ammonius Alexandriae clarus habitus est, qui ..... et evangelicos canones excogitavit, quos postea sequutus est Eusebius Caesarensis.*”

††) Ἀμμώνιος μὲν ὁ Ἀλεξανδρεὺς, πολλὴν ὥς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσαγροχῶς, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῶν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ Ματθαῖον τὰς ὁμοφωνοῦς τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν περιχοπὰς παραθεῖς, ὥς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἰρημὸν τῶν τριῶν διαφθερῆναι, ὅσον ἐπὶ τῷ εἶφι τῆς ἀναγνώσεως.

Restituimus igitur quod suum potius quam alius cujusquam esse videbatur, Ammonio. Cum vero Junius temere secutus Editores Basileenses, et, qui Junii apographon posthac edidit, Palthenius ac Schilterus (Scherzianus), monumento huic, praesertim quoad etiam germanicum est, per centum et quod excurrit jam annos inditum perhibeant nomen Tatiani, ita ut sub alio a plurimis vix recognoscatur, illud quoque superaddere omnino necessarium duximus.

Quatenus antiqui Harmoniae hujusce codices ad recensendos ipsos Evangeliorum textus conferre possint, disquirere non est nostri propositi. Quae id genus ex Fuldensi, quem ante annos mille et trecentos ipse S. Victor tractavit, haurienda fuerint, Lachmanni et Buttmanni cura in lucem proferentur. De Eberbacensi, quem edidit Memlerius, quo devenerit, nobis quidem non constat. Ceteri editores de fontibus suis silent. In variis Europae bibliothecis varia hujus operis antiqua asservari exempla non est dubium *). Qui in Monacensi habetur est seculi X. codex in 4° manu sat eleganti exaratus atque a posteriori quadam correctus. Capita numerat 184, cum Cod. S. Gallensis, prout et omnes editiones, in 181 tantum distinguatur.

Frequentior est Zachariae Chrysopolitae, qui itidem textum omnem sistit, Commentarius **), cujus in eadem bibliotheca tres seculi XII — XIII asservantur codices. Alia, quam praefata bibliotheca in codice coevo possidet, in idem opus Expositio [„Glossae quatuor Evangelistarum collectae et exceptae e labore super unum ex quatuor Petri Cantoris Parisiensis”] nondum, quod sciamus, typis est edita. Haec quoque integrum Harmoniae textum sistit, in libros IV, prout illa Zachariae, distincta.

Si quidem textum latinum Sangallensem ***) non simul transscripsisse merito dolemus, praefatis tamen subsidiis aliquatenus consolari potuimus. Sufficiebant enim ad solvenda varia circa locos translationis francicae dubia, ad quos scilicet textus latinus a recepto vulgatae editionis plus minus discedens supponendus videbatur. Nam in digerendo textu latino eam nobis legem statuimus, ut ubi versionis vernaculae quid a vulgata deflecteret, ea in illo textu, quam interpreti consentaneam auctoritatum modo citatarum haec vel illa probaret, lectio substitueretur †).

ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν δι' ὅλου σώματος τε καὶ εἰρημῶ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκέτους ἐκάστου εὐαγγελιστοῦ τόπους, ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ πορήματος τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς εἰληφῶς ἀφορμὰς, καὶ ἐτέραν μέθοδον κανόνας δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχέουζά σοι τοὺς ὑποκειταμένους. ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμοὺς ἐν οἷς τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς, Ἰωάννης ..... ὁ δέκατος, ἐν ᾧ περὶ τίνων ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως ἀνέγραψεν. Vide Fabricii Biblioth. gr. l. c.

*) Extant in Bibliotheca Paulina Lipsiensi, secundum L. Joach. Felleri catalogum [1686 p. 71—72], codices duo, quibus titulus: Ammonii Alexandrini monotessaron seu unum de quatuor l. e. Harmonia quatuor Evangelistarum cum praefatione Eusebii. Haenel, in Catalogo supra memorato p. 33, Ammonii Alexandrini Monotessaron sec. XV. membran. in Bibliotheca Atrebatensi, p. 390 Harmoniam Tatiani sec. IX., nec non Concordiam quatuor Evangeliorum cum eorum expositione in bibliotheca Remensi extantes citat.

**) Typis excusus ab Eucharis Cervicornio anno 1535 cum titulo:

„Zachariae Episcopi Chrysopolitani in Unum ex quatuor sive de Concordia Evangelistarum libri quatuor.”

Additur in ipso titulo: „Ut apertius intelligas, quid hic exspectes, memineris quatuor Evangelia in unum continuatum opus ab Ammonio redacta hic a Zacharia quatuor libris explicari.”

***) Is certe scriptorem non adeo peritum vel exactum prodit, cum e. gr. legatur *separavit*, ministravit pro *separabit*, ministrabit, stridor dentibus pro *dentium*, perfodiri pro *perfodi* et similia,

†) Ad compensandum tamen qualitercumque quidquid neglexerimus occasionem praebuit excursio autumnis superiore, libro nostro dudum typis absoluto, in partes inferioris Germaniae instituta. Nec quae ex lectionibus tam Sangallensibus quam Fuldensibus a Lachmanno exceptis annotare licuit Berolini, disparis quidem momenti, corrigenda, hic inseruisse poenitebit.

Legatur p. 1. Joh. Vers. 4. in ipso vita erat. — Luc. V. 6. ante pro apud. — || p. 2. V. 15. Domino pro deo. — || p. 3. V. 29. vidisset pro ~~vidisset~~. — V. 39. civitatem pro oppidum. — V. 41. Elisabeth post Mariae — || p. 4. V. 59. ejus Zachariam pro sui Zachariae. — V. 65. super omnes vicinos. — || p. 5. V. 68. plebi pro plebis. — V. 76. parare pro ad parandum. V. 79. his pro hos. — V. 80. deserto pro desertis. — ad Israel pro in Israel. — (Matth.) V. 3. Zara pro Zaram. — V. 4. Naason pro Naasson. — || p. 6. V. 7. Abia pro Aba. — V. 14. Eliachim pro Achim. — V. 35. Phaleg. Eber. Sala. — V. 36. Arfaxat. Lamach. — V. 37. Matusalae. Enoc. Malelehel. — || p. 8. V. 13. facta pro factum. — || p. 10. V. 6. judex pro dux. — || p. 11. V. 22. illuc pro illo. — || p. 24. V. 1. Caesaris post Tiberit. V. 2. dei pro domini —

Alium praeterea insumpsimus laborem eo tendentem, ut lector non modo confusus in stagnum utcumque lipidissimum aquas, sed distinctos etiam ipsius fontis rivulos simul prae oculis haberet.

|| p. 13. V. 4. **locusta** pro locustae. — V. 7. **futura** pro ventura. — || p. 14. Cap. XIV. V. 13. **in Galilaea** pro e Galilee. V. [Luc.] 23. ipse **Jesus** erat. — || p. 16. V. 40. **fuerant** pro sunt. — V. 43. **in crastino** pro in crastinum autem. — || p. 18. Cap. XX. [Matth.] V. 9. **ad telonio** sic pro in telonio. — || p. 19. V. 29. **amicus sponsi** est. — Cap. XXI. [Matth.] V. 13. 15. **Neptalim**. — || p. 20. V. 25. **secutae sunt eum**. — || p. 21. [Luc.] V. 22. **et oderint vos homines**. — [Matth.] V. 13. **Salletur** pro salietis. — || p. 22. V. 22. **fratri suo racha**. — V. 26. **amen dico tibi**. — || p. 23. V. 30. **abscede**. — V. 33. **pejerabis** pro perjurabis. — || p. 24. [Luc.] V. 35. nihil [Fuld.] **desperantes** [S. Gall.] **disperantes** pro nihil inde sperantes. — V. 48. **sicut pater sine et**. — || p. 25. [Matth.] 6. **abscondito** pro obseconso. — [Matth.] V. 10. **Veniat** pro adveniat. — [Matth.] V. 11. **cotidianum** pro super substantialem. — V. 15. **dimittet vobis peccata vestra**. — || p. 26. V. 22. **l. corporis est o.** sine tui. — || p. 27. [Luc.] V. 38. **superfluentem**. — [Matth.] 2. **metietur** pro remetietur. — [Cap. XL. Luc. XI.] V. 5. **habet** pro habebit. — V. 6. **de via ad me**. — V. 9 **dabitur vobis** pro accipietis. — || p. 28. V. 11. **bona dare sine data**. — V. 45. **de malo profert sine thesauro**. — || p. 29. V. 24. 25. 26. **supra** pro super. — [Matth. X.] V. 10. **operarius** pro mercenarius. — || p. 30. V. 10. **exire** pro transire. — V. 22. **usque in** pro usque ad. — || p. 31. [Matth.] V. 37. **filium aut filiam super me**. — || p. 32. [Joh.] V. 1. **et die tertio** pro in d. t. — [Joh.] V. 2. **Vocatus est autem ibi et Jesus**. — [Matth.] V. 3. **teligit eum Jesus**. — || p. 33. [Matth.] V. 8. **sed tantum dic verbo**. — V. 12. **ibi** pro ubi. — || p. 34. V. 20. **tabernacula** pro nidos. — V. 59. **permitte me**. — V. 61. **in aratrum**. — || p. 35. [Matth.] V. 26. **vento et mari**. — || p. 36. V. 13. **suffocati sunt in mare**. — V. 14. **in civitate et in agris**. — [Marc.] V. 19. **quanta tibi dominus fecerit**. — || p. 37. V. 25. **tulit in quo jacebat sine lectum**. — || p. 41. V. 27. **secuti sunt duo coeci sine eum**. — [Matth. XII.] V. 25. **et domus** pro et omnis civitas. — || p. 42. V. 29. **in domum fortis**. — V. 33. **ex fructu** pro ex fructibus. V. 39. **et ipse intravit sine Jesus**. — || p. 43. V. 41. **circa** pro erga. — V. 19. **misit ad Dominum** pro Jesum. — || p. 44. V. 30. **nuntiaverunt** pro renuntiaverunt. — || p. 45. [Matth.] V. 26. **etiam pater sine sic**. — [Luc.] V. 26. **et alias** pro et fratres. — || p. 46. V. 3. **respondens Jesus**. — [Matth.] V. 5. **in sabbathis**. — V. 7. **invenirent accusare illum**. — V. 9. **sabbatho**. — || p. 47. V. 11. 12. **sabbatho**. — V. 5. **ubi non habebat terram multam** pro et non habuerunt t. m. — V. 7 **in spinas** pro inter sp. — || p. 48. V. 24. **Simile est regnum c.** — V. 18. **existimabo** pro aestimo. — V. 33. **accipiens** pro acceptum. — V. 34. **in parabolis ad turbas sine dicens**. — || p. 49. V. 23. **aliud quidem centum, aliud autem sexaginta, porro aliud triginta**. — || p. 50. V. 27. **crescat** pro increseat. — V. 29. **et cum se produxerit**. — || p. 52. V. 19. **Herodias**. — V. 24. **et illa dixit**. — V. 26. **propter juramentum autem et pr.** — V. 27. **speculatore**. — || p. 53. V. 20. **saturati sunt, tulerunt sine et**. — V. 45. **ascendere in navicula et praecedere**. — || p. 54. V. 26. **quod phantasma est**. — || p. 56. V. 39. **resuscitem illum**. — V. 57. **ego** pro ergo. — || p. 57. V. 72. **unus de duodecim**. — || p. 58. V. 2. **id est non totis manibus**. — V. 6. **matrem sine suam**. — || p. 59. V. 17. **omne sine quia**. — || p. 61. V. 20. **quia in Hierosolymis**. — V. 27. **quare** pro quia. — V. 32. **non scitis** pro nescitis. — V. 38. **in laborem eorum**. — || p. 62. V. 1. **Hierosolymis** pro Hierosolymam. — V. 4. **movebat aquam** qui ergo primus descendisset in piscinam post motum aquae. — V. 10. **qui sanus fuerat**. — || p. 63. V. 18. **sed etiam patrem suum**. — V. 24. **transitet** pro transit. || p. 65. V. 7. **inter se** pro intra se. — [Matth. V. 17. **dixit sine ei**. — || p. 67. V. 5. **in quo mihi bene complacuit**. — [Matth.] V. 14. **genibus prostratis**. — p. 72. V. 32. **mortuus**. — || p. 73. V. 33. **non ergo** pro nonne ergo. V. 4. **qui fecit ab initio sine hominem**. — || p. 82. [Luc.] V. 14. **non habent unde retribuent tibi**. — || p. 83. V. 38. **baptismum** pro baptismo. — || p. 84. V. 23. **qui salvi fiant**. — V. 3. **quia statuta illius pusillus erat (sic)**. — || p. 85. V. 2. **et pullum ejus cum ea**. — || p. 88. [Luc.] V. 4. **ex habundantia**. — || p. 89. **tu es magister Israel sine in**. — V. 15. **credit in eum**. — V. 20. **qui mala agit**. — V. 21. **quia a deo sunt facta**. — || p. 90. V. 9. **audientes autem haec**. — || p. 91. V. 26. **habent Johannem**. — || p. 92. V. 31. **novissimus** pro primus. — V. 41. **vineam locabit sine suam**. — V. 42. **et est mirabilis**. — || p. 93. V. 22. **sicut imperasti**. — || p. 97. V. 37. **magnae festivitatis, qui sitit veniat ad me**. — V. 49. **maledicta est**. — || p. 98. V. 25. **quia et loquor vobis**. — || p. 99. V. 27. **quia patrem eis dicebat deum**. — || p. 101. V. 11. **et abii et lavi et ridi**. — || p. 103. V. 6. **id quod loqueretur eis**. || p. 105. V. 16. **condiscipulos suos**. — || p. 106. V. 22. **dabit tibi sine Deus**. — || p. 107. V. 49. **Caiphas sine nomine**. — || p. 108. V. 56. **dederant autem pontifices**. — [Cap. 138. Marc.] V. 3. **et fractu effudit sine alabastro**. — || p. 109. **mulieri sine huic**. — || p. 110. V. 29. **dicebant tonitruum e. f.** — || p. 112. V. 16. **in aurum**. — || p. 116. V. 20. **vel in sabbato**. — [Luc.] V. 25. **et in stellis**. — [Luc.] V. 28. **et elevate**. — || p. 117. [Marc.] V. 32. **neque filius hominis**. — || p. 118. V. 37. **congregabuntur aquilae sine et**. — || p. 119. **qui duo talenta acceperat**. — || p. 120. V. 36. **et cum venerit** pro ut c. v. — || p. 121. V. 21. **timui enim sine te**. — V. 22. **quia ego homo a. s.** — V. 26. **omni habenti dabitur sic dabitur** pro s. h. d. et abundabit. — || p. 122. V. 4. **consilium** pro concilium. — || p. 123. V. 18. **non de omnibus vobis dico, qui manducat mecum panem**. — || p. 124. V. 21. **et protestatus est**. — || p. 125. [Joh.] V. 29. **quae opus sunt nobis**. — [Matth.] V. 29. **in diem illum cum illud bibam**. — || p. 127. V. 22. **quid factum est** pro quid facturus es. — V. 23. **Respondit J. et dixit ei**. — || p. 128. V. 36. **dixit ergo eis: sed nunc**. — V. 39. **secuti sunt**

Id scilicet egimus, ut non solum, cuinam Evangelistarum sed etiam quoto ejus capiti et capitis versiculo dictum quodvis competat, perpetuo annotaretur*). Distinctionis enim antiquae et dudum prorsus obsoletae numeros, si, quales in codicibus cernuntur, eodem modo textus margini apponantur, lectoribus modernis exiguo vel nulli usui fore facile nobis persuaseramus. Ut vero nec antiqua illa distinguendi et citandi Evangelia methodus et oeconomia, cum ad essentiam hujus Harmoniae pertinere videatur, in libro nostro desideraretur, INDICEM in fine addidimus, quem illis, quibus codices Evangeliorum et similis argumenti manuscriptos antiquiores primasque

illum et discipuli haec verba desunt in Codd. fuld., San-gall. et Monacensi. V. 2. purgabit eum. — || p. 129. V. 13. habet, quam ut animam. — || p. 130. V. 3. et haec facient sine vobis. — V. 10. de justitia vero. — || p. 131. haec in proverbiiis. — V. 29. dicunt ei discipuli ejus. — V. 31. a modo crediti.
— || p. 132. V. 1. dixit ad patrem: venit h. — || p. 133. V. 18. in mundum et ego misi sine ita. — V. 22. sicut nos unum sumus sine et. — V. 24. et illi sint mecum. — V. 25. pater justus et mundus. — V. 40. ne intretis in tentationem. — V. 37. Jacobum et Johannem. || p. 134. V. 43. apparuit autem angelus sine illi. — V. 45. dormite et quiescite sine jam. — V. 3. lanternis. — || p. 135. V. 48. qui autem tradebat. — V. 44. et ducite eum. — V. 49. si percutimus in gladio. — || p. 136. V. 12. et ligaverunt eum. — || p. 137. V. 21. quae dixerim ego. — V. 74. et 71. t. c. detestari et anathemizare et jurare. — || p. 138. V. 58. audimus eum dicentem. — || p. 139. V. 66. respondentes omnes dixerunt. — V. 67. in faciem ejus dederunt. . . quis est iste qui te percussit. — V. 28. sed manducarent sine ut. — || p. 140. V. 31. dixit ergo eis Pilatus. . . dixerunt ergo Judaei sine ei. — V. 35. pontifices tradiderunt sine tui. — V. 36. ministri mei decertarent sine utique. — || p. 141. [Joh.] V. 10. et potestatem dimittere sine habeo et te. — V. 11. nisi tibi datum esset. — || p. 142. V. 24. lavit manus suas. — || p. 143. [Matth.] V. 30. et exspuentes eum acceperunt sine in. — [Luc.] V. 29. Quoniam ecce venit dies . . . et ventres qui non genuerunt (sic). — V. 31. haec faciunt. — || p. 144. V. 34. vinum murratum. — V. 40. qui destruit templum sine Dei. — V. 32. et videamus pro ut v. — V. 43. confidit in Deum si vult eum. — || p. 145. [Matth.] V. 46. ut quid dereliquisti me. — V. 48. accepta spongia. — V. 51. usque deorsum. — || p. 146. V. 48. revertebantur a longe. — V. 56. inter quas erat. — V. 31. ut frangerentur eorum crura. — || p. 147. V. 62. quae est paraseeve. — || p. 148. [Luc.] V. 6. sed surrexit. — V. 7. in manus hominum peccatorum. — [Matth.] V. 7. quia surrexit a mortuis. — [Joh.] V. 2. cucurrit ergo Maria . . . et nescio ubi posuerunt eum. — || p. 150. [Matth.] V. 15. sicut erant docti . . . verbum istud apud Judaeos. — V. 10. interfundite. — [Luc.] V. 18. non cognovisti quae facta sunt in his diebus. — || p. 152. V. 19. ubi erant discipuli sine congregati. — V. 37. exterriti. — V. 23. detenta sunt. — || p. 153. V. 6. dixit eis: mittite. . . — || p. 154. V. 9. piscem super positum. — V. 12. quia dominus esset. — V. 14. Jesus discipulis cum surrexisset. — || p. 155. V. 23. sic eum volo manere — V. 24. hic est discipulus ille . . . et qui scripsit haec. — [Marc.] V. 18. super negrotos.

Sunt tamen loci aliquot, quorum a vulgatis discrepantia nullo modo poterat evinci: e. gr. pag. 33. Luc. VII. 10, pag. 80. Luc. XII. 49, pag. 84. Luc. XIII. 23, pag. 146. Matth. XXVII. 55. Pag. 148. versiculus Joh. XX. 2, praetermisso, ut est, praecedente, vix intelligitur, unde et Petrus Cantor nomen *Mariae Magdalenae* inserendum duxit; pari modo pag. 149 qui inter Joh. XX. 11 et 13 habentur versiculi, in Harmoniae codice tam Fuldensi et Sangallensi quam Vulcaniano [nec tamen in Eherbacensi, nec in Monacensi, cui manu posteriori adscripti sunt, nec in Bibliothecae Patrum editionibus] male omittuntur.

*) Nec absolvimus negotium hoc non adeo facile, quin humani partem nostram passi simus. Indicamus jam quae id genus corrigenda ipsi deprehendimus.

- p. 19 pro Joh. IV. 36 lege Joh. III. 36.
- p. 20 post Luc. VI. 15 lege ante versiculum sequentem Luc. VI. 16.
- p. 24 pro Luc. V. 35 lege Luc. VI. 35.
- p. 25 pro Luc. VI. 1 lege Luc. XI. 1.
- p. 26 Matth. VI. 28 legatur ante verba: *et de vestimento* etc.
- p. 32 pro Marc. VI. 13 lege Marc. VI. 12, et ante verba: *et daemonia* etc. Marc. VI. 13.
- p. 36 in versiculo Luc. V. 20 ante verba: *confide fili* etc. lege Matth. IX. 2.
in vers. Luc. V. 22 ante verba: *mala* etc. lege Matth. IX. 4.
- p. 37 post [Luc. V.] 26 dele numerum sequentem 27.
- p. 41 pro [Luc. XI] 16 lege 17.
- p. 44 post [Marc. VI] 31 dele numerum 32.
- p. 75 pro [Luc. XIII] 15 lege 14.
- p. 82 pro [Joh.] II. 2 lege VII. 2.
- p. 85 pro [Matth.] XIX. 4 lege XXI. 4.
- p. 86 pro Matth. XXI. 15 lege Joh. XII. 16.
- p. 93 post Matth. XXII. 4 dele 5, et pro 6, 7, 8, 9, 10 legas 5, 6, 7, 8, 9.
- p. 100 post [Joh. VIII] 54 lege 55.
- p. 114 pro [Joh. XII] 38, 39, 40 lege 36, 37, 38.
- p. 116 pro [Matth. XXIV] 28, 29, 30 lege 29, 30, 31.
- p. 118 ante versiculum: *quod vobis dico* etc. legatur Marc. XIII. 37.

editiones typis impressas evolvere contingat, haud ingratum fore speramus. Eadem appendix, ut lectori φιλολογωτέρῳ, cui concordantiae verbales et dictiones potissimum curae sunt, non minus quam θεολογωτέρῳ, in locos non tantum quoad verba quam quoad sensum concordantes inquirenti, satisfaceret, nobis saltem in votis erat *).

Ceterum de numeris istis quos, ut ait Victor, Ammonius mirabili studio reperit, Eusebius vero, ab eo accipiens exemplum diligenter excoluit, jam supra pag. III. IV. VI., sermo fuit; unde id solum repetimus, Ammonium cujusvis Evangelistae narrationem in certas particulas, Matthaei scilicet in 355, Marci in 235, Lucae in 343, Johannis in 232, distinxisse *), quas modo *pericopas*, modo *lectiones*, modo *canones*, modo, et quidem saepissime, *capitula* ab antiquis nominatas reperimus. Etiam de modo, quo Eusebius capitula ista, quatenus aut in quaternorum, aut in ternorum etc. evangelistarum narratione concordant, in decem canones redegerit, locis supra citatis quaestio fuit.

Plerique qui e prioribus seculis ad nos pervenerunt Evangeliorum plenariorum codices, non graeci modo et latini, sed ipse quoque gothicus (cf.^{ur} Ulphilas a Benzelio editus et cl. virorum V. d. Gabelenz et Löbe in novissimam ejusdem editionem praefatio p. XXIV.), capitulorum eorum Ammonianorum, uti et canonum Eusebianorum numeros, illos quidem nigro, hos, ad praeceptum Hieronymi, rubro colore textuum marginibus adpictos exhibent. Habentur quidem in vetustissimis exemplis praeter *capitula* illa minutiora etiam distinctiones in partes majores, in *lectiones* scilicet, aut in *titulos*, aut in *capita*. Sunt horum codicum quidam, in quibus Matthaeus *titulos* LXVIII., Marcus XLVIII., Lucas LXXIII. vel LXXXI., Johannes XVIII. habet. Quos nos inspeximus seculorum VIII. — XII. codices *Capita* Matthaei XXVIII, Marci XIII, Lucae XXI, Johannis XIV exhibent.

Currente seculo XIII. immutata est haec in capita divisio [a Hugone de S. Caro sive de S. Jacobo Cardinale, ut est opinio] ea ratione, ut Matthaeo quidem XXVIII, Marco vero XVI, Lucae XXIV, Johanni XXI capita tribuerentur, quae repartitio hodie servata est.

Eodem tempore singula haec capita per priores septem alphabeti literas [a usque ad g] in certas sectiones distingui coeperunt, a qua praxi, seculo XIV. in-eunte, Conradus de Halberstad, capita minora per quatuor tantum literas [a usque ad d] distinguendo, aliquantulum deflexit.

Excepit tandem seculo XVI. medio hanc antiquiorem singula capita dividendi methodum illa Roberti Stephani multo commodior, et nunc generaliter recepta, qua scilicet juxta rationem hebraicam, hoc est, ut Hebraei versus suos numerant, singula capita, qualia inde a seculo XIII. habentur, in *versiculos* suo quemque numero consignatos distinguuntur.

Quod versionem francicam attinet, hanc quidem ut latinam ad exemplar codicis Sangallensis et editionum merè latinarum in capita 181 divisam reddidimus. Attamen in gratiam lectorum, qui anterioribus sc. Palthenii ac Schilteri bilinguibus utantur editionibus, e quibus tot in variis libris citantur loci et vocabula, harum quoque, saltem pro parte francica, in 244 capita in certas quodque sectiones distincta divisionem retinendam et in propatulo habendam censuimus. Quin specialis ista textus francici distributio tantum ad citandos non tam Evangeliorum quam ipsius hujus Harmoniae locos et vocabula commoditatis praebet, ut etiam capita nunc primum edita ad instar Schilterianorum in certas sectiones distinxerimus.

Propterea illos locos, qui in subsequentibus circa textum nostrum francicum dicendis citantur, non ad Sangallensem, sed ad istam specialem, quam columna francica sistit, distributionem referendos esse Lectorem monemus, ita ut e. gr. in 135²¹ numerus 135 ad caput, superne additus ²¹ vero ad ejusdem capituli sectionem spectet.

*) Quae numerorum mendae irrepserint ex ipsarum tabularum locis respondentibus facile corrigentur.

**) Variant tamen, pro diversitate codicum, numeri isti, ita ut Matthaeus, pro 355, in aliis 352, in aliis 354, 358, 359. — Marcus 233, 234, 236, 241. — Lucas 340, 342, 349. — Johannes 231 capitula exhibeat.

Lectiones editionum Palthenianae et Schilterianae sive potius earum protypi Juniani variantes, ibi tantum ubi alicujus momenti videbantur, in notis additae sunt. Istud enim Junii apographon, cum dictionum certè minus justè exceptarum, immo arbitrariè mutatarum speciminibus [ut *binuuz* pro *biminz* 214², 216², *cideri* pro *lid ni* 2⁶, *eutti* pro *cutti* 53⁹, *herthast* pro *heithaft* 68^{3.4}] nequaquam vacet, fidem non adeo scrupulosam postulare videbatur.

Nihilominus tamen illarum lectionum quasdam, quas suo loco minus justè neglectas forsitan quis credere possit, hic lubet subungere:

6³ *crippea*. * 8³ *thiu minnista*. 9² *Herodes*. 9⁴ *Aegypten*. 12⁵ *horentan*. 12⁶ *suohtumos*. 12⁹ *theg*. 22² *missalihhen*. 22⁵ *gihelota*. 22⁹ *uanta sie*. 26² *thingses* pro *duomes*. 38⁶ *odo*. 52² *them undum*. 54³ *ziegala* pro *thekki-ziegala*. 54¹¹ *quad er themo lamen*. 56³ *ih uuillu*. 56¹⁰ *uulit*. 57³ *furnidaront*. 57⁵ *furnidarit*. 60³ *biruori* pro *biriau*, cf. 185⁶. 61³ *ira ougun*. 62³ *for-uuerphan*. 68¹ *ahir*. 71³ *mihhila*. 74³ *sprahhi thu zi in*. 166¹ *iouuiktes* pro *iouuiht thes*. 179³ *ih uuillu*. 186² *ther* pro *her*. 189³ *mugau*. 189³, 198¹ *uuidar*. 190¹ *giseganotes*. 195¹ *bist*. 197⁶ *scal*. 199⁶ *forlurin*. 199⁷ *antlingenti*. 199¹¹ *ungirih*. 199¹² *unsere kind*. 201² *curel*. 203³ *slizemes*. 207¹, 209¹ *unzan*. 212⁶ *zehenzug*. 214¹ *uuar* pro *uulo*. 223² *gieng ingegin in* pro *ingegin quam in*. 225¹ *antlingenti* pro *antalengita*. 226² *thie quudent*. 235¹ *giougozorhta*. 236¹ *stathin* pro *stediū*. 237³ *thriu* pro *thrin*. 239³ *her ni sturbi oh nibi uuillu* pro *nibi her sturbi oh uuilla*.

Participia praesentis, quae ad nomina masc. fem. in nominativo vel accus. plurali referuntur, in lectione Schilteriana plerumque in *e* desinunt, cum in Sangallensi litteram *i* finalem retineant.

Eorum quae professam scriptoris Sangallensis, sive cuius fuerit, incuriam redolent pleraque simpliciter emendata reddidimus. Talia sunt e. gr. *hiltit* 165³ pro *heltit*. *zihen* pro *zehen*. *mer* 167² pro *mir*. *gisessit* 145⁷ pro *gisizsit*. *sebon* pro *selbon*. *gisufligot* 98³ pro *gisumfligot*. *nammen* 88¹³ pro *namen*. *nemmenti* 93³ pro *nementi*. *eifon* 154¹ pro *ein fon*. *iugiro* saepius pro *iungiro*. *forstuotun* 104⁷ pro *forstuontun*. *minota* 135³ pro *minnota*. *ezsane* 82¹¹ pro *ezsanne*. *uba* 82³ pro *ubar*. *obur* 90⁵ pro *oba*. *ecerrodo* pro *eccorodo*. *for* 166³ pro *fon*. *sehta* 198³ pro *sehsta*. *durf* 118³, 231³, *uor* 170², *zuouuer* 185¹, *niouuih* 131¹¹ pro *durft*, *uort*, *zuouuert*, *niouuiht*. *landeri* 199⁸ pro *lantderi*. *girehfestigot* 118³ pro *girehtfestigot*. *erht* 217¹ pro *erth*. *alttere* 141¹⁵ pro *altere*. *ferah* 168² pro *ferah*. *giberehtot* 177³ pro *giberehto*. *uu* pro *uu* in *uuort* 58³, *uuollet* 132¹⁶, *uuituuono* 141¹²; e contra *u* pro *uu* in *uolent* 141³. — *i* pro *u* in *diriuuart* 186³, *gihigita* 188⁶, *unseri* 198¹², *biohherin* 205³.

Servavimus *gisente* pro *gisehente*. *glinessi* pro *glihnessi*. *gizeinit* pro *gizeihnit*.

Exhibendas quoque putavimus correctiones manus posteriori adscribendas, e. gr. litteram *u* in variis syllabis finalibus in *o*, voculas *thie*, *the*, *these* in *ther*, *deser*, flexionem primae personae pluralis verborum ex *—emes*, *—umes* in *—enmes*, *—unmes*, (*slizenmes* 203³, *comenmes* 165², *gisahunmes* 95¹), secundae ex *—et*, *—ut* in *—ent*, *—unt* (*bringent* 92³, *intfahent* 232⁶, *uizsunt* 104⁸, *ingiengunt* 87⁸, *gihortunt* 30¹, *sasztunt* 135^{2.1}) mutatas.

Reddidimus pariter quales legebamur vocum quarundam per enclisim vel crasim alteratarum complexiones:

thih 177³ pro *thie ih* —, *obih*, *obir* pro *oba ih*, *oba ir* —, *uantih* pro *uanta ih* —, *quidih*, *quiduh* 205⁷ pro *quidu ih* —, *sosih* pro *soso ih* —, *bisttu*, *bistu* pro *bist thu* —, *uantaiz* 184¹¹ pro *uanta iz* —, *thannez* pro *thanne iz* —, *saltan* 199¹⁷ pro *salta inan* —, *santan* 187⁶, 196³ pro *santa inan* —, *sien* 189¹, 200³ pro *sie inan* —, *soz* 135¹⁷ pro *so siu iz* —, *intemo* 140² pro *in themo* —, *mittiu* pro *mit thiu* —, *nintfiengun* pro *ni intfiengun* —, *ziu* pro *zi hiu*. — 131² *giuizness nist* pro *giuiznessi nist*. — 138³ *gisentidi uuarun* pro *gisentidiu uuarun*.

Adde: *therde* 170⁵, 197⁹ pro *ther thie*. Et sic: *thiede* 141⁹, 201³. — *thiode* 201³. — *thiudu* 170⁵. — *thode* 208³. — *thoth* 104³. — *thithar* 44¹⁹, 186³. — *tharda*

230¹. — *thendir* 197² pro *then de ir.* — *thiudir* 224² pro *thiu de ir.* — *thiediz* 187³ pro *thie de iz.*

Huc referes conjunctionem *inti* in *int* et in decurtatam: *intin* 145¹⁵. — *inist* 112¹. — *inlaxze* 227¹. — *inquemente* 79¹⁰. — 45¹ *inthritten inthu* 179². — *inthes* 211². — *inthie* 141⁹. — *inceno* 47⁷. — *inzók* 237³.

Particulae verbis praepositas quas ab his sejunctas scripsimus, e. gr. *fora faran*, *after folgon*, *thuruh uuonen*, Lector his jungere velit.

Ceteras praepositiones et alias quasque voculas sibi ipsis constantes ut plurimum separatas expressimus, ita ut vel formulae

bi hiu, *bi thiu*, *in thiu*, *mit thiu*, *zi thiu* rarius *bihiu*, *bithiu*, *inthiu* etc. scriptae appareant.

Circa has quoque quod Lector desiderarit uniformitatis legendo supplebit. Legat praeterea: 82¹² *zi uuemo.* — 88¹³ *den selbon.* — 89³ *ueor thusunta.* — 80³ *zehen zuge, fimf zuge.* — 90² *ni gioffonota.* — 92² *ni mohtun.* — 101⁶ *alle ni.* — 104² *ni mag.* — 108³ *ir ziganget.* — 173¹ *uz ir*; e contrario: 9² *zuouuart.* — 15⁴ *oban entiga,* — 209¹ *fon oban-entie.* — 17³ *sihuuz.* — 52⁶ *arstantenti.* — 109¹ *tagelone.* — 110¹ *ezanne.* — 110³ *odouuan.* — 115¹ *themo.*

Ubi in textu franco impresso *ae* cernitur, scriptus plerumque *e* habet.

Pro *d* cum lineola per scapum transversim ducta foliis quidem prioribus *dh*, exinde vero plerumque *d* simplicem posuimus.

Ubi in codice ternae *u* literae concurrunt, tertia plerumque per speciem semicirculi superne adjecti indicari solet [*uu*~]. Has, ubi duae priores consonanti nostrae *w*, tertia *u* vocali aequivalet, per *vu* inprimi curavimus e. gr. in *evuo* [Saxonum *huuó*, *huó*], *vuohs*, *evvu*, *sevvu*, *veuntar*.

Simili ratione *riuvva*, *baluvve* pro *riuua*, *baluue* etc. legetur.

Aliquae in eundem textum impressum *w* et *j* literae pro *uu* et *i* irrepserunt.

Qui in codice habentur non ejusdem semper formae accentus, ut quidem plerumque vocalibus longis accidant, non tamen omnibus nec solis illis appositi cernuntur. Ipsos, quo quemque loco invenimus, unius formae signo indicavimus.

Signa interpunctionis quae vocant a nobis esse addita, nec in ipso codice haberi, vix est quod moneamus. Legatur 90¹ *in thiu teil thero burgi . . . . .*, — 116¹ *quedenti in: faret . . . . .*, — 118² *betota: got, thanc tuon ih dir, bi diu . . . . .*, — 138¹⁰ *thaz ther, themo her mera forgab.*

Legatur 13¹¹ *heuuiskrekco*, 69² *inbihieltun*, 133¹² *intcna* *).

Literis inclinatis (*cursivis*) notavimus plura, quibus textus latinus minus juste vel saltem minus stricte redditus videbatur, et quae qualia se habent exhibere quam mutare satius duximus. His forte addes:

uuerde †) 13³ erunt; *uoruerda* †) 92¹ perire; *gisentit uuerde* †) 95⁴ mitti; *mugan ziuuerfan* 189³ [»posse» pro] »possum destruere. *Gihorent, furstan.*

*) Addimus quaedam minoris momenti corrigenda:

Legatur 2³ *antreit.* — 2¹⁰ *inti her uas bouhmenti in inti thuruhuoneta stum.* — 3² *gisah* pro *gihorta.* — 4⁶ *in cunnu inti in cunnu.* — 5³ *Eliachim.* — 13¹⁹ *thenkente.* — 17⁶ *sun goes.* — 19⁶ *alla thesa nuht.* — 44²³ *thaz ih quar* [sectionum numeri 17—29 mutandi in 18—31]. — 53² *fāran*, 53⁵ *simbulun.* — 54⁸ *beti deest* in Cod. Sangall. — 56³ *ih uuilli.* — 60¹⁷ *nioman.* — 61³ *ira.* — 62⁸ *thie thar quidit.* — 67² *uozirnit.* — 76⁵ *stridunga.* — 84¹ *quemente.* — 84² *fluochot.* — 87⁷ *ira uuazzarfaz.* — 89 numeri sectionum 14. 15. 16 mutandi in 4. 5. 6. — 95¹ *gisahunnes.* — 100³ *man deest.* — 103² *ih quementi* 103⁵ *gibente.* — 109¹ *faret ir in minan uuingart.* — 110¹ *ezanne.* — 116³ *oba these suuigent.* — 117¹ *theser.* — 119³ *stemma.* — 119⁸ *arheuan.* — 119⁹ *minnota.* — 123² *antlinginti.* — 128⁵ *quad imo.* — 129⁶ *gigeban.* — 135²⁹ *in namen.* . *nalles* desunt in codice. — 138¹ *salbfaze deest* in codice. — 141¹⁹ *keliches.* — 159² *thaz githuncoto* sic in codice. — 165⁷ *er thannex uuerde.* — 166⁵ verba post *oliboumo* desunt in Cod. Sangall. — 177¹ Cod. Sangall. *quad pro sprah.* — 178⁴ *mit diu ih uas.* — 186³ *thiedar.* — 197⁸ *forlazzanne.* — 205² *ziuuirpfit tempāt* [gotes deest]. 209¹ *fon*, 209² *uas.* — 210¹ *then thar gitan uuorun.* — 210³ *uudaruurbun fer* [sic in Cod. Sangall.], 210³ *ferrano deest* in Cod. Sangall. — 215² *gihugitumes.* — 218⁵ *arstuont fon tode.* — 219² *ni uueiz uuara.*

†) Forte compendio scribendi pro *uuerden*, *uuerdan*, uti *samanungu* 171³ pro *samanungun*.

tent 74⁶, *stigit*, *uuerbit* 147³. [Indicativus modus pro conjunctivo, prout etiam tempus praeteritum pro praesenti et vice versa occurrit]; — *bigruobun then* 79¹⁰, *aruueke then* 82⁷, ubi *then* per synesin explicandum; — *andere zuene* 81⁵, ubi numerale ad *scrit* relatum; — *then thie thurste*, *ther queme* 129⁵ siquis sitit, veniat; *thie Iudaei mit iru uuarun*, *thie Iudaei quamun mit iru* 135^{19, 21} Iudaei qui erant cum ea, Iudaei qui venerant cum ea; — *mihhiles* 69⁶ quanto magis; *meleuue* 74¹ farinae; — *sose theser luzilo* 94² sicut parvuli; — *thie samon bere* 76¹ et semen germinet; — *xi imo Heilante* 92⁸ ad Jesum; — *Quamun Capharnaum* 93² [more latino] at *sume „fon then“* Fariseorum 116³; [cf. vocabula mere latina germanicis intermixta: *siliquis*, 97², *quadrans* 118¹, *encaenia* 142⁴, *Deus Jacob* 127⁴]. Licentius vel periphrastice translata: *Heristen in thero steti*, *thiu Abilina uuas heizan* 13¹; *thero burgi*, *thiu hiez Cesarea Philippi* 90¹; *xi themo seuue*, *ther Tiberiadis hiez* 235¹, *thie thia euua lertun* 64⁹ legis periti; — *thie thar ux themo lante sin* 145¹² qui in regionibus; — *in steinahti lant* 71³ in petrosa; — *foruuegit geist* 92² spiritus.

At haec et similia ad partem grammaticalem ac lexicographicam potius spectant, cui J. Grimmii, Graffii et aliorum clarorum virorum laboribus satis jam provisum videtur. Nobis modo id tantum, ut opus hocce, quod latinum nonnisi in editionibus obsoletis et rarissimis aut in collectionibus voluminosis, francicum in medio sui mutilum typis expressum hactenus habebatur, seorsim editum atque integrum tandem culque verbi divini et veteris linguae patriae studioso praesto esset, imprimis curae fuit.

HARMONIAE EVANGELIORUM, QUAE TATIANI ALEXANDRINI VULGO DICITUR, TRANSLATIO

Victoris Capuani
latina.

Anonymi cujusdam sec. IX.
germanica.

P r o l o g u s.

Luc. I. 1. Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quae in nobis completae sunt, rerum,

2. Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis.

3. Visum est mihi, assecuto a principio omnibus diligenter, ex ordine Tibi scribere, optime Theophile.

4. Ut cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

Sch. 1.) 1. Bi thiu uuanta manage zilotun ^{L. I.}
ordinon saga, thio in úns gifulta sint, rah-_{1-4.}
hono.

2. Só úns saltun thie thar fon anaginne selbon gisahun, inti ambahta uuarun uuortes.

3. Uuas mir gisehan, gifolgentemo fon anaginne allem gernlihho, after antreitu thir scriben, thú bezzisto Theophile.

4. Thaz thú forstantes thero uuorto, fon them thú gilerit bist, uuár.

Cap. I. Divinitas Christi.

Joh. I. 1. In principio erat verbum, et verbum erat apud Deum, et Deus ipse erat verbum.

2. Hoc erat in principio apud Deum.

3. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est,

4. Vita erat in ipso, et vita erat lux hominum.

5. Lux in tenebris lucebat et tenebrae eam non comprehenderunt.

Sch. I. 1. In anaginne uuas uuort, inti ^{J. I.}
thaz uuort uuas mit gote, inti got selbo _{1-3.}
uuas thaz uuort.

2. Thaz uuas in anaginne mit gote.

Alliu thuruh thaz vvurdun gitán, inti úzzan sín ni uuas uniht gitanes, thaz thar gitán uuas,

3. thaz uuas in imo lib inti thaz lib uuas liht manno.

4. Inti thaz liht in finstarnessin lihta, inti finstarnessi thaz ni bigriffun.

Cap. II. Praedictio nativitatis Johannis.

Luc. I. 5. Fuit in diebus Herodis, regis Judaeae, quidam sacerdos, nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron, et nomen ejus erat Elisabeth.

6. Erant justi ambo apud Deum, incedentes in omnibus mandatis et in justificationibus Dei sine querela,

7. Et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis.

Sch. II. 1. Uuas in tagun Herodes, thes ^{L. I.}
cuninges ludeno, sumer biscof, namen Za- _{5-25.}
charias, fon themo unehsale Abiases, inti quena imo fon Aarones tohterun, inti ira namo uuas Elisabeth.

2. Siu uuarun rehtiu beidu fora gote, gangenti ²⁾ in allen bibotun inti in gotes rehtfestin uzzan lastar,

inti ni uuard in sun, bithiu uuanta Elisabeth uuas unberenti inti beidu fram gigiengun in iro tagun.

¹⁾ I. e. Editionis Schilterianae partitio. ²⁾ Schilter *gagente*.

L. I.
8-25.

Luc. I. 8. Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur, in ordine vicis suae, ante Deum,

9. secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit, ut incensum poneret, ingressus in templum domini,

10. et omnis multitudo erat populi foris, orans hora incensi.

11. Ostendit se illi angelus domini, stans a dextris altaris incensi.

12. Inde Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum.

13. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia! quoniam exaudita est deprecatio tua, et uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem.

14. Et ipse erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt.

15. Erit enim magnus coram Deo, et vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae,

16. et multos filiorum Israel convertet ad dominum Deum ipsorum.

17. Et ipse praecedet ante illum in spiritu et virtute Eliae, ut convertat corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum, parare domino plebem perfectam.

18. Et dixit Zacharias ad angelum: Unde hoc sciam? ego sum senex, et uxor mea processit in diebus suis.

19. Tum respondens angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, et missus sum ad te, haec tibi evangelizare.

20. Et nunc eris tacens, et non poteris loqui usque in diem, quo haec fiant, eo quod non credidisti verbis meis, quae implebuntur in tempore suo.

21. Et erat plebs expectans Zachariam, et mirabantur quod tardabat ipse in templo.

22. Egressus autem non poterat loqui ad eos, et cognoverunt quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, et permansit mutus.

23. Et ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam;

24. post hos autem dies concepit Elizabeth uxor ejus, et occultabat se mensibus quinque dicens:

25. Quia sic mihi fecit dominus in diebus, in quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.

3. Uuurd thó, mit thiú her in biscofheite giordinot uuas, in antreitu sines uuehsales, fora gote,

after giuonu thes biscofheites in lózze fram gieng, thaz her uuilhrouh brantiingan-genti in gotes tempal,

inti al thiú menigi uuas thes folkes úzze, betonti in thero ziti thes rouhennes.

4. Araugta sih imo gotes engil, stantenti in zeso thes altares thero wihrouh-brunsti.

Thanan tho Zacharias uuurd gitruobit thaz schenti, inti forhta anafiel ubar inan.

5. Quad thó zi imo ther engil: ni forhti thu thir Zacharias, uuanta gihorit ist thin gibet, inti thin quena Elysabeth gibirit thir sun, inti nemnis thú sinan namon Iohannem.

6. Inti her ist thir gifeho inti blidida, inti manage in sínero giburti mendent.

Her ist uuárlíhho mihhil fora truhtine. inti uuín noh lid ni trinkit, inti heilages geistes uuirdit gefullit fon hinan fon reue sínero muoter,

inti manage Israheles barno giuerbit zi truhtine gote iro.

7. Inti her ferit fora inan in geiste inti in megine Eliases, thaz her giuente herzun fatero in kind, inti ungiloubfolle zi uuistuome rehtero, garuuen truhtine thuruhtigan folc.

8. Inti quad Zacharias zi themo engile: uuanan uueiz ih thaz? ih bin alt, inti mín quena fram ist gigangan in ira tagon.

9. Thó antlingonti thie engil quad imo: ih bin Gabriel, thie azstantu fora gote, inti bin gisentit zi thir, thisu thir sagen.

Inti nu uuirdist thú suigenti, inti ni maht sprehan unzan then tag, in themo thisu uuerdent, bithiu uuanta thú ni giloubtos minen uuorton, thiú thar gifultu uuerdent in iro ziti.

10. Inti uuas thaz folc beitonti Zachariam, inti vvuntorotun thaz her lazzeta in templo.

Her uz gangenti ni móhta sprehan zi in, inti forstuontun thaz her gisiht gisab in templo, inti her thaz bouhmenti in thuruuoneta stum.

11. Inti tho gifulte uurdun tho taga sines ambahtes, gieng in sín hus;

after then tagon intfieng Elisabeth sín quena, inti tougilta sih finf manoda, quedenti:

uuanta sus teta mir trohtin in tagon, in then her gescouuota arfirran minan itiuiz untar mannon.

Cap. III. Annunciatio Mariae, conceptio Christi, et visitatio Mariae.

Luc. I. 26. In mense sexto missus est, angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth,

27. ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo Davidis, et nomen virginis Maria.

28. Et ingressus angelus ad eam dixit: Ave gratiae plena! dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.

29. Quae cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat, qualis esset ista salutatio.

30. Ait angelus ei: Ne timeas Maria, invenisti gratiam apud Deum,

31. ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum.

32. Illic erit magnus, et filius altissimi vocabitur, et dabit ei dominus sedem Davidis patris sui, et regnabit in domo Jacob in aeternum,

33. et regni ejus non erit finis.

34. Dixit Maria ad angelum: Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco.

35. Respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus altissimi obumbrabit te, ideo quod nascetur sanctum vocabitur filius Dei.

36. Et ecce Elisabeth cognata tua ipsa concepit filium in senectute sua, et hic est mensis sextus illi, quae vocatur sterilis:

37. Quia non est impossibile apud Deum omne verbum.

38. Tum dixit Maria: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus.

39. Exurgens Maria in diebus illis abiit in montana, cum festinatione, in oppidum Judae,

40. et intravit in domum Zachariae, et salutavit Elisabeth.

41. Factum est autem, cum illa audiret salutationem Mariae, exultavit infans in utero ejus.

Tunc impleta est Spiritu sancto Elisabeth,

42. exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta sis tu inter mulieres, et benedictus sit fructus ventris tui,

43. et unde hoc mihi, ut veniat mater domini mei ad me!

44. Ecce enim ut facta est vox salu-

Sch. III. 1. In themo sehsten manode ^{L. I. 26—56.} gisentit nuard engil Gabriel fon gotc in thie burg Galileae, thero namo ist Nazareth,

zi thiornun gimahaltero gomme, themo namo nuas Ioseph, fon huse Davidis, inti namo thero thiornun Maria.

2. Inti ingangenti ther engil zi iru quad: heil uuis thu gebono fellu! truhtin mit thir, gesegenot sis thu in uuibon.

3. Tho siu thiu gihorta ¹⁾, nuas gtruobit in sinemo nuorte, inti thahta, uuehliu nuari thaz unolaqueti.

4. Quad iru ther engil: ni forhti thir Maria, thu fundi huldi mit gotc,

seno nu inphabis in reue, inti gibiris sun, inti ginemnis sinan namon Heilant.

5. Ther ist mihhil, inti thes hoisten sun ist ginemnit, inti gibit imo truhtin sedal Dauides sines fater, inti rihhisot in huse Iacobs zi euuidu,

inti sines rihhes nist enti.

6. Quad tho Maria zi themo engile: vvuo mag thaz sin? nuanta ih gommannes uuis ni bin.

7. Antlingota tho ther engil, quad iru: thie heilago geist quimit ubar thih, inti thes hobisten megin biscatuit thih, bi thiu thaz thar giboran nuirdit heilag, thaz nuirdit ginennit gotes barn.

8. Seno nu Elisabeth thin magin siu inphieng sun in ira alttuome, inti thiz ist ther sehsto manod theru, thiu thar ginennit ist unberenta:

bi thiu nuanta nist unodi mit gotc iogiuuelih nuort.

9. Tho quad Maria: seno nu gotes thiu, uuese mir after thinemo nuorte. Inti arfuor tho fon iru ther engil.

Sch. IV. 1. Arstantenti Maria in then tagon gieng in gibirgu mit ilungu in ludeno burg,

ingiang tho in hus Zacharias, inti heilizita Elisabeth.

2. Nuard tho, so siu gihorta heilizunga Mariun Elisabeth, gifah thaz kind in ira reue.

3. Nuard tho gifullit heilages geistes Elisabeth,

arriof mihhilero stemnu, inti quad: gisegeot sis thu untar uuibon, inti gisegeot si thie nuahsmo thinero nuamba,

inti nuanan mir, thaz queme mines truhtines mueter zi mir?

4. Seno nu so sliumo so thiu stemna

¹⁾ Pro gihorta Cod. S. Gall. habet gisah.

tationis tuae in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo,

L. I.
45—56.

45. et beata quae credidit, quoniam perficientur, quae dicta sunt ei a domino.

46. Tunc ait Maria: Magnificat anima mea dominum,

47. et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo,

48. quia respexit humilitatem ancillae suae.

Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes,

49. quia fecit mihi magna, qui potens est, et sanctum nomen ejus,

50. et misericordia ejus in progenies et progenies timentibus eum.

51. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui,

52. deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.

53. Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes.

54. Suscepit Israel puerum suum, memorari misericordiae suae,

55. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in secula.

56. Mansit Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam.

uuard thines heilzinnen in minen óron, gifah in gifehen kind in minemo reue,

inti saligu thiú thar gilonbta uuanta thiú uuerdent gifremitu, thiú thar giquetan vvardun iru fon truhtine.

5. Thó quad Maria: mihhiloso mín sela truhtin,

inti gifah mín geist in gote minemo heilante,

bi thiú uuanta her giscouota ódmuoti sinero thiúui,

6. Seno nu fon thiú saliga mih queden allu cunnu,

bi thiú uuanta mir teta mihhilu, thie thar mahtig ist, inti heilag sín namo,

inti sín miltida in cunniu inti in cunnu inan forhtanten.

7. Teta maht in sinemo arme, zispreitta ubarhuhtige muote sines herzen,

nidargisazta mahtige fon sedale, inti arhuob ódmuotige,

hungerente gifulta guoto, inti ótage forliez itale.

8. Inphieng Israel sínan knecht, zigmuntigonne sinero miltidu,

so her sprah zi unsen fateron, Abrahame inti sinemo samen zi uerolti.

9. Uuoneta Maria mit iru nah thri manoda, inti uuarb zi ira hús.

Cap. IV. Nativitas Johannis.

L. I.
57—80.

Luc. I. 57. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium suum.

58. Et audierunt hoc vicini et cognati ejus, quod dominus magnificavit misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei.

59. Tunc factum est in die octavo, venerunt ad circumcidendum puerum, vocabant eum nomine patris sui Zachariae.

60. Respondit tum mater ejus et dixit: Nequaquam, sed nomen ejus erit Johannes.

61. Et dixerunt ad illam: Nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.

62. Innuebant tunc patri ejus, quem vellet eum vocari?

63. Tunc postulans pugillares scripsit dicens: Johannes est nomen ejus; et mirati sunt universi.

64. Apertum autem est subito os ejus, et lingua ejus, et loquebatur benedicens Deum.

65. Et factus est timor super vicinos eorum, et super omnia montana Judaeae divulgabantur omnia verba haec,

66. et posuerunt omnes qui ea audierunt in cordibus suis, ita dicentes: Quis putas puer iste erit? et manus domini erat cum illo.

Sch. IV. 9. Elisabeth uuárlihho uuard gifulit zit zi beranne, inti gibar ira sun.

10. Inti gihörtun thaz thó ira nahiston inti ira cundon, thaz truhtin mihhilosota sina miltida mit iru, inti gifahun mit iru.

11. Uuard thó in theme ahtoden tage, quamun zi bisnidanne thaz kind, namtun inan sines fater namen Zachariam.

Antlingota thó sín muoter inti quad: nio in altare, uzar sín namo scal sín Iohannes.

Inti quadun zi iru: nioman nist in thinemmo cunne, thie thar ginemnit si thesemo namen.

12. Bouhntun thó sinemo fater, uuenan her uuolti inan ginemnitun uuesan?

Bat thó scrihsahses, screib sus quedanti: Iohannes ist sín namo; vvuntorotun thaz thó alle.

Gloffonota sih thó sliumo sín mund, inti sín zunga, inti sprah got uuihenti.

13. Uuard thó forhta ubar alle iro nahiston, inti ubar allu gibirgu ludeno vvardun gimarit allu thisu uuort,

inti gisaztun alle thie iz gihörtun in iro herzen, sus quedante: uuaz uuanis these knecht si? inti gotes hant uuas mit imo.

Luc. I. 67. Et Zacharias pater ejus impletus est Spiritu sancto, et prophetavit ita dicens:

68. Benedictus sit dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suae,

69. et crexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui.

70. Sicut locutus est per os sanctorum, qui a seculo sunt, prophetarum ejus,

71. salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos,

72. ad faciendam misericordiam cum patribus nostris et memorari testamenti sui sancti,

73. iusjurandum quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis.

74. Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi

75. in sanctitate et justitia coram ipso omnibus diebus nostris.

76. Et tu puer propheta altissimi vocaberis, praecibus enim ante faciem domini ad parandum vias ejus,

77. ad dandam scientiam salutis plebi ejus in remissionem peccatorum eorum.

78. Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto,

79. illuminare hos, qui in tenebris et in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

80. Puer crescebat, et confortabatur spiritu, et erat in desertis usque in diem ostensionis suae in Israel.

Sch. IV. 14. Inti Zacharias sin fater unard ^{L. I. 67—80.} gifullit heilages geistes, inti uuizagota sus quedanti:

Giuihit si truhtin got Israhelo, bi thiu unanta uuisota inti teta lösunga sinemo folke,

inti arrihta horn heili uns in hüse Dauides sines knehtes.

15. So her sprah thuruh mund hellagero, thie fon uerolti uuarun, sinero uuizagono,

heili fon unsaren filanton, inti fon henti allero thie unsih hazzotun,

zi tuonne miltida mit unsaren fateron, inti zi gihugenne sinero heilagun giuiznessi,

thero eidburti thie her suor zi Abraham unsaremo fater, sih uns zi gebanne.

16. Thaz uzan forhta fon hentin unsero filanto arlöste thionomes imo

in heilagnesse inti in rehte fora imo allen unsaren tagon.

17. Thü kneht uuizago thes hohisten bis thü ginemnit, foraseris uuärlihho fora truhtines annuzzi zi garuenne sinan ueg,

zi gebanne uuistuom heili sinemo folke in forláznessi iro suntono.

18. Thuruh innuoulu ¹⁾ miltida unsares gotes, in then uuisota unsih úfgang ²⁾ fon hohi,

inliuhten ³⁾ then thie thar in finstarnessin inti in scuuen todes sizzent, zi girihtenne unsera fuozzi in ueg sibba.

19. Ther kneht vvuohs inti uuard gi-strengisot geiste, inti unas in vvuostinnu unzan then tag sinero arougnessi zi Israhel.

Cap. V. Genealogia Christi. Apparitio Angeli Iosepho facta. Nativitas Christi.

Matth. I. 1. Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham:

2. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam et fratres ejus.

3. Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram.

4. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naasson. Naasson autem genuit Salmon.

5. Salmon autem genuit Booz de Rachab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem.

Sch. V. 1. Buoh cunnes Heilantes Christes, Dauides sunes, Abrames sunes: ^{M. I. 1—16.}

Abraham gibar Isaaken. Isaac gibar Iacoben. Iacob gibar Iudam inti sine bröder.

Iudas gibar Phares inti Zara fon Thamar. Phares gibar Esromen. Esrom gibar Aramen.

Aram gibar Aminadaben. Aminadab gibar Naasonen. Naason gibar Salmonen.

Salmon gibar Boozen fon Rachab. Booz gibar Obeden fon Ruth. Obed gibar Iesse. Iesse gibar Dauiden then cuning.

¹⁾ innodilu Schilter. ²⁾ S. Gall. ufgan. ³⁾ inliuhtigen Sch.

M. I. *Matth. I. 6.* David autem rex genuit Salomonem.

7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Aba. Aba autem genuit Asa.

8. Asa autem genuit Josaphat. Josaphat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oziam.

9. Ozias autem genuit Joathan. Joathan autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.

10. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Josiam.

11. Josias autem genuit Jechoniam et fratres ejus in transmigratione Babylonis.

12. Et post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

13. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor.

14. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.

15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob.

16. Jacob genuit Joseph virum Mariae, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.

L. III. *Luc. III. 34.* Abraham autem fuit filius Tharae, qui fuit Nachor,

35. qui fuit Seruch, qui fuit Ragau, qui fuit Phalec, qui fuit Heber, qui fuit Sale,

36. qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech.

37. qui fuit Methusalae, qui fuit Enoch, qui fuit Jared, qui fuit Mahalaleel, qui fuit Cainan,

38. qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

M. I. *Matth. I. 17.* Omnes generationes ab Abraham usque ad David erant generationes XIV. et a David usque ad transmigrationem Babylonis generationes XIV. et a transmigratione Babylonis usque ad Christum generationes XIV.

18. Christi generatio sic erat: Cum esset desponsata Jesu mater Maria Josepho, antequam convenirent, inventa est in utero habens de spiritu sancto.

19. Joseph vir ejus cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.

20. Haec autem eo cogitante, ecce angelus domini in somnio apparuit ei et dixit: Joseph fili David noli timere accipere Mariam conjugem tuam quod

2. David ther cuning gibar Salomonen.

Salomon gibar Roboamen. Roboam gibar Abia. Abia gibar Asa.

Asa gibar Iosaphaten. Iosaphat gibar Ioramen. Ioram gibar Oziasen.

Ozias gibar Ioathanen. Ioathan gibar Achazen. Achaz gibar Ezechiasen.

Ezechias gibar Manassesen. Manasses gibar Ammonen. Ammon gibar Iosiasen.

3. Iosias gibar Iechoniasen inti sine bruoder in thero ferti zi Babyloniu.

Inti after thero ferti zi Babyloniu Iechonias gibar Salathielen. Salathiel gibar Zorobabelen.

Zorobabel gibar Abiuden. Abiud gibar Eliachimen. Eliachim gibar Azoren.

Azor gibar Sadochen. Sadoch gibar Achimen. Achim gibar Eliuden.

Eliud gibar Eleazaren. Eleazar gibar Mathanen. Mathan gibar Iacoben.

4. Iacob gibar Ioseben gomman Mariun, fon thero giboran ist Heilant, thie thar ist ginemnit Christ.

Abraham uuas sun Tharae, ther uuas Nachor,

ther uuas Seruch, ther uuas Ragau, ther uuas Phaleg, ther uuas Eber, ther uuas Salae,

ther uuas Cainan, ther uuas Arfaxat, ther uuas Sem, ther uuas Noe, ther uuas Lamech,

ther uuas Matusalae, ther uuas Enoch, ther uuas Jared, ther uuas Malelehel, ther uuas Cainan,

5. Ther uuas Enos, ther uuas Seth, ther uuas Adam, ther uuas gotes.

6. Allo thio giburti fon Abrahame unzan Dauiden unarun fiorzehen giburti, inti fon Dauide unzan úzfart zi Babyloniu fiorzehen giburti, inti fon thero úzferti zi Babyloniu unzan Christ fiorzehen giburti.

7. Christes cunni uuas só: Mit thiu uuas gimahalit thes Heilantes muoter Maria Iosebe, ér thiu zisamane quamin, uuas siu fundan só scaffaniu fon themo heilagengeiste.

Ioseph thó ira gomman mit thiu her recht man uuas, inti ni unolta sie meldon, unolta tongolo sia forlazzan.

8. Imo thó thaz thenkentemo, girado truhtines engil in troume araugta sih imo inti quad: Ioseph Dauides sun ni curi thú forhtan zi nemanne Mariun thina gimah-

enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.

21. Pariet filium, et vocabis nomen ejus Jesum, quoniam ipse salvum faciet populum suum a peccatis eorum.

22. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum erat a domino per prophetam ita dicentem:

23. Ecce Virgo in utero habet, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emanuel, quod est interpretatum: nobiscum deus.

24. Exurgens autem Joseph a somno fecit sicut praecepit ei angelus domini, et accepit conjugem suam,

25. et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum et vocavit nomen ejus Jesum.

Luc. II. 1. Factum est autem in illis diebus, exiit edictum ab Augusto Caesare, ut describeretur universus hic orbis.

2. Haec descriptio primum facta est in Syria a praeside Cyrino,

3. et ibant omnes, ut profiterentur obsequium, unusquisque in suam civitatem.

4. Ivit tunc Joseph a Galilaea de civitate, quae vocabatur Nazareth, in Judaeam, et in civitatem David, quae vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo et familia David,

5. ut profiteretur cum Maria sibi desponsata uxore praegnante.

6. Cum ibi essent, impleti sunt dies ut pareret,

7. et peperit filium suum primogenitum, et involvit eum pannis, et reclinavit eum in praesepe, quia illis non erat alius locus in diversorio.

hun, uanta thaz in iru giboran ist, thaz ^{M. I.} ist fon themo heilagen geiste, ^{20—25.}

Siu gibirit sun, inti thú ginemnis sinan namon Heilant, bi thi uanta her sinaz folc heilaz tuot fon iro sunton.

9. Thaz algaro gitan ist, thaz uuari gifullit thaz thar giquetan uuas fon truhtine thuruh then uizagon sus quedantan:

Seno nu thiorna in reue habet, inti gibirit sun, inti giheizzent sinan namon Emmanuel, thaz is arrekit: mit uns got.

10. Arstantanti thó Ioseph fon slafe, teta só imo gibót truhtines engil, inti inphieng sina gimahhun,

inti ni uuard ira uuis, unzan siu gibar ira sun éristboranon, inti gihiez sinan namon Heilant.

11. Uuard thó gitán in then tagon, ^{L. II.} framquam gibot fon themo alcualten kei- ^{1—7.} sure, thaz gibrieuit ¹⁾ vvurdi al these umbiuuerft.

Thaz giscrib iz éristen uuard gitan in Syriu fon dhemo ²⁾ grauen Cyrine,

inti fuorun alle, thaz biláhin thionost, iogiuelih ³⁾ in sinero burgi.

12. Fuor thó Ioseph fon Galileu fon thero burgi, thi uiez Nazareth, in Iudeno lant, inti in Dauides burg, thi uuas ginemnit Bethlehem, bi thi uanta her uuas fon huse inti fon hiuiske Dauides,

thaz her gilahi saman mit Mariun imo gimahaltero gimahhun só scaffaneru.

13. Thó sie thar uuarun, vvurdhun taga gifulte, thaz siu bari,

inti gibar ira sun éristboranon, inti biuuant inan mit tuocho, inti gilegita inan in crippea, bi thi uanta in ni uuas ander stat in themo gasthuse.

Cap. VI. Nativitas Christi pastoribus annunciata.

Luc. II. 8. Erant tunc pastores in illa regione vigilantes, et custodientes vigilias noctis super gregem suam.

9. Venit ibi angelus domini, et stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit eos, et timuerunt sibi tunc timore magno.

10. Et dixit illis angelus: Nolite timere, ego evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo,

11. quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus dominus in civitate David;

Sch. VI. 1. Uuarun thó hirta in thero lant- ^{L. II.} skeffi uuahhante, inti bihaltante nahtuuah- ^{8—20.} ta ubar iro ⁴⁾ euuit.

Quam thara gotes engil, inti gistucent náh in, inti gotes berahtnessi bischein sie, inti giforhtun sie in thó in mihhilero forhtu.

2. Inti quad in ther engil: ni curet iú forhten, ih sagen iú mihhilan gifehon, ther ist allemo folke,

bi thi uanta giboran ist iú hiutu Heilant, ther ist Christ truhtin in Dauides burgi;

¹⁾ giscribin Schilter. ²⁾ Cod. S. Gall. *demo*, litteram *d* more Anglosaxonum lineola transversa distinguendo, pro qua figura in hac nostra editione usurpabimus *dh*. ³⁾ *iogiuelih* deest in Cod. S. Gall. ⁴⁾ Cod. S. Gall. *ero* pro *iro*.

L. II. *Luc. II. 12.* Hoc sit vobis signum, quod
12—20. invenietis infantem pannis involutum et pos-
situm in praesepti.

13. Et subito factum est cum angelo
multitudo militiae coelestis laudantium
Deum et dicentium:

14. Gloria sit in altissimis Deo, et in
terra sit pax hominibus bonae voluntatis.

15. Et factum est ut discesserunt ab
iis angeli in coelum, tunc loquebantur pa-
stores ad invicem: Transeamus in Bethlehem,
et videamus hoc verbum, quod factum est,
quod dominus ostendit nobis.

16. Et venerunt tunc festinantes, et in-
venerunt Mariam et Joseph et infantem po-
situm in praeseptio.

17. Illi ergo videntes cognoverunt de
verbo, quod dictum erat illis de hoc puero,

18. et omnes qui audierant mirati sunt,
et de his, quae dicta erant ad ipsos a pa-
storibus.

19. Maria autem conservabat omnia
verba haec conferens in corde suo.

20. Tunc reversi sunt pastores do-
mum versus, glorificantes et laudantes
Deum in omnibus iis, quae audierant et
viderant, sicut ad illos dictum erat.

Thaz si iú zi zeichane, thaz ir fin-
det kind mit tuochoh bivvuntanaz inti gi-
legitaz in cripa.

3. Thó sliumo uuard thar mit themo
engile menigi himilisches heres got lobon-
tiu inti quendentiu:

Tiurida si in then hohiston gote, inti
in erdu si sibba mannon guotes uuillen.

4. Uuard thó thaz arfuorun fon in thie
engila in himil, thó sprachun thie hirta
untar in zuisgen: farames zi Bethleem,
inti gisehemes thaz uuort, thaz thar gitán
ist, thaz truhtin uns araugta.

Inti quamun thó ilente, inti funden
Mariun inti Ioseben inti thaz kind gilegi-
taz in crippea.

5. Sie thó gisehente forstuontun fon
dhémo uuorte, thaz in giquetan uuas fon
dhémo kinde,

inti alle thi ¹⁾ thaz gihortun uuaron thaz
vvuntoronte, inti fon dhē, thiū giqueta-
nu vvurdun zi in fon dhem hirtin.

6. Maria uuárlíhho gihíelt allu thisu
uuort ahtonti in ira herzen.

7. Vvurbun thó thie hirta helmuuar-
tes, diurente inti got lobonte in allen
then, thiū sie gihortun inti gisahun, soso
zi in gisprochan uuas.

Cap. VII. Circumcisio Christi et purificatio Mariae cantico Simeonis et prophetia Annae celebrata.

L. II. *Luc. II. 21.* Et postquam consummati
21—29. sunt dies octo, ut circumcideretur puer,
vocaturn est nomen ejus Jesus, quod no-
men vocatum est ab angelo, priusquam in
utero conciperetur.

22. Et postquam impleti sunt dies pur-
gationis ejus secundum legem Moysis, tulerunt
eum tunc in Jerusalem, ut sisterent
eum Deo,

23. sicut scriptum est in lege domini:
Quia quaevis mascula proles, quae vulvam
primum aperit, sancta domino vocabitur.

24. Et ut darent hostiam, secundum
quod dictum est in lege domini, par tur-
tuum aut duos pullos columbarum.

25. Et ecce homo erat in Jerusalem,
cui nomen Simeon, et iste homo erat justus
et timoratus, expectans consolationem Is-
rael, et Spiritus sanctus erat in eo,

26. et responsum acceperat a Spiritu
sancto, quod non moreretur, priusquam vi-
deret Christum domini.

27. Venit ergo in spiritu in templum,
et cum inducerent puerum Jesum parentes

Sch. VII. 1. After thiū thó argangana
uuaron ahto taga, thaz thaz kind bisnitan
vvurdi, uuard imo ginennit namo Heilant,
thie namo uuard ginennit fon engile, ér
thanne her in reue inphangan vvurdi.

2. Inti after thiū gifulta uuaron taga
sinero subarnessi after Moyseses euuū,
brahtun sie inan thó in Hierusalem, thaz si
inan gote giantvvurtitin,

só iz giscriban ist in gotes euuū: bi
thiū uuanta iógiuvelih gommanbarn, thaz
uuamba érist intuot, heilag gote ginennit.

3. Inti thaz sie gabin obphar, after
thiū giquetan ist in euuū truhtines, zua
gimachun turtilitubun edo zuei tubiclin.

4. Senonu tho uuas man in Hierusa-
lem, thes namo uuas gihezzen Simeon, inti
ther man uuas reht inti gotforht, behtontí
Israhelo fluobra, inti heilag geist uuas in
imo,

inphleng thó antvvurti fon themo heila-
gen geiste, thaz her ni arsturbi, ér thanne
her gisahi Christ truhtines ²⁾

5. Quam thó in geiste in thaz gotes
hús, inti thó sie ingileittun thaz kind Hei-

¹⁾ Sic. Cod. ²⁾ Cod. S. Gall. truhtin.

ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo,

28. ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum et dixit:

29. Nunc dimittis servum tuum Domine secundum verbum tuum in pace,

30. quia viderunt oculi mei salutare tuum,

31. quod parasti ante faciem omnium populorum,

32. lumen ad revelationem gentium et ad gloriam plebis tuae Israel.

33. Et erat pater ejus et mater mirantes super his, quae dicebantur de illo,

34. et benedixit illis tunc Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus:

Ecce positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicatur,

35. et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

36. Erat tunc ibi Anna prophetissa, filia Phannuel de tribu Aser, haec processerat in diebus multis, et vixerat cum viro suo septem annis a virginitate sua,

37. et haec erat vidua usque ad annos octoginta quatuor, quae non discedebat de templo, sed jejuniis et obsecrationibus serviebat die et nocte.

38. Haec igitur ea ipsa hora superveniens confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Jerusalem.

39. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilaeam in civitatem suam Nazareth.

lant sine eldiron, thaz sie tatin after giuuo-^{L. II. 27-39.}
nu euu furi inan,

her thó inphieng inan in sine arma,
inti lobota got inti quad:

6. Nu forlaz thu truhtin thinan scale
after thinen uuortun in sibba,

bithiu uuenta gisahun minu ougun thinan heillant,

then thu giantvvurtitos fora annuze
allero folco,

lioht zi intrigannesse ¹⁾ thiotono inti zi
diuridu thines folches Israhele.

7. Uuas thó sín fater inti muoter vvun-
toronti ²⁾ ubar thiu, thiu dhar giquetanu
uuarun fon imo,

inti uuitha in thó Simeon, inti quad
zi Mariun sinero muoter:

8. Seno nu these ist gesezit in fal inti in
urresti managero in Israel, inti in zeichan
themo man uuidarquidit,

inti thín selbes ferah thuruhferit suert,
thaz uuerden intrigane fon managen herzun
githanca.

9. Uuas thó thár Anna uuizzaga, dohter
Fanueles fon cunne Aseres, thiu gi-
giene fram in managa taga, inti lebeta mit
ira gommanne sibun iár fon ira magadheiti,

inti thiu uuas uuituna unzan fiuru inti
ahtuzug iaro, thiu nirfuor nio fon themo
temple, uzouh mit fastun inti mit gibetu
thienota tages inti nahtes.

10. Thiu thó in thero selbun ziti que-
menti lobota truhtin, inti sprah fon imo
allen then, thie thar beittotun arlósnessi
Hierusalem.

11. Inti thó sie gifremiltun allu after
truhtines euu, vvurbun thó zi Galileu in
ira burg Nazareth.

Cap. VIII. Stella et adventus Magorum.

Matth. II. 1. Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judae, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, ita dicentes:

2. Ubi est qui natus est Rex Judaeorum? vidimus stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum.

3. Quum hoc audiret Herodes rex, turbatus est et omnis Hierusalem cum illo,

4. et congregans principes sacerdotum et scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur.

5. At illi dixerunt, in Bethlehem Judaeae. Sic enim scriptum est per prophetam:

Sch. VIII. 1. Mithiu ther Heilant giboran ^{M. II. 1-12.}
uuard in Bethleem ludeno burgi, in tagon
Herodes thes cuninges, senu thó magi
óstana quamun zi Hierusalem, sus que-
dante:

Uuar ist ther thie giboran ist ludeno
cuning? uuir gisahumes sinan sterron in
ostarlante, inti quamumes inan zi betonne.

2. Thó thaz gihorta Herodes ther cu-
ning, uuard gitruobit inti al Hierusalem
mit imo,

inti gisamanota then hérduom thero
biscofo inthie ³⁾ gilérton thes folkes, eis-
gota fon in, uuar Christ gibóran uuari.

3. Sie thó quadun imo, in Bethleem
ludeno burgi. Só ist giscriban thuruh then
uuzagon:

¹⁾ Cod. S. G. *intrigannesse*. ²⁾ Sch. *uu-te* ³⁾ Schilter: *inti thie*.

M. II. 6—12. *Matth. II. 6.* Tu Bethlehem terra Judae nequaquam minima es in principibus Juda, ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.

7. Tum Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellae, quae apparuit eis,

8. et mittebat illos in Bethlehem dicens: Ite et interrogate diligenter de puero; cum inveneritis, renunciate mihi, ut et ego ibi veniam atque adorem eum.

9. Cum audissent regem, abierunt, et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer.

10. Videntes autem stellam gavisii sunt gaudio magno valde,

11. et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, et procidentes adoraverunt eum.

Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus et myrrham.

12. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

Thu Bethlehem ludeno erda nio in altere bist 'thu minnista in then heriston ludeno, uanta fon thir quimit tuomo, ther rihtit min folc Israel.

4. Thó Herodes, tougolo gihaloten magin, gernlichó lerneta fon in thie zit thes sterren, ther sih in araugta,

inti ¹⁾ santa sie in Bethlehem sus quedanti: Faret inti fraget gernlichó fon themo kinde; thanne ir iz findet, thanne cundet iz mir, thaz ih thara queme inti beto inan.

5. Thó sie gehortun then cuning, fuorun; senu thó sterro, then sie gisahun in óstarlante, forafuor sie, unz her quementi stuont oba thar thie kneht uuas.

6. Sie thó gisehente then sterren gifahun mihhilemo gifehen thrato,

inti ingangante in hús fundun then kneht mit Mariun sinero muoter, inti nidar fallente betotun inan.

7. Inti gioffonoten iro tresofazzon brahtun imo geba, gold, inti uuihrouh inti myrrun.

8. Inti inphanganemo antvurte in troume, thaz sie ni vvurbun zi Herode, thuruh anderan ueg vvurbun zi iro lantscheffi.

Cap. IX. Fuga Christi in Aegyptum.

M. II. 13—15. *Matth. II. 13.* Qui cum recessissent, ecce angelus Dei apparuit in somnis Joseph dicens:

Surge et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi, futurum est enim ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum.

14. Ipse ergo surgens accepit puerum et matrem ejus nocte, et secessit in Aegyptum,

15. et erat ibi usque ad obitum Herodis; ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ex Aegypto vocavi filium meum.

Sch. 1. Thó sie thanan fuorun ²⁾, girado gotes engil araugta sih Iosebe in troume sus quedenti:

2. Arstant inti nim thaz thegankind inti sine muoter, inti fliuh in Aegyptum, inti uuis thar unzan ih thir quede, uanta zuo uuart ist thaz Herodis ³⁾ suochit then kneht zi forliosenne.

3. Her thó arstantanti nam ⁴⁾ then kneht inti sine muoter nahtes, inti fuor in Aegyptum,

inti uuas thar unzan hínafart Hérodes.

4. Thaz vvurdi gifullit thaz giquetan uuas fon truhtine thuruh then uuízzagon sus quedantan: fon Aegyptin gihalota ih minnan sun.

Cap. X. Infanticidium Herodis.

M. II. 16—18. *Matth. II. 16.* Quum Herodes videret quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus ejus, a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisierat a Magis.

17. Tunc adimpletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem:

Sch. X. 1. Thó Herodes gisah uanta her bitrogan uuas fon then magin, balg sih harto, inti sententi arsluog alle thie knehta, thie thar uuárun in Bethlehem, inti in allen ira marcon, zuuiliarigu in ⁵⁾ innanthes, after thero ziti thaz her suohta fon then magin.

2. Thó uuard gifullit thaz thar giquetan uuas thuruh Hieremiam then uuízzagon, sus quedantan:

¹⁾ S. G. in. ²⁾ Sch. arfuorun. ³⁾ S. G. sic. ⁴⁾ S. G. inti nam. ⁵⁾ Sch. inti.

Matth. II. 18. Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus magni, Rahel plorabat filios suos, et noluit consolari, quia non sunt.

3. Stemma in hóhi gehorit uard mihiles vvuofes inti ueeinonnes, Rachel uulof ira suni, inti ni uuolta sih fluobiren, uanta sie ni uuárun. M. II. 18.

Cap. XI. Reditus Christi ex Aegypto et habitatio in Nazareth.

Matth. II. 19. Defuncto autem Herode, ecce apparuit angelus Domini in somnis Joseph in Aegypto,

20. dicens: Surge et accipe puerum et matrem ejus, et vade in terram Jsrael, defuncti sunt enim qui quaerebant animam pueri.

21. Ipse igitur surgens accepit puerum et matrem ejus, et venit in terram Jsrael.

22. Cum audiret, quod Archelaus regnabat in Judaea pro Herode patre suo, timuit illo ire.

Et admonitus in somnis secessit in partes Galilaeae.

23. Quumque ibi veniret, habitavit in civitate, quae vocatur Nazareth;

ut adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazaraeus vocabitur.

Sch. XI. 1. Thó Herod arstarb, arougta sih truhtines engil in troume Iosebe in Aegypto, M. II. 19—23.

sus quedanti: arstant inti nim then kneht inti sina muoter, inti far in erda Jsrael, uanta arstorbana sint thie thar suohtun thes knehtes sela.

2. Her thó arstantanti nam then kneht inti sina muoter, inti quam zi erdu Jsrael.

3. Thó her gihorta thaz Archelaus richisota in ludeon after Herode sinemo fater, forhta imo thara faren.

4. Inti gimanot in troume fuor in teil Galilaeae,

inti thó her thara quam, artota in theru burgi, thiu thar ist giheizzan Nazareth;

5. zi thiu thaz gifullit vvardi thaz giquetan uuas thuruh thie uuizzagon: uanta her Nazareus uuiridit ginemnit.

Cap. XII. Christi duodecennis disputatio in templo Hierosolymitano.

Luc. II. 40. Puer autem crescebat et confortabatur, plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo,

41. et ibant parentes ejus per omnes annos in Hierusalem in die solenni Paschae.

42. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi,

43. consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Jesus in Hierusalem, et non cognoverunt parentes ejus,

44. aestimantes illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos,

45. et non inuenientes regressi sunt in Hierusalem, requirentes eum.

46. Et factum est post triduum invenerunt eum in templo, sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem eos.

47. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, super ejus prudentia et responsis ejus,

48. et videntes admirati sunt.

Tunc dixit mater ejus ad illum: Fili quid fecisti nobis sic? ego et pater tuus dolentes quaerebamus te.

49. Et ille ait ad illos: Quid est quod quaerebatis me? nesciebatis quod in his, quae patris mei sunt, oportet me esse?

Sch. XII. 1. Ther kneht uuárlícho vvuohs inti strangeta, fol spahidu, inti gotes geba uuas in imo, L. II. 40—52.

inti fuorun sine eldiron gilaro in Hierusalem in itmalemo tage óstrono.

2. Inti mitthiu her uard giuortan zuelif iaro, in úfstiganten zi Hierusalem after thero giuonu thes itmalen tages,

gifulten tagon mit thiu sie heim vvur-bun, uuoneta ther kneht Heilant in Hierusalem, inti ni forstuontun thaz sine eldiron;

3. uuántun in wesan in thero samantferti, quamun eines tages ueeg, inti suohtun inan untar sinen magon inti sinen kundon, inti inan ni findanti ¹⁾ fuorun uuidar zi Hierusalem, inan suochenti ¹⁾.

4. Uuad thó after thrin tagon fundun inan in themo temple, sizzantan untar mitten then lerarin, horantan thie, inti fragentan.

5. Arquamun thó alle, thie inan gihortun, ubar sinan unístuom inti sín antvvurti,

inti sehente vvuntorotun.

6. Thó quad sín muoter zi imo: Sun ziu tati thu uns só? ih inti thín fater se-rente suohtumes thih.

7. Inti her quad zi in: Waz ist thaz ir mih suohtut? ni uuestut ir thaz in then, thiu mines fater sint, gilimphit mir uuesan?

¹⁾ Sch. f-te, s-te.

L. II.
50—52.

Luc. II. 50. Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad illos,

51. et descendens cum illis venit Nazareth, et erat subditus illis.

Et mater ejus conservabat omnia verba haec in corde suo,

52. et Jesus proficiebat sapientia et aetate et gratia apud Deum et homines.

8. Inti sie ni forstuontun thaz uuort thaz her sprah zi in,

inti nidarstigenti mit in quam zi Nazareth, inti uuas in untarthintit.

9. Inti sin muoter bihielt allu thiss uuort in ira herzen,

inti ther Heilant theh in spahidu inti in altere inti in gebu mit gote inti mit mannon.

Cap. XIII. De Johannis Baptistae baptismo et praedicatione.

L. III.
1—3.

Luc. III. 1. Anno quintodecimo imperii Tiberii, procurante Pontio Pilato Judaeam, tetrarcha autem Galilaeae Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Itureae et Traconitidis regionis, et Lysania Abilini tetrarcha,

2. sub principibus Sacerdotum Anna et Caipha, factum est verbum Domini super Joannem Zachariae filium in deserto.

3. Et venit in omnem regionem Jordanis, praedicans baptismum et poenitentiam in remissionem peccatorum

M. III.
2—3.

Matth. III. 2. dicens: Poenitentiam agite, appropinquat enim regnum coelorum.

3. Hic est iste, qui dictus est per Esaiam prophetam, dicentem: Vox clamantis in deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.

L. III.
5—6.

Luc. III. 5. Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt prava in directa, et aspera in vias planas,

J. I.
7—18.

6. et videbit omnis caro salutare Dei. **Joh. I. 7.** Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

8. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.

9. Erat lux vera, quae illuminabat omnem hominem venientem in hunc mundum.

10. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit.

11. In propria venit, et sui eum non receperunt.

12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus:

13. qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

14. Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratiae et veritatis.

Sch. XIII. 1. In themo finflazehenten iart thes rihtuomes Tiberii thes keisores, forsuorgentemo themo Pontisken Pilato Judaeam, hertuom habentemo Herode in Galilen inti Philippo sinemo bruoder heristen in lantskeffin Iturae inti Trachonitidis, inti Lysaniuse heristen in thero steti thiin Abilina uuas heizzan,

untar then heriston biscofun Anna inti Caipha, uuas giuortan gotes uuort ubar Iohannem Zachariasen sun in thero vvuostinnu.

2. Inti quam her in alle thie lantscaflordanis, predigonti toufi inti riua in forlazznessi suntano,

sus quedanti: tuot riua, uanta nahit sih himilo richi.

3. Thiz ist ther, fon themo gikundit uuas thuruh Esaiam uulzagon, sus quedantan: Stemna ruofentes in vvuostinnu, garuuet trohtines ueeg, tuot rehto sino stiga.

lógíuuelih tal uuerde gifullit, inti iogíuuelih berg inti nollo uuerde glódmuotigot, inti uuerde abahu in rehtu, inti unebanu in slehta ueega,

inti gisihit lógíuuelih fleisc gotes heili.

4. Ther quam zi urcunde, thaz her giuulzscasageti fon lichte, thaz alle giloubtin thuruh inan.

Ni uuas her thaz lioht, uzonh thaz her giuulzscasageti fon demo lichte.

Uuas uuár lioht, thaz inliuhtita iogíuuelichan man quementan in thesa ueralit.

5. Her uuas in thero ueraliti, inti ueralit uuard thuruh inan gitan, inti ueralit ni forstuont inan.

Her quam in sin eigan, inti sine ni intphiengun inan.

6. Sónuuelliche só inan intphiengun, só gab her in giuualt gotes suni zi uuesanne, then thie dar giloubtin in sinan namon:

thie nalles fon bluote, noh fon fleiskes luste, noh fon gommannes uuillen, ouh fon gote giborane uuarun.

7. Inti uuort uuard fleisc gitan, inti artota in uns, inti uuir gisahumes sina diurida, soliba só thiin diurida ist einages fon fater, fol geba inti uuáres.

Joh. I. 15. Johannes testimonium perhibet de ipso, et clamat, dicens: Hic est iste de quo dixi vobis, qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat.

16. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus et gratiam pro gratia,

17. quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est.

18. Deum nemo vidit unquam, unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarravit.

Matth. III. 4. Ipse Johannes habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos, esca autem ejus erat locustae et mel sylvestre.

5. Tunc exibat ad eum Hierosolyma, et omnis Judaea, et omnis regio circa Jordanem,

6. et baptizabantur in Jordane ab eo, confitentes peccata sua.

7. Quum videret multos Phariseorum et Sadducaeorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum! quis demonstravit vobis fugere a ventura ira?

8. Facite ergo fructum dignum vestrae poenitentiae,

9. et ne velitis dicere inter vos: patrem habemus Abraham; dico vobis, quoniam potens est Deus, ex lapidibus istis suscitare filios Abrahae.

10. Jam securis posita est ad radicem arborum; omnis ergo arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur.

Luc. III. 10. Tunc interrogabant eum turbae, et dicebant, quid debemus nos facere?

11. Ipse tunc respondit et dixit eis: Qui habet duas tunicas, det ei qui non habet; qui habet escas, similiter faciat.

12. Venerunt et publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum: Magister quid faciemus?

13. Ipse vero dixit ad eos: Nihil amplius quam constitutum est vobis, faciat.

14. Interrogabant eum et milites et dicebant, quid faciemus nos? Et ait illis: Neminem conculcatis, neque calumniam faciat, et contenti estote stipendiis vestris.

15. Existimante populo, et cogitantibus omnibus in corde suo de Johanne, ne forte ipse esset Christus,

Joh. I. 19. miserunt Judaei ab Hierosolymis Sacerdotes et Levitas, ut interrogarent eum, tu quis es?

8. Iohannes giuuzscaf saget fon imo, ^{J. I.} inti ruofit, sus quedenti: this ist ther, fon ^{13-18.} demo ih iú quad, thie dar after mir quementi ist, fora mir gitán ist, uanta her ér mir uuas.

9. Inti fon sínero folnessi uuir alle inphahemes inti geba furi geba,

uanta euua thuruh Moysen gígeban ist, geba inti uuár thuruh Heilant Christ gitán ist.

10. Got nioman ni gisah lo in altere, thie einago sun, thie dar ist innan themo fater ¹⁾, her gisageta iz.

11. Ther selbo Iohannes habeta giuuáti ^{M. III.} fon hariron olbentono, inti fillinan bruohháh ^{4-10.} umbi sino lentin, sín muos uuas heuiskreke inti uildi honag.

12. Thó gieng zi imo Hierusolima, inti al Iudea, inti al thiu lantscaf umbi Iordanem,

inti vurdun gitoufte in Iordane fon imo, bigehente iro suntano.

13. Thó her gisah manage thero Pharisaeorum inti Sadducaeorum quemente zi sínero toufi, quad in: cunni natrono! uuer gizeichonota iu zi fliohenne fon thero zuouuartun gibulihti?

14. Tuot uuárlichu uuirdigan uuahsmon iuara riuaa,

inti ni curet quedan untar iu: uuir habemes fater Abrahamen; ih quidu iú, uanta mahtig ist got, fon thesen steinon aruekkan Abrahames barn.

15. Giu ist accus gisezzit zi vvurzulun thero boumo; iogiuuelih boum, thie thar ni tuot guotan uuahsmon, uuirdit furhouuan inti in fuir gisentit.

16. Thó fragetun in thio menigi, inti ^{L. III.} quadun, uuaz sculun uuir tuon? ^{10-13.}

Her antlingota thó inti quad in: ther thie habe zua tunichun, gebe themo, ther ni habe; ther thie habe muos, tuo selbsama.

17. Quamun thó thie firnfollun man, thaz sie vurdin gitoufit, inti quadun zi imo: meistar uuaz tuomes?

Her thó quad zi in: niouuiht mer thane iú gisezzit sí, tuot ir.

18. Fragetun in thó thie kemphon inti quadun: uuaz tuon uuir? Inti quad in: niomannen ni bliuuet, nob harm ni tuot, inti sit giuago ²⁾ iuara libnara.

19. Uuanentemo themo folke, inti thenkenten allen in iro herzon fon Iohanne, min édonuán ³⁾ her uuari Christ,

santun Iudaei fon Hierusalem biscofa inti ^{J. I.} diacana, thaz sie inan fragetin, uuer bisthu? ^{19-24.}

¹⁾ Schilter: innan barme themo fater. ²⁾ Schilter giuago. ³⁾ Schilter odo uuan.

J. I. 20. Et confessus est tunc, et non negavit, et confessus est tunc, quod ipse non esset Christus.

21. Tunc interrogabant eum: Quid ergo, Helias es tu? et dixit, non sum. Propheeta es tu? et respondit, non.

22. Dixerunt ergo ei: Quis es igitur? ut responsum demus his, qui miserunt nos, quid dicis de te ipso?

23. Tunc dixit: Ego sum vox clamantis in deserto, parate viam Domini, sicut dixit Esaias propheta.

24. Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis.

25. Et interrogaverunt eum et dicebant: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Helias, neque propheta?

M. III. 11. *Matth. III. 11.* Respondit eis Joannes dicens: Ego baptizo vos in aqua in poenitentiam; qui post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare.

J. I. 26. *Joh. I. 26.* Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis,

M. III. 11—12. *Matth. III. 11.* ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et in igne.

12. Cujus ventilabrum in manu ejus est, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum suum, paleas autem comburet in igne inextinguibili,

L. III. 18. *Luc. III. 18.* Multa quidem et alia exhortans evangelizabat populo.

J. I. 28. *Joh. I. 28.* Haec in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Johannes baptizans.

Cap. XIV. Baptismus Christi. *Johannis de eo testimonium.*

M. III. 13. *Matth. III. 13.* Tunc venit Jesus e Galilaea in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab illo,

L. III. 23. *Luc. III. 23.* et ipse erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur filius Joseph.

M. III. 14—15. *Matth. III. 14.* Johannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me.

15. Tunc respondit Jesus et dixit ei: Sine modo, sic decet nos adimplere omnem justitiam. Tunc dimisit eum.

L. III. 21. *Luc. III. 21.* Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato et orante,

M. III. 16. *Matth. III. 16.* confestim ascendit de aqua.

Ecce tunc aperti sunt ei coeli, et vidit Spiritum Dei descendentem,

L. III. 22. *Luc. III. 22.* corporali specie

M. III. 16—17. *Matth. III. 16.* sicut columbam, et videntem super se.

17. Et ecce vox dicebat de coelis:

Inti bilah her thó, inti ni fursuoh, inti bilah thó, thaz her Christ ni uari.

20. Thó fragetun sie inan: uuaz nu bist thu Helias? inti her quad, ni bin ih. Bist thu uuizago? inti her antlingota, nein.

21. Thó quadun sie imo: uuer bist thú thanne? thaz uuir giantvürten thén, thie unsih santun, uuaz quidis thu fon thir selbemo?

Quad her thó: Ih bin stemna ruofentes in vruostinnu, garuuet trohtines uueg, so so quad Esaias ther uuizago.

Inti thie thar gisanta uuárun, thie uuárun fon then Phariseis.

22. Thó fragetun sie inan inti quadun: uuaz toufist thú thanne, oba thú Christ ni bist, noh Helias, noh uuizago?

23. Thó antlingota in Iohannes sus quedanti: ih toufu iuuih in uuazzare in riuua; ther after mir zuouuart ist, ther ist mir strengiro, thes ni bin uuirdig giscuohu zi traganne.

Untar mitten iú stentit, then ir ni uuizzut,

her toufit iúuih in themo heiligen geiste inti in fulre.

Thes uuorph-scuuala ist in sinero henti, inti gisubirit sín tenni, inti gisamanot sinan uueizzi in sina skiura, thiu spriu bi-brennit in fuire unarleskentemo.

25. Managu andariu scuheni gotspel-lota themo folke.

Thisu in Bethania gitanu vurdun ubar Iordanen, thar Iohannes uuas toufenti.

Sch. XIV. 1. Thó quam ther Heilant in Galileu inti in Iordane zi Iohannise, thaz her vvardi gitoufit fon imo,

inti ther selbo Heilant uuas inginnenti samo só thrizug iaro, só her biuuanit uuas Iosebes sun.

2. Iohannes unárlichu uuerita imo sus quedanti: ih scal fon thir gitoufit uuerdan, inti thú quimist zi mir.

Thó antlingota ther Heilant inti quad imo: láz nu, só gilimphit uns zi gifullen-ne al reht. Thó liez her inan.

3. Uuard thó thó gitoufit unas al thaz folc, inti themo Heilante getoufitemo inti betontemo,

aliumo úfarsteig fon themo uuazzare.

4. Senu thó aroffonota uuárun imo himila, inti gisah gotes geist nidarstigantam lichamlichero gisiuni sama so tubun, inti quementan ubar sih.

5. Senu thó stemna quad fon himile:

Marc. I. 11. Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi.

Joh. I. 32. Et testimonium perhibuit Johannes dicens, quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de coelo, et mansit super eum,

33. et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit:

super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto,

34. et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.

Cap. XV. Christus a Diabolo in deserto tentatus.

Matth. IV. 1. Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo.

2. Et cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit.

3. Accessit tunc ad eum tentator et dixit ei: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.

4. Ipse respondit et dixit: Scriptum est quod in solo pane non vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

5. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, et statuit eum supra pinna-culum templi,

6. et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim, quod angelis tuis mandavit de te, ut manibus tollant te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

7. Tunc dixit ei Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

8. Iterum assumpsit eum diabolus in mentem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum,

9. et dixit illi: Haec omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me.

10. Tunc dixit ei Jesus: Vade Satanas! scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.

Luc. IV. 13. Et consummata omni tentatione,

Matth. IV. 11. tunc reliquit eum diabolus

Luc. IV. 13. usque ad tempus,

Marc. I. 13. eratque cum feris bestiis,

Matth. IV. 11. accedebant tunc angeli Dei, et ministrabant ei.

Thú bist mín liobo sun, in thir gilliche-^{Mc. I. 11.} ta mir.

6. Inti giulznessi sageta Iohannes sus-^{J. I. 32—34.} quedanti, uanta ih gesah geist nidar sti-gantan sama so tubun fon himile, inti uo-neta ubar inan,

inti ih ni uuesta inan, uzouh ther thie mih santa zi toufenne in uuazzare, ther quad mir:

7. Ubar then then thu gisihist geist ni-dar stigantan, inti uonontan ubar inan, ther ist thie thar toufit in themo heiligen geiste,

inti ih gisah, inti giulznessi sageta, thaz ther ist gotes sun.

Sch. XV. 1. Thó ther Heilant uuas gilei-^{M. IV. 1—10.} tit in vvuostinna fon themo geiste, thaz her vvurdi gicostot fon themo diuuale.

2. Inti mit thiu her thó fasteta fiorzug tago, inti fiorzug nahto, after thiu hungi-rita inan.

3. Gieng tho zuo imo ther costari inti quad imo: oba thu gotes sun sis, quid thaz these steina zi bróte uuèrden.

Her antlingota¹⁾ inti quad: Iz ist gi-scriban, thaz in themo einen bróte ni lebet ther man, uzouh fon logiuuelihemo uuorte, thaz thar framquimit fon gotes munde.

4. Thó nam inan ther diuual in thie heilagun burg, inti gisazta inan ubar óba-nentiga thekki thes tempales,

inti quad imo: oba thu gotes sun sis, senti thih thanne hera nidar; iz ist giscri-ban, thaz her sinen engilon gibiote fon thir, thaz sie mit iro hanton thih nemen, zi thiu thaz thu ni bispurnes in steine thinan fuoz.

Thó quad imo ther Heilant: ouh ist giscriban, thaz thú ni custos truhtin got thinan.

5. Abur nam inan ther diuual thó in hohan berg thrato, inti araugta imo allu thisu erdrichu, inti iro diurida,

inti quad imo: thisu allu gibu ih thir, oba thu nidar fallenti bétos mih.

Thó quad imo ther Heilant: far Sata-nas! iz ist giscriban, thaz thú truhtin got thinan betos inti imo einemo thionos.

6. Inti gientotero allero theru costungu, ^{L. IV. 13.}

thó furliez in ther diuual ^{M. IV. 11.}

zi sihuuelihelu ziti, ^{L. IV. 13.}

uuas her thó mit uildirun, ^{Mc. I. 13.}

giengun thó zuo gotes engila, inti am-^{M. IV. 11.} bahtitun imo.

¹⁾ Cod. S. G. antlingo thó.

Cap. XVI. Christus, a Johanne digito monstratus, vocat primos discipulos.J. I.
35—42.*Joh. I. 35.* Altera die iterum stabat Johannes, et ex discipulis ejus duo,

36. et respiciens Jesum ambulantiem, dicit: Ecce agnus Dei! ecce, qui tollit peccata mundi!

37. Tunc audierunt eum isti discipuli loquentem, et secuti sunt Jesum.

38. Conversus autem Jesus, et videns eos sequentes, dicit eis: Quid quaeritis? Dixerunt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatum magister) ubi habitas?

39. Tunc dixit eis: Venite et videte. Venerunt ergo et viderunt ubi maneret, et apud illum manserunt die illo; hora autem erat diei quasi decima.

40. Erat autem Andreas, frater Simonis Petri, unus e duobus, qui audierunt haec verba ex Johanne, et secuti sunt eum.

41. Invenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Invenimus Messiam, quod est interpretatum Christus,

42. et adduxit eum ad Jesum. Tunc intuebatur eum Jesus, et dixit: Tu es Simon filius Jona, tu vocaberis Cephas (quod interpretatur Petrus).

Sch. XVI. 1. Andares tages abur stuont Iohannes, inti fon sinen iungiron zuene, inti giscouota then Heilant gangantan. inti quad: seno gotes lamp! seno ther nit mit sunta mittiligartes!

2. Thó gihortun inan thie iungiron sprechantan, inti folgetun themo Heilante.

Thó giuanta sih ther Heilant, inti gisah sie imo folgente, quad in: uuaz suobet ir? Sie quadun imo: Rabbi (thaz ist arrekit meistar) unár artos?

Thó quad her in: quemet inti gisehet. Quamun sie thó inti gisahun unár her uoneta, inti uonetun mit imo then tag; the uuas thiú zehenta zít thes tages.

3. Thero uuas Andreas, brüoder Simonis Petri, ein fon then zuein, thie thar gihortun thiú uuort fon Iohanne, inti unárun imo folgente.

4. Thó fant her zi érist sinan brüoder Simonen, inti quad imo: uuir fundumes Messiam (thaz ist arrekit Crist),

inti leitita inan zi themo Heilante. Thó scouota in ana ther Heilant, inti quad: thu bist Simon sun Iona¹⁾, thu bist gihéizzan Cephas (thaz ist arrekit Petrus).**Cap. XVII. Nathanaelis ad Christum accessus.**J. I.
43—51.*Joh. I. 43.* In crastinum autem voluit ire in Galilaeam, tunc invenit Philippum, et dicit ei: Sequere me.

44. Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate Andreae et Petri.

45. Et invenit Philippus Nathanael, et dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege et prophetae invenimus, Jesum filium Joseph a Nazareth.

46. Tunc dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni et vide.

47. Vidit Jesus Nathanael venientem ad se, et dixit de eo: Hic est verus Israelita, in quo dolus non est.

48. Tunc dixit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit Jesus et dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te.

49. Tunc respondit ei Nathanael et ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.

50. Tunc respondit ei Jesus et dixit ei: Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis, majus his videbis.

Sch. XVII. 1. In morgan uuolta her gán in Galilaeam, thó fand her Philippum, inti quad imo: folge mir.

Uuas ther Philippus fon Bethsaidu, thero burgi Andreasés inti Petrusés.

2. Inti fand Philippus Nathanaelen, inti quad imo: then Moyses screib in thero evvu inti in uuizagon, uuir fundumes Heilant Iosebes sun fon Nazaret.

3. Thó quad imo Nathanael: són Nazareth mág sih uuaz guotes uuesan? Thó quad imo Philippus: quim inti gisah.

4. Gisah ther Heilant Nathanaelen quementan zi imo, inti quad són imo: thiz ist ther uuaro Israelita, in themo balo nist.

5. Thó quad imo Nathanael: Uuanan uueistó mih? Antlingota ther Heilant inti quad imo: ér thanne dih Philippus gruozti, mitthiú thú uuari untar themo figboume, gisah thih.

6. Thó antvurtita imo Nathanael inti quad imo: meistar, thú bist gotes sún, thú bist Israelo cuning.

Thó antlingota imo ther Heilant inti quad imo: bithiú uuanta ih thir quad, gisah thih untar themo figboume, giloubis, thesen mér gisihis thu.

¹⁾ Cod. S. G. Iohanna.

Joh. I. 51. Et dicit ei: Amen, dico vobis, videbitis coelum apertum, et angelos Dei adscendentes et descendentes supra filium hominis.

Luc. IV. 14. Et regressus est Jesus in virtute spiritus in Galilaeam, et fama exiit per universam regionem de illo,

15. et ipse docebat in synagogis eorum, et magnificabatur ab omnibus.

Cap. XVIII. Christus docet in patria Nazareth.

Luc. IV. 16. Tunc venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intravit secundum consuetudinem suam die sabbathi in synagogam, et surrexit legere,

17. et traditus est illi liber Esaiæ prophetae,

et cum revolvit librum, invenit locum ubi scriptum erat:

18. Spiritus domini super me, propter quod unxit me, et evangelizare pauperibus, misit me

19. prædicare captivis remissionem, et coecis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum domini acceptum et diem retributionis.

20. Et cum plicuisset librum, reddidit ministro et sedit, et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum.

21. Coepit tunc dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

Matth. IV. 17. Exinde coepit Jesus prædicare et dicere:

Marc. I. 15. Quoniam impletum est tempus, poenitentiam agite, et credite evangelio,

Matth. IV. 17. appropinquat nunc regnum coelorum.

7. Inti quad imo: uuar sagen ih iu J. I. 51.
ir gíseth himil offanan, inti gotes engila
úfstigante inti nidarstigante ubar then man-
nes sún.

8. Inti unidarfuor thó ther Heilant in L. IV. 14—15.
themo megine geistes in Galileam, inti liu-
munt úzgieng thurah alle thie lantscaf
fon imo,

intí hér lérta in iro samanungu, inti
uuás gilobot fon allen.

Sch. XVIII. 1. Thó quam hér zi Nazareth, L. IV. 16—21.
thar hér uuás gizogan, inti ingieng after si-
nero giúonu in sambaztág in thie sama-
nunga, inti árstnont úf zi lesanne,

intí salta mán imo then buoh thés uui-
zagen Esaiæ.

2. So hér thén buoh inteta, fant thie
stat thár giscriban uuás:

Truhtines geist ubar mih, thuruh thaz
salbota mih, inti zi gótsPELLonne thurfti-
gen, santa hér mih

zi predigonne háften fórlaznessi, inti blin-
ten gisiht, zi fórlazenne gibrochane in fórlaz-
nessi, zi predigonne antphengi iár truht-
tines inti tág itlones.

3. Inti mit thiú hér thén buoh biteta,
gab in themo ambahte inti sáz, inti allero
ougun in thero samanungu uuarun scouuon-
ti in inan.

4. Bigonda hér thó quedan zi in: tház
hiuta gifullit ist thiz giscrib in iúuaren
orun.

5. Fón danan bigonda thér Heilant pre- M. IV. 17.
digon inti quedan:

uuanta gifullit ist zít, tuót riurva, inti M. I. 15.
giloubet themo evangelio,

nahit sih nu himilo ribhi, M. IV. 17.

Cap. XIX. Vocatio Petri, Andreae et filiorum Zebedaei.

Matth. IV. 18. Ambulans juxta mare Galilaeae vidit duos fratres, Simonem, qui vocatus est Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete suum in mare, erant enim piscatores.

19. Et ait illis: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum;

20. at illi continuo relictis retibus secuti sunt eum.

21. Inde tunc procedens vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedaei, et Johannem fratrem ejus in navi cum Zebedaeo patre eorum, reficientes retia sua, et vocavit eos,

22. illi statim relictis retibus et patre, secuti sunt eum.

1. Ganganti náh themo sevvu Galileae M. IV. 18—22.
gisáh zuuene bruoder, Simonem, ther gi-
heizan ist Petrus, inti Andream sinan bruoder,
sententi iro nezzi in séo, uuanta sie
uuarun fiscara.

2. Inti quad hér in: quemet after mir,
intí ih tuon iuvvih uuésan manno fiscara;
sie thó sliumo fórlázenen nezzin folge-
tun imo.

3. Thanan tho furdírganganti gisah an-
dere zuene bruoder, iacobum Zebedeoen
sún, inti iohannem sinan bruoder in skeffe
mit Zebedeoen iro fater, rihtenti iro nezi,
intí gihalota sie,

sie sliumo forlazzanen nezin inti fater,
folgetun imo.

L. V. *Luc. V. 1.* Factum est autem, cum tur-
bae irruerent in eum, ut audirent verbum
Dei, stabat ipse juxta stagnum Genesareth,

2. et vidit duas naves stantes secus stag-
num, piscatores descendebant, ut lavarent
retia sua.

3. Ascendens ergo ipse in unam navem,
quae erat Simonis, rogabat eum, ut eam a
terra reduceret pusillum, et sedens doce-
bat de navicula turbas.

4. Ut cessavit autem loqui, dixit ad Si-
monem: Duc navem in altum, et laxate re-
tia vestra in capturam.

5. Tunc respondit Simon et dixit ei:
Praeceptor, totam hanc noctem laborantes
nihil accepimus, in verbo tuo laxabo rete.

6. Quumque hoc fecissent, concluserunt
piscium copiosam multitudinem, rumpeba-
tur autem rete eorum.

7. Et annuerunt sociis, qui erant in alia
navi, ut venirent et adjuvarent eos. Vene-
runt igitur et impleverunt ambas naviculas,
ita ut mergerentur.

8. Quod cum videret Simon Petrus, pro-
cidit ad genua Jesu dicens: Exi a me, quia
homo peccator sum, domine.

9. Stupor circumdederat eum, et omnes
qui cum illo erant, in captura piscium, quam
ceperant,

10. similiter autem Jacobum et Johan-
nem filios Zebedaei, nam erant socii Simo-
nis.

Tunc ait ad Simonem Jesus: Noli ti-
mere, ex hoc jam capies homines.

J. II. *Joh. II. 11.* Crediderunt in eum disci-
puli ejus,

L. V. *Luc. V. 11.* et subductis a terra navibus,
relictis omnibus, secuti sunt eum.

4. Vuard thó gitan, mít thiú thie meni-
gi anafielun in inan, thaz sie gihórtin go-
tes uuort, stuont ¹⁾ hér náh themo uuage
Genesareth,

Inti gisah zuei skéf stantantu náh the-
mo uuage, thie fiscara stigun nidar, thaz
sie fleuuitin iro nezzi.

5. Ársteig hér thó in einaz skéf thaz
thar uuas Simones, bát hér inan, thaz her
iz fon erdu arleitti ein luzzil, inti sizzenti
lérta fon themo skeffe thie menigi.

6. So hér thó bilan zi sprehanne, tho
quad her zi Simone: scalt thaz skéf in tiuf.
inti zilazet iuuuaru nezziu zi fahenne.

Thó antvurtita Simon inti quad imo
meister, alle thesa náht arbeitente níouuiht
ni ²⁾ gifiengumes, in thinemo uuorte inla-
zu ³⁾ ih thaz nezzi.

7. Mít thiú sie thó thaz tátun, bifieng-
gun fisco ginuhtsama menigi, brast thaz
iro nezzi.

Inti bouhntun iro ginozon, thie thár
uuarun in andaremo skeffe, thaz sie qua-
min inti in hulphin. Quamun sie thó inti
gifultun beidu thiú skéf, só thaz siu suffun.

8. Mít thiú thaz thó gisah Simon Petrus,
fiel zi thés Heilantes knevvun inti quad:
argang fon mír, uanta ih suntig man bin,
truhtin.

Forhta bifieng inan, inti alle thie mít
imo uuarun, in thero fisco fahungu, thie
sie thó gifiengun,

sama só iacobum inti iohannem Zebe-
deen suni, bithiu sie uuarun Simones gi-
noza.

9. Thó quad thér Heilant zi Simone: ni
curi thír forhten, fon hinan in fahistu man.

Giloubtun in inan thó sine iungiron,

Inti árleitten fon erdu skeffun, forlaze-
nen allen, folgetun imo.

Cap. XX. Vocatio Matthaei. Discipulorum Baptistae de Chri- sto disputatio, Johannisque decisio.

M. IX. *Matth. IX. 9.* Cum transiret inde Jesus,
vidit hominem sedentem in telonio, qui Mat-
thaeus vocabatur, et ait illi: Sequere me.

L. V. *Luc. V. 28.* Ille igitur surgens relictis
omnibus sequebatur eum.

J. III. *Joh. III. 22.* Post haec venit Jesus et
discipuli in terram Juda, et illic demora-
batur cum eis, et baptizabat.

23. Erat Johannes baptizans in Aenon
juxta Salim, quia multae aquae erant illic,
et adveniebant ad illum, et baptizabantur,

Sch. XX. 1. Mít thiú ther Heilant thanana
fuor, gisah man sizzantan zi zolle, ther Mat-
theus uuas giheizan, inti quad imo: folge mír.

2. Her thó arstantanti allen forlazanen
folgeta imo.

Sch. XXI. 1. After thiú quam ther Hei-
lant inti sine iungiron in iudeno erda, inti
thár uuoneta mít in, inti toufta.

2. Vnas óuh thó iohannes toufenti in Enon
nah Salim, uanta thar managu uuazzar uua-
run, inti quamun zi imo, inti vvurdun gitoufte,

¹⁾ Cod. S. G. stuon. ²⁾ Cod. S. G. níouuiht. Schilter. níouuihtu (gifiengumes). ³⁾ Sch. inlaza.

Joh. III. 24. nondum enim missus fuerat in carcerem Johannes.

25. Facta est autem quaestio ex discipulis Johannis cum Judaeis de purificatione.

26. Et venerunt ad Johannem, et dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat hic, et omnes veniunt ad eum.

27. Tunc respondit Johannes et dixit: Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum e coelo.

28. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim ego: Non sum Christus, sed missus sum ante illum.

29. Qui habet sponsam sponsus est, amicus sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet, propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est,

30. illum oportet crescere, me autem minui.

31. Qui de sursum venit super omnes est, qui est de terra de terra est, et de terra loquitur. Qui de coelo venit super omnes est,

32. et quod vidit et audivit hoc testatur, et testimonium ejus nemo accipit,

33. qui accepit ejus testimonium signavit, quia Deus verax est,

34. quem enim misit Deus, verba Dei loquitur, neque ei ad mensuram dat Deus spiritum.

Joh. IV. 36. Qui credit in filium, habet vitam aeternam, qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

Joh. IV. 1. Ut ergo cognovit Jesus, quia audierant Pharisei, quia Jesus plures discipulos faciebat et baptizabat quam Johannes

2. (quanquam Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus),

Matth. IV. 12. et quod Johannes traditus esset,

Joh. IV. 3. reliquit tunc Judaeam, et abiit iterum in Galilaeam.

nóh thanne ni uas Iohannes gisentit in carcari. J. III. 24—34.

3. Vuard thár reda gitán fon thén iungiron Iohannes mit thén Iudeon fon thero subarnessi.

4. Inti quamun zi Iohanne, inti quadun imo: meistar, thie thar mit thir uas ubar Iordanen, themo thú giuizscáf sagetos, senn thér toufit hier, inti alle quement zi imo.

5. Thó antlingita Iohannes inti quad: Ni mág ther man ionuiht intphahén, noba imo iz gígeban uverde fon himile.

Ír selbon saget mír giuizscáf, thaz ih quad: ih ni bin Crist, uzouh bin gisentit furi inan.

6. Ther brut habet ther ist brutigomo, ther ist thes brutigomen friunt, thie thar stentit inti horit inan, inti giuehen giuihit, thuruh stemma thes brutigomen. Ther mín giueo ist gifullit,

in gilimphit uuahsen, mih zi minni-ronne.

7. Thie thar fon obana quam, ther ist ubar alle, thie thar ist fon erdu, fon erdu ist, inti fon erdu sprihhit. Thie thar fon himile quam, ther ist ubar alle,

inti thaz hér gisah inti gihorta, thaz cundit, inti sin giuizscáf nioman intphieng;

thie thar intphieng sin giuizscáf, ther gizeihhonota, thaz gót uuár ist;

then got santa, ther sprihhit gotes uóort, ni gibit imo zi mezze got geist

8. Thie thar giloubit in thén sún, ther habet euúin lib, thie thar ungiloubfol ist themo sune, ni gisihet lib, úzouh gotes gibuluht uuonet ubar inan. J. IV. 36.

9. Só ther Heilant tho furstuont ¹⁾, thaz thie Pharisei gihortun, thaz ther Heilant manageron iungiron tati inti toufti thanne Iohannes, J. IV. 1—2.

(thóh uuidaro ther Heilant ni toufti, ni bi sine iungiron),

10. inti thaz Iohannes giselit uuás, M. IV. 12.

fúrliéz thó Iudeam, inti gieng abur in Galileam. J. IV. 3.

Cap. XXI. Christi in Capernaum habitatio.

Matth. IV. 12. Cum audisset, quod Johannes traditus esset, secessit in Galilaeam,

13. et relicta civitate Nazareth, venit et habitavit in Capernaum maritima in finibus Zabulon et Nephthalim.

Sch. XXI. 11. Mit thiin her gihorta, thaz Iohannes giselit uuás, fuor in Galilaeam, M. IV. 12—16.

inti forlazanero burg Nazareth, quam thó inti artota in Capharnaum siolihheru in then entin Zabulon inti Neptalim.

¹⁾ Cod. S. G. furstuont.

M. IV. 14—16. *Matth. IV. 14.* Ut impleretur quod dictum est per Esaiam prophetam:

15. Terra Zabulon et terra Nephthalim, via maris. trans Jordanem, Galilaea gentium,

16. populus, qui sedebat in tenebris, videt lucem magnam, et sedentibus in regione umbrae mortis lux orta est eis.

12. Thaz gifullit vvrudi thaz thar gi-
quetan uuas thuruh Esalam then nuizagon

Erda Zabulon inti erda Neptalim, uueg
seuues uuidar Iordanen, Galilea theotono.

folc, thaz thar saz in finstarnessin, gi-
sah mihhil liicht inti sizzanten in lantskeff
todes scuuen liicht gieng in uf.

**Cap. XXII. Peragratio Christi per totam Galilaeam. Numerus
discipulorum. Concio Christi in monte de beatitudinibus.**

M. IV. 23—25. *Matth. IV. 23.* Et circuibat Jesus to-
tam Galilaeam, docens in synagogis eorum,
et praedicans evangelium regni, et sanabat
omnem languorem et omnem infirmitatem
in populo.

24. Et abiit opinio ejus in omnem Sy-
riam, et obtulerunt ei omnes male habentes,
et variis languoribus et tormentis compre-
hensos, et qui daemonia habebant, et lu-
naticos et paralyticos, et curavit eos.

25. Et secutae sunt turbae multae de
Galilaea et Decapoli, et Hierosolymis et Ju-
daea, et de trans Jordanem.

L. IV. 42—43. *Luc. IV. 42.* Et detinebant eum, ne
discederet ab iis,

43. quibus ille ait: Quia et aliis civita-
tibus oportet me evangelizare regnum Dei,
quia ideo missus sum.

M. V. 1. *Matth. V. 1.* Cum vidisset turbas, as-
cendit in montem; cum sedisset,

Mc. III. 13—14. *Marc. III. 13.* vocavit ad se quos voluit
ipse, et venerunt ad eum,

14. et fecit ut essent duodecim cum
illo,

L. VI. 13—14. *Luc. VI. 13.* quos Apostolos nominavit.
14. Simonem, quem cognominavit Pe-
trum, et Andream fratrem ejus,

Mc. III. 17. *Marc. III. 17.* et Jacobum Zebedaei
filium, et Johannem fratrem Jacobi, quibus
imposuit nomina ut vocarentur Boaner-
ges, quod est interpretatum filii tonitru,

L. VI. 14—15. *Luc. VI. 14.* Philippum et Bartholo-
maeum,

15. Matthaeum et Thomam, Jacobum
Alphaei, et Simonem, qui vocatus est Ze-
lotes,

et Judam Jacobi, et Judam Scarioth alio
nomine, qui fuit proditor.

M. V. 1. *Matth. V. 1.* Et accesserunt ad eum dis-
cipuli ejus.

L. VI. 20. *Luc. VI. 20.* et elevatis oculis in eos
20. *Matth. V. 2.* aperiebat os suum, et do-
cebat eos dicens:

3. Beati pauperes spiritu, quoniam ip-
sorum est regnum coelorum.

Sch. XXII. 1. Inti umbigieng ther Hei-
lant alla Galileam, lerenti in iro samarun-
gun, inti predigonti gotspel rihhes, inti heil-
ta iogiuelihha suht inti iogiuelihha um-
maht in themo folke.

2. Inti argieng sin liumunt in alla Sy-
ria, inti brähtun imo alle ubil habante, inti
mit messalibhen suhtin inti mit uuizzin bi-
fangane, inti thie thar habetun diuual, inti
manódsioche inti bettisiohhe, inti giheil-
ta sie.

3. Inti folgetun imo manage menigi fon
Galilea inti fon Decapoli, inti fon Hieru-
salem inti fon Iudeon, inti fon ubar Ior-
danen.

4. Inti bihabetun inan, thaz fon in ni
áruuzi;

then quad hér: nuanta ouh andren bur-
gin gilimphit mir zi gotspellonne gotes rih-
hi, nuanta bi thiú bin ih gisentit.

5. Mit thiú hér gisah thie menigi, steig
ufán berg; mit thiú hér gisaz,

giholota thie zi imo thie hér uuolta, inti
quamun zi imo,

inti teta thaz uuarun zuelivi mit imo,

thie namta her boton.

6. Simonem, then her andaremo na-
men hiez Petrum, inti Andream sinan
bruoder,

inti Iacobum Zebedeen sun, inti Io-
hannem Iacopes bruoder, then scuóf hér
namon, thaz sie hiezzin Boanerges, thaz
ist arrekit thonares kind,

Philippum inti Bartholomeum,

Matheum inti Thomam, Iacobum Al-
pheen sun, inti Simonem, thie thar ist gi-
heizan Zelotes,

inti Iudam Iacopes bruoder, inti Iu-
dam anderemo namen Scarioth, ther uuas
meldari.

7. Inti giengun tho zi imo sine Iungi-
ron,

inti úfárhabanen sinen ougon in sie
íntteta sinan mund, inti lérta sie sús
quedanti:

8. Salige sint, thie thar arme sint in
geiste, nuanta thero ist gotes rihhi.

Matth. V. 4. Beati sunt mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

5. Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

6. Beati, qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

7. Beati, qui sunt misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

8. Beati mundo corde, quia ipsi Deum videbunt.

9. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

10. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum.

11. Beati estis, cum maledixerint vobis

Luc. VI. 22. homines, et oderint vos,

Matth. V. 11. et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes,

Luc. VI. 22. cum separaverint vos, et exprobraverint, et ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter filium hominis.

23. Gaudete in die illa et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis.

Sic persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos, patres eorum.

9. Salige sint manduare, uanta thie M. V. 4—11.
bisizzent erda.

10. Salige sint, thie thar vvuofent, uanta thie uuerdent gifluobrit.

11. Salige sint, thie thar hungereut inti thürstent ¹⁾ reht, uanta thie uuerdent gisatote.

12. Salige sint, thie thar sint miltherze, uanta sie folgent miltidun.

13. Salige sint, thie thar sint subere in herzon, uanta thie gischent got.

14. Salige sint, thie thar sint sibbisame, uanta sie gotes barn sint ginennit.

15. Salige sint, thie thar ahtnessi sint tholenti thuruh reht, uanta iro ist himilo rihhi.

16. Salige birut ir, mit thiu iu fluohhont inti hazzont iuuuh man, L. VI. 22.
inti ahtent iuuuär, inti quedent al ubil M. V. 11.
uuidar iú liogente,

mit thiu sie iuuuh ziskeident, inti itiuizzont, inti áruuerphent iuuuaran namon sama só ubil thuruh then mannes sún. L. VI. 22—23.

17. Giuehet in themo tage inti blidet, uanta bithiu iuar mieta ist ginuhtsam in himilon.

18. Só áhtitun sie thero uuizagono, thie thar fora iu uuarun, iro fatera.

Cap. XXIII. Concio Christi, de maledictionibus.

Luc. VI. 24. Veruntamen vae vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.

25. Vae vobis, qui saturati estis, quia esurietis.

Vae vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis.

26. Vae vobis, cum benedixerint vobis omnes homines, secundum haec faciebant pseudoprophetae patres eorum.

Sch. XXIII. 1. Thoh uuidaro uué iu otagon, uanta ir habet iuuuera fluobara. L. VI. 24—26.

2. Vue iú thie thar gisatote birut, bithiu uanta ir hungeret.

3. Vue iú thie nú lahheth, bithiu uanta ir vvuofet inti riozet.

4. Vue iú mit thiu iú uuolaquaedent alle man, after thesen tatun luggen uuizagon iro fatera.

Cap. XXIV. Apostoli sal terrae.

Luc. VI. 27. Sed vobis dico, qui auditis:

Matth. V. 13. Vos estis sal terrae.

Quod si evanuerit sal, in quo salietis?

Ad nihilum valet ultra, nisi ut projiciatur foras, et conculcetur ab hominibus.

Sch. XXIV. 1. Uzouh iu, thie thar giho- L. VI. 27.
ret, quidu ih:

ir birut salz erda. M. V. 13.

2. Oba thaz salz áritalet, in hiu selzit man iz thanne?

3. Zi niouuihtu mag iz elihor, nibi thaz man iz uzuuerphe, inti si fúrtretan son mannon.

Cap. XXV. Apostolorum cum lumine comparatio. Legis explicatio.

Matth. V. 14. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita.

Sch. XXV. 1. Ir birut mittilagartes liht. M. V. 14—15.
Ni mag burg uuerdan giborgan ubar berg gisezzitu.

¹⁾ Cod. S. G. thurstent, Schilter thrustent.

M. V. 13—20. *Matth. V. 15.* Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio

L. VIII. 16. *Luc. VIII. 16. XI. 33.* neque sub lecto, neque in abscondito loco, neque sub vase,

M. V. 13—20. *Matth. V. 15.* sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.

16. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, et glorificent patrem vestrum, qui est in coelis.

17. Nolite putare, quoniam veni solvere legem aut prophetas, non veni solvere, sed adimplere.

18. Amen quippe dico vobis: Donec transeat coelum et terra, jota unum aut unus apex non praeteribit a lege, donec omnia fiant.

19. Qui solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno coelorum.

Qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno coelorum.

20. Dico vobis: Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum coelorum.

2. Noh intprennent liht inti sezzent i untar mutti,

noh untar betti, noh untar giborgana steti, noh untar faz,

úzouh ubar kentilastab, thaz iz lihte allen then in huse sint.

3. Só lihte iuuar liht fora mannon, thaz sie gisehén iuuaru guotu uuérc, inti diurison iuuaran fater, ther in himilon ist.

4. Ni curet uuánen, thaz ih quami euda zi losenne odo uuizagon; ni quam ih zi losenne, úzouh zi fullenne.

5. Ih sagen iú uár: ér thanne zifare himil inti erda, ein. i. odo ¹⁾ ein houbit ni furferit fon thero evvu, ér thanne siu elliu uuerdent.

6. Ther the zilosit einaz fon then ministon biboton, inti lerit só man, minniste ist giheizan in himilo rihhe.

Thie thar tuot inti lérít, ther ist mihhil giheizan in himilo rihhe.

7. Ih quidu iú: ni sí thaz ginuhtsamo iuuar reht mér thanne thero scribaro inti thero Phariseorum, ni get ir in himilo rihhi.

Cap. XXVI. Praecepti quinti explicatio.

M. V. 21—22. *Matth. V. 21.* Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides, qui occiderit, reus erit iudicio.

22. Ego dico vobis: Quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.

Qui autem dixerit fratri racha, reus erit concilio.

Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennae ignis.

Sch. XXVI. 1. Ir gihórtut, thaz giquetan uuás then alton: ni unís manslago, thie thar slehit, ther ist sculdig duomes.

2. Ih quidu iú: thaz iogiueelih ther sih gibilgit zi sinemo bruoder, ther ist sculdig duomes.

3. Ther the quidit sinemo bruoder italo, ther ist sculdig thinges.

4. Ther the quidit tumbo, ther ist sculdig hella fures.

Cap. XXVII. Reconciliationis necessitas.

M. V. 23—26. *Matth. V. 23.* Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te,

24. relinque munus tuum ante altare, vade prius reconciliari fratri tuo, tunc veniens offer munus tuum.

25. Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris.

26. Amen dico vobis: Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.

Cap. XXVIII. Praecepti sexti explicatio et de scandalo.

M. V. 27. *Matth. V. 27.* Audistis quia dictum est antiquis: Non moechaberis.

Sch. XXVIII. 1. Ir gihórtut thaz giquetan ist then alton: ni furligi thih.

¹⁾ Schulter edo,

Matth. V. 28. Ego dico vobis, quoniam omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo.

29. Quodsi oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et projice abs te, expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum potius, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

30. Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam et projice eam abs te, expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum potius, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Cap. XXIX. De divortio.

Matth. V. 31. Dictum est: Quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii.

32. Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari, et qui dimissam duxerit, adulterat.

Ih quidu iú, thaz iogiuelih, thie thar ^{M. V.} gisihit uuib sie zigeronne, iu habet sia for- ^{28-30.} legana in sinemo herzen.

2. Oba thin zesuuua ouga thih bisuih-he, árlosi iz thanne inti áruuirph iz fon thir, bitherbi ist thir, thaz fúruuerde ein thinerolido halt, thanne ál thin lihhamo si gisentit in hella fuir.

3. Inti oba thin zesuuúa hant thih bisuihhe, hou sie ába inti uuirph sia fon thir, biderbi ist thir, thaz fúruuerde ein thinerolido halt, thanne al thin lihhamo gange in hella fuir.

Sch. XXIX. 1. Íz ist giquetan: Só uíer ^{M. V.} so fúrlaze sina quenun, gebe iru buoh tha- ^{31-32.} natribes.

2. Thanne ih quidu iú: thaz thero giuelih, thie furlazit sina quenun, uzan sahha huores, tuot sia furligan, inti thie thar thie furlazanun hálot, huorot.

Cap. XXX. De juramento.

Matth. V. 33. Audistis quia dictum est antiquis: Non perjurabis, reddes autem domino juramenta tua.

34. Ego autem dico vobis: Non jurare omnino; neque per coelum, quia thronus Dei,

35. neque per terram, quoniam scabellum est pedum ejus, neque per Hierosolimam, quia civitas est magni regis.

36. Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum.

37. Sit autem sermo vester: est est, non non; quod autem his abundantius est, a malo est.

Sch. XXX. 1. Ír gihortut thaz then al- ^{M. V.} ton giquetan uúas: ní fúrsuueri thih, uuan- ^{33-37.} ta thú gíltis gote thina meineida.

2. Thanne ih quidu iú: thaz mán zi thuruhslahti ní suuere; noh bi himile, uanta hér gotes sedal ist;

3. noh bi erdu, uanta scamal ist sine-ro fuozzo; noh bi Hierusalem, uanta siu ist burg thes mihhilen cuninges.

4. Noh bi thinemo houbíte suueres, uanta thú ní maht ein hár thes fahses uizaz gituon odo suarz.

5. Sí iúúar uuort: ist ist, nist nist; so uuaz só ubar thaz ist, só ist iz fon ubile.

Cap. XXXI. De vindicta prohibita.

Matth. V. 38. Audistis quia dictum est: Oculum pro oculo, et dentem pro dente.

39. Ego autem dico vobis: Non resistere malo.

Sed si quis te percusserit in dextram maxillam tuam, praebe illi et alteram.

40. Et ei qui vult tecum iudicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium.

41. Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo alia duo.

42. Qui aliquid petit a te, da ei, et volenti mutuari a te ne avertaris.

Luc. VI. 30. Et qui aufert quae tua sunt, ne repetas.

31. Et prout vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter.

Sch. XXXI. 1. Ír gihórtut thaz giquetan ^{M. V.} ist: ouga furi ouga, inti zán furi zán. ^{38-42.}

2. Thanne ih quidu iú: thaz ír ní uuidarstantet ubile.

3. Úzouh oba thih síhuuér slahe in thín zesuuua uuanga, garaui imo thaz ander.

4. Inti themo uuolle mit thir in stríte bagen, inti thina tunichun neman, fúrlaz imo thaz lahhan.

5. Inti so uuer so thih thuinge thaz thu mit imo gést thúsunt scrito, fár mit imo andere zuene.

6. Ther fon thir síhuues bite, gíb imo, inti thie thár uuolle mit thir ueehslon, ní uuidaro iz thanne.

7. Inti ther thiú neme thiú thiú sint, ní ^{L. VI.} eisco siu. ^{30-31.}

8. Só ír uuollet thaz íu man tuon, só tuot ír in selbsama.

Cap. XXXII. De diligendis inimicis.

M. V. *Matth. V. 21.* Audistis quia dictum est antiquis :

M. V. *Matth. V. 43.* Dilige proximum tuum, et odio habe inimicum tuum.

44. Ego dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos.

45. Ut sitis filii patris vestri, qui in coelis est, qui solem oriri facit super malos et super bonos, et pluit super justos et injustos.

46. Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt?

L. VI. *Luc. VI. 33.* Et si benefeceritis his, qui bene vobis faciunt, quae vobis est gratia? peccatores hoc faciunt.

34. Aut si mutuum dederitis his, a quibus speratis recipere, quae est gratia vobis? et peccatores peccatoribus foenerantur, ut recipiant aequalia.

M. V. *Matth. V. 47.* Et si salutaveritis fratres vestros tantum, nonne et ethnici hoc faciunt?

L. V. *Luc. V. 35.* Veruntamen diligite inimicos vestros, et bene iis facite, et mutuum date nihil inde sperantes, et erit merces vestra multa, et eritis filii altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos.

36. Estote misericordes, sicut et pater vester misericors est.

M. V. *Matth. V. 48.* Estote vos perfecti, sicut et pater vester coelestis perfectus est.

Sch. XXXII. 1. Ir gihortut thaz giquetan ist then alton:

minno thinan nahiston, inti habe in hazze thinaa fiant.

2. Ih quidu iú: minnot iuuara fianta, tuot then uuola, thie iúuuh hazzont, inti betot furi thie áhtenton inti harmenton iú.

3. Thaz ir sit kind iuuares fater, ther in himile ist, ther the suunun úfgangen tuot ubar ubile inti ubar guote, inti reganot ubar rehte inti ubar unrehte.

4. Oba ir thie minnot, thie iuuuh minnont, uuelihha mieta habet ir thanne? eno ni tuont thaz thie firnfollun mán?

5. Inti oba ir then uuola tuot, thie iú uuola tuont, uuelih thane ist iú thes? thaz tuont suntige mán.

6. Oba ir uuehsal gebet then, fón then ir gitruuuet lón intfaban, uuelih thane ist iú thes thanne? inti suntige mán suntigen mannon intlihent, thaz sie ebenlih intphaben.

7. Inti oba ir heilezet ekkorodo iuuara bruoder, eno ni tuont thaz heidane man?

8. Thoh uuidaro minnot iuuuara fianta, inti tuot in uuola, inti uuehsal gebet nio uuiht zuruuanenti, inti ist iuuar mieta mihhilu, inti ir birut kind thes hohisten, uuanta her ginadig ist ubar unthancbare inti ubile.

9. Vueset miltherze, só só iuuar fater miltherzi ist.

10. Vueset ir thuruthigane, só só iuuar fater ther himilisco thuruhthigan ist.

Cap. XXXIII. De eleemosyna pie eroganda.

M. VI. *Matth. VI. 1.* Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in coelis est.

2. Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis: Receperunt mercedem suam.

3. Te faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextra tua,

4. ut sit eleemosyna tua in abscondito, et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

Sch. XXXIII. 1. Vuartet iú, tház ir iuuar reht ni tuot fora mannon, thaz ir gisehan sit fón in, min odouán lón ni habet mit iuuaremo fater, ther in himile ist.

2. Thanne thú tuos elimosinam, ni tuo trumbun singan fora thir, só thie lihazara tuont in dingon inti in thorphon, thaz sie sín gierete fora mannon. Vuar sagen ih iú: sie intphiengun iro lón.

3. Thir tuontemo elimosinam, ni uuizze iz thin uuinistra, uuaz thin zesuaa tuo,

thaz thin elimosina sí in tougalnesse, inti thin fater, ther iz gisihit in tougalnesse, gelte thir.

Cap. XXXIV. De precibus hypocritis, et Deo placentibus.

M. VI. *Matth. VI. 5.* Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis: Receperunt mercedem suam.

Sch. XXXIV. 1. Thanne ir betot, ni sit thanne só só thie lihbizara, thie thar minnont in samanungu inti in giuuiggin strazono stantante beton, thaz sie sín gisehan fon mannon. Vuar ist thaz ih iú sagen: sie intphiengun iro mieta.

Matth. VI. 6. Tu autem, cum orabis, intra tuum cubiculum, et clauso ostio tuo ora patrem tuum in absconso, et pater tuus, qui videt in absconso, reddet tibi.

7. Orantes nolite multum loqui sicut ethnici, putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur.

8. Nolite ergo assimilari iis, scit pater vester quod opus sit vobis, antequam petatis eum.

Luc. VI. 1. Tunc dixit unus e discipulis ejus ad eum: Domine doce nos orare, sicut Johannes docuit discipulos suos.

2. Tunc dixit illis: cum oratis, dicite:

Matth. VI. 9. Pater noster, qui es in coelis, sanctificetur nomen tuum,

10. adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua, sicut in coelo et in terra,

11. panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie,

12. et dimitte nobis debita nostra, sicut nos dimittimus nostris debitoribus,

13. et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo.

14. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis pater vester coelestis delicta vestra.

15. Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet peccata vestra.

2. Thanne thú, mit thú thú betos, gang innan thina camara, inti bislozanen thinen turin beto thinan fater in tougalnesse, inti thin fater, ther gisihit in tougalnesse, gilitit thir thanne.

3. Betonte ni curet filu sprehan sósó thie heidanon mán, sie uuanen thaz sie in iro filusprahhi sín gihórté.

4. Ni curet uuarlihho in gilih uuesan, uueiz iuuar fater uues iu thurst ist, ér thanne ír inan bitet.

5. Thó quad ein sinero iungirono zi imo: truhtin leri unsih beton, sósó lohannes lerta sine iungiron.

6. Tho quad her in: thanne ír betot, thanne quedet sús:

Fater unser, thu thar bist in himile, si giheilaget thin namo,

queme thin rihhi, si thin uuillo, só hér in himile ist, só si hér in erdu,

unsar brót tagalihhaz gib uns hintu,

inti furlaz uns unsara sculdi, só uuír fúrlazemes unsaren sculdigon,

inti ni gileitest unsih in costunga, úzouh árlosi unsih fón ubile.

7. Oba ír furlazet mannon iro sunta, thanne furlazit iu iuuar fater ther himilisco iuvara sunta.

Oba ír ni furlazet mannon, thanne ni furlazit iu iuuar fater iuvara sunta.

Cap. XXXV. De jejunio vero et hypocritico. De quaerendis thesauris coelestibus.

Matth. VI. 16. Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes, exterminant facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam.

17. Cum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava,

18. ne videaris hominibus jejunans, sed patri tuo, qui est in absconso, et pater tuus qui videt in absconso, reddet tibi.

Luc. XII. 32. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.

33. Vendite quae possidetis, et date elemosynam, facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in coelis.

Sch. XXXV. 1. Thanne ír fastet, ni curet uuesan, sósó thie lihhazara sint, gitruobte, sie tuont ungilihhaz ira annuzzi, thaz sie sih offonon mannon fastente. Uuar sagen ih iu, thaz sie ira mieta intphiengun.

2. Thanne thu fastes, salbo thin houbit, inti thin annuzi thuah,

zithiu thaz thu mannon ni sis gisehan fastenti, úzouh thinemo fater, ther ist in tougalnesse, inti thin fater, ther ¹⁾ gisihit in tougalnesse, gilitit thir.

3. Ni curet ír forhten luzzil euuít, uuan-ta gilihgheta iuwaremo fater iu zi gebanne rihhi.

4. Fúrcoufet thaz ír in éhti habet, inti gebet elimosinam, tuot iú sekila, thic ni al-tent, treso unziganganti in himile.

Cap. XXXVI. De veris thesauris.

Matth. VI. 19. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo et tinea demolitur,

Sch. XXXVI. 1. Ni curet iu trisiuuen treso in erdu, thar iz rost inti miliuúa fúrmalent,

¹⁾ Cod. S. G. *thih*.

M. VI. 20—23. *Matth. VI. 20.* Thesaurizate vobis thesauros in coelo, ubi neque aerugo neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt neque furantur.

21. Ubi thesaurus tuus est, ibi est cor tuum.

22. Lucerna corporis tui est oculus, si fuerit oculus tuus simplex, tunc erit totum corpus tuum lucidum;

23. si oculus tuus nequam fuerit, tunc erit totum corpus tuum tenebrosum.

Si lumen, quod in te est, tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae erunt?

Trisiuuet iú treso in himile, thar nob rost nob miliuua iz ni furmelit, nob thio-ba ni grabent nob ni furstelent.

2. Thar thin treso ist, thar ist thin herza.

3. Liohtfaz thes lihhamen ist ouga, oba thin ouga uuiridit luttar, thanne ist al thin lihhamo liohter;

oba thin ouga aruvertit uuiridit, thanne ist al thin lihhamo finstar.

4. Oba thaz lioht, thaz thar in thir ist, finstarnessi ist, thi finstarnessiu vvuo mihilu sint?

Cap. XXXVII. De mammona.

M. VI. 24. *Matth. VI. 24.* Nemo potest duobus dominis servire, aut enim unum odio habebit et alterum diliget, aut unum sustinebit et alterum contemnet.

Non potestis Deo servire et mammonae.

Sch. XXXVII. 1. Nioman ni mag zuuein herron thionon, odo her einan hazzot inti anderan minnot, odo einan gitregit, inti anderan ubarhugit.

2. Ni mugut ir gote thionon, inti uuerolt-uolun.

Cap. XXXVIII. Ejusdem argumenti deductio.

M. VI. 25—27. *Matth. VI. 25.* Ideo dico vobis: Ne sitis solliciti animae vestrae, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini. Nonne anima plus est quam esca? et corpus plus est quam vestimentum?

26. Respicite volatilia coeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et pater vester coelestis pascit illa. Nonne vos pluris estis illis?

27. Quis vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum?

L. XII. 26. *Luc. XII. 26.* Si neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? et de vestimento quid solliciti estis?

M. VI. 28—34. *Matth. VI. 28.* Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nent.

29. Dico vobis, quod nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis.

30. Si foenum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos minimae fidei?

31. Nolite ergo solliciti esse dicentes: quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur?

32. haec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis.

33. Quaerite autem primum regnum Dei et justitiam ejus, et omnia haec adjicientur vobis.

Sch. XXXVIII. 1. Bidiu quidu ih iú: ni sit suorfolle iuuares ferahes, uuaz ir ezzet, nob iuuaemo lihhamen, mit hiu ir in suatet. Ia ist thaz ferah furira thanne thaz muos, inti furira thie lihhamo thanne thaz giuuati.

2. Scouuot himiles fugala, bithiu uuan-ta sie ni sauent, nob ni arnont, nob ni samanont in skiura, inti iuuar fater ther himilisco fuotirit sie. Eno ni birut ir furiron thanne sie sin?

3. Uuelih iúuar thenkenti mag zuogiouhhon zi sinero giuuahsti eina elina?

Oba ir thaz ni mugut, thaz thar minnista ist, ziu sorget ir thanne thes andares? inti fon themo giuuate ziu birut ir sorgfolle?

4. Scouuot thes accares lilia, vvuo sie uuahsen, sie ni arbeitent, nob ni spinnent.

Ih quidu iú, thaz Salomon in allero sinero diuridu ni uuas só bithekkit, só eis fon thesen.

5. Oba thaz gras thes accares, thaz hiau ist, inti morgane in ouan uuiridit gisentit, gót só uúatit, vvuo mihhiles mér iquih luciles gilouben?

6. Ni curet ir suorfolle unesan súis quedante: uuaz ezzen uuir? oda uúaz trinken uuir? oda mit hiu uuaten uuir unsih?

Thisu allu suohhen thiota. Uueiz iuuer fater, thaz ir thes alles bithurfut.

7. Suohhet zi eristen gotes rihhi inti sin recht, inti allu thisu uuerdent iu ¹⁾.

¹⁾ Schilter: uuerdent iu zuogiouhhot.

34. Nolite ergo solliciti esse in crastinum, crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi, sufficit diei malitia sua.

8. Ni curet suorgfolle uuesan zi morgane, thie morganlibho tág ther bisuorget³⁴ sih selbo, ginuogi ist themo tage in sine-mo baluue.

Cap. XXXIX. De non temere judicando. De sancto canibus non dando.

Matth. VII. 1. Nolite judicare, ut non judicemini,

2. in quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini.

Luc. VI. 37. Nolite condemnare, ne condemnemini. Dimittite, et dimittimini.

38. Date, et dabitur vobis: mensuram bonam, confertam, et coagitatam, et superfluentem dabunt in sinum vestrum.

Matth. VII. 2. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

3. Quid vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides?

4. aut quomodo dicis fratri tuo: sine ejiciam festucam de oculo tuo, et ecce trabs est in oculo tuo?

5. Hypocrita! ejice primum trabem de oculo tuo, tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.

6. Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculant eas pedibus suis, et conversi disrumpant vos.

Sch. XXXIX. 1. Ni curet tuomen, thaz ir ni sit fortuomte, M. VII. 1-2.

só só ir in tuome tuoment, só uuerdet ir gituomte.

2. Ni curet fornidaren, thaz ir ni sit fornidarite. Forlaset ir, thanne forlazit man iu. L. VI. 37-38.

3. Gebet, thanne gibit iú: guot méz, gisultaz, inti giuegan, inti ubarfliozentaz gebent in iúueran buosum.

4. In themo mezze, thie ir mezzet, ist iu gimiezzan. M. VII. 2-6.

5. Zi hin gisihis thú thie fesun in ougen thines bruoder, inti balcon in thinemo ougen ni gisihist?

Odo vvuo quidis thinemo bruoder: láz ih aruuirphu thie fesun fon thinemo ougen, inti senu balco ist in thinemo ougen?

6. Lihhizari! aruuirph zi eristen¹⁾ balcon fon thinemo ougen, thanne gisihis thú zi aruuerphanne fesun fon thines bruoder ougen.

7. Ni curet heilagaz geban hunton, noh ni sentet iúuara merigrozza furi súin, min odouuan furtreten sie mit iro fuozun, inti giuentite zibrehhent iuih.

Cap. XL. De precum assiduitate, in proximum aequitate, porta angusta.

Luc. XI. 5. Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet ei: amice commoda mihi tres panes,

6. quoniam amicus meus venit ad me de via, et non habeo quod ponam ante illum.

7. At ille de intus dicat: noli mihi molestus esse, jam ostium meum clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere et dare tibi.

8. Dico vobis, etsi non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios.

9. Etiam dico vobis, petite et accipietis, quaerite et inuenietis, pulsate et aperietur vobis.

10. Omnis qui petit accipit, et qui quaerit inuenit, et pulsanti aperitur.

Matth. VII. 9. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget illi?

10. aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget illi?

Sch. XL. 1. Vuelih iúuer habet friunt, inti ferit zi imo in mittero naht, inti quidit imo: friunt intlih mir thriu brot, L. XI. 5-10.

uanta mín friunt quam fon uuége zimír, inti ni haben uuaz ih gisezze furi inan.

2. Her thanne fon innana quede: ni curi mir héuig uuesan, giu sint mino turi bislozano, inti mine knehta sint mit mir in camaru, ni mág arstanten inti geban thír.

Ih quidu iú, inti oba her imo nigibit arstantanti úf²⁾, uanta her sín friunt ist, thuruh sina únstillida arstentit, inti gibit imo só manag so her bitharf.

4. Inti ih quidu iú, bitet, inti iú gibit mán, suohet, inti ir findet, clophot, inti iu intuot man.

5. Allero gluuelih ther bitit, inphabit, inti ther suohhit, findit, inti clophontemo nuirdit gioffanot.

6. Odo uuer ist fon iu manno, then oba bitit sín sun brotes, iá ni gibit her imo stein? M. VII. 9-10.

odo oba her fiskes bitit, iá ni gibit her imo thanne natrun?

¹⁾ Cod. S. G. heristen. ²⁾ Cod. S. G. arstentit thanne úf.

L. XI. *Luc. XI. 12.* aut si ovum petierit, num-
quid porriget illi scorpionem?

M. VII. *Matth. VII. 11.* Si vos, cum sitis mali,
11—12. nostis bona data dare filiis vestris, quanto
magis pater vester, qui in coelis est, dabit
bona petentibus se?

12. Omnia ergo, quaecunque vultis ut
faciant vobis homines, et vos facite illis,
haec est enim lex et prophetae.

13. Intrate per angustam portam, quia
lata est porta, et spatiosa via, quae ducit
ad perditionem, et multi sunt qui intrant
per eam.

14. Quam angusta porta et arcta via quae
ducit ad vitam! et pauci sunt qui inve-
niunt illam.

odo oba her eles bitit, iá ni gíbit im-
thanne scorpionem?

7. Oba ir, mit thiú ir ubile birut, uniz-
zut guot zi gebanne iuuueren kindon, vvuc
mihhiles mér iúuer fater, ther in himile ist.
gíbit guotu inan bitenten?

8. Allu thiú ir uuollet thaz íu man
tuon, thiú tuot ir ín, thaz ist euúa int.
uuizagon.

9. Gét in thuruh enga phorta, uuantu
breit ist phorta, inti uuít uuég, thie thar
leitit zi furlore, inti manage sint thie th-
ruh thie gangent.

10. Vvuo engi ist thiú phorta inti
bithuungan uuég ther leitit zi libe! inti
fohe sint thie then findent.

Cap. XLI. De vitandis falsis prophetis.

M. VII. *Matth. VII. 15.* Attendite vobis a falsis
15—16. prophetis, veniunt ad vos in vestimentis
ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

16. A fructibus eorum cognoscetis eos.
Numquid colligunt de spinis uvas, aut de
tribulis ficus?

17. Sic omnis arbor bona fructus bonos
facit, mala autem arbor fructus facit malos.

18. Non potest arbor bona fructus malos
facere, neque arbor mala fructus bonos facere.

L. VI. *Luc. VI. 45.* Bonus homo de bono the-
45. sauro cordis sui profert bona, et malus ho-
mo de malo thesauro profert mala.

Ex abundantia enim cordis os loquitur.

M. VII. *Matth. VII. 19.* Omnis arbor quae non
19—20. facit fructum bonum, excidetur et in ignem
mittetur.

20. Igitur ex fructibus eorum cognos-
cetis eos.

Sch. XLI. 1. Vuartet íu fon luggen
uuizagon, sie quement zi íu in giuualin
scafo, inuuértes sint sie ráze uuólua.

2. Fon íro uuahsmon furstantet sie.

3. Ia noh sie ni lesent fon thornun uuin-
beru, odo fon thistilon figun?

Só giuuelih guot boum guotan uuahs-
mon tuot, ubil boum tuot ubilan uuahsmon.

4. Ni mag guot boum ubilan uuahsmon
tuon, noh ubil boum guotan uuahsmon tuon.

5. Guot mán fon guotemo treseuue sines
hérzen frambringit guot, inti ubil man fon
ubilemo bringit ubil.

6. Fon thero ginuhti thes hérzen sprih-
hit ther mund.

7. Ginuuelih boum, thie thar ni tuot gue-
tan uuahsmon, ist abafurhóuuan inti in
fuir gisentit.

8. Uuarlihho fon íro uuahsmon furstan-
tet ír sie.

Cap. XLII. Continuatio praecedentis argumenti.

M. VII. *Matth. VII. 21.* Non omnis qui dicit mi-
21—23. hi: Domine, Domine! intrabit in regnum
coelorum, sed qui facit voluntatem patris
mei, qui in coelis est, ipse intrabit in re-
gnum coelorum.

22. Multi dicent mihi in illa die: Do-
mine, Domine, nonne in nomine tuo pro-
phetavimus, et in nomine tuo daemonia
eiecimus, et in tuo nomine virtutes mul-
tas fecimus?

23. Tunc confitebor illis: quia nunquam
novi vos, discedite a me qui operamini ini-
quitatem!

Sch. XLII. 1. Nalles iogiueelih ther mir
quidit: truhtin, truhtin! ni gat in himilo
rihhi, ouh¹⁾ ther the tuot mines fater uuil-
lon, ther in himile ist, hér gát in himilo
rihhi.

2. Manage quedent mir in themo tage:
truhtin, truhtin, enoni in thinemo namen
uuizagotumes, inti in thinemo namen viz-
vvurphumes diuuala, inti in thinemo namen
managiu megin tatumes?

3. Thanne gih íh ín: bithiu uuanta íh
nio in altere iuiih uuesta, áruuizet fon mir
thie thar unreht uuirket!

Cap. XLIII. Epilogus concionis Christi in monte.

M. VII. *Matth. VII. 24.* Omnis ergo qui audit
24—25. verba haec, et facit ea, assimilabitur viro

Sch. XLIII. 1. Allero giuuelih thie thar
gihórit thisu uuort, inti tuot síu, ist gilih

¹⁾ Schlitter *uouh*.

sapienti, qui aedificavit domum suam super petram,

25. et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit, fundata enim erat super petram.

26. Et omnis qui audit verba mea, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui aedificavit domum suam super arenam,

27. et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina ejus magna.

28. Et factum est, cum consummasset Jesus verba haec, admirabantur turbae super doctrina ejus.

29. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, non sicut scribae eorum et Pharisei.

Cap. XLIV. Christus discipulos suos ad praedicandum emittit.

Matth. IX. 36. Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant vexati et jacentes sicut oves, non habentes pastorem.

Matth. XI. 1. Et convocatis duodecim discipulis, dedit eis potestatem immundorum spirituum, ut ejicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem.

Luc. IX. 2. Et misit illos praedicare regnum Dei,

3. et ait ad illos: nihil tuleritis in via,

Matth. X. 5. in viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis,

6. sed potius ite ad oves, quae perierunt, domus Israel.

7. Euntes autem praedicate, dicentes: appropinquat regnum coelorum.

8. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, daemones ejicite, gratis accepistis, gratis date.

9. Nolite possidere aurum neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via,

Luc. IX. 3. neque panem,

Matth. X. 10. neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam. Dignus est mercenarius cibo suo.

11. In quacunque civitatem aut castellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit, et ibi manete donec exeatis,

Luc. X. 7. edentes et bibentes

8. quae apponuntur vobis,

9. et curate infirmos, qui in illa sunt.

spahemo man, thie thar gizimbrotá sín hus ubar stein, M. VII. 24—29.

Inti nidarsteig regan, inti quamun gusu, inti bliesun uuinta, inti anafielun in thaz hús, inti iz ni fiél, uuinta iz gifestínót uúas ubar stein.

2. Inti allero giuuelih thie thar thisu minu uuort gihórit, inti siu ni tuot, ther ist gilih tumbemo man, thie thar gizimbrotá sín hús ubar sant,

Inti nidarsteig regan, inti quamun gusu, inti bliesun uuinta, inti anafielun in thaz hús, inti iz fiél, inti uúas sín fal mihhil.

3. Inti mit thiú gientota ther Heilant thisu uuort, vvuntarotun thio menigi ubar sina léra.

4. Uuas hér tho sie lerenti sósó giuualt habenter, nalles só thie scribara inti Pharisai.

Sch. XLIV. 1. Gisehenti tho thie menigi milita in, uuinta sie uuarun giueigite inti ligente sama so scáf, thiú ni habent hirti¹⁾. M. IX. 30.

2. Inti gihaloten zuelif iungiron, gáb in giuualt unubarero geisto, thaz sie úzvvurphín sie, inti heiltín iogiueelihha suht inti iogiueelihha úmmaht. M. XI. 1.

3. Inti santa sie zi predigonne gotes ribhi, L. IX. 2—3.

Inti quad zi ín: niouuiht ni nemet ír in uuege, in heidanero uuég ni get ír, inti in burgi Samaritanorum ni gét ír in, M. X. 5—9.

ouh halt mér faret zi then scafon, thiú thar furvvurdun fon Israhele húse.

4. Génti predigot, sús quedante: nahit sih himilo ribhi.

5. Úmmahtige heilet, tote uúeket, riobe suberet, diuuala uuérphét úz, uzan mieta inphiengut ír, uzan mieta gebet ír.

6. Ni curet bisizen goldh noh silabar noh scáz in iuwaremo bruohahe, noh kiulla in uuege,

noh brót, noh zua tuihhun, noh giscuohú, noh gértá. Uuirdig ist ther vvurhto sines muoses. L. IX. 3. M. X. 10—11.

7. In sóuuelihha burg odo burgilun ír inganget, fraget thanne, uuer in theru uuirdig sí, inti thár uuónet unz ír úzfaret,

ezente inti trinkente thiú mán iuuih furisezze, inti heilet siohhe, thie in iru sint. L. X. 7—9.

¹⁾ Schilter ní habente hirti.

L. X. 10. 10. Nolite transire de domo in domum.
M. X. 12. Quum intratis in domum,
12—14. salutate eam dicentes: pax huic domui!

13. Et si quidem domus fuerit digna, veniet pax vestra super eam, si non fuerit digna, pax vestra ad vos revertetur.

14. Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel de civitate,

Mc. VI. 11. Marc. VI. 11. excutite pulverem de pedibus vestris, in testimonium illis.

M. X. 15. Matth. X. 15. Amen dico vobis: tolerabilius erit terrae Sodomorum et Gomorrhaeorum in die iudicii, quam illi civitati.

16. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum, estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae.

17. Cavete vobis ab hominibus, tradent vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos,

18. et ad praesides et ad reges ducemini propter me, in testimonium illis et gentibus.

19. Cum autem tradent vos

L. XII. 11. Luc. XII. 11. in synagogas et ad magistratus et potestates, nolite solliciti esse, qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis;

M. X. 19—27. Matth. X. 19. dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini;

20. non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.

21. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium, et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient,

22. et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui perseveravit usque ad finem, hic salvus erit.

23. Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis: non consummabitis civitates Israel, donec veniat filius hominis.

24. Non est discipulus super magistrum, neque servus supra dominum suum.

25. Sufficit discipulo ut sit sicut magister ejus, et servus sicut dominus ejus. Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus?

26. Ne timueritis eos, nihil enim operatum, quod non revelabitur, et occultum, quod non sciatur.

27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, et quod in aure audistis, praedicate super tecta.

L. XII. 4. Luc. XII. 4. Dico autem vobis amicis meis:

M. X. 28—32. Matth. X. 28. Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere, sed potius eum, qui potest animam et corpus perdere in gehennam.

Ni curet úzgangan fon huse zi húse.

8. Thanne ir ínganget tház hus, heilazet iz sús quedante: sibba sí thesemo hús!

Oba tház hús uuirdig uuirdit, thanne quimit íuuer sibba ubar tház, oba iz uuirdig ni uuirdit, íuuer sibba zi íu uuirbit.

9. Inti so uúer íuuih ni intphahit, noh ni horit íuuaru uuort, úzgangante fon themo hús odo fon theru burgi,

árscutet then melm fon íuuaeren fuozin, in zi giuiznesse.

10. Uuár quidu íh íu: gitraganlihher ist theru erdu Sodomorum inti Gomorreorum in tuomes tage, thanne thero burgi.

11. Seno nú íh sentu íuuih sama só scaf in mitte uuolua, uueset uuise sama so nátrun, inti lúttare sóso tubun.

12. Uuartet íu fon mannon, sie selent íuuih in íro thingon, inti in íro samanungon fillent sie íuuih,

inti zi graunon inti zi cuningon uuerdet ír gileitte thuruh mih, in zi giuiznesse inti thioton.

13. Thanne sie íuuih selen in samanunga inti meistartuomon inti zi giueltin, ni curet sorgente uuesan, vvuo odo uuáz ír antvvartet, odo uuáz ír quedet; íu ist thanne gígeban in thero ziti uuáz ír sprehhet;

ni birut ír thie thár sprehhent, uzouh geist íuuaeres fater sprihhit in íu.

14. Selit bruoder bruoder in tód, inti ther fater then sún, inti anastantent kind in íro eldiron, inti mít todú uueigent sie,

inti birut ír thanne in hazze allen thuruh minan namon. Ther thuruhuónet unzan enti, ther uuirdit heil.

15. Mít thiú sie íuuer áhtent in therro burgi, fílohet in andera. Íh ságen íu uuár: ni gíentot ír Ísrahelo burgi, ér thanne químit mannes sún.

16. Nist íungiro ubár meistar, noh scale ubár sinan herron.

Gíuhtsamot themo íungíren tház só sí só sún meistar, inti scale só sún herro. Oba sie then híuiskes fater Beelzebub híezun, vvuo mihhílo mér sine suason?

17. Ni forhtet sie, níuuiht nist bithactes, noba iz ínthekít uuerde, inti tougales, noba iz uuízzan uuerde.

18. Tház íh íu quád in fínstarnessin, tház quedet ír in líchte, inti tház gíhortut in oren, tház predígot ír ubar theki.

19. Íh quidu íu mínen friunton:

ni curet thie forhten, thi thar líhhamon slahent, uuanta sie ní mugun thie sela arslahan, ouh halt forhtet thén, thie thar mág sela inti líhhamon fílosan in hellauuízi.

29. Nonne duo passeress asse vencent?
et unus ex illis non cadet super terram si-
ne patre vestro.

30. Vestri capilli capitis omnes nume-
rati sunt.

31. Nolite timere, multis passeribus me-
liores estis vos.

32. Omnis qui confitebitur me coram
hominibus, confitebor et ego cum coram
patre meo, qui in coelis est,

Luc. XII. 8. et coram angelis ejus.

Matth. X. 33. Qui autem negaverit me
coram hominibus,

Marc. VIII. 38. et confusus me fue-
rit, in generatione ista adultera et pec-
catrice,

Matth. X. 33. negabo eum coram patre
meo, qui est in coelis,

Luc. XII. 8. et angelis ejus,

Marc. VIII. 38. et filius hominis con-
fundet eum, cum venerit in gloria patris
sui cum sanctis angelis.

Matth. X. 34. Nolite arbitrari, quod ve-
nerim mittere pacem in terram; non veni
pacem mittere sed gladium.

Luc. XII. 52. Erunt enim ex hoc quin-
que in domo una divisi, tres in duo, et duo
in tres dividuntur.

Matth. X. 35. Veni separare hominem
adversus patrem suum, et filiam adversus
matrem suam, et nurum adversus socrum
suam,

36. et inimici hominis domestici ejus.

37. Qui amat patrem et matrem plus
quam me, non est me dignus, et qui amat
filium vel filiam suam super me, non est
me dignus.

38. Et qui non accipit crucem suam et
sequitur me, non est me dignus,

Luc. XIV. 26. nec potest meus esse
discipulus.

Matth. X. 39. Qui invenit animam suam,
perdet eam, et qui perdiderit animam suam
propter me, inveniet eam.

40. Et qui recipit vos, me recipit, et
qui recipit me, recipit eum, qui misit me.

41. Qui recipit prophetam in nomine
prophetae, mercedem prophetae accipit.

42. Et quicumque potum dederit uni ex
minimis istis, calicem aquae frigidae, tan-
tum in nomine discipuli,

Marc. IX. 40. quia Christi estis,

Matth. X. 42. amen dico vobis, non per-
det mercedem suam.

Matth. XI. 1. Et factum est, cum consum-
masset Jesus, praecipiens duodecim disci-

20. Enonú ia coufit man zuene sparon *M. X.*
mit scazzu? inti ein fon then ni fellit ubar *29—32.*
erda uzan iuuaran fater.

Iuuares houbites hár allu girimitu sint.

Ni curet iu forhten, managen sparon be-
ziron birut ir.

21. Allero giuuelih thie mih bigihit fo-
ra mannon, thes bigihu ih fora minemo fa-
ter, ther in himile ist,

inti fora sinen engilon.

Ther min fúrlougnit fora mannon,

L. XII.

8.

M. X.

33.

inti mín scamenti uuiridit, in thesemo *Mc. VIII.*
furleganen cunne inti suntigemo, *38.*

furlougnu ih sín fora minemo fater, *M. X.*
ther in himile ist, *33.*

inti sinen engilon,

L. XII.

8.

inti thes mannes sun giskentit inan, *Mc. VIII.*
thanne hér quimit in diuridu sines fater mit *38.*
heilagen engilon.

22. Ni curet uuanen, thaz ih quam sen- *M. X.*
ten sibba in erda; ni quam ih zi thiu thaz ih *34.*
sibba santi ouh suuert.

Fon hinana sint fimui ziteilte in eine- *L. XII.*
mo húse, thri in zuei, inti zuene in thriu *32.*
uuerdent ziteilit.

Ih quam man zi skeidanne uuidar sinan *M. X.*
fater, inti tohter uuidar ira muoter, inti *33—35.*
snur uuidar ira suigar,

inti fianta mannes sín hússuaso.

23. Thie thar minnot sinan fater inti
muoter mér thanne mih, nist hér mín uuir-
dig, inti thie thar minnot sun odo tohter
ubar mih, nist hér mín uuirdig.

24. Inti thie thar ni inphahit sin cruci
inti folget mir, nist hér mín uuirdig,
noh ni mag uuesan mín iungiro.

L. XIV.

26.

Thie thar findit sín ferah, thie fúrlusit *M. X.*
iz, inti thie thar furlusit sín ferah thu- *39—42.*
ruh mih, thie findit iz.

25. Inti ther iuuih inphahit, ther inpha-
hit mih, inti ther mih inphahit, ther in-
phahit thén the mih santa.

26. Ther the inphahit uizagon in na-
men uizagen, mieta thes uizagen in-
phahit.

27. Inti só uuer zi trincanne gibit eine-
mo fon thesen minniston kelih caltes uua-
zares, ekorodo in namen thes iungiren,

uuantá ir Christes birut,

Mc. IX.

40.

uuar sagen ih iu, ther ni furlusit sina *M. X.*
mieta. *42.*

28. Uuard thó, mit thiu thaz gientota *M. XI.*
ther Heilant, gibiotenti zuelluin sinen iun- *1.*

pulis suis, transiit inde, ut doceret et praedicaret in civitatibus eorum.

Mc. VI. 13. Exeuntes autem discipuli
13. praedicabant, ut poenitentiam agerent, et daemonia multa ejiciebant, et ungebant oleo multos aegrotos, et sanabant.

Cap. XLV. Nuptiae in Cana Galileae celebratae.

J. II. 1. In die tertio nuptiae factae
1 — 11. sunt in loco, qui dicebatur Cana Galileae: erat mater Jesu ibi.

2. Vocatus ibi erat quoque Jesus et discipuli ejus ad nuptias.

3. Tunc deficiente vino dixit mater Jesu ad eum: vinum non habent.

4. Tunc dixit ei Jesus: quid mihi et tibi est mulier? nondum enim venit hora mea.

5. Dicit mater ejus ministris: quodcumque dixerit vobis facite.

6. Erant autem ibi lapideae hydrae sex positae, secundum purificationem Judaeorum, capientes singulae metretas binas vel ternas.

7. Tunc dixit Jesus: implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum.

8. Tunc dixit eis Jesus: haurite nunc, et ferte architriclino. Et tulerunt.

9. Tunc gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset; ministri sciebant, qui hauserant aquam. Tunc vocavit sponsum architriclinus,

10. et dicit ei: omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est, tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.

11. Hoc fecit initium signorum Jesus in loco, qui vocabatur Cana Galileae, et manifestavit gloriam suam.

Cap. XLVI. Leprosus a Christo sanatus.

M. VIII. 1. Cum autem descendisset
1 — 2. de monte, secutae sunt eum turbae multae.

2. Et ecce leprosus veniens

Mc. I. 40. genu flexo

M. VIII. 1. adorabat eum, sic di-
1 — 4. cens: Domine, si vis, potes me mundare.

3. Et extendens manum tetigit eum, dicens: volo, mundare! Et confestim mundata est lepra ejus.

4. Tunc dixit illi Jesus: Vide nemini dixeris, sed vade, ostende te sacerdoti, et offer munus, quod praecepit Moyses, in testimonium illis.

giron, fuor thanan, thaz hér lérti inti predigoti in iro burgin.

29. Úzgangante thie iungiron predigotun, thaz sie riuua tatin, inti managa diuuala úzvurphun²⁾, inti salbotun mit ols manage slohhe, inti heiltun.

Sch. XLV. 1. In thritten tage brútloufti gitano uuarun in thero steti, thiu híez Canan Galileae: thar uuas thes Heilantes muoter.

Gihalot uuas ouh thara ther Heilant inti sine iungiron zi thero brutloufti.

2. Thó ziganganemo themo uúine quad thes Heilantes muoter zi imo: sic ni habent uúin.

Thó quad iru ther Heilant: uuaz ist thih thes inti mih, uúib? noh nú ni quam mín zit.

3. Thó quad sín muoter zi then ambah-ton: só uuáz só hér iu quede só tuot ir.

4. Thar uuarun steininu uuazzarfaz sehsu gisezitu, after subernesse thero ladeono, thiu bihaben mohtun einero giuuelih zuei méz odo thriu.

5. Thó quad in ther Heilant: fullet thiu faz mit uuazzaru. Inti sie fultun siu únzan enti.

6. Thó quad in ther Heilant: skephet nú, inti bringet themo furistsizzenten. Inti sie bráhtun.

7. Tho gicorota ther furistsizzento thaz uuazzar zi uúine gitán, inti hér ni uesta uuanan iz únas; thie ambahta uuestun iz, thie thar scuofun thaz uuazar. Thó giha-lota then brutigomon ther furistsizzento,

inti quad imo: íogiuelih man zi erist guotan uúin sezzit, inti mit thiu sie fol-truncane sint, thanne thaz thar uúirsira ist; thú gihielti then guoton uúin unzan nú.

8. Thaz teta in anaginne zeichano ther Heilant in thero steti, thiu híez Cana Galileae, inti offonota sina diurida.

Sch. XLVI. 1. Tho hér arsteig fon themo berge, folgetun imo manege menigi.

2. Senu thó riob man quementi

giboganemo kneuue

betota inan, sús quementi: truhtin, oba thu uulli, thú maht mih gisubiren.

3. Inti thenenti sina hant biruorta inan ther Heilant, sus quementi: nuilla³⁾, uúis subiri! Inti sliumo uuard tho giheilít sín rúf.

4. Tho quad imo ther Heilant: gisih thaz thu iz niomanne ni quedes, ouh fár inti glougi thih themo biscofe, inti bring thie geba, thie thar gibót Moyses, in zi glúuiznesse.

¹⁾ Cod. S. G. in. ²⁾ S. G. uzvurphin. ³⁾ Sch. willa.

Marc. I. 45. At ille egressus coepit praedicare et diffamare sermonem, ita ut non posset jam manifeste in civitatem introire, sed foris in desertis locis esse, et conveniebant ad eum undique.

5. Her thó uzganganti bigonda predigon^{M. I. 45.} inti maren thaz uort, só thaz her ni moh-tagiu ougazorhto gan in thie burg, ouh úze in vvuosten stet in uuesan, inti quamun zi imo iogiuanan.

Cap. XLVII. Servus centurionis Capernaitici a Christo restitutus.

Matth. VIII. 5. Cum autem introisset Capernaum, accessit ad eum centurio, rogabat eum,

6. et dicebat: domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur.

7. Tunc dixit illi Jesus: ego veniam et curabo eum.

8. Et respondens centurio ait: domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, tantum dic verbum, et sanabitur puer meus.

9. Ego homo sum sub potestate habens sub me milites, et dico huic: vade, et vadit, alii dico: veni, et venit, et servo meo: fac hoc, et facit.

10. Audiens autem Jesus miratus est, et sequentibus se dixit: amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.

11. Dico vobis, quod multi ab oriente et occidente venient, et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob in regno coelorum,

12. filii hujus regni ejicientur in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium.

13. Et dixit Jesus centurioni: vade, et sicut credidisti fiat tibi! Et sanatus est puer in illa hora.

Luc. VII. 10. Et reversus est centurio in domum suam, et invenit servum, qui languerat, sanum.

Sch. XLVII. 1. Mit thiu hér thó ingieng^{M. VIII. 5 — 13.} in Capharnaum, gieng zi imo ein centenari, bát inan,

2. inti quad: truhtin, mín kneht ligit in hüse lamer, inti ist ubilo giunizinot.

3. Tho quad imo ther Heilant: ih quimu inti giheilun inan.

4. Tho antlinginti ther centenari quad: truhtin, ih ni bin uuirdig thaz thu gest untar mina theki, quid ekkorodo mit nuortu, thanne uuirdit mín kneht heil.

5. Ih bin mán untar giuuelte habenti untar mír kemphon¹⁾, inti ih quidu zi thesemo: far, inti her ferit, anderemo quidu: quim, inti hér quimit, inti minemo scalke: tuo thiz, inti hér tuot iz.

6. Thas giherenti ther Heilant vuntorota, inti imo folgenten quad: uuar sagen ih iú, ni fand ih so mihilan giloubon in Israel.

7. Ih quidu iu, thaz manage óstana inti uuestana quement, inti sizzent mit Abraham inti Isake inti Iacobe in himilo rihhe;

kind thesses rihhes sint furuorphan in thiu uzaron finstarnessi, thar ist vvuoft inti zeno²⁾ stridunga.

8. Tho quad ther Heilant themo centenare: fár, inti só thu giloubtos, só si thir. Vuard tho giheilut ther kneht in thero ziti.

9. Uuarb tho ther centenari in sin hús,^{L. VII. 10.} inti fand then scale, thie thar sioh uuas, heilan.

Cap. XLVIII. Socrus Petri a Christo sanata.

Matth. VIII. 14. Et cum venisset Jesus in domum Petri, videt socrum ejus jacentem et febricitantem.

15. Et tetigit manum ejus, et dimisit eam febris.

Et surrexit, et ministrabat eis.

Sch. XLVIII. 1. Mit thiu ther Heilant^{M. VIII. 14 — 15.} quam in Petrus hús, gisah sina suigar ligenta inti fiebar habenta.

2. Inti ruorta ira hant, inti furliez sia thaz fiebar.

Arstuont siu tho úf, inti ambahtita in.

Cap. XLIX. Juvenis Nainitici resuscitatio.

Luc. VII. 11. Et factum est deinceps, ut iret in civitatem, quae vocatur Nain, et ibant cum eo discipuli ejus et turba copiosa.

12. Cum autem appropinquaret portae civitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suae, et haec vidua erat, et turba multa civitatis cum illa.

Sch. XLIX. 1. Inti uuard tho fon thanan,^{L. VII. 11 — 17.} thaz her fuor in thie burg, thiu ist giheizan Nain, inti fuorun mit imo sine iungiron inti giuhtsamo menigi.

2. Mit thiu her tho nahita phortu thero burgi, senu arstorbaner uías gitragan, einag sun sinero muoter, inti thiu uuas uuituuua, inti menigi theru burgi mihhil mit iru.

¹⁾ Cod. S. G. kemphon. ²⁾ Cod. S. G. in ceno.

L. VII. 13. Quam cum vidisset dominus, misericordia motus super eam dixit illi: noli flere!

14. Et accessit, et tetigit loculum.

Hi autem, qui portabant, steterunt, et ait: adolescens, tibi dico, surge!

15. Et resedit qui erat mortuus, et coepit loqui, et dedit illum matri suae.

16. Invasit tunc omnes timor, et magnificabant Deum, dicentes: quia propheta magnus surrexit in nobis,

quia Deus visitavit plebem suam.

17. Exivit ergo hic sermo in universam Judaeam de eo, et circa omnem regionem.

3. Thia mit thiu truhtin gisah, miltidu giruorit ubar sia quad iru: ni curi vvufen!

Inti gieng zuo, inti biruorta thia bara.

4. Thie thar truogun, gistuontun, inti quad: iungo, ih quidu thir, arstant!

Inti gisaz thie thar tót uías, inti bigenda sprehan, inti gab inan sinero muoter.

5. Gifieng tho alle forhta, inti mibhilosotun got, sus quedante: bithiu mihhil uuizago árstuont in úns,

inti bithiu got uuisota sines folkes.

6. Inti úzgieng tház uuórt in alle Iudeon fon imo, inti umbi alla thia lantscáf.

Cap. L. Aliorum infirmorum sanatio.

M. VIII. 16. Vespere facto, obtulerunt ei multos, daemones habentes, et ejiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit.

17. Ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem: ipse infirmitates nostras accepit, et aegrotationes portavit.

18. Cum videret Jesus turbas multas circa se, jussit ire trans fretum.

Sch. L. 1. Abande giuortanemo, brahtun imo manage, diuuala habente, inti áruuorf thie geista mit uuortu, inti alle ubil habente giheilta.

2. Thaz vvurdi gifullit thaz giquetan uuas thuruh Esaiam then uuizagon, sus quedantan: hér unsara ummaht inphieng, inti unsa cumida truog.

3. Tho gisah ther Heilant managa menigi umbi sih, gibót thaz sie fuorin ubar then giozon.

Cap. LI. Christi imitatio, mundi abnegatio.

M. VIII. 19. Accessit tunc unus scriba, et dixit ei: magister sequar te quocunque ieris.

20. Et dicit ei Jesus: vulpes foveas habent, et volucres coeli nidos, ubi requiescant, filius hominis non habet ubi caput reclinet.

L. IX. 59. Ait autem ad alterum: sequere me! Ille autem dixit: domine, permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum.

M. VIII. 22. Jesus autem dixit ei: sequere me, dimitte mortuos sepelire mortuos suos;

L. IX. 60. tu vade et annuncia regnum Dei!

61. Et ait alter: sequar te, domine, sed primum permitte mihi renunciare his, qui domi sunt.

62. Tunc dixit illi Jesus: nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei.

Sch. LI. 1. Gieng tho zuo ein buochari, inti quad imo: meistar, ih folgen thir só uuara so thu ges.

2. Tho quad imo ther Heilant: fohün habent loh, inti himiles fugala habent selida, thar sie restent, mannes sün ni habet uuara hér sin houbit inthelde.

3. Tho quad her zi andaremoman: folge mir! Ther quad imo thó: herro, láz mih ér faran inti bigraban minan fater.

Tho quad imo ther Heilant: folge mir, inti láz tote bigraban iro toton;

thú fär inti sage gotes rihhi!

4. Tho quad ander: ih folgen thir, herro, ouh ér laz mih fursagen then, thie in huse sint.

Tho quad imo ther Heilant: nioman senti sina hant in phluog, inti uuidar-scouuonti, ist gifuoglih gotes rihhe.

Cap. LII. Tempestas maris sedata.

M. VIII. 23. Adscendente eo in naviculam, secuti sunt cum discipuli ejus.

24. Et motus magnus factus tunc est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus.

M. IV. 38. Ipse vero erat in puppi, super cervical dormiens.

Sch. LII. 1. Imo stignantemo in skef, folgetun imo sine iungiron.

2. Inti mihhil giruornessi uuard tho in themo senue, só thaz thaz skef uuard bithkit mit then undon.

3. Her thó uuas in themo skefe, ubar houbit-phuliui slafenti.

Matth. VIII. 25. Accesserunt tunc et suscitaverunt eum dicentes: domine, salva nos, quia perimus!

26. Tunc dixit eis: quid timidi estis modicae fidei?

Tunc surgens imperavit ventis et mari,

Marc. IV. 39. et dixit: tace et obmutesce!

Matth. VIII. 26. Et facta est tranquillitas magna.

27. Porro homines mirati sunt, dicentes ad invicem: quis aut qualis est hic,

Luc. VIII. 25. qui ventis imperat et mari, et obediunt ei?

Cap. LIII. Daemoniacorum liberatio. Gadarenorum in-gratitudo.

Matth. VIII. 28. Cum venisset trans fretum in regionem Gergesenorum,

Luc. VIII. 26. quae est contra Galilaeam,

27. et cum egressus esset ad terram,

Matth. VIII. 28. occurrerunt ei duo habentes daemonia, de monumentis exeuntes, saevi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam.

Luc. VIII. 27. Unus enim habebat daemonia jam temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis,

Marc. V. 3. neque in catenis jam poterat eum quisquam ligare,

4. quoniam saepe compedibus et catenis vinctus dirupisset catenas, et compedes comminuisset, et nemo poterat eum domare,

5. et semper nocte et die in montibus erat clamans, et concidebat se lapidibus.

6. Videns autem Jesum a longe occurrit, et adoravit eum,

7. et clamans voce magna dixit:

Matth. VIII. 29. Quid nobis et tibi Jesu,

Marc. V. 7. fili Dei altissimi?

Matth. VIII. 29. Venisti ante tempus torquere nos.

Marc. V. 8. Tum dixit illi Jesus: exi spiritus immunde! dic quod tibi nomen est?

Luc. VIII. 30. Ille dixit: Legio, quia intraverunt multa daemonia in eum.

Marc. V. 10. Et rogabant eum, ne expelleret eos extra regionem,

Luc. VIII. 31. et ne imperaret illis, ut in abyssum irent.

Matth. VIII. 30. Erat non longe ab illis grex porcorum multorum pascens.

4. Sie giengun tho zuo inti uuahtun inan **M. VIII. 25—26.** sus quedante: truhin, heili unsih, uuan-
ta uulr furuuerden!

5. Tho quad hér in: ziu birut ir forthale luciles gilouben?

6. Tho her arstant enti gibót uuinte inti seuue,

inti quad: suige inti árstumme!

Mc. IV. 39.

Uuard tho gitan mihhil stilnessi.

M. VIII. 26—27.

7. Thie man tho vvuntrotun, sus quedante untar zuisgen: uuer odo vvuolih ist ther,

ther uuinton gibliutit inti seuue, inti sie horent imo? **L. VIII. 25.**

Sch. LIII. 1. Mit thiu her quam ubar **M. VIII. 28.** thén giozon in lantscaf Gerasenorum,

thiu thar ist uuidar Galileam,

L. VIII. 26—27.

2. inti mit thiu her úzgieng zi erdu, ingegin liofun imo zuene habente diuuala, fón grebiron úzgangante, thrato grimme, só thaz thar nioman mohta faren thuruh then uuég. **M. VIII. 28.**

3. Ein habeta in imo diuuala giu managa ziti, inti mit giuatu ni giuatita sih, noh in huse ni giuoneta, ouh in grebiron, **L. VIII. 27.**

4. noh mit ketinon giu mohta in einig man gibintan, **Mc. IV. 3—7.**

uanta her ofto mit fuozthruln inti mit ketinun gibuntan zibrah thie ketinun, inti thio fuozthruhi giminnirota, inti nioman mohta in gizemen.

5. Inti sumbulun nahtes inti tages in bergon ¹⁾ uuas ruofenti, inti hio sih mit steinon.

6. Gisehenti tho then Heilant ferrana ingegin liof, inti betota inan,

inti ruofenti mihhileru stemnu quad:

uuaz ist uns inti thir Heilant,

M. VIII. 29.

sún thes hobisten gotes?

Mc. V. 7.

Quami ér ziti unsih zi uuizzinonne.

M. VIII. 29.

7. Tho quad imo ther Heilant: uzgang thú unsuboro geist! quid uuelih namo thir si ²⁾.

Hér quad thó: Menigi, uanta manage diuuala giengun in inan. **L. VIII. 30.**

8. Inti batun inan, thaz her sie ni tribi uzan thero lantskefi, **Mc. V. 10.**

inti thaz her in ni gibuti, thaz sie in abgrunti fuorin. **L. VIII. 31.**

9. Uuas thar nalles fér fon in cutti suo no managero ezenti. **M. VIII. 30—32.**

¹⁾ Schilter: in grebiron inti bergon. ²⁾ Schilter: inti frageta inan uuelih namo thir ist.

M. VIII. 31. Daemones autem rogabant eum dicentes: si ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum.

32. Et ait illis: ite.

At illi exeuntes abierunt in porcos,

Mc. V. 13. et magno impetu grex praecipitatus est in mare ad duo millia, et suffocati sunt in mari.

14. Qui pascebant eos fugerunt, et nunciaverunt in civitatem et in agros

M. VIII. 33. 34. *Matth. VIII. 33.* omnia.

34. Et ecce tota civitas exiit obviam Jesu, et viso eo,

L. VIII. 35. *Luc. VIII. 35.* et hominem sedentem, a quo daemonia exierant, et vestitum, et sana mente, ad pedes ejus, timuerunt,

M. VIII. 34. *Matth. VIII. 34.* et rogabant eum, ut transiret a finibus eorum.

Mc. V. 18. *Marc. V. 18.* Cumque adscenderet navim,

L. VIII. 38. *Luc. VIII. 38.* rogabat eum vir, a quo daemonia exierant, ut cum eo esset,

Mc. V. 19. 20. *Marc. V. 19.* et non admisit eum, sed dixit ei:

vade in domum tuam ad tuos, et narra quanta Deus fecerit, et misertus est tui.

20. Abiit igitur praedicans in Decapolim quanta sibi fecisset Jesus, et omnes mirabantur.

Thie diuuala batun in sus quedante oba thü unsih úzuuerphes, senti unsih in thaz cutti thero suino.

Tho quad hér in: faret.

10. Sie tho úzgangante fuorun in thia suin,

inti mit mibhilo ungirehhu thaz cutti uuas biskrenkit ¹⁾ in then seo zua thúsunta, inti uuarun bithemphit in then seo.

11. Thie sie fuotiritun fluhun, inti sagetun in burgi inti accaron allu.

12. Senu tho al thiu burg gieng ingegin themo Heilante, inti gisehanemo imo,

inti then mán sizzentan, fon themo thie diuuala úzgiengun, giuatitan, inti heilemo muote, zi sinen fuozin, forhtun,

inti batun in, thaz hér fuori fon iro entin.

13. Mit thiu her tho arsteig in skef,

bát in ther man, fon themo thie diuuala úzgiengun, thaz her mit imo uuari, inti ni hez inan, onh quad imo:

14. fár in thin hús zi thinen, inti sage uuelihhu thir truhtin ²⁾ teta, inti miltida thir.

Gieng her tho predigonti in stat Zehenburgo vvuolihhu imo teta ther Heilant, inti alle vvuntarotun.

Cap. LIV. Paralytici-sanatio et Christi apologia.

M. IX. 1. *Matth. IX. 1.* Ascendit tunc in naviculam, et transfretavit, et venit in civitatem suam.

L. V. 18. 27. *Luc. V. 18.* Et ecce (*Marc. II. 3.*) quatuor viri, portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus, et quaerebant eum inferre et ponere ante Jesum.

19. Et non inuenientes, qua parte eum ferrent prae turba, ascenderunt supra tectum, et per tegulas submiserunt illum cum lecto in medium ante Jesum.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit: confide fili, remittuntur tibi peccata tua!

21. Et coeperunt cogitare scribae et Pharisei dicentes: quis est hic qui loquitur blasphemias? quis potest dimittere peccata nisi solus Deus?

22. Et cum cognovisset Jesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos: quid cogitatis mala in cordibus vestris?

23. Quid est facilius, dicere: dimittuntur tibi peccata, an dicere: surge et ambula?

Sch. LIV. 1. Steig tho in skifilin, inti ferita, inti quam in sina burg.

2. Senu tho fier gomman, tragente in bette mán, thie thar uuas lám, suohtun inan in zi traganne inti zi sezenne furi then Heilant.

3. Mit thiu sie ni fundun, in uuelihhemmo teile inan brahtin thuruh thie menigi, stigun ubar thie theki, inti thuruh thie theki ziegala santun inan mit thiu bettu in mitti furi then Heilant.

4. Thero giloubon so so her gisah, quad: giloubi, kind, thanne uuerdent thir furlazano thino sunta!

5. Bigondun tho thenken thie bouhhara inti pharisei sus quedante: uuer ist these thie thar sprihhit bismarunga? uuer mág furlazan sunta noba ein ³⁾ got?

6. Tho ther Heilant furstuont iro githanca, antvvurtenti quad zi in: zi hín thenkent ir ⁴⁾ ubil in iuwaren herzon?

Uuedar ist odira, zi quedanne: sint thir furlazano sunta, odo zi quedanne: arstant inti gang?

¹⁾ Schilter: *biskrenkit*. ²⁾ Schilter: *heilant*. ³⁾ Schilter: *eino*. ⁴⁾ Schilter: *thenkti*.

24. Ut autem sciatis, quia filius hominis potestatem habet in terra dimittere peccata, ait paralytico: tibi dico: surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam!

25. Ille ergo surgens confestim coram illis tulit lectum, in quo jacebat, et abiit in domum suam, magnificans Deum.

26. Et stupor apprehendit omnes et magnificabant Deum.

27. Et repleti sunt timore, dicentes: vidimus mirabilia hodie!

Matth. IX. 8. Et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

Cap. LV. Reguli filius sanatur.

Joh. IV. 46. Venit ergo iterum in Cana Galileae, ubi fecit aquam vinum, et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur, in Capernaum.

47. Quum hic audisset, quia Jesus veniret a Judaea in Galilaeam, abiit ad eum, et rogabat eum, ut descenderet et sanaret filium ejus, qui incipiebat tunc mori.

48. Dixit ergo Jesus ad eum: nisi signa et prodigia videritis, aliter non creditis.

49. Tunc dixit ei regulus: domine descende, priusquam moriatur filius meus.

50. Tunc dixit ei Jesus: vade, filius tuus vivit.

Credidit homo sermoni, quem dixit ei Jesus, et ibat.

51. Illo vero jam descendente, servi occurrerunt ei, et nunciaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.

52. Interrogabat autem horam ab iis, in qua melius habuerat, et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris.

53. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus: filius tuus vivit. Tunc credidit ipse et domus ejus tota.

Cap. LVI. Christus cum peccatoribus discumbit, id ipsum defendit et praesentes instruit.

Luc. V. 29. Fecit ei convivium magnum Levi in domo sua.

Matth. IX. 10. Factum est ergo, discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum Jesu et discipulis ejus,

Marc. II. 15. erant enim multi qui sequebantur eum.

16. Videntes ergo scribes et Pharisei, quia manducaret cum peccatoribus et publicanis, dicebant discipulis ejus: quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit magister vester?

7. Zi thiū thaz ir uuizit, thaz mǎnnes sun habet giuualt in erdu zi furlazzenne sunta, quad themo lamen: thir quidu: arstant, nim thin betti, inti far in thin hús!

8. Her tho arstantenti sliumo fora in, nam thaz thar hér analág betti ¹⁾, inti gieng in sín hús, mihhilosonti gót.

Inti forhta bifieng sie alle inti mihhilosotun gót.

9. Inti vvardun gifulte forhtu, sus quedante: uuir gisahumes vvuntar hiutu!

Inti diurisotun gót, thie thar suliba giuualt gáb mannon.

Sch. LV. 1. Quam abur tho in Canaán Galileae, thar hér teta thaz uuazar zi uuine, inti uuas thar süm rihtari, thes sun uuas sioh, in Capharnaum.

2. Ther mit thiū her gihorta, thaz ther Heilant quam fon Iudeon zi Galileu, gieng zi imo, inti bát inan, thaz her nidarstigi inti heilti sinan sún, ther bigan thó sterban.

3. Tho quad ther Heilant zi imo: nibi ir zeichan inti vvuntar gisehet, ander uuis ni giloubet ir.

4. Tho quad imo ther rihtari: truhtin nidarstíg, ér thanne arsterbe mín sún.

Tho quad imo ther Heilant: fár, thin sún lebet.

5. Giloupta ther man themo uuorte, thaz imo ther Heilant quad, inti fuor.

6. Imo tho iu nidarstigantemo, scalca liofun ingegin imo, inti sagetun sus quedante, thaz sín sún lebeti.

7. Tho eiscota hér thia zít zi ín ²⁾, in thero imo bazeta, inti quadun imo, uuanta gesteron zi thero sibuntun ziti furliez inan thaz fiebar.

8. Furstuont tho ther fater, thaz thiū zít uúas, in theru imo quad ther Heilant: thin sun lebet. Thó giloupta her inti al sín hús.

Sch. LVI. 1. Teta imo gouma mihhila Leui in sinemo hús.

2. Vuard tho, imo sizentemo in húse, senu thó manage firnfolle inti suntige quemente sazun mit themo Heilante inti mit sinen iungiron,

uuarun manage thie imo folgetun.

3. Gisahun tho thie buohhara inti pharisei, thaz her áz mit then suntigon inti then firnfolle, quadun sinen iungiron: zi hlu mit then firnfolle inti then suntigon izit inti trinkit iuer meistar?

¹⁾ Schilter: thaz betti thar her ana lag. ²⁾ Schilter: fon in.

Mc. II. 17. Hoc audito Jesus ait illis: non necesse habent sani medicum, sed qui male habent.

M. IX. 13. *Matth. IX. 13.* Ite et discite quidnam sit hoc: misericordiam volo non sacrificium.

L. V. 32–33. *Luc. V. 32.* Non veni, ut vocarem justos, sed peccatores, in poenitentiam.

33. At illi dixerunt ad eum: quare discipuli Johannis jejunt frequenter et obsecrationes faciunt, similiter et Phariseorum, tui edunt et bibunt

Mc. II. 18. *Marc. II. 18.* et non jejunt?

18–19. 19. Quibus ille ait: nunquid possunt filii nuptiarum, quamdiu sponsus est cum illis, jejulare?

M. IX. 15. *Matth. IX. 15.* Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus,

L. V. 35–36. *Luc. V. 35.* tunc jejunabunt in diebus illis.

36. Dicebat autem similitudinem ad illos:

Mc. II. 21. *Marc. II. 21.* Quia nemo assumentum panni rudis assuit veteri vestimento, alioquin aufert supplementum novum a veteri, et major scissura fit.

L. V. 37–39. *Luc. V. 37.* Et nemo mittit vinum novum in utres veteres, alioquin rumpet vinum novum utres, et ipsum effundetur, et utres peribunt.

38. Sed vinum novum in utres novos mittendum est, et utraque conservantur.

39. Et nemo bibens vetus statim vult novum, dicit enim: vetus melius est.

4. Thaz tho gihortemo ther Heilant quad in: ni habent nótthurfti thie heilon láches, ouh thie ubil habent.

Faret inti lernet uías thaz sí: ih uúilu miltida nalles bluostar.

Ni quam zi thiú, thaz ih giladoti rehte, ouh suntige, zi ríuu.

5. Sie quadun tho zi imo: bi hiu ¹⁾ iungiron Iohannes fastent ofto inti gibet tuont, sama ouh thero phariseo, thine ezent inti trinkent

inti ni fastent?

Then quad hér:

6. eno mugun thiú kind thero brútloufti, só lango ther brutigomo mit in ist, fasten?

Quement taga, mit thiú arfirrit uúirdit fon in ther brutigomo,

thanne fastent in then tagon.

7. Quad tho gilihnessi zi in:

Nioman blezza niúues duoches nauuit altemo giuuate, elles nimit fullida thaz niúua fon themo alten, inti ist mera gisliz.

8. Inti nioman sentit niúuan uúin in alte belgi, elles brihht ther niúuo uúin thie belgi, inti uúirdit fúrgozzan, inti thie belgi furuuerdent.

9. Ouh niúuan uúin in niúua belgi zi sentenne ist, inti uuerdent beidu gihaltan.

10. Nioman trinkenti altan uúin uúili sliomo niúuan, ouh ²⁾ quidit: thaz alta ist bezira.

Cap. LVII. Phariseos signum petentes severe Christus redarguit.

M. XII. 38–43. *Matth. XII. 38.* Tunc responderunt ei quidam de scribis et Phariseis dicentes: magister, volumus a te signum videre.

39. Qui respondens ait illis: generatio mala et adultera signum quaerit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonae prophetae.

40. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terrae tribus diebus et tribus noctibus.

41. Viri Ninivitae surgent in iudicio cum generatione ista, et condemnabunt eam, quia poenitentiam egerunt in praedicatione Jonae, ecce plus quam Jonas hic!

42. Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, et condemnabit eam, quia venit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis, et ecce plus quam Salomon hic!

Sch. LVII. 1. Thó antlingitun imo sume fon then buohharin inti phariseis sus quedante: meistar, uuir uuollen fon thir zeichan gisehan.

2. Tho antlinginti quad in: ubil cunni inti furlegan suohhit zeibhan, inti zeibhan ni uúirdit imo gige ban, nibi zeibhan Ionases thes uuizagen.

3. So so uúas Ionas in thes uuales uúambu thri taga inti thriio naht, só ist mannes sún in herzen erdu thri taga inti thriio naht.

4. Thie Nineuiscon mán arstantent in tuome mit thesemo cunne, inti furniderent iz, uuanta sie riúua tatun in predigungu Ionases, senu hier ist mera thanne Ionas!

5. Sundirinu cuninglu arstentit in tuome mit thesemo cunne, inti furnidirit iz, uuanta siu quam fon ente erdu zi horrenne spahida Salamonis, senu hier ist mera thanne Salamon!

¹⁾ Schilter: zi hit. ²⁾ Schilter: uzonh.

Dico vobis, quia multi veniebant a finibus terrae audire sapientiam Salomonis, quia hic est plus Salomone.

43. Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quaerit requiem, et non invenit.

44. Tunc dicit: revertar in domum meam unde exivi, et veniens invenit vacantem, scopis mundatam et ornatam.

45. Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum se nequiores, et intrantes habitant ibi, et fiunt tunc novissima hominis illius pejora prioribus. Sic erit generationi huic pessimae.

Ih quidu iu, uanta manage quamun fon M. XII. ente erdun horen spahida Salamones, inti 42—45. bi thi hier ist mera Salamone.

6. Thanne ther unubiro geist úzgét fon themo manne, gengit thuruh thurro steti, suehlut resti inti ni findit.

7. Thanne quidit: ih uuirbu in min hús, thanan ih úzgieng, inti quementi findit zuomigaz mit besemen gifurbit inti gigarnuit.

8. Thanne ferit, inti nimit sibun geista andere mit imo uuirsiron thanne her si, inti ingangente artont thar, inti sint thanne thie iungistun thes mannes uuirsirun then eriron. Só ist thesemo cunne themo uuirsisten.

Cap. LVIII. Beatus Mariae venter; beatus auditor verbi sedulus.

Luc. XI. 27. Factum est autem cum haec diceret, extollens quaedam mulier vocem de turba dixit ei: beatus venter, qui te portavit, et ubera, quae suxisti!

28. At ille dixit: quin imo beati, qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud.

Sch. LVIII. 1. Gitán uuard tho, mit thiú L. XI. her thisu quad, arhententi stemma süm uuib 27—28. fon thero menigi quad imo: salig uuamba, thiú thih truog, inti thie manzon, thie thiú sugi!

2. Her tho quad: giuueso só salige sint thie gihorent gotes uuort inti thaz gihaltent.

Cap. LIX. Fideles matri et fratribus Christus comparat.

Matth. XII. 46. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus et fratres stabant foris, quaerentes loqui ei.

47. Dixit autem ei quidam: ecce mater tua et fratres tui stant foris quaerentes te.

48. At ille respondens dicenti sibi ait: quae est mater mea, et qui sunt fratres mei?

49. Extendit manum suam in discipulos suos, et dixit: ecce mater mea et fratres mei!

50. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in coelis est, ipse meus frater, soror, et mater est.

Sch. LIX. 1. Imo noh thanne spreh- M. XII. hentemo zi then menigin, senu sín muoter 46—50. inti sine bruoder stuontun úze, suohtun inan zi gisprehhanne.

2. Tho quad imo sum: senu thín muoter inti thine bruoder stantent úze suohente thih.

3. Hér thó ántlinginti imo sus quedante- mo quad: uuer ist mín muoter, inti uuer¹⁾ sint mine bruoder?

4. Thenita sina hant in sine iungiron, inti quad: senu mín muoter inti mine bruoder!

Só uuer só tuot uuillon mines fater, ther in himile ist, ther ist mín bruoder inti suester inti muoter.

Cap. LX. Mulier a profluvio sanata. Puella e morte excitata.

Matth. IX. 18. Haec illo loquente ad illos, ecce princeps

Luc. VIII. 41. Synagogae unus, cui nomen Jairus,

Matth. IX. 18. accessit, et adorabat eum, dicens:

Filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet.

19. Surgebat tunc Jesus, sequebatur eum, et discipuli ejus.

20. Et ecce mulier, quae sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis,

Sch. LX. 1. Imo thó thisu sprehhen- M. IX. temo zi in, senu tho ein heristo 18.

thero samanunga, thes namo uuas lai- L. VIII. rus, 41.

gieng zúo, inti betota inan, sus quedanti: M. IX. 18—20.

2. Mín dohter nu arstarb, ouh quim, inti seazi thina hant ubar sia, só lebet siu.

Arstuont thó ther Heilant, folgeta imo, inti sine iungiron.

3. Senu thó uuib, thaz thar bluotes fluz tholeta zuclif iar,

¹⁾ Schilter: uue.

- Mc. V. 26. *Marc. V. 26.* et fuerat multa perpessa a compluribus medicis, et erogaverat omnia sua,
- L. VIII. 43. *Luc. VIII. 43.* nec ab ullo potuit curari,
- Mc. V. 26—27. *Marc. V. 26.* sed magis deterius habebat,
27. venit in turba retro,
- M. IX. 20—21. *Matth. IX. 20.* et tetigit fimbriam vestimenti ejus.
21. Dicebat enim intra se: quod si vestimentum ejus tetigero, salva ero.
- L. VIII. 44. *Luc. VIII. 44.* Et confestim stetit fluxus sanguinis ejus,
- Mc. V. 29—30. *Marc. V. 29.* sensit enim in suo corpore, quod sanata esset a plaga.
30. Et statim Jesus cognoscens in semetipso ait:
- L. VIII. 45—46. *Luc. VIII. 45.* quis tetigit me?
- Dixit Petrus et qui cum illo erant: praeceptor, turbae te comprimunt et affligunt, et dicis quis me tetigit?
46. Et dixit Jesus: tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiisse.
- Mc. V. 32. *Marc. V. 32.* Et circumspiciebat videre eam, quae hoc fecerat.
- L. VIII. 47—48. *Luc. VIII. 47.* Videns autem mulier quia non latuit, tremens venit, et procidit ante pedes ejus, et ob quam causam tetigerit ipsum indicavit coram omni populo, et quemadmodum confestim sanata sit.
48. Et ipse dicit illi: filia, fides tua te salvam fecit, vade in pace,
- Mc. V. 34—35. *Marc. V. 34.* et esto sana a plaga tua.
35. Adhuc eo loquente, venit quidam ab archisynagogo, dicens ei: quia mortua est filia tua, quid ultra vexas magistrum?
- L. VIII. 50. *Luc. VIII. 50.* Jesus audito verbo hoc
- Mc. V. 36. *Marc. V. 36.* ait archisynagogo:
- L. VIII. 50. *Luc. VIII. 50.* noli timere, crede tantum, et salva erit.
- Mc. V. 37. *Marc. V. 37.* Et non permisit quenquam sequi se, nisi Petrum et Jacobum et Johannem, fratrem Jacobi.
- M. IX. 23. *Matth. IX. 23.* Et cum venisset in domum
- Mc. V. 38. *Marc. V. 38.* archisynagogi,
- M. IX. 23. *Matth. IX. 23.* vidit tibicines et turbam tumultuantem,
- Mc. V. 38. *Marc. V. 38.* et flentes et ejulantes multum.
- Mc. 39. *Marc. V. 39.* Et ingressus dicebat:
- M. IX. 24. *Matth. IX. 24.* recedite, non est enim mortua puella, sed dormit.
- L. VIII. 53. *Luc. VIII. 53.* Et deridebant eum, scientes quod mortua esset.

inti uuas managu tholenti fon uuola managen láchin, inti gispentota allu ira,

neh fon iro nihenigemo ¹⁾ mohta uue-san giheilít,
ouh mer uuirs habeta,

4. quam in thero menigi after,
inti biruorta tradon sines giuuates.

Quad thó innan iru: oba ih sín giuati birinu, thanne uuirdu ih heil.

Inti sliumo gistuont ther fluz ira blue-tes;

furstuont siu thó in ira lihhamen, thaz siu heil uuas fon theru suhtl.

5. Inti sliumo ther Heilant furstantanti in imo selbemo ²⁾ quad:
uuer biruorta mih?

6. Tho quad Petrus inti thie mit imo uuaron: meistar, theso menigi thrukent thih inti uueigent, inti thú quidis: uuer biruorta mih?

Tho quad ther Heilant: sihuuer biruorta mih, ih uueiz megin fon mir úzgangen.

7. Inti scouota thó umbi thia zi gisehanne, thiu thaz teta.

8. Gisah thaz uúib thaz iz bimitan ni uuas, bibento quam, inti fiel zi sinen suozon, inti bi uuelihha sahba siu inan biruorta cundita fora allemo folke, inti zi uuelihheru uuisun siu sliumo giheilít uuard.

9. Her quad iru tho: dohter, thin giloubu teta thih heila, far in sibbu,
inti uúis heil fón thineru suhti.

10. Imo neh thanne sprehhentemo, quam sum fon themo furisten thero samanunga quedenti imo: uuanta tót ist thin dohter, zi hui uueigis thú nú elihor then meistar?

11. Ther Heilant thó gihortemo uuorte quad themo furisten thero samanunga: ni curi thir forhten, giloubi ekorodo, inti só uuirdit siu heil.

Inti ni liez einigan imo folgen, nibi Petrum inti iacobum inti iohannem, bruoder iacopes.

12. Mit thiu her thó quam in hús

thes furisten thero samanunga,
gisah trumbara inti menigi sturmenta,

inti vvuofenta inti uueinonte filu.

13. Gieng tho in inti quad:
gét hina, nist tót thaz magatin, ouh slafit.

Inti skimphitun inan, uuizente thaz siu tót uúas.

¹⁾ Schilter: nih einigemo. ²⁾ in imo selbemo macht, in semetipso virtutem.

Marc. V. 40. Ipse vero ejectis omnibus, assumpto patre et matre puellae, et qui secum erant, ingrediebatur ubi erat puella jacens.

41. Et tenens manum ejus ait illi: talitha cumi, quod est interpretatum: puella, tibi dico, surge!

Luc. VIII. 55. Et reversus est spiritus ejus,

Marc. V. 42. et surrexit continuo puella, et ambulabat, erat autem annorum duodecim.

Et obstupuerunt omnes stupore maximo, **43.** et praecepit illis vehementer, ut nemo id sciret.

Et jussit illi dare manducare.

Matth. IX. 26. Et exivit fama haec in universam terram illam.

14. Her thó allen úzaruuorphanen, ginomanemo fater inti muoter thes magatin, inti then mít imo uuarun, gieng in thar thaz magatin lág.

15. Inti fieng ira hant inti quad iru: thalitha cumi, thaz ist arrekit: magatin, thir quidu, thaz thú arstantes!

16. Inti uuárb ira geist,

L. VIII. 53.

inti arstuont sliumo thaz magatin, inti gieng; siu uúas alt zuclif iaro.

Mc. V. 42—43.

17. Arquamun thó alle mihhilero forhtu, inti gibót in thrato, thaz iz nieman ni uuesti.

18. Gibót her tho zi gebanne irú ezan.

Inti argieng thó úz thiú liumunt in alla thia erda.

M. IX. 26.

Cap. LXI. Christus duobus coecis visum restituit. Daemonium mutum ejicit.

Matth. IX. 27. Et transeunte inde Jesu, secuti sunt eum duo coeci, clamantes et dicentes: miserere nostri, fili David!

28. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum coeci, et dicit eis Jesus: creditis quia possum hoc facere vobis? Dicunt ei: utique domine.

29. Tunc tetigit oculos eorum dicens: secundum fidem vestram fiat vobis!

30. Et aperti sunt oculi eorum.

Et comminatus est Jesus iis dicens: videte ne quis sciat.

31. Illi autem exeuntes diffamaverunt illum in universa terra illa.

32. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, daemonium habentem;

33. et ejecto daemonio locutus est mutus.

Et miratae sunt turbae dicentes: nunquam apparuit sic in Israël,

Matth. XII. 23. nunquid iste est filius David?

Sch. LXI. 1. Thanan farantemo themo Heilante, folgetun zuene blinte, ruofente inti quedante: milti uns, Davides sún!

M. IX. 27—33.

2. Mit thiú hér quam zi hús, giengun zi imo thie blinton, tho quad in ther Heilant: giloubet ir thaz ih íu thaz tuon mugí? Quadun sie imo: giuesso truhtin.

3. Thó biruorta hér iru óugun sus quedanti: after iuuaremo giloben unese íu!

Inti intátun sih iro óugun.

Threuuita in ther Heilant quedanti: gisehet, thaz iz uuér ní uuizi.

Sie tho úzgangante gimarituu inan in allero thero erdu¹⁾.

5. In thó úzganganten, senu brahtun imo man stumman, diuual habentan;

int úzaruuorphanemo diuuale sprah ther stummo.

6. Inti vvuntarotun thio menigi quedento: nio in altere arougta sih só in Israhel,

M. XII. 23.

ist thiz nú ther Davides sún?

Cap. LXII. Blasphemia Phariseorum. Peccatum in Spiritum sanctum.

Matth. IX. 34. Pharisei autem dicebant:

Luc. XI. 15. in Beelzebub, principe daemoniorum, hic ejicit daemones.

16. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: omne regnum in se ipso divisum desolabitur,

Matth. XII. 25. et omnis civitas divisa adversus se non stabit.

Luc. XI. 18. Si autem et Satan in se ipso divisus est, quomodo stabit regnum ipsius?

Sch. LXII. 1. Thie pharisei quadun thó:

M. IX. 34.

in Belzebube, heristen thero diuualo, theser uuirphit thie diuuala.

L. XI. 15—16.

2. Só hér thó gisah iro githanca, quad in: íogiuelih rihhi in imo selbemo ziteilit uuirdit ziuuórphan,

inti hús ziteilit uuidar imo selbemo ní gistentit.

M. XII. 25.

3. Oba Satan in imo selbemo ziteilit ist, vvuo gistentit thanne sin rihhi?

L. XI. 18.

¹⁾ Schilter: *Iantskef*.

Mc. III. 26. *Marc. III. 26.* non potest stare, sed finem habet:

L. XI. 19—20. *Luc. XI. 18.* quia dicitis, in Beelzebub me ejicere daemonia.

19. Si autem ego in Beelzebub ejicio daemonia, filii vestri in quo ejiciunt? ideo ipsi judices vestri erunt.

20. Porro si in digito Dei ejicio daemonia, profecto pervenit in vos regnum Dei.

M. XII. 29. *Matth. XII. 29.* Aut quomodo potest quisquam intrare in domo fortis, et vasa ejus diripere,

L. XI. 22. *Luc. XI. 22.* in quibus confidebat,

M. XII. 29—37. *Matth. XII. 29.* nisi prius alligaverit fortē, et tunc domum illius diripiat?

30. Qui non est mecum, contra me est, et qui non congregat mecum, spargit.

31. Ideo dico vobis: omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia non remittetur.

32. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro.

33. Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, et fructum ejus malum, siquidem ex fructibus arbor cognoscitur.

34. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur.

35. Bonus homo de bono thesauro profert bona, et malus homo de malo thesauro profert mala.

36. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.

37. Ex verbis enim tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis.

iz ni mag gistantan, ouh enti habet :

uanta ir quedet, in Belzebube mih uuerphan diuuala.

4. Oba ih in Belzebube fóruuirphu diuuala, iuaru kind in hin uuerphent sie? bi thiu sint sie fuuare tuomon.

5. Zisperi oba ih in gotes fingare uuirphu diuuala, giuesso quimit in fuuih gotes rihhi.

6. Odo vvuo mag einig ingangan in hús strenges, inti sinu uaz gineman,

in thiu hér anagitruiueta,

nibi her ér gibinte then strengon, inti thanne sín hús imo binimit?

7. Ther mit mir nist, ther ist uuidar mir, inti ther mit mir ni samonot, ther zispreitit.

8. Bi thiu quidu ih íu: iogiuiuelih sunta inti bismarunga uuirdit furlazzan mannon, thes geistes bismarunga ni uuirdit furlazan.

Inti só uuér só quidit uuort uuidar then mannes sín, uuirdit imo fúrlazan; thie thar quidet uuidar themo heilagan geiste, ni uuirdit imo furlazan noh in therro uuerolti noh in therro zuouíartun.

9. Odo tuot guotan boum, inti sinan uuahsmon guotan, odo tuot ubilan boum, inti sinan uuahsmon ubilan, giuesso fon themo uuahsmon ther boum uuirdit furlazzan.

10. Barn natreno, vvuo mugut ír guotu sprehan, mit thiu ír ubile birut? Fon giuhtsami thes hérzen sprihhit ther mund.

11. Guot man fon guotemo tresouue bringit guotu, inti ubil man fon ubilemo tresouue bringit ubilu.

12. Ih quidu íu, thaz iogiuiuelih uuort unnuzzi, thaz man sprehhenti sint, geltent reda fon themo in tuomes tage.

Fon thinen uuorton uuirdistu girehfestiget ¹⁾, inti fon thinen uuorton uuirdistu fornidarit.

Cap. LXIII. Martha seruiens, Maria optimum eligens.

L. X. 38—43. *Luc. X. 38.* Factum est autem, dum irent, et ipse Jesus intravit in quoddam castellum, et mulier quaedam, Martha nomine, excepit illum in domum suam.

39. Et huic erat soror, nomine Maria, quae etiam sedens secus pedes domini audiebat verbum illius.

40. Martha autem satagebat circa frequens ministerium, quae stetit et ait: domine, non est tibi curae quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.

Sch. LXIII. 1. Uuad tho uuarlihho, mit thiu sie fuorun, thaz hér selbo gieng in suma burgilun, inti sum uuib, Martha ginemnit, inphieng inan in ira hús.

2. Thero uuas suester, namen Maria, thlu zisperi sáz nah truhtines fuozun, inti gihorta sín uuort.

3. Martha uuarlihho aualota umbi thaz ofstiga ambaht, thiu stuont tho inti quad: truhtin, nist thir iz sorga thaz min suester liez mih einun ambahten? quid iru, thaz siu mir helphe.

¹⁾ Schlitter: uuirdis thu girehfestiget.

41. Et respondens dixit illi dominus: Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima.

42. Porro unum est necessarium.

43. Maria optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea.

4. Tho antlingenti quad iru truhtin: Martha, Martha, thú bis suorcfol inti gi-truobit umbi managu.

Zisperi eines ist notthurft.

Maria gicós thaz bezista teil, thaz ni uuiridit arfirrit fon iru.

Cap. LXIV. Johannis ad Christum legatio. Illius commendatio.

Matth. XI. 2. Iohannes autem cum audisset in vinculis opera Christi,

Luc. VII. 19. convocans duos de discipulis suis, misit ad Jesum dicens: tu es qui venturus est, an alium expectemus?

20. In ipsa autem hora curavit multos a languoribus et plagis et spiritibus malis, et coecis multis donavit visum.

21. Et respondens dixit illis: euntes nunciate Johanni quae vidistis et audistis, quia coeci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur,

22. et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.

Matth. XI. 7. Illis autem abeuntibus,

Luc. VII. 24. coepit dicere de Johanne ad turbas: quid exiistis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

25. Quid exiistis videre? hominem molibus vestimentis indutum? ecce qui in veste pretiosa sunt et deliciis, in domibus regum sunt.

26. Sed quid exiistis videre? prophetam? utique dico vobis et plus quam prophetam;

27. hic est enim, de quo scriptum est: ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te.

28. Amen dico vobis: major inter mulierum natos propheta Johanne Baptista nemo est, qui autem minor est in regno coelorum, major est illo.

29. Et omnis populus audiens, et publicani, justificaverunt deum, baptizati baptismo Johannis.

30. Pharisei autem et legis periti consilium Dei spreverunt in semet ipsos, non baptizati ab eo.

Matth. XI. 12. A diebus autem Johannis Baptistae usque nunc regnum coelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.

13. Omnes enim prophetae et lex usque ad Johannem prophetarunt,

14. et si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est.

15. Qui habet aures audiendi audiat!

16. Cui autem similem aestimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coaequalibus

Sch. LXIV. 1. Iohannes uuarlihho mit thi uer her gihorta in gibentin Christes uuerc, gihalota sine iungiron zuene, santa sie zi truhtine inti quad: bistu ther zuouuert ist, odo anderes beitemes?

2. In thero selbun ziti heilta manage fon suhtin inti fon sueren inti fon ubilen geiston, inti managen blinten gab gisiht.

3. Her tho antlingenti quad in: get inti saget Iohanne thaz ir gisahut inti gihortut, bi thi uuenta blinte gisehent, halze gangent, riobe sint gisubirite, toube gihorent, tote arstantent, thurstige sint gipredigot;

ther ist salig, ther ni uuiridit bisuihan in mir.

4. In tho thanan ganganten, bigonda her quedan fon Iohanne zi thero menigi: zi hiu giengut ir uz in vvnostuna sehan? rora fon uunte giuegita?

5. Zi hiu giengut uz sehan? man mit ueeihhen giuatin giunatitan? senu thie in diuremo giuate sint inti in uuolon, thie sint in cuningo huson.

6. Zi hiu giengut ir uz gisehan? uuizagon? zisperi sagen ih iu meron thanne uuizagon;

this ist ther, fon themo giscriban ist: senu ih sentu minan engil furi thin annuzi, ther gigaraunt thinan ueeg fora thir.

7. Uuar quidu ih iu, thaz mera untar uuibo giburti uuizago Iohanne themo toufare nioman ist, thie thar minniro ist in himilo rihhe, mero ist imo.

8. Inti al thaz folc thaz horenti, inti thie firnfollun man, rehtfestigotun got, gitoufite Iohannises toufi.

9. Thie pharisei inti thie thia euua lertun gotes girati uozaraitun in in selbon, ni gitoufte fon imo.

10. Fon then tagon Iohannises thes toufares unzan nu himilo rihhi tholet not, inti notnumftige nement iz.

11. Alle uuizagon uuarlihho inti euua unzan anan Iohannem uuizagotun;

oba ir inphahen uuollet, her ist Helias, thie thar zuouuert ist.

This thar habe orun zi horene, ther hore!

12. Uuemo tuon ih gilihaz this cunni? Gilih ist knehton sizenten in strazu; ruofente in ebanlihhen

M. XI.
17-19. 17. dicunt: cecinimus vobis, et non sal-
tastis, lamentavimus, et non planxistis.

18. Venit autem Johannes neque man-
ducans neque bibens, et dicunt: daemo-
nium habet.

19. Venit filius hominis manducans et
bibens, et dicunt: ecce homo vorax et po-
tator vini, publicanorum et peccatorum ami-
cus. Et justificata est sapientia a filiis suis.

quedent: uuir sungun iu, inti ir ni sal-
zotut, uuir uuiofun, inti ir ni ruzut.

13. Quam uuarlihho Iohannes noh ezenti
noh trinkenti, inti quedent thanne: her
habet diuual.

14. Quam ther mannes sun ezenti inti
trinkenti, inti sie quedent: senu man filu
ezenti inti uuin-trinco, firnfollero inti sun-
tigero friunt. Inti rehtfestigot ist spahida
fon iro kindon.

Cap. LXV. Civitatum Chorazin, Bethsaida et Capernaum reprehensio.

M. XI.
20-24. Matth. XI. 20. Tunc coepit exprobrare
civitatem, in quibus factae sunt plurimae
virtutes ejus, quod non egissent poeniten-
tiam.

21. Vae tibi Chorazin! vae tibi Beth-
saida! quia si in Tyro et Sidone factae fuis-
sent virtutes, quae factae sunt in vobis,
olim in cilicio et cinere poenitentiam egis-
sent.

22. Veruntamen dico vobis: Tyro et Si-
doni remissius erit in die iudicii, quam
vobis.

23. Et tu Capernaum, nunquid usque in
coelum exaltaberis? usque in infernum des-
cendes. Quia si in Sodom factae fuissent
virtutes, quae factae sunt in te, forte man-
sissent usque in hunc diem.

24. Veruntamen dico vobis, quia terrae
Sodomorum remissius erit in die iudicii,
quam tibi.

Sch. LXV. 1. Tho bigonda itauuizon
then burgin, in then gitau uuarun mana-
gu siu megin, bi thiu uanta sie ni tatun
riua.

2. Uue thir Corozain! uue thir Betsai-
da! bi thiu oba in Tyro inti in Sidone gi-
tanu uuarin megin, thiu in iu gitau sint,
forn in haru inti in ascun riua tatin.

3. Uuar sagen ih iu thoh: Tyro inti Si-
doni furlazanera uuiridit in tuomes tage,
thanne iu si.

4. Inti thü Capharnaum, enonü ni ar-
heulstü thih unzan himil? unzan in hella
nidarstigis. Uanta oba in Sodomu uuarin
gitau megin, thiu thar gitau sint in thir,
odouian uonetin unzan thesan tag.

5. Thoh uuar sagen ih iu, thero erdu
Sodomorum furlazanor uuiridit in tuomes
tage, thanne thir.

Cap. LXVI. Apostolorum reditus. Christi cum illis in deser- tum secessus.

Mc. VI.
30-32. Marc. VI. 30. Et cum venissent apo-
stoli ad Jesum, renunciaverunt illi omnia
quae fecerant et docuerant.

31. Et ait illis: venite seorsum in de-
sertum locum, et requiescite pusillum.

32. Erant autem qui veniebant multi,
et nec manducandi spatium habebant.

Sch. LXVI. 1. Mit thiu thie postoli ¹⁾
quamun zi themo Heilante, sagetun imo ellu
souuelihhu sie tatun inti lértun.

2. Inti quad her in: quemet suntringon
in vvuosta stat, inti restet ein luzil.

3. Uuarun uuarlihho thie thar quamun
manage, noh zi ezanne habetun stunta.

Cap. LXVII. Septuaginta discipulorum missio factorumque relatio, Christi exultantis gratiarum actio. Omnium ad se in- vitatio. Abnegationis sui inculcatio.

L. X.
1-2. Luc. X. 1. Posthaec autem designavit
dominus et alios septuaginta duos, et mi-
sit illos binos ante faciem suam in omnem
civitatem et locum, quo erat ipse venturus,
2. et dicebat illis:

L. X.
16-21. Luc. X. 16. qui vos audit, me audit,
et qui vos spernit, me spernit, qui autem
spernit me, spernit eum, qui misit me.

17. Reversi autem septuaginta duo cum
gaudio dicentes: domine, etiam daemonia
subjiciuntur nobis in nomine tuo.

Sch. LXVII. 1. After thiu gizeihonota
truhtin andere zuene inti sibunzug, inti san-
ta sie zuelo furi sin annuzi in iogiuehha
burg inti stat, thara her uuas zuouuart,
inti quad in:

2. ther iu horit, ther horit mir, inti ther
iuuuh vozirnit ²⁾, ther vozirnit mih, ther mih
vozurnit ²⁾, ther vozurnit then, ther mih santa.

3. Vvurbun thó thie zuene inti sibunzug
mit giuchen sus quedente: truhtin, joh diuua-
la sin uns untarhiutite in thinemmo namen.

¹⁾ Schilter: apostoli. ²⁾ S. G. Sic. Schilter: uozirnit.

18. Et ait illis:

videbam Satanam sicut fulgur de coelo cadentem.

19. Ecce [dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocet.

20. Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur, gaudete autem, quia nomina vestra scripta sunt in coelis.

21. In ipsa hora exultavit in Spiritu sancto,

Matth. XI. 25. et dixit: confiteor tibi pater, domine coeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis.

26. Etiam sic pater, quia sic fuit placitum ante te.

27. Omnia mihi tradita sunt a patre meo, et nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis novit nisi filius, et cui filius voluerit revelare.

Luc. X. 23. Et conversus ad discipulos suos dixit:

Matth. XI. 28. venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.

29. Tollite enim jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris;

30. jugum enim meum suave est, et onus meum leve.

Luc. XIV. 26. Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus.

27. Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus.

28. Quis enim ex vobis, volens aedificare turrim, non prius sedens computat sumptus, qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum?

29. Ne postea quam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei,

30. dicentes: quia hic homo coepit aedificare, et non potuit consummare.

31. Aut quis rex, iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se.

32. Alioquin adhuc illo longe agente legationem mittens rogat quae pacis sunt?

Thó quad her in:

4. ih gisah Satanasan so so blekezunga^{L. X. 19-21.} fon himile fallentan.

5. Senu ih gab iu giuualt zi tretanne ubar natrun, inti scorpiones, inti ubar al megin thes fiantes, inti niouuiht ni terit iu.

6. Thoh uuidoro in thiu ni curet giuehen¹⁾, thaz iu thie geista sint untarthiutite, giuehet²⁾ uáarliho, thaz iuere namon sint giscribane in himile.

7. In thero selbun ziti giuah³⁾ her in themo heilagen geiste,

inti quad: ih lobon thih fater, truhtin^{M. XI. 25-27.} himiles inti erdu, uanta thu giburgi thisu fon spahen inti uuisen, inti intrigi siu luzilen.

Zisperi fater, uanta iz so uuas gilih-het fora thir.

8. Allu mir giselitu sint fon minemo fater, nioman ni uueiz then sun nibi ther fater, noh then fater ni uueiz nioman nibi ther sún, inti themo iz ther sun uulli intrihan.

9. Inti giuuant zi sinen iungiron quad: ^{L. X. 23.}

quemet zi mir alle, thie giarbitite inti^{M. XI. 28-30.} biladane birut, inti ih labon iuuih.

Nemet mín loh ubar iuuih, inti lernet fon mir, thaz ih mandauuari bin inti ódmuotig in hérzen, inti ir findet resti iuaaren selon;

mín loh ist suozi, inti mín burdin ist lihti.

10. Oba uuer quimit zi mir, inti ni há-^{L. XIV. 26-33.} zot sinan fater, inti muoter, inti quenun, inti kind, inti dohter, inti suester, inti noh nú sín ferah, ni mág uuesan mín iungiro.

11. Inti ther ni tregit sín cruci, inti quimit after mir, ni mag uuesan mín iungiro.

12. Uuelih iuuer ist, ther uuelle turra zimbron, nibi hér ér sizenti zele thiu gi-fuoru, thiu thar notthurft sint, oba her habet zi gifremenne?

13. Thaz ni si, after thiu her gilegit thie fundamenta, inti ni mag iz gifremen, alle thie iz gisehent, biginnen inan bismaron, sus quedante: bi thiu theser man bigonda zimbron, inti ni mohta iz gienton.

14. Uuelih cuning, farenti zi gifremenne gifeht uuidar anderan cuning, nibi hér ér sizenti thenke, oba her mugi mit zehen thusuntin themo ingegin faran, ther mit zueinzug thusuntin quam zi imo,

nibi halt, imo noh thanne ferro farentemo, boton sententi bitit thes zi sibbu si?

¹⁾ Schilter et Cod. S. G. giuuehen pro giuehen. ²⁾ Schilter: giuehet. ³⁾ Schilter: giuah.

L. XIV. 33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non
renunciat omnibus, quae possidet, non po-
test meus esse discipulus.

15. Só allero giuuelih fon iu, ther ni
fursehhit allen, thiú her bisizit, ni mag
min iungiro uuesan.

Cap. LXVIII. Discipulos sabbatho spicas evellentes Christus defendit.

L. VI. 1. *Luc. VI. 1.* Et factum est in Sabbatho
secundo primo, cum transiret Jesus per
sata, vellebant

M. XII. 1. *Matth. XII. 1.* esurientes

L. VI. 1-5. *Luc. VI. 1* discipuli ejus spicas, et man-
ducabant, confricantes manibus.

2. Quidam autem Phariseorum dicebant
illis: quid facitis quod non licet in sab-
bathis?

3. Et respondens ad eos dixit: nec hoc
legistis quod David fecit, cum esurisset ip-
se et qui cum eo erant,

4. quomodo intravit in domum dei, et
panes propositionis sumpsit, et manduca-
vit, et dedit his, qui cum ipso erant, quos
non licebat ei manducare, ni solis sacer-
dotibus?

5. Et dicebat illis:

M. XII. 5-6. *Matth. XII. 5.* aut non legistis in lege,
quia sabbathis sacerdotes in templo sabba-
thum violant, et sine crimine sunt?

6. Dico vobis, quia templo major est
hic.

Mc. II. 27. *Marc. II. 27.* Sabbathum propter ho-
minem factum est, et non homo propter
sabbathum.

Sch. LXVIII. 1. Vuas giuortan tho in
sambaztag afteren eriren, mit thiúther Hei-
lant fuor ubar sati, aba brachun

hungerente

sine iungiron thiú éhir, inti azun, ske-
lente iz mit iro hanton.

2. Sume thero phariseorum quadun in:
ziu tuot ir thaz, thaz iu arloubit nist in
sambaztag?

3. Tho antlingita ther Heilant zi in inti
quad: noh ir thaz lasut, thaz David teta,
mit thiú in hungirita inti thie mit imo
uuarun,

vvuo her ingiang in thaz goes hús, inti
brót fora gote gisaztu nám, inti áz, inti
gáb then, thie mit imo uuarun, thiú erlou-
bit ni uuarun imo zi ezzanne, nibi then
eion heithaston mannon?

Inti quad in:

4. eno ni lasut ir in thero eun, bi thiú
in sambaztag heithafte man in themo tem-
plo sambaztag ni uiront, inti uzan lastar
sint?

5. Ih sagen iu, thaz hier mera ist than-
ne tempal.

Sambaztag thuruh man gitan ist, nalles
man thuruh then sambaztag.

Cap. LXIX. Aridae manus in sabbatho curatio, ejusque facti excusatio.

L. VI. 6-9. *Luc. VI. 6.* Factum est autem et in alio
sabbatho, ut intraret in synagogam et do-
ceret, et erat ibi homo, et manus ejus dex-
tra erat arida.

7. Observabant autem scribae et Phari-
saei, si in sabbatho curaret, ut invenirent
unde accusarent illum.

8. Ipse vero sciebat cogitationes eorum,
et ait homini, qui habebat manum aridam:
surge et sta in medium! Et surgens stetit.

9. Ait autem ad illos Jesus: interrogo
vos, si licet sabbathis bene facere an male,
animam salvam facere an perdere?

Mc. III. 4. *Marc. III. 4.* At illi tacebant.

L. VI. 10. *Luc. VI. 10.* Et circumspexit omnibus
dixit homini:

M. XII. 13. *Matth. XII. 13.* extende manum tuam!
Et extendit, et restituta est sanitati manus
ejus, sicut et altera.

M. XII. 11-12. *Matth. XII. 11.* Et dixit ad eos: quis
erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam,

Sch. LXIX. 1. Uuas thó giuortan in an-
deremo sambaztage, tház her gieng in thie
samanunga inti lérta, inti uuas thar man,
thes zesua hant thurri uuas.

2. Bihieltun thó thie scribara inti thie
pharisei, oba her in sambaztag heilti, thaz
sie fundin zi ruogenne inan.

3. Her uuarlihho uúesta iro githanca;
thó quad her themo man, thie thar habeta
thia thurrun hant: arstant inti gistant in
mitten! Her thó úfstantanti gistuont.

4. Tho quad ther Heilant zi in: ih fra-
gen iuuih, oba iz arloubit si in sambaz-
tag uola tuon oda ubilo, séla heila tuon
oda fúrliosan?

Thó snigetun sie.

5. Inti umbiscouenten allen quad the-
mo manne:

ártheni thina hant! Inti hér arthenita,
inti arsezit uuard heili sín hánt, sama só
thiú andera.

6. Tho quad her zi in: uúer ist fon iu
mán, thie thar habe ein scaf, inti oba iz

et si ceciderit haec sabbathis in foveam, nonne tenebit et levabit eam?

12. Quanto magis est melior homo ove? Itaque licet sabbathis benefacere.

Luc. VI. 11. Ipsi autem repleti sunt insipientia, et colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Jesu.

Matth. XII. 15. Jesus itaque sciens secessit inde, et secuti sunt eum multi, et curavit eos omnes,

16. et praecepit eis, ut manifestum eum non facerent.

17. Ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam dicentem:

18. Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animae meae, ponam spiritum meum super eum, et iudicium gentibus nuntiabit,

19. non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in platea vocem ejus,

20. arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet, donec eiciat ad victoriam iudicium,

21. et in nomine ejus gentes sperabunt.

Cap. LXX. Christus in monte orans, et in navi praedicans.

Luc. VI. 12. Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei.

13. Et quum dies factus esset, vocavit discipulos suos,

Matth. XIII. 1. et exiens de domo sedebat secus mare,

2. et congregatae sunt ad eum turbae multae, ita ut in naviculam adscendens sederet, et omnis turba stabat in littore,

3. et locutus est eis multa in parabolis, dicens:

Cap. LXXI. Parabola seminis in quadruplici terra.

Matth. XIII. 3. Ecce exiit qui seminat, seminare ¹⁾).

4. Et dum seminat, quaedam ceciderunt secus viam,

Luc. VIII. 5. et conculcata sunt,

Matth. XIII. 4. et venerunt volucres ²⁾), et comederunt ea.

5. Alia autem ceciderunt in petrosa, et non habuerunt terram multam, et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terrae,

6. sole autem orto aestuaverunt, et quia non habebant radicem, aruerunt.

7. Alia vero ceciderunt inter spinas, et creverunt spinae, et suffocaverunt ea.

bifellit in sambaztag in gruoba, nibi hér neme inti iz úfhéue? ^{M. XII. 11-12.}

Mihhiles bezira ist ther man themo scafe. Bi thiú gilimphit in sambaztag uuola zi tuonne.

7. Sie thó gifulte uuarun únuistuome, inti sprahhun untar zuisgen, uúaz sie tatin themo Heilante. ^{L. VI. 11.}

8. Ther Heilant uuizenti tház fuor thana, inti folgetun imo manage, inti heilta sie alle, ^{M. XII. 13-21.}

gibot in, tház sie inan ougazorohtan ni tatin.

9. Tház uuari gifullit tház thar giquetan ist thuruh Esaiam then uuizagon sus quedantan:

Senu mín kneht, then ih gicós, mín giminnoto, in themo uuola gilihhta minero selu, ih sezzu minan geist ubar inan, inti tuom thioton saget,

ni stritit, noh ni ruofit, noh ni horit sihuier in strazu sina stemma,

rora giknusa ni bibrihht, inti lin riohenti ni leskit, unzan úzgileite zi sige tuom,

inti in sinemo namen thiota gitruuent.

Sch. LXX. 1. Uúas tho giuuortan in then tagon, gieng in berg beton, inti uúas ubar naht uuahhenti in gotes gibete. ^{L. VI. 12-13.}

2. Thó tág uúas giuuortan, gihalota zi imo sine iungiron,

inti úzgagenti fon themo huse sáz nah themo seuue, ^{M. XIII. 1-3.}

inti gisamanote uuarun zi imo manago menigi, só tház her in skéf in stigenti saz, inti ál thiú menigi stuont in themo stedu,

inti sprah in managu in ratissun, sus quedeni:

Sch. LXXI. 1. Senu gieng thó úz thie thar sauuit, zi sauuenne ¹⁾. ^{M. XIII. 3-4.}

2. Mit thiú hér thó sata, sumu fielun nah themo uuege,

inti vvurdun furtretanu,

inti quamun fugala ²⁾), inti frazun thiú. ^{L. VIII. 5. M. XIII. 4-8.}

3. Andaru fielun in steinahti lant, thar ni habeta mihhala erda, inti sliumo gien-gun úf, uuanta sie ni habetun erda tiufi,

úfganganteru ³⁾ sunnun fúrbrantiu vvurden, inti bi thiú sie ni habetun vvurzalun, fúrthorretun.

4. Sumiu fielun in thorna, thó uuohsun thie thorna, inti furthamstun iz.

¹⁾ Schilter addit: samon sinan, semen suum. ²⁾ Schilter addit: himiles, coeli. ³⁾ Schilter: ufgantern.

M. XIII. 8. Alia ceciderunt in terram bonam, et
dabant fructum, alia centesimum, aliud se-
xagesimum, aliud tricesimum.
L. VIII. 8. Haec dicens clamabat:
qui habet aures audiendi audiat!

5. Andaru fielen in guota erda, intí ga-
bun uuahsmon, andaru zehenzugfalto, an-
daru schszugfalto, andaru thrizugfalto.
6. Thisu quedenti riof hér: thie thar
hábe órun zi horene, hore!

Cap. LXXII. Parabola boni seminis et zizaniorum.

M. XIII. 24. Aliam parabolam pro-
posuit illis dicens: Simile factum est re-
gnum coelorum homini, qui seminavit bo-
num semen in agro suo.

25. Quum autem dormirent homines,
venit inimicus ejus, et superseminavit zi-
zania in medio tritici, et abiit.

26. Quum autem crevisset herba, et
fructum fecisset, tunc apparuerunt et zi-
zania.

27. Accedentes autem servi patris fami-
lias dixerunt ei: domine, nonne bonum
semen seminasti in agro tuo, unde ergo ha-
bet zizania?

28. Et ait illis: inimicus homo hoc fecit.

Servi autem dixerunt ei: vis? imus et
colligimus ea.

29. Et ait: non, ne forte colligentes zi-
zania eradicetis simul et triticum cum eis.

30. Sinite utraque crescere usque ad
messum, et in tempore messis dicam mes-
soribus: colligite primum zizania, et alli-
gate ea in fasciculos ad comburendum, tri-
ticum congregate in horreum meum.

Sch. LXXII. 1. Andera ratissa furisazta
hér in inti quad: gilih ist himilo rihhi man-
ne, thie thar sata guotan samon in ¹⁾ si-
nan accar.

2. Thó thie man intsliefun, quam sín
fiant, inti ubarsata beres boton in mittan
thén uueizi, inti gieng thana.

3. Mit thiú thó vvuohs tház gras, inti
uuahsmon teta, thó aroughta sih thie be-
res boto.

4. Thó giengun scalca zuo thes híuuis-
kes fater, inti quadun imo: truhtin, iá thú
guotan samon satos in thinan accar, uuanan
habet hér thén beres boton?

Thó quad her in: fiant man teta thaz.

5. Thó quadun imo thie scalca: wil thú
thaz nuir faren inti arlesemes iz úz?

Thó quad her: nein, mín ir samanonte
thén beres boton arvurzalot saman then
uueizi mit imo.

6. Lazet iogiuedar uuahsan únzan zi
arní, in thero arnzi quidu ih then arna-
rin: gisamanot zi eristen then beres boton,
inti gibintet in gerbillinon zi furbrennenne,
then uueizi gisamanot in mina skiura.

Cap. LXXIII. Parabola grani sinapis.

M. XIII. 31. Aliam parabolam pro-
posuit eis, dicens:

L. XIII. 18. Cui simile est regnum
Dei? et cui simile esse aestimo illud?

Me. IV. 30. aut cui parabolae compa-
rabimus illud?

M. XIII. 31. Simile est grano sinapis,
quod accipiens homo seminavit

L. XIII. 19. in hortum suum,

M. XIII. 32. quod minimum est ex
omnibus oleribus, et fit arbor, ita ut volu-
cres coeli veniant et habitent in ramis ejus.

Sch. LXXIII. 1. Andera ratissa fram-
sazta her in, sus quedenti:

Uemo ist gilih gotes rihhi? inti uue-
mo uuanu ih tház iz gilih sí?

odo uuelihhero ratissu uuidarmezo-
mes iz?

2. Iz ist gilih corne senafes, tház in-
phahenti mán sata iz

in sinan garton,

thaz ist minnista allero vvurzo, inti ist
boum, só thaz himiles fugala quement inti
artont in sinen zuelgon.

Cap. LXXIV. Parabola fermenti. Rationem reddit, cur in parabolis loquatur.

M. XIII. 33. Aliam parabolam lo-
cutus est eis: Simile est regnum coelorum
fermento, quod acceptum mulier abscondit
in farinae satis tribus, donec fermentatum
est totum.

34. Haec omnia locutus est Jesus in pa-
rabolis dicens ad turbas.

Me. IV. 33. Et talibus parabolis multis
loquebatur eis verbum, prout poterant audire,

Sch. LXXIV. 1. Andera ratissa sprah hér
zi in: Gilih ist himilo rihhi theismen, thaz
inphahenti uuib gibirgit in meleue thrin
satilun, unz iz al githeismit uuiridit.

2. Thisu alliu sprah ther Heilant in ra-
tissun zi thero menigi.

Inti sulihhen ratissun managen sprah hér
in uuort, só sic mohtun gihóren,

¹⁾ Cod. S. G. inti pro in.

Matth. XIII. 34. et sine parabolis non loquebatur eis.

35. Ut impleretur quod dictum erat per prophetam dicentem: aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi.

Matth. XIII. 10. Et accedentes discipuli dixerunt ei: quare in parabolis loqueris eis?

11. Qui respondens ait illis: quia vobis datum est nosse mysteria regni coelorum, illis autem non est datum.

Marc. IV. 34. Seorsum autem discipulis suis disserebat omnia.

Matth. XIII. 13. Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt.

14. Et adimpletur in eis prophetia Esaiæ dicens: auditu audietis, et non intelligetis, et videntes videbitis, et non videbitis.

15. Incrassatum est cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculos suos clausurunt, ne quando oculis videant, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos.

16. Vestri autem beati oculi quia vident, et aures vestrae, quia audiunt.

17. Amen quippe dico vobis: quia multi prophetae et iusti cupierunt videre quae videtis, et non viderunt, et audire quae auditis, et non audierunt.

Cap. LXXV. Expositio parabolae quadruplicis terrae.

Matth. XIII. 18. Vos ergo audite parabolam seminantis:

19. omnis qui audit verbum regni et non intelligit, venit malus et rapit quod seminatum est in corde ejus. Hic est qui seculi viam seminatus est.

20. Qui autem super petrosa seminatus est, hic est qui verbum audit et continuo cum gaudio accipit illud;

21. non habet autem in se radicem, sed est temporalis, facta autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandalizatur.

22. Qui seminatus est in spinis, hic est qui verbum audit, et sollicitudo seculi istius et fallaciae divitiarum suffocat verbum et sine fructu efficitur.

23. Qui in terram bonam seminatus est, hic est qui audit verbum et intelligit, et fructum affert et facit, aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero tricesimum.

inti úzan ratissa ni sprah her in.

M. XIII.
34—35.

3. Thaz gifullit vvurdi thaz giquetan uuas thuruh then uuizagon sus quudentan: ih aroffonon in ratissun minan mund, ih ar-rofozu giborganu fon mittiligartes gitati.

4. Thó zuogangante thie iungiron quada-
dun imo: ziu in ratissun sprahhi thú in? M. XIII.
10—11.

Thó antlingenti quad in: in ist gige-
ban zi uuizanne girunu himilo rihhes, in nist
iz gigeban.

5. Suntiringun uuárlíhho sinen iungi-
ron gioffonota allu. Mc. IV.
34.

Bi thiu spríhhu ih in in ratissun, uuan-
ta sehente ni gisehent, inti gihorente ni
gihorent, noh ni furstantent. M. XIII.
13—17.

6. Inti ist gifullit in in uuizagtuom Esaie
quudenti: gihórnnessi gihóret ír, inti ni fur-
stantet, inti gisehente gisehet, inti ni gi-
sehet.

Gíthiket ist herza thesses folkes, inti
órun suarlíhho gihortun, inti iro ougun bi-
sluzun, mín sie mit ougon síhuuane gi-
sehen, inti mit órun gihorent, inti mit her-
zen furstantent, inti sín giuuerbit, inti ih
heilu sie.

7. Iuueru ougun saligu, in thiu ¹⁾ siu
gisehent, inti iuueru orun, bi thiu siu gi-
hórent.

8. Uuar giuuesso quidu ih iú: uuanta
manage uuizagon inti rehte girdinotun gi-
sehan thiu ír gisahut, inti ní gisahun, inti
horen thiu ír gihórtut, inti ní gihórtun.

Sch. LXXV. 1. Ír uuárlíhho horet ra-
tissa sauuentes: M. XIII.
18—23.

iogiuelih thie thar gihorit uuort rih-
hes inti ní furstentit, quimit ther ubilo inti
ginimit thaz thar gisahut ist in sinemo
herzen. Theser ist ther nah themo uuege
ist gisahut.

2. Thie thar ubar steinahi gisahut ist,
thaz ist ther thie uuort gihorit inti sliumo
mit giuehen inphahit iz;

ni habet in imo selbemo vvurzalun, ouh
ist uuilin, gitaneru arbeiiti inti áhtnessi thu-
ruh thaz uuort, sliumo uuirdit bisuihhan.

3. Thie thar ist gisahut in thorna, thaz
ist ther thaz uuort gihorit inti suorcfulli
derro uuerohti inti gitrog thero uuolono bi-
temphit thaz uuort, inti uzan uuahsmon ist
gifremit.

4. Thie thar in guota erda gisahut ist,
thaz ist ther thie thar gihórit uuort inti
furstentit, inti uuahsmon bringit, inti tuot
ein zehenzug, ander sehszug, zisperi ander
thrizug.

¹⁾ Schilter: *bíthín*.

Cap. LXXVI. Semen sponte crescens. Edisseritur parabola zizaniorum.

Mc. IV. 26—29. *Marc. IV. 26.* Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo jaciatur sementem in terram,

27. et dormiat et exurgat nocte et die et semen germinet et increseat dum nescit ille,

28. ultro enim terra fructificat primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica,

29. et cum produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis.

M. XIII. 36—42. *Matth. XIII. 36.* Tunc dimissis turbis venit in domum, et accesserunt ad eum discipuli eius dicentes: edissere nobis parabolam zizaniorum agri.

37. Qui respondens ait: qui seminat bonum semen est filius hominis,

38. ager autem est mundus, bonum vero semen hi sunt filii regni, zizania autem filii sunt nequam.

39. Inimicus autem qui seminat ea, est diabolus: messis vero consummatio seculi est, messores autem angeli sunt.

40. Sicut ergo colliguntur zizania et igne comburuntur, sic erit in consummatione seculi.

41. Mittet filius hominis angelos suos et colligent de regno ejus omnia scandala et eos qui faciunt iniquitatem,

42. et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus et stridor dentium.

43. Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiat.

Sch. LXXVI. 1. So ist gotes rihhi, zi therro uuisun oba man uuirphit samon in erda,

inti sláfe inti arstante* ¹⁾ nahtes inti tages, inti thie samon bere inti uuahse mit thiu hér iz ni uuelz;

2. ira thankes erda birit zi eristen grás, after thiu ehír, after thiu fol curni in the-mo ehíre,

mit thiu síh framgileitit ther uuahsmo, slíumo sentit ana síhhilun, uuanta ázist arnzt.

3. Tho furlazenen menigin quam in hús, giengun thó zi imo sine iungiron sus quedante: arsage uns ratissa beresbotono thes accares.

4. Her tho antlingenti quad: thie thar sauult guotan samon ther ist mannes sun,

ther accar uuarlíhho ist mittiligart, ther guoto samo thaz sint kind rihhes, ther beresboto thaz sint kind thes abuhén.

Ther filant ther iz sata thaz ist ther diuual, thiu árn thaz ist enti therro uuerolti, thie arnara thaz sint engila.

Soso arlesene sint thie beresboton inti in fiure furbrennit, só ist enti therro uuerolti.

5. Sentit ther mannes sun sine engila, inti arlesent fon sinemo rihhe allu asuuh, inti thie thar tuont unreht,

inti sentent sie in ouan fiures, thar ist vvuoft inti stridnuga zeno.

Thanne rehte skinent sama só sunna in rihhe iro fater. Thie thar habé orun, thie hóre.

Cap. LXXVII. Regni coelorum cum thesauro, margarita, sagenae et patrefamilias comparatio.

M. XIII. 44—52. *Matth. XIII. 44.* Simile est regnum coelorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo, abscondit et prae gaudio illius vadit et vendit universa quae habet, et emit agrum illum.

45. Iterum simile est regnum coelorum homini quaerenti bonas margaritas.

46. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit et vendidit omnia quae habuit et emit eam.

47. Iterum simile est regnum coelorum sagenae missae in mari, et ex omni genere piscium congreganti.

48. Quam, cum completa esset, educentes et secus littus sedentes elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.

1. Gilih ist rihhi himilo treseuue giborganemo in accare, thaz ther iz findit man gibirgit inti bi gífehen sínes gengit inti furcouft ellu thiu hér habet, inti couft accar then.

2. Abur gilih ist rihhi himilo manne suohhentemo guota merigrízoa.

Fundauemo thanne einemo diuremo merigrízoze, gieng inti furcoufta ellu thiu her habeta inti coufta then.

3. Abur gilih ist rihhi himilo seginu giuorphaneru in seo, inti fon allemo cunne fisgo gísamanotero.

Thiu mit diu gifullit uuas úznemente, inti bi stedu sízente arlasun thie guoton in faz, thie ubilon úzvurphun.

¹⁾ Desluit hic fragmentorum a Palthealo et Schiltero editorum prius.

49. Sic erit in consummatione seculi; exhibunt angeli et separabunt malos de medio justorum,

50. et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus et stridor dentium.

51. Intellexistis haec omnia? Dicunt ei: etiam.

52. Ait illis: ideo omnis scriba doctus in regno coelorum similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera.

Cap. LXXVIII. Contra Christum cives ejus indignantur, et insidiantur ipsius vitae.

Matth. XIII. 53. Et factum est, cum consummasset Jesus parabolas istas, transiit inde.

54. Et veniens in patriam suam docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur et dicerent: unde huic sapientia haec,

Marc. VI. 2. et virtutes tales, quae per manus ejus efficiuntur?

Matth. XIII. 55. Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, et fratres ejus Iacobus et Ioseph et Simon et Judas?

56. et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista.

57. Et scandalizabantur in eo.

Luc. IV. 23. Et ait illis: utique dicetis mihi hanc similitudinem: medice cura te ipsum. Quanta audivimus facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua.

24. Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua

Matth. XIII. 57. et in domo sua.

58. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum,

Marc. VI. 5. nisi paucos infirmos impositis manibus curavit,

6. et mirabatur propter incredulitatem illorum.

Luc. IV. 25. In veritate dico vobis: multae viduae erant in diebus Eliae in Israël, quando clausum est coelum annis tribus et mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra,

26 et ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniae ad mulierem viduam.

27. Et multi leprosi erant in Israel sub Elisaeo propheta, et nemo eorum mundatus est, nisi Naamon Syrus.

28. Et repleti sunt omnes in synagoga ira haec audientes.

29. Et surrexerunt et ejecerunt illum extra civitatem, et duxerunt illum usque

4. Só uuirđit in fullidu uuerolti; úz-gangent engila inti arskeident ubile fon mittemen rehtero,

inti sentent sie in ouan fiures, thar uuirđit vvuoft inti clafunga zenio.

5. Furstuontut ir thisu ellia? Quadun sie imo: ia.

Quad her in, bi thiú giuuelih buohhari gelérter in rihhe himilo gilih ist manne fater huiuskes, thie thar frambringit fon sinemo treseuue nivvu inti altiu.

1. Uuard thó, thó gifulta ther Heilant theso ratissa, fuor thana.

2. Inti quementi in sinan fater - uodil lérta sie in iro samanungon, só thaz sie vvuntarotun inti quadun: uuanan ist thesemo thisiu spahida,

inti solihin megin, thiú thuruh sino henti uuerdent gifremit?

3. Eno nist theser uueremeistares sun? ia ist sin muoter ginemnit Maria, inti sine bruoder Iacob inti Ioseph inti Simon inti Iudas?

inti sino suester, eno allo mit uns sint? uuanan thesemo alliu thisiu?

Inti uuarun bisuihhan in imo.

4. Inti quad hér in: zisperi quedet ir mir thiz bilidi: lahbi, heili thih selbon. Vvuo managu gihortun uuir gitanu in Capharnaum tuo ouh hier in thínemo fateruodile.

5. Uuar quidu ih iu, thaz nihéin uuizago antphengi ist in sinemo fateruodile inti in sinemo hús.

6. Inti ni teta thar managu megin thuruh iro ungiloubon,

nibi unmanage unmahtige anagilegiten hanton giheilta,

inti vvuntarota her thuruh iro ungiloubon.

7. In uuare quidu ih iu: manago uuituvvun uuarun in Heliasen tagon in Israel, thó bitan uuas himil thriu iár inti sehs manoda, mit thiú gitan uúard mihhil hungar in alleru erdu,

inti zi iro nihheineru gisentit uúas Helias, nibi in Sarepta Sidoniae zi uuibe uuituvvun.

8. Inti manage riobsuhtige uuarun in Israel untar Heliseuse themo uuizagen, inti nioman iro gireinit uuard, nibi Neman ther Syr.

9. Thó vvurdun sie gifulte alle in theru samanungu gibuluhti thisu horente.

Inti arstuontun inti arvurphun inan uz fon theru burgi, inti leitun inan unzan

L. IV. ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat aedificata, ut praecipitarent eum.

30. Ipse autem transiens per medium illorum ibat.

zi thero bravvu thes berges, ufan then iro burg unas gizimbrotiu, thaz sie inan nidar forscurctin.

Thanan hér farenti thuruh mittilodi iro fuor.

Cap. LXXIX. Convivium Herodis. Decollatio Joannis.

M. XIV. *Matth. XIV. 1.* In illo tempore Herodes tetrarcha

Me. VI. *Marc. VI. 17.* misit ac tenuit Joannem, et vinxit eum in carcere propter Herodiam uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.

18. Dicebat enim Joannes Herodi:

M. XIV. *Matth. XIV. 4.* non licet tibi habere eam.

Me. VI. *Marc. VI. 19.* Herodes autem insidiabatur illi et volebat occidere eum, nec poterat.

M. XIV. *Matth. XIV. 5.* Timebat enim populum, quia sicut prophetam eum habebant.

Similiter et Herodes volens illum occidere timebat,

Me. VI. *Marc. VI. 20.* sciens eum virum justum et sanctum, et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat.

21. Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui coenam fecit principibus et tribunis et primis Galilaeae.

22. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi simulque recumbentibus, rex ait puellae: pete a me, quod vis, et dabo tibi!

23. Et juravit illi quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

24. Quae cum exisset dixit matri suae: quid petam? At illa dixit: caput Ioannis Baptistae.

25. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit dicens: volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistae.

26. Et contristatus est rex, propter iuramentum et propter simul discumbentes noluit eam contristare.

Me. VI. *Marc. VI. 27., Matth. XIV. 10.* Misitque spiculatorem suum et decollavit Joannem in carcere.

M. XIV. *Matth. XIV. 10.* Et allatum est caput ejus in disco et datum est puellae,

Me. VI. *Matth. XIV. 11., Marc. VI. 28.* et dedit matri suae.

M. XIV. *Matth. XIV. 12., Marc. VI. 29.* Et accedentes discipuli ejus tulerunt corpus ejus et sepelierunt illud in monumento, et venientes nuntiaverunt Jesu.

L. IX. *Luc. IX. 7., Matth. XIV. 1.* Audivit au-

1. In thero ziti Herodes Tetrarcha

santa inti nám Iohannem inti giheftita inan in carcere, umbi Herodiadem Philip-pes quenun sines bruoder, bi thiú hér halota sia.

Quad Iohannes Herode:

nist thir arloubit sia zi habenne.

2. Herodias fareta sín, inti uuolta inan arsláhan, ni mohta;

forhta thén liut, uuanta her inan habeta sama so uuizzagon.

3. Sama Herodes uuollenti inan arslahan, forhta imo,

nuizenti inan rehtan man inti heilagan, inti hielt inan, inti gihorentemo imo thaz hér managu teta, inti lustlihho hórta inan.

4. Inti sósó thó tág gilumphlih giburita, Herodes sinero giburti gouma teta then heriston inti then gicreton inti then furiston Galilaeae.

5. Sósó thó ingieng dohter thera selbun Herodiadis inti gisalzota, inti thaz gilihhet Herode inti then saman sizzenton, ther cuning quad themo magatine: biti fon mir thaz thu uuili, inti ih gibu thir.

Inti gisuor iru thaz só uuaz só thú bitis só gibu ih thir, thoh thoh halstanod mines rihhes.

6. Só siu úzgieng quad zi ira muoter: uuáz bitu ih? Inti siu quad: houbit Iohannes thes toufares.

7. Só siu thó ingieng sár mit ilungu zi themo cuninge, bát inan quedenti: ih uuili thaz thu aliumo gebes mir in diske Iohannes houbit thes toufares.

8. Inti uuard gitruobit ther cuning, thuruh then eid thoh inti thie thar saman sazun, ni uuolta sia gitruoben.

9. Inti santa sinan uuartari inti forhóubitota Iohannem in themo carcere.

Inti uuard tho brungan sín houbit in diske, inti uuard gigeiban themo magatine, inti siu gáb iz ira muoter.

10. Inti zuogangente sine iungiron namun sina lib, inti bigruobun then in grabe, in quemente cunditun themo Heilante.

11. Thó gihórta Herodes marida thes

tem Herodes famam Jesu et omnia, quae fiebant ab eo, et haesitabat eo quod diceretur

Luc. IX. 8. a quibusdam, quia Ioannes surrexit a mortuis, a quibusdam vero, quia Elias apparuit, ab aliis autem, quod propheta unus de antiquis surrexit.

9. Et ait Herodes: Joannem ego decolavi; quis autem est iste de quo ego audio talia? et quaerebat videre eum.

Matth. XIV. 13. Quod cum audisset Jesus, secessit inde in navicula in locum desertum seorsum. Et cum audissent turbae, secutae sunt eum pedestres de civitatibus.

14. Et exiens vidit turbam multam et misertus est ejus, et curavit languidos eorum.

Cap. LXXX. Panes et pisces multiplicati.

Matth. XIV. 15. Vespere autem facto

Luc. IX. 12. accedentes duodecim dixerunt illi: dimitte turbas! ut euntes in castella villasque quae circa sunt divertant, et inveniant escas, quia hic in loco deserto sumus.

Matth. XIV. 16. Tunc dixit illis Jesus: non habent necesse ire; date illis vos manducare.

Joh. VI. 7. Respondit ei Philippus: ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat.

Marc. VI. 38. Tunc dicit eis: quot panes habetis?

Joh. VI. 8. Dicit ei unus ex discipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri:

9. est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos et duos pisces, sed haec quid sunt inter tantos,

Luc. IX. 13. nisi si forte nos eamus, et emamus in omnem hanc turbam escas.

Matth. XIV. 18. Qui ait eis: afferte mihi illos hic.

Marc. VI. 39. Et praecepit illis, ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride foenum,

40. et discubuerunt in partes per centenos et quinquagenos.

Luc. IX. 16. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus, respexit in coelum, et benedixit illis, et fregit, et distribuit discipulis suis,

Matth. XIV. 19. discipuli autem turbis.

20. Et manducaverunt omnes, et saturati sunt, et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos.

21. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus et parvulis.

Marc. VI. 45. Et statim coegit discipulos ascendere navim ut praecederent

Heilantes inti allu thi u thar vurdun fon imo, inti zúehota, uanta bi thi u gisprohhan uuas

fon sumalihhen, thaz Iohannes arstuont fon toten, fon sumalihhen ouh, thaz Helias sih arougta, fon anderen ouh, thaz ein unizago fon alten arstuont. L. IX. 8-9.

12. Tho quad Herodes: ih arhoubitota Iohannem; uuer ist thanne theser, fon themo ih gihoru solihu? inti suohta zi gisehanne inan.

13. Só thaz thó gihorta ther Heilant, fuor thanan in skeffe in vvuosta stat suntirigon. Soso tház tho gihortun thio menigi, folgetun imo fuozfendon fon then burgin. M. XIV. 13-14.

14. Inti úzganganter gisah mihhila menigi, inti miltita iru inti heilta iro siohho.

1. Abande giuortanemo

zuogangente thie zueliui quadun imo: furláz theso menigi, thaz sio farento in burgi inti in thorf, thi u thar umbi sint, sih giuuenten, inti finden phruonta, bi thi u uuir hier in vvuostern steti birumes. M. XIV. 15. L. IX. 12.

2. Tho quad in ther heilant: sie ni habent thurfti zi faranne, gebet ir in ezzan. M. XIV. 16.

3. Thó antvvurtita imo Philippus, zuei hunt phendingo brót ni gimugun in, thaz iro einero giuúelih luziles uuáz inphahé. J. VI. 7.

4. Tho quad her in: vvuomanagu brot hábet ir? M. VI. 38.

Quad imo einer fon sinen iungiron, Andreas bruoder Simonis Petres: J. VI. 8-9.

hier ist ein knecht, ther habet fimf leiba girstine, inti zuene fisca, noba uuaz sint thieslu untar só managen,

ni si tház uuir färemes inti coufemes in allo theso menigi phruonta. L. IX. 13.

Hér quad in: bringet sie mír héra. M. XIV. 18.

5. Inti gibót her in, thaz sizzen tatin after gisellaskelin úfan gruoemo grasc, M. VI. 39-40.

inti sazun sie in teil thuruh zehenzuge inti thuruh fimfzuge.

6. Inphanganen thó fimf bróton inti zuein fiscon, scuota in himil inti giuuihita siu, inti bráh inti ziteilta sinen iungiron, L. IX. 16.

thie iungiron thó then menigin. M. XIV. 19-21.

Inti ázun sie alle inti vurdun gisatote, namun sie thio áleiba zuelif birila thero broccono folle.

Thero ezentero uúas zala fimf thusunta gommanno, úzan uúib inti luzilu kind.

7. Inti sár gibót hér thie iungiron stigan in skéf, inti furifaran M. VI. 45.

eum trans fretum ad Bethsaida, dum ipse dimitteret populum.

J. VI. 14—15. *Joh. VI. 14.* Illi ergo homines, cum vidissent quod Jesus fecerat signum, dicebant: quia hic est vere propheta, qui venturus est in mundum.

15. Jesus ergo cum cognovisset, quia venturi essent, ut raperent eum, et facerent eum regem, fugit,

M. XIV. 23. *Matth. XIV. 23.* et dimissa turba ascendit in montem solus orare.

inan ubar then seo zi Bethsaidu, unz az her furliezi thie menigi.

8. Thie man tho sie gisahun thaz her teta zehhan, quadun, thaz theser ist uiarlihho uizago, thie thar zuouuert ist in mittilgart.

Ther Heilant tho so so her thaz inkanta, thaz sie zuouuerte uuarun, thaz sie fiengin iuan inti tatin inan cuning, floh,

inti furlazaneru thero menigi steig in berg eino beton.

Cap. LXXXI. Petrus supra mare ambulans.

M. XIV. 23—25. *Matth. XIV. 23.* Vespere autem factus solus erat ibi.

24. Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus; erat enim contrarius ventus.

Mc. VI. 48. *Marc. VI. 48.* videns eos laborantes, venit ad eos ambulans supra mare; et volebat praeterire eos.

M. XIV. 26—32. *Matth. XIV. 26.* Et videntes eum super mare ambulans, turbati sunt, dicentes: quia phantasma est! et prae timore clamaverunt.

27. Statimque Jesus locutus est eis, dicens: habete fiduciam! ego sum, nolite timere.

28. Respondens autem Petrus dixit: Domine! si tu es, jube me ad te venire super aquas.

29. At ipse ait: veni! Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum.

30. Videns vero ventum validum, timuit; et cum coepisset mergi, clamavit dicens: Domine, salvum me fac!

31. Et continuo Jesus extendens manum, apprehendit eum et ait illi: modicae fidei! quare dubitasti?

32. Et cum adscendissent in naviculam cessavit ventus,

J. VI. 21. *Joh. VI. 21.* et statim navis fuit ad terram, in quam ibant.

M. XIV. 33. *Matth. XIV. 33.* Qui autem in navicula erant venerunt, et adoraverunt eum dicentes: vere filius Dei es.

1. Abande giuortanemo eino uas her thar.

Thaz skef in mittemo seuue uas giuor-phozit mit then undon, uas in uuidaruuart uuint.

2. In thero fiordun unahtu thero naht gisehenti sie uinnente quam zi in ganganter oba themo seuue, inti uolta furingangan sie.

Inti sie gisehente inan oba themo seuue gangantan, gitruobte vurdun, queden-te: thaz iz giskin ist, inti bi forhtun arriofun.

Inti sár tho ther Heilant sprah in queden-ti: habet ir beldida, ih him iz, ni curet iu forhten.

3. Antvurtenti thó Petrus quad: trohtin ob thúz bist, heiz mih queman zi thir ubar thisiu uuazzar.

Thara uuidar her thó quad: quim. Inti nidar stiganter Petrus fon themo skefe gieng oba themo uuazare thaz her quami zi themo Heilante.

4. Gisehenti hér thó uuint mahtigan forhta imo, inti so her bigonda sinkan, rief queden-ter: truhtin, heilan tuo mih.

Inti sliumo ther Heilant thenenti sina hant fieng inan inti quad imo: luziles gilouben, bihiu zuehotus thú?

Inti so sie thó gistigun in skef bilán ther uuint,

inti sár uuás thaz skef zi lante, zi themo sie fuorun.

5. Thie thar in themo skefe uuarun quamun inti betotun inan queden-ter: zi uiare gotes sún bist.

Cap. LXXXII. Christus panis vitae, ipsius caro vere cibus, et sanguis vere potus.

M. XIV. 34—36. *Matth. XIV. 34.* Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar.

35. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes;

36. et rogabant eum, ut vel fimbriam re-

1. Inti só sie thó ubar feritun, quamun in lant Genesar.

Inti sósó inan incantun man thera steti, santun in allaz thaz geui, inti brahtun imo alle ubil habente

inti batun inan thaz sie thoh tradon si-

stimenti ejus tangerent, et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

Joh. VI. 22. Altera die, turba, quae stabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una, et quia non introisset cum discipulis suis Jesus in navim, sed soli discipuli ejus abiissent.

23. Aliae vero supervenerunt naves a Tiberiade juxta locum, ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.

24. Cum ergo vidisset turba, quia Jesus non esset ibi neque discipuli ejus, ascenderunt in naviculas, et venerunt Capharnaum quaerentes Jesum.

25. Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti?

26. Respondit eis Jesus, et dixit: amen, amen dico vobis, quaeritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis.

27. Operamini non cibum, qui perit sed qui permanet in vitam aeternam, quem filius hominis dabit vobis, hunc enim pater signavit deus.

28. Dixerunt ergo ad eum, quid faciemus, ut operemur opera dei?

29. Respondit Jesus et dixit eis: hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille.

30. Dixerunt ergo ei: quod ergo tu facis signum ut videamus, et credamus tibi? quid operaris?

31. Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est: panem de caelo dedit eis manducare.

32. Dixit ergo eis Jesus: amen, amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de caelo, sed Pater meus dat vobis panem de caelo verum.

33. Panis enim Dei est, qui de caelo descendit, et dat vitam mundo.

34. Dixerunt ergo ad eum: domine, semper da nobis panem hunc.

35. Dixit autem eis Jesus: ego sum panis vitae; qui venit ad me, non esuriet, et qui credit in me, non sitiet umquam,

36. Sed dixi vobis, quia et vidistis me, et non creditis.

37. Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: et eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.

38. Quia descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.

nes giuantes ruortin, inti sóuuelihe in bi-ruortun heile vvurdun.

2. In themo andaremo tage thiú menigi, thiú thar stuont anderhalb thes seunes, gisah thaz thar ander skefni uías nibi einaz, inti thaz ni gieng mit sinen iungiron ther Heilant in thaz skef, nibi einon sine iungiron thanan fuorun. J. VI. 22-28.

3. Andaru ouh ubar thaz quamun skef fon Tyberjade bi thero steti, thar sie azon thaz brót thanca tuonte truhtine.

Só thó gisah thiú menigi thaz ther Heilant thar ni uías noh sine iungiron, stigon in skef, inti quamun zi Capharnaum suohhente then Heilant.

Inti so sie inan fundun ubar seo, quadun imo: meistar, uanne quamí thú héra?

4. Antvurtita in ther Heilant inti quad: uár uár quidu ih íu, ír suohhet mih nalles bi thiú ír gisahut zehhan, nibi bi thiú ír azut fon then broton inti sate vvurdut.

Unirket ír nalles thaz muos, thaz furuirdit, nibi thaz thuruh uuonet in euinaz lib, thaz mannes sun íu thanne gibit, then ther fater zehhonota gót.

5. Quadun sie thó zi imo: uuaz tuomes, thaz uuír uuirkemes gotes uuerc?

Antuurtita ther Heilant inti quad in: thiz ist gotes uuerc, thaz ír giloubet in inan, then hér santa.

Quadun sie thó imo: uuaz zehhano uuirkis thú, thaz uuír gisehemes inti giloubemes thir, uuaz uuirkis?

Unsera fatera manna ázun in vvuóstunnu, só giscriban ist: brót fon himile gáb her in ezzan.

6. Quad in ther Heilant: uuár uár quidu ih íu, nalles Moyses gab íu brot fon himile, nibi fater miner gibit íu brót fon himile uuáraz.

Brót gotes ist thaz thar nidarstigit fon himile inti gibit lib mittilgarte.

Quadun sie thó zi imo: truhtin, simbales gíb úns thesan leib.

7. Quad in thó ther Heilant: ih bín leib libes; thie thar quimit zi mír ni uuirdit hungarager, inti ther in mih giloubit ni uuirdit ío thurstager.

Nibi ih quad íu, thaz ír gisahut mih inti ni giloubet.

Al thaz mír gibit ther fater quimit zi mír, inti then ther thar quimit zi mír ni aruuirphu ih úz.

Uanta ih nidarsteig fon himile, nalles thaz ih uuirke minan uuillon, nibi thes uuillon, ther mih santa.

J. VI.
39-59.

39. Haec est autem voluntas ejus, qui misit me, patris, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die.

40. Haec est autem voluntas Patris mei, qui misit me: ut omnis, qui videt filium, et credit in eum, habeat vitam aeternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die.

41. Murmurabant ergo Judaei de illo, quia dixisset: ego sum panis, qui de caelo descendi.

42. Et dicebant: nonne hic est Jesus, filius Joseph, cujus nos novimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic: quia de caelo descendi?

43. Respondit ergo Jesus, et dixit eis: nolite murmurare in invicem.

44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, et ego resuscitabo eum in novissimo die.

45. Est scriptum in prophetis: et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit a patre et didicit, venit ad me.

46. Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est a Deo, hic vidit Patrem.

47. Amen dico vobis: qui credit in me, habet vitam aeternam.

48. Ego sum panis vitae.

49. Patres vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt,

50. hic est panis de caelo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.

51. Ego sum panis vivus, qui de caelo descendi.

52. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum; et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

53. Litigabant ergo Judaei ad invicem dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?

54. Dixit ergo eis Jesus: amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

55. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die.

56. Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus.

57. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ergo in illo.

58. Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem: et qui manducat me, et ipse vivet propter me.

These uuillo ist thes ther the mih santa fateres, thaz al thaz her mir gáb ih ni furliose fon themo, nibi thaz ih arnueke then in theme iungisten tage.

These uuillo ist mines fater thie thar mih santa, thaz giuuelih ther the gisiht then sun inti giloubit in inan habe euinaz lib, inti arnueku ih inan in themo lezisten tage.

8. Murmuroten tho thie ludel fon imo, bi thiin her quad: ih bin thaz brót, thaz fon himile nidar steig,

inti quadun: eno nist theser Ihs Iosebes sun, thes uuir uizumes fater inti muoter, vvuo quidit theser, thaz ih fon himile nidar steig.

9. Antvurtita ther Heilant inti quad in: ni curet ir murmuron untar zuisgen:

Nieman mag queman zi mir, nibi ther fater, ther mih santa, ziohe inan, inti ih arnueku inan in themo lezisten tage.

Ist giscriban in uizagon: inti uuerdent thanne alle lirige gotes. Giuuelih ther gihorta fon themo fatero inti gilerneta, qui mit zi mir.

Nalles thaz then fater gisah einiger, nibi ther, thie thar ist fon gote, ther gisah then fater.

10. Vuar uuar quidu ih iu, ther in mih gilobit, ther habet euinaz lib.

Ih bin leib libes.

Iuare fatera azun in vvuostunnu manna, inti sturbun,

hier ist leib fon himile nidarstiganter, thaz só uier fon themo selben ezze ni sterbe.

Ih bin ther lebento leib, ther fon himile nidarsteig.

Só uier só izzit fon thesemo brote lebet in euuidu, inti thaz brót, thaz ih gibu, thaz ist min fleisc bi mittilgates lib.

11. Stritun tho thie ludel untar zuisgen quedante: vvuo mag theser uns sin fleisc geban zi ezzene?

Tho quad in ther Heilant: uuar uuar quidu ih iu, ni si thaz ir ezzet fleisc mannes sunes, inti triuket sin bluot, ni habet ir thanne lib in iu.

Der thar izzit min fleisg inti triukit min bluot habet euin lib, inti ih arnuecu inan in themo iungisten tage.

Min fleisg uuarliche ist muos, inti min bluot uuarliche ist trang.

Dér thar izzit min fleisg inti triukit min bluot, in mir uuonet, inti ih in imo.

So so mih santa lebanti fater, inti ih leben thuruh then fater, inti dér thar mih izzit, inti her lebet thuruh mih.

59. Hic est panis, qui de caelo descendit; non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum.

60. Haec dixit in synagoga docens, in Capharnaum.

61. Multi ergo audientes ex discipulis ejus, dixerunt: durus est hic sermo, et quis potest eum audire?

62. Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: hoc vos scandalizat?

63. Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius?

64. Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quidquam; verba, quae ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt.

65. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt.

66. Et dicebat: propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.

67. Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant.

68. Dixit ergo Jesus ad duodecim: numquid et vos vultis abire?

69. Respondit ergo ei Simon Petrus: domine, ad quem ibimus? verba vitae aeternae habes;

70. et nos credidimus, et cognovimus quia tu es Christus filius Dei.

71. Respondit ei Jesus: nonne ego vos duodecim elegi? et ex vobis unus diabolus est.

72. Dicebat autem Judam Simonis, Sca-riotem; hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

Thiz ist brot thaz fon himile nidarsteig; nalles soso azzun hiuara fatara manna, inti sturbun, dér thar izzit thiz brot, lebét zi euuidu. J VI. 59—72.

11. Thisu quad her in samanungu larenti, in Capharnaum.

Manage gihorente fon sinen iungiron quadun: hart ist thiz uuort, uuer mag thaz gihoren?

Uuizzanti der Heilant mit imo selbomo, thaz murmorotun fon thiu sine iungoron, quad in: thaz ist hiu asuuhi?

Oba ir gisehet den mannes sun ufstigantan thar her ér uuas?

Geist ist the dár libfestigot, fleisg nist biderbi ióuuhi; uuort, thiu ih sprah iu, geist inti lib sint.

Ouh sume sint fon iu, thie dar ni giloubent.

Inti quad: bidu quad ih iu, uuanta neo-man ni mag quemen zi mir, niba imo uuerda gige ban fon minemo fater.

12. Fon thanan manege sinero iungerono fuorun uuidar, inti giu nalles mit imo gien-gun.

Quad dér Heilant ad duodecim: enonu uuollet ir faran?

Antuurtenti Simon Petrus: trohtin, ziuue-mo farames? uuort euuines libes habes;

inti uuir giloubtomes, inti uorstuontumes uuanta thu bis Crist gotes sun.

Antuurtenti in der Heilant: enonu ih iuuuuh zuuelliui gicoos? inti fon iu ein tiuual ist.

Quad uuarliche Iudam Simonem Sca-riothén, dér uuas selanti inan, mit thiu uuas ein fon then zuueliuin.

Cap. LXXXIII. Prandium apud Pharisaicum. Mundandum quod est intus.

Luc. XI. 37. Rogavit illum quidam Pharisaeus, ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit.

38. Pharisaeus autem coepit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium.

39. Et ait dominus ad illum: nunc vos Pharisei quod deforis est calicis et catini mundatis, quod autem intus est vestrum, plenum est rapina et iniquitate.

40. Stulti! nonne qui fecit quod deforis est, etiam id quod de intus est fecit.

41. Verumtamen quod superest, date elemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis.

1. Bat inan sum phariseus, thaz her gounoti mit imo. Inti ingieng inti gisaz. L. XI. 37—41.

Bigonda ther phariseus innan imo ahton-ti quedan, bi hiu ni uuari thu githuuagan eer goumu?

2. Inti quad trohtin zi imo: nu ir pharisei thaz dar uzzana ist thes kelliches inti thero scuzzilun subret, thaz thar uuarliche innan iu ist, fol ist notnunfti inti unrehte.

Tumbe! enonu ther teta thaz dar uzzana ist, giuueso thaz thaz dar innana ist teta.

Thoh uuidoro thaz ubiri ist, gebet elemosinam, inti senu ellu gisubritiu uuerdant iu.

Cap. LXXXIV. Pharisaeorum traditiones. Quae hominem coinquinant.

Mc. VII. 1-2. *Marc. VII. 1.* Pharisei et quidam de scribis venientes ab Hierosolymis,

2. cum vidissent quosdam ex discipulis ejus communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt,

M. XV. 2-6. *Matth. XV. 2.* dicentes: quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lavant manus suas, cum panem manducant.

3. Ipse autem respondens ait illis: quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? nam Deus dixit:

4. Honora patrem et matrem; et qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

5. Vos autem dicitis: quicumque dixerit patri, vel matri, munus quodcumque est ex me, tibi proderit:

6. et non honorificabit patrem suum aut matrem suam, et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.

Mc. VII. 3-4. *Marc. VII. 3.* Pharisei enim et omnes Judaei nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum,

4. et a foro nisi baptizentur non comedunt, et alia multa sunt quae tradita sunt illis servare, baptismata calicum et urceorum et aeramentorum et lectorum,

Mc. VII. 8. *Marc. VII. 8.* et alia similia his facitis multa,

M. XV. 6-9. *Matth. XV. 6.* et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.

7. Hypocritae! bene prophetavit de vobis Isaias dicens:

8. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me;

9. sine causa autem colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum;

Mc. VII. 8. *Marc. VII. 8.* relinquentes enim mandata Dei, tenetis traditionem hominum.

M. XV. 10-14. *Matth. XV. 10.* Et convocatis ad se turbis, dixit eis: audite, et intelligite.

11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem; sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

12. Tunc accedentes discipuli ejus, dixerunt ei: scis quia Pharisei audito verbo hoc, scandalizati sunt?

13. At ille respondens ait: omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus caelestis, eradicabitur.

14. Sinite illos, caeci sunt, et duces caecorum. Caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt.

Mc. VII. 17. *Marc. VII. 17.* Et cum introisset in domum a turba, interrogabat eum

1. Pharisei inti sume fon then scribis quementi ab Hierusolimis

inti mittiu se gisahun sume fon sinen iungoron mit unsubren hanton, thaz ist ni giuasaganen hanton, ezzen brot, lastrotun sie,

sus quedente: bi hui thine iungoron ubargangent lera altero? ni uasgent iro henti mit ciu se brot ezzen.

2. Her nuarliche antuurtenti quad in: bi hui ir ubargangent gotes bibot thuruh iuuar gisasznessi? bidu got quad:

Eere thinan fater inti muoter, inti de dar fluohot sinemo fater inti muoter dode arsterbe.

3. Ir giuesso queden: so uuer so quidit sinemo fater inti muoter, so uuelih geba so ist fon mir, thir ist biderbi:

inti ni eeret sinan fater inti muoter, inti gimerit tatun gotes bibot thuruh iuuar gisasznessi.

4. Thie pharisei inti alle ludei nobe see ofto uasgen iro henti, ni ezzen, habente gisasznessi altero,

inti fon strazu noba sih githuaben ni ezzen, inti andriu manigu, thiu gigebanu sint in zi haltanne, uasgan kelicho inti urceolo inti eruazzo inti betteo,

inti andriu gilichu then tuont manigiu,

inti gimerit tatun gotes bibot thuruh iuuar gisasznessi.

5. Lichazera! uuola uuizogota fon in Esaias quedanti:

thiz folc mit leffuron eeret mih, iro herza ist uerro fon mir;

uzzan sacha bigangent mih, lerente lerunga inti manno bibot;

forlazzente nuarliche gotes bibot, habet manno gisasznessi.

6. Inti giladoten zi imo menigin quad in: gihoret inti uorstantent.

Nalles thaz ingengit in mund, giunsu-brit man, ouh thaz dar uzgengit fon the-mo munde, unsubrit man.

7. Tho zuogangente sine iungoron, quadun imo: uneistu thaz the farisei gihorte-mo uuorte sint bisuichane?

Er tho antuurtenti quad: eogilih flanzunga, the dar ni flanzota min fater himilisc aruuzolot uuiridit.

Lazet sie, sie sint blinte, inti blintero leitidon. Blinter oba blintemo leitidon forgi-bit, beidae in gruoba uallent.

8. Inti mit ciu ingeng in huus fon dero menigi, tho fragata inan

Matth. XV. 15. Petrus: edissere nobis parabolam istam.

16. At ille dixit: adhuc et vos sine intellectu estis?

17. Non intelligitis? quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur;

18. quae autem procedunt de ore, de corde exeunt, et eo coinquant hominem.

19. De corde exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, falsa testimonia,

Marc. VII. 22. avaritiae, nequitiae, dolus, impudicitiae, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.

Matth. XV. 20. Haec sunt quae coinquant hominem, non lotis autem manibus manducare, non coinquant hominem.

Petrus: arsage uns thesa ratissa.

M. XV.
15—19.

Er quad tho: inti ir birut noh uzan uorstantnessi?

ni uorstantent ir? al daz in mund inget, in uuamba uerit, inti in uzgang uuiridit gisentit;

thiu dar framgangent fon themo munde, fon themo herzen uzgangent, inti thiu unsubrent man.

9. Fon herzen uzgangent ubile githanca, manslahti, uorligiri, huor, thiuba, luggiu giuuznessu,

girida, balarati, feichan, uncusgida, ubil ouga, bismarunga, ubarhuht, tumpnessi.

Mc. VII.
22.

Thisiu sint thiu dar unsubrent man, nales mit ungiuunasganen hanton ezzan, ni unsubrit man.

M. XV.
20.

Cap. LXXXV. Mulieris Syrophoenissae filia a daemonio liberatur.

Matth. XV. 21. Egressus inde secessit in partes Tyri et Sidonis.

22. Et ecce mulier

Marc. VII. 26. gentilis Syrophoenissa genere

Matth. XV. 22. clamavit dicens: misere mei domine fili David, filia mea male a daemonio vexatur.

23. Jesus vero non respondit ei verbum, et accedentes discipuli ejus rogabant eum dicentes: dimitte eam, quia clamat post nos.

24. Ipse autem respondens ait: non sum missus nisi ad oves, quae perierunt domus Israel.

25. At illa venit et adoravit eum dicens: domine adjuva me!

Marc. VII. 27. Ille dixit: sine prius saturari filios,

Matth. XV. 26. non est enim bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus.

27. At illa dixit: etiam domine, nam et catelli edunt de micis quae cadunt de mensa dominorum suorum.

28. Tunc dixit illi: o mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora.

1. Thanan arstantanti fuor in thiu enti Tyri et Sidonis.

M. XV.
21—22.

2. Inti senu tho uuib

heidin Syrophenissa cunne

Mc. VII.
26.

reof quedenti: milti mir trohtin sun Davides, min tohter ubilo fon themo tiuuale giuegit ist.

M. XV.
22—23.

3. Ther Heillant ni gab iru nihhein antuurti, inti giengun tho sine iungoron, batun inan quedente: uorlaz sia, uuanta siu ruofit after uns.

Her tho antuurtenti inti quad: ni bin gisentit noba zi scafon, thiu dar uoruurdun Israhelo huses.

4. Siu quam tho inti betota inan quedenti: trohtin hilf mir.

Er quad tho: laz eer thiu kind gisatoti uuerdan,

Mc. VII.
27.

nist guot zi nemenna thero ckindo brot, inti zi uuerfenna hunton.

M. XV.
26—28.

Siu quad tho: zisperi trohtin, uuanta uuelfa ezzant fon brosmen, theo dar uallent fon discu iro herono.

Tho quad iru: uuib mihil ist dia giloubo, uuesa dir so du uuili. Inti uuas tho giheilil ira tohter fon dero ziti.

Cap. LXXXVI. Surdi ac muti curatio.

Marc. VII. 31. Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilaeae, inter medios fines Decapoleos.

32. Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

33. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus, et exspuens, tetigit linguam ejus.

1. Inti abur uzgangenti fon marcun Tyri, quam thuruh Sidonem zemo seuue Galilee, untar mitta marca zehen burgo.

Mc. VII.
31—32.

Tho brahtun zi imo touban inti stumman, inti batun inan, thaz her sina hant anan inan legiti.

Er tho nam inan fon thero menigi suntrigon, santa sine ningara in sinu orun, inti uzspiuanti, ruorta sina zungun.

Mc. VII. 34. Suspiclens in caelum ingemuit, et
34—37. ait illi: ephphetha, quod est adaperire.

35. Et statim apertae sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguae ejus, et loquebatur recte.

36. Et praecepit illis ne cui dicerent; quanto autem eis praecipiebat, tanto magis plus praedicabant,

37. et eo amplius admirabantur, dicentes: bene omnia fecit, et surdos fecit audire, et mutos loqui.

Scouuonti in himil suftota, inti quad imo: effeta, thaz ist intuo.

Inti tho sliumo giosnotun sih sinu orun, inti zilosta sih gibenti sinero zungun, inti sprah rehto.

2. Gibot her in tho, thaz sie niheinagamo ni sagatin; so her iz mer forbót, so sie iz mer predigotun,

inti eo so mer uuntorotun, sus queden-te: alliu teta uuola, inti toube teta horente, inti stumme sprechente.

Cap. LXXXVII. Mulier Samaritana.

J. IV. 4. Oportebat eum transire per
4—12. Samariam.

5. Venit ergo in civitatem Samariae, quae dicitur Sichar, juxta praedium quod dedit Jacob Joseph filio suo.

6. Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem; hora erat quasi sexta.

7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus: da mihi bibere.

8. Discipuli enim ejus abierant in civitatem ut cibos emerent.

9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: quomodo tu, Judaeus cum sis, bibere a me poscis, quae sum mulier Samaritana? non enim confutuntur Judaei Samaritanis.

10. Respondit Jesus, et dixit ei: si scires donum Dei, et quis est, qui dicit tibi: da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam.

11. Dicit ei mulier: domine, neque in quo haurias habes, et puteus altus est, unde ergo habes aquam vivam?

12. Numquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, et ipse ex eo bibit, et filii ejus, et pecora ejus?

13. Respondit Jesus, et dixit ei: omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum, qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum;

14. sed aqua, quam ergo dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam.

15. Dicit ad eum mulier: domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire.

16. Dicit ei Jesus: vade, voca virum tuum, et veni huc.

17. Respondit mulier, et dixit: non habeo virum. Dicit ei Jesus: bene dixisti, quia non habeo virum;

18. quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes, non est tuus vir, hoc vere dixisti.

1. Gilamf inan uaran thuruh Samariam.

Inti quam tho in burg Samariae, thi thar ist giquetan Sychar, nah uodile den dar gab iacob Iosebe sinemo sune.

Uuas dar brunno iacobes. Der Heilant uuas giueueigt fon dero ueegeuerti, saz so oba themo brunnen; uuas tho zit nah schsta.

2. Quam tho uuib fon Samariu sceffen uuazzar. Tho quad iru der Heilant: gib mir trinkan.

Sine iungoron giengun in burg, thaz sie muos coustin.

Tho quad imo uuib thaz samaritanisga: uueo thu mitthiu Iudeisg bist, trinkan fon mir bitis, mitthiu bin uuib samaritanisg? ni ebanbruchent Iudei Samaritanis.

3. Tho antlingita ther Heilant inti quad iru: oba thu uuessis gotes geba, inti uuer ist the thir quidit: gib mir trinkan, thu oduuan batis fon imo, thaz her dir gabi lebenti uuazzar.

Tho quad imo thaz uuib: herro thu nu ni habes mit hiu scefes, inti thi fuze teof ist, uuanan habes lebenti uuazzar?

Enu thu bistu mera unsaremo fater iacobe, the dar gab uns then phuzi, her tran fon imo, inti sine suni, inti sin fihu.

4. Tho antuurtanti ther Heilant in quad iru: giuelih de dar trinkit fon uuazzare thesemo, thurstit inan abur, de dar trinkit fon thesemo uuazzare, thaz ih gibu, ni thurstit zi euuidu,

ouh uuazzar, thaz ih imo gibu, ist in imo brunno uuazzares ufspringanti in euuin lib.

5. Tho quad zi imo thaz uuib: herro gib mir thaz uuazzar, thaz mih ni thurst, noh ni queme hera scephen.

Tho quad iru der Heilant: uar, inti halo thinan gomman, inti quim hara.

Antuurtanti daz uuib inti quad: ni habu gomman. Tho quad iru der Heilant: uuola quadi, thaz thu ni habes gomman;

thu habetos finf gomman, inti den thu nu habes, nist din gomman, thaz quadi du uuar.

19. Dicit ei mulier: domine, video quia propheta es tu.

20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, et vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, ubi adorare oportet.

21. Dicit ei Jesus: mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrem.

22. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus, quia salus ex Judaeis est.

23. Sed venit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate, nam et pater tales quaerit, qui adorent eum.

24. Spiritus est Deus, et eos qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare.

25. Dicit ei mulier: scio quia Messias venit (qui dicitur Christus); cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.

26. Dicit ei Jesus: ego sum, qui loquor tecum.

27. Et continuo venerunt discipuli ejus, et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: quid quaeris, aut quid loqueris cum ea?

28. Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in civitatem, et dicit illis hominibus:

29. venite et videte hominem, qui dixit mihi omnia quaecumque feci, numquid ipse est Christus?

30. Exierunt ergo de civitate, et veniebant ad eum.

31. Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, manduca.

32. Ille autem dicit eis: ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.

33. Dicebant ergo discipuli ad invicem: numquid aliquis attulit ei manducare?

34. Dicit eis Jesus: meus cibus est ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus.

35. Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis: levate oculos vestros, et videte regiones, quia albae sunt jam ad messem.

36. Et qui metit, mercedem accipit, et congregat fructum in vitam aeternam; ut et qui seminat simul gaudeat, et qui metit.

37. In hoc enim est verbum verum; quia alius est qui seminat, et alius est qui metit.

38. Ego misi vos metere quod vos non laborastis, alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis.

39. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: quia dixit mihi omnia quaecumque feci.

Tho quad imo daz uuib: hérrö ih gi- J. IV.
sihu daz thu uuizago bist. 19-39.

Unsara fatera in thesemo berge betotun, inti ir queden, uanta in Hierusalem ist stat, dar gilimphit zi betonne.

Tho quad iru ther Heilant: uuib giloubi mir, uanta quimit zit, danne noh in thesemo berge, noh in Hierusolimis betot ir fater.

Ir betot daz ir ni uuizzunt, uir betomes daz uir uuizzumes, uanta heili fon ludeis ist.

Ouh quimit zit, inti nu ist, danna thie uuaron betera betont den fater in geiste inti in uuare, uanta der fater suliche suochit de dar beton inan.

Geist ist got, inti the dar inan betont, in geiste inti uuare gilimfit zi betonne.

6. Tho quad imo daz uuib: ih uueiz uanta Messias quimit, ther giquetan ist Crist; thanna her quimit, er gisaget uns alliu.

Tho quad iru der Heilant: ih bin ther sprichu mit dir.

7. Inti sliumo quamun tho sine iungoron, inti uuntrotun bi hiu her mit uuibe sprichi. Neman ni quad thoh uuaz suochis, odo uuaz sprichis mit iru?

Uorliez tho iro uuazzarfaz daz uuib, inti fuor in burg, inti sagata then mannon:

quemet inti gisehet then man, ther mir quad alliu so uuelichu so ih teta, eno nist her Crist?

Tho giengun sie uz fon dero burgi, inti quamun zi imo.

8. Untar diu batun inan sine iungoron sus queden: meister, iz.

Her quad in tho: ih muos haben zi ezzenna, thaz ir ni uuizzunt.

Tho quadun thie iungoron untar in zuuisgen: eno ni brahta imo uuer zi ezzanna?

Tho quad in der Heilant: min muos ist thaz ih uirche thes uuillon, ther mih santa, thaz ih thuruhfreme sin uuer.

Eno ni queden ir, thaz noh nu uior manoda sint, inti arn quimit? ih quidu iu: heuet uf iuuaru ougun, inti sehet thiu lant, bi diu siu uuizu sint iu zi arni.

Inti the dar arnot, mieta intfahit, inti samonot frucht in euuin lib, thaz der the sait saman giueha, inti the thar arnot.

In thiu ist uuar uuort; uanta ander ist ther sait, inti ander ist ther arnot.

Ih santa iuuuuh zi arnonne thaz ir ni arbeitotut, andre arbeitotun, inti ir in iro arbeit inglengunt.

9. Fon thero burgi manege giloubtun in inan thero Samaritanorum, thuruh uuort thes uuibes giuuizscuf imo sagantes: uanta quad mir alliu thiu ih teta.

J. IV.
40—42. 40. Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies;

41. et multo plures crediderunt propter sermonem ejus,

42. et mulieri dicebant: quia jam non propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audivimus et scimus, quia hic est vere salvator mundi.

Tho sie zi imo quamun the Samaritani, batun inan thaz her dar uonati. Inti uonata dár zuuena taga;

inti michilo menigiron giloubtun thuruh sin uuort,

inti themo uulbe quadun: bi diu uuir iu nalles thuruh dina spracha giloubemes, uuir selbon gibortomes inti uuizzumes, uuan-ta zi uuare theser ist heilant mittilgartes.

Cap. LXXXVIII. Aegrotus triginta et octo annorum sanatus. Christus omnia cum patre operatur.

J. V.
1—47. Joh. V. 1. Post haec erat dies festus Judaeorum, et ascendit Jesus Hierosolymam.

2. Est autem Hierosolymis Probatica piscina, quae cognominatur hebraice Bethesda, quinque porticus habens.

3. In his jacebat multitudo magna languentium, caecorum, claudorum, aridorum expectantium aquae motum.

4. Angelus autem domini descendebat secundum tempus in piscinam, et movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquae, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate.

5. Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua.

6. Hunc cum vidisset Jesus jacentem, et cognovisset, quia jam multum tempus haberet, dicit ei: vis sanus fieri?

7. Respondit ei languidus: domine hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam; dum venio enim ego, alius ante me descendit.

8. Dicit ei Jesus: surge, tolle grabatum tuum et ambula.

9. Et statim sanus factus est homo ille, et sustulit grabatum suum, et ambulabat.

Erat autem sabbatum in die illo.

10. Dicebant ergo Judaei illi, qui sanatus fuerat: sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.

11. Respondit eis: qui me sanum fecit, ille mihi dixit: tolle grabatum tuum et ambula!

12. Interogaverunt ergo eum: quis est ille homo, qui dixit tibi: tolle grabatum tuum et ambula?

13. Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset, Jesus enim declinavit a turba constituta in loco.

14. Postea invenit eum Jesus in templo, et dixit illi: ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

15. Abiit ille homo et nuntiavit Judaeis quia Jesus esset, qui fecit eum sanum.

1. After thi uuas itmali tag Iudeono, inti arsteig der Heilant zi Hierusalem.

Ist in Hierusalem scáfuuiuari, ther ginennit ist in ebreiscon Bethsaida, uinf phorzicha habenti.

In then lag mihl menigi seochoro, blintero, halzaro inti durrero, beitontero uuazzeres giruornessi.

Gotes engil after ziti nidarsteig in den uuluuari, inti riorta thaz uuazzar. Der dar crist in gisteig after giruornisse thes uuazzeres, heil uuas uon so uuelichero suhti uuas bihabet.

2. Uuas sum man dar drizog inti ahto iar habenti in sinero unmahti.

Then mittiu der Heilant gisah ligen-tan, inti uorstuont, bi diu her iu manego ziti habeta, quad imo: uuil thu heil uuesan?

Tho antuurtita imo ther secho: trohtin, ni haben man mittiu daz uuazzar giruorit uuiridit, der mih sente in den uuluuari; mittiu danne ih quimu, ander eer mir nidarstigit.

3. Tho quad imo der Heilant: arstant, inti nim thin dragabetti inti gang.

Inti sliumo heil gidan uuard der man, inti nam sin dragabetti, inti gieng.

Uuas sambaztag in themo tage.

4. Tho quadun Iudei imo, der dar heil uuard: sambaztag ist, nist arloubit dir zi nemmenna thin dragabetti.

Tho antuurtita in: der dar mih teta heilan, der quad mir: nim thin dragabetti inti gang.

Tho fragutun sie inan: uuer ist der man, der dir quad: nim thin dragabetti inti gang?

Der the dar heil uuas gidan, ni uuesta uuer iz uuas, tho der Heilant árvoor uon menigi gisaztero in steti.

5. After thi uant inan ther Heilant in templo, inti quad imo: senu heil gidan bist, iu ni curi sunteon, daz dir sihuuaz uuirseren ni gibure.

Gieng der man inti sagata den Iudeon daz der Heilant uuas, der dar teta inan heilan.

16. Propterea persequabantur Judaei Jesum, quia haec faciebat in sabbato.

17. Jesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur et ego operor.

18. Propterea ergo magis quaerebant eum Judaei interficere, quia non solum solvebat sabbatum, sed et patrem suum dicebat Deum, aequalem se faciens Deo.

Respondit itaque Jesus et dixit eis:

19. Amen dico vobis, non potest filius a se facere quidquam, nisi quod viderit patrem facientem, quaecumque enim ille fecerit, haec et filius similiter facit.

20. Pater enim diligit filium, et omnia demonstrat ei, quae ipse facit; et majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini:

21. sicut enim pater suscitavit mortuos et vivificavit, sic et filius quos vult vivificavit.

22. Neque enim pater judicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio;

23. ut omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem; qui non honorificat filium, non honorificat patrem, qui misit illum.

24. Amen amen dico vobis: quia qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam aeternam, et in iudicium non venit, sed transit a morte in vitam.

25. Amen, amen dico vobis: quia venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem filii dei, et qui audierint vivant.

26. Sicut enim pater habet vitam in semetipso; sic dedit et filio habere vitam in semetipso,

27. et potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

28. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem ejus,

29. et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitae, qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicii.

30. Non possum ego a me ipso facere quidquam; sicut audio iudico, et iudicium meum iustum est.

31. Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum.

32. Alius est qui testimonium perhibet de me, et scio quia verum est testimonium quod perhibet de me.

33. Vos misistis ad Joannem, et testimonium perhibuit veritati.

34. Ego autem non ab homine testimonium accipio, sed haec dico, ut vos salvii sitis.

35. Ille erat lucerna ardens et lucens. vos autem voluistis ad horam exultare in luce ejus.

6. Bi diu áhtitun Iudei then Heilant, uanta thisiu teta in sambaztag. J. IV.
16-35.

Tho antuurtita in der Heilant: min fater inzín nu uuirkit inti ih uuirku.

Bi diu uuarlichó méer suohtun inan Iudei zi arslahanne, uanta eccorodo ni zilosta sambaztag, ouh sinan fater quad got, ebanlichen sih tuanti gote.

7. Tho antuurtanti giuuesso der Heilant inti quad in:

Uuar quidu ih iu, ni mág der sun uon imo selbomo tuon éouuht, nibi daz her gisihit den fater tuontan; so uuelichu so her tuot, thiú der sun sama tuot.

Der fater minnot den sun, inti alliu gizeinit imo, thiú her tuot; inti meron then gizeinit imo uuere, thaz ir uuntorot:

so so der fater uuecchit tote inti libfestigot, so der sun thie her uuili libfestigot.

Noh der fater tuomit einigan, ouh allan then tuom gab themo sune;

thaz alle eren then sun, so sie erent then fater; der ni eret then sun, ni eret then fater, der inan santa.

8. Uuar uuar quidu ih iu: bi diu der min uuort horit, inti gloubit imo, der mih santa, habet lib euuin, inti in tuom ni cumit, ouh uerit uon tode in lib.

Uuar uuar quidu ih iu: bi diu cumit zit, inti nu ist, thanne thie toton horent stemma gotes sunes, inti thie sia gihorent lebent.

So so der fater habet lib in imo selbomo; so gab her themo sune lib haben in imo selbomo,

inti giuualt gab imo tuom tuon, uanta her mannes sun ist.

9. Ni curet daz uuntron, uanta quam zit, in deru alle, thie in grebiron sint, horent sina stemma,

inti framgagent, the dar guot tatun, in urresti libes, thie dar ubilo tatun, in urresti tuomes.

10. Ni mag ih uon mir selbomo tuon fouuht; so so ih horiu tuomiu, inti min tuom reht ist.

Oba ih giuuzscaf sagen uon mir, min giuuzscaf nist uuar,

Ander ist der dar giuuzscaf saget uon mir, inti uueiz, bi diu uuar ist giuuzscaf, daz her saget uon mir.

11. Ir santunt zi Iohanne, inti her giuuzscaf sagata uuare.

Ih nalles uon manne giuuzscaf infahu, ouh ih quidu thisiu, daz ir heile sit.

Her uuas licht brinnenti inti lihttanti, ir uuoltut gifchan zi ziti in sinemo lihte.

J. V. 36. Ego autem habeo testimonium ma-
36—47. jus Joanne, opera enim, quae dedit mihi
Pater ut perficiam ea, ipsa opera, quae ego
facio, testimonium perhibent de me, quia
Pater misit me.

37. Et qui misit me Pater, ipse testimo-
nium perhibuit de me, neque vocem ejus
umquam audistis, neque speciem ejus vi-
distis,

38. et verbum ejus non habetis in vo-
bis manens, quia quem misit ille, huic vos
non creditis.

39. Scrutamini scripturas, quia vos pu-
tatis in ipsis vitam aeternam habere, et il-
la sunt, quae testimonium perhibent de me,

40. et non vultis venire ad me ut vitam
habeatis.

41. Claritatem ab hominibus non ac-
cipio.

42. Sed cognovi vos, quia dilectionem
Dei non habetis in vobis.

43. Ego veni in nomine Patris mei, et
non accipitis me; si alius venerit in nomine
suo, illum accipietis.

44. Quomodo vos potestis credere, qui
gloriam ab invicem accipitis, et gloriam,
quae a solo Deo est, non quaeritis?

45. Nolite putare quia ego accusaturus
sim vos apud Patrem; est qui accusat vos
Moyses, in quo vos speratis.

46. Si enim crederetis Moysi, credere-
tis forsitan et mihi, de me enim ille scripsit.

47. Si autem illius litteris non creditis,
quomodo verbis meis credetis?

12. Ih haben giuuzscaf merun Iohanne,
thiu uerc thiu mir gab der fater, thaz ih
thiu thuruhtuo, thiu selbon uerc thiu ih
tuon, giuuzscaf sagent uon mir, uanta der
fater mih santa.

Inti der mih santa fater, her giuuz-
scaf sagata uon mir, inti noh sina stemma
eo in altere gihortut, noh sina acsiuni gi-
sahut,

Inti sin uuort ni habet in iu uuonan-
ti, bi diu den her santa, themo ir ni gilou-
bet.

13. Scrutot giscrip, bi diu uuanet iuih
in denselbon euuin lib haben, inti thiu sint
thiu dar giuuzscaf sagent uon mir,

inti ni uuollent coman zi mir, daz ir
lib habet.

Perahtnessi uon mannon ni infahu.

Oh ih uerstuont iuih, uanta ir gotes
minna ni habet in iu.

Ih quam in nammen mines fater, inti
ir ni infahent mih; oba ander cumit in si-
nemo nammen then infahet.

Uuo mugut ir gilouben, thie dar diu-
rida untar zuuisgen infahet, inti diurida,
thiu uon einemo gote ist, ni suochoet?

Ni curet uuanen, thaz ih ruoge iuih
mit temo fater; ist der iuih ruogit Moyses,
in den ir gitruuuet.

Oba ir giloubtit Moysi, odouuan gi-
loubtit mir; uon mir screib her.

Oba ir sinen buchstaben ni giloubet,
uuo minen uuorton giloubet.

**Cap. LXXXIX. Multiplicati iterum panes et pisces. Phari-
saeorum et Sadducaeorum fermentum.**

MLXVI. Matth. XVI. 4. Et relictis illis
4.
Mc. VIII. Marc. VIII. 1. in diebus illis, iterum
1. cum turba multa esset,

M. XV. Matth. XV. 32. convocatis discipulis
32—39. suis, dixit: misereor turbae, quia triduo
jam perseverant mecum, et non habent quod
manducent, et dimittere eos jejunos nolo,
ne deficient in via.

33. Et dicunt ei discipuli: unde ergo
nobis in deserto panes tantos, ut sature-
mus turbam tantam?

34. Et ait illis Jesus: quot habetis pa-
nes? At illi dixerunt: septem, et paucos
pisciculos.

35. Et praecepit turbae, ut discumbe-
rent super terram,

36. et accipiens septem panes, et pi-
sces, et gratias agens fregit, et dedit disci-
pulis suis, et discipuli dederunt populo.

37. Et comederunt omnes, et saturati
sunt, et quod superfuit de fragmentis, tu-
lerunt septem sportas plenas.

38. Erant autem qui manducaverunt,

1. Inti uorlazanen den
in den tagon, abur mittiu manag menigi
uuas,

gihaloten sinen iungoron quad: miltiu
dero menigi, bi diu iu dri taga thuruuuo-
nent mit mir, inti ni habent uuaz ezzen,
inti uorlazen sie fastante ni uuil, daz sie
ni zigangen in ueege.

Tho quadun imo thie iungoron: uuanan
uns sint in uuostinnu so manigu brot, daz
uuir satomes so michila menigi?

2. Tho quad in der Heilant: vvuo manigu
brot habet ir? Sie quadun tho: sibinu, inti
fohe uisga.

Inti gibot her deru menigi, daz siu gi-
sazi obar erdu,

inti fahanti sibun brot inti uisga, inti
thanc tuonti prah, inti gab sinen iungoron,
inti thie iungiron gabun themo folche.

3. Inti azzun alle, inti gisatotun sih; daz
dar ubiri uuas uon den aleibon, namun si-
bun sportella uolla.

Unarun thero the dar azzun

quatuor millia hominum, extra parvulos, et mulieres.

Marc. VIII. 9. Et dimisit eos,

10. et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

Matth. XVI. 5. Et cum venissent discipuli ejus trans fretum, obliti sunt panes accipere,

Marc. VIII. 14. et nisi unum panem non habebant secum in navi,

15. et praecipiebat eis dicens:

Matth. XVI. 6. Intuemini et cavete a fermento Phariseorum et Sadduceorum,

Marc. VIII. 15. et a fermento Herodis.

Matth. XVI. 7. At illi cogitabant intra se dicentes:

Marc. VIII. 16. quia panes non habemus.

Matth. XVI. 8. Sciens autem Jesus dixit: quid cogitatis intra vos modicae fidei, quia panes non habetis?

9. Nondum intelligitis neque recordamini?

Marc. VIII. 17. adhuc caecatum habetis cor vestrum?

18. Oculos habentes non videtis? et aures habentes non auditis? nec recordamini,

19. quando quinque panes fregi in quinque millia, quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: duodecim.

20. Quando et septem panes in quatuor millia: quot sportas fragmentorum sustulistis? Et dicunt ei: septem.

Matth. XVI. 11. Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis: cavete a fermento Phariseorum et Sadduceorum.

12. Tunc intellexerunt quia non dixit cavendum a fermento panum, sed a doctrina Phariseorum et Sadduceorum.

Cap. XC. Petri confessio et merces. Christus mortem suam et resurrectionem praedicat. Abnegatio sui ipsius.

Matth. XVI. 13. Venit autem Jesus in partes Caesareae Philippi; et interrogabat discipulos suos dicens: quem me dicunt homines esse filium hominis?

14. At illi dixerunt: alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis.

15. Dicit illis: vos autem quem me esse dicitis?

16. Respondens Simon Petrus dixit: tu es Christus, filius Dei vivi.

17. Respondens autem Jesus, dixit ei: beatus es Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in caelis est.

18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae inferi non praevalent adversus eam.

19. Et tibi dabo claves regni caelorum,

neorthusunta manno uzzan luziliu cind M. XV. 38.
inti uuib.

14. Inti uorliez sie, Me. VIII. 9—10.
inti sliumo stiganti in seef mit sinen
iungoron quam in thiu teil Dalmanutha.

Inti mittiu quamun sine iungoron ubar M. XVI. 5.
iz uuazzar, argazun brot zi infahanne,

inti nibi ein brot ni habetun in themo Me. VIII. 14—15.
scefe,

inti gibót her in sus quedenti:

Seouuot inti uuartet uon themo theis- M. XVI. 6.
men Fariseorum inti Saduceorum,

inti non themo theismen Herodises. Me. VIII. 15.

Sie tho thahtun untar in sus quedente: M. XVI. 7.

uanta uuir brot ni habemes. Me. VIII. 16

15. Daz uuizzanti der Heilant quad: M. XVI. 8—9.
uuaz thenket ir untar in luziles gilouben,
uanta ir brot ni habet?

Noh na ni uorstantet ir, noh ni gihuget?

noh nu blintaz habet iuuuar herza? Me. VIII. 17—20.

Ougun habenti ni gischet? inti orun
habenti ni gihoret? noh ni gihuget ir,

uuanne ih uinf brot prah in uinf thusunta, inti vvuo manege corba thero aleibono folle namut? Tho quadun sie imo: zuuelliul.

Danna ir sibun brot in ueor thusunta teiltut, vvuo manege sportella thero aleibono namut? Inti quadun sie imo: sibuni.

16. Bi hui ni uirstantet ir thaz ih uon M. XVI. 11—12.
themo brote ni quad iu: uuartet uon theis-
men dero Phariseorum et Saduceorum.

Tho uorstotun daz ni quad zi uuar-
tenne non themo theismen broto, oh uon
thero leri Phariseorum inti Saduceorum.

1. Quam ther Heilant in thiu teil, M. XVI. 13—23.
thero burgi thiu hlez Cesarea Philippi, inti
frageta sine iungoron sus quedenti: uenan
quedent mih man uuesen mannes sun?

Sie tho quadun: andre Iohannem den
touffari, andre uuarlicho Heliam, andre Hie-
remiam, odo einan ex prophetis.

2. Tho quad her in: ir uuarlicho uuen
mih quedet uuesen?

Tho antuurtita Simon Petrus inti quad:
thu bist Christ sun gotes lebentiges.

Tho antuurtita der Heilant, inti quad:
salig bist Simon tubun sun, uanta fleisg inti
bluot nigioffonata thir thaz, oh min fater
der in himile ist.

3. Inti ih quidu thir, bi diu thu bist Petrus,
inti ubar thesen stein gizimbron mina kiri-
chun, inti helle phorta ni gimugun uuidar
iru.

Inti dir gibu sluzzila himilo riches,

M. XVI.
19—23. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum in caelis.

20. Tunc praecepit discipulis suis, ut nemini dicerent, quia ipse esset Jesus Christus.

21. Exinde coepit Jesus ostendere discipulis suis, quia oportet eum ire Hierosolymam, et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere.

22. Et assumens eum Petrus, coepit increpare illum dicens: absit a te, Domine! non erit tibi hoc.

23. Qui conversus, dixit Petro: vade post me satana, scandalum es mihi, quia non sapis ea quae Dei sunt, sed ea quae hominum.

Mc. VIII.
34. *Marc. VIII. 34.* Tunc convocata turba cum discipulis suis dixit eis:

M. XVI.
24—28. *Matth. XVI. 24.* Si quis vult post me venire, abneget semet ipsum, et tollat crucem suam et sequatur me.

25. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam.

26. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?

27. Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opus ejus.

28. Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem donec videant filium hominis venientem in regno suo.

inti so uuaz thu gibintis obar erdu, daz uuirdit gibuntan in himile, inti so uuaz thu zilos obar erdu, daz uuirdit zilos in himile.

Tho giboot her sinen iungoron, thaz sie niemanne ni quadin, thaz her uuari Heilant Crist.

4. Fon thanen bigonda der Heilant arougen sinen iungoron, bidu gilimfit inan uaran zi Hierusolimam, inti manegiu thruoen uon then alton, uon den buocharin inti uon heriston thero heithaftero, inti arslagan uesan, inti dritten tage arstantan.

Tho inan nementi Petrus, bigonda inan increbon sus quedenti: uuan si uon dir, trohtin! ni si dir daz.

Her tho giuuentit quad Petro: uar after mir satanas, asuuih bist mir, uanta thu ni uueist thi, thi gotes sint, oh thi, thi manno.

5. Tho gihalatero menigi mit sinen iungoron quad in:

Oba uuer uuolle after mir queman, uorsache sih selbon, inti neme sin cruci inti folge mir.

The dar uuolle sina sela heila tuon, forliose sia, der dar forliuset sina sela thuruh mih, der uintint sia.

Uuaz biderbo ist manne, oba her alla uuerlt in eht gihalot, sinern selu uoruurt tholet? odo uuelih uuehsal gibit man furi sina sela?

6. Der mannes sun zuouuart ist in turidu sinis fater mit sinen engilon, inti danna giltit her einero giuellichemo after sinemo uuerke.

Uuar quidu ih iu, sint sume uon hier stantenten, de dar ni gicoront dodes er danne sie gisehent den mannes sun quementan in sinemo riche.

Cap. XCI. Transfiguratio Christi.

M. XVII.
1. *Matth. XVII. 1.* Et post dies sex assumit Petrum et Jacobum et Johannem fratrem ejus, et ducit illos in montem excelsum seorum,

L. IX.
28—29. *Luc. IX. 28.* ut oraret.

29. Et factum est, dum oraret,

M. XVII.
2. *Matth. XVII. 2.* transfiguratus est ante eos, et resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix,

Mc. IX.
2. *Marc. IX. 2.* candida nimis et splendentia, qualia fullo non potest super terram candida facere.

M. XVII.
3. *Matth. XVII. 3.* Apparuerunt illis Moyses et Elias cum eo loquentes,

L. IX.
31. *Luc. IX. 31.* in sua majestate, et dicebant ei excessum ejus, quem completurus erat in Hierusalem.

1. Inti after sehs tagon nam Petrum inti Jacobum inti Iohannem sinan bruoder, inti leitta sie in hohan berg suntrignon,

thaz her betoti.

Inti uuard tho, mittiu her betota, uanta sin glinessi fora in, inti scein sin annuzi so sunna, sinu giuatiu uurdun uuizu so sneo,

drato uuizu inti scinaftiu, sulichu so cesalari obar erdu ni mag uuizu tuon.

2. Arongta sih tho in Moises inti Helias mit imo sprechente,

in sinero michilnessi, inti quadun imo sina hinauart, thi her fullenti uuas in Hierusalem.

Matth. XVII. 4. Respondens autem Petrus dixit ad Jesum: Domine, bonum est nobis hic esse, si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliae unum.

5. Adhuc eloquente nubes lucida obumbravit eos, et ecce vox de nube, dicens: hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite.

6. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde.

7. Et accessit Jesus, et tetigit eos, dixitque eis: surgite et nolite timere.

8. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Jesum.

9. Et descendantibus illis de monte, praecepit Jesus dicens: nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat.

10. Et interrogaverunt eum discipuli, dicentes: quid ergo scribae dicunt quod Eliam oporteat primum venire?

11. At ille respondens ait eis: Elias quidem venturus est, et restituet omnia.

12. Dico autem vobis, quia Elias jam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quaecumque voluerunt, sic et Filius hominis passurus est ab eis.

13. Tunc intellexerunt discipuli, quia de Johanne Baptista dixisset.

14. Et cum venisset ad turbam,

Marc. IX. 13. vidit scribas conquirentes cum illis,

14. et confestim omnis populus videns eum stupefactus est, et expaverunt, et accurrentes salutabant eum,

15. et interrogavit eos: quid inter vos conquiritis?

Tho antuurtita Petrus inti quad demo **M. XVII. 4—14.**
Heilante: trohtin, guot ist uns hir zi uuesanne, oba thu nuili, tuomes hir driio selida, dir eina, inti Moisi eina, inti Helie eina.

3. Nohthanna imo sprechentemo leoht uolcan biscatauuta sie, inti senu tho stemma fon uolcane sus quedeni: thiz ist min sun leobar, in themo mir uuola gilicheta, imo horet.

Inti gihorente thie iungoron fielen in iro annuzi, inti foruhtun thrato.

Inti zuogieng der Heilant, inti biruorta sie, inti quad in: arstantet inti ni curet iu uorahnten.

Ufhenente iro ougun, neomannan gisahun, noba then einon Heilant.

4. Inti nidar stiganten in fon themo berge, giboot der Heilant sus quedeni: neomanne ni saget ir thie gisiht, ér thanne der mannes sun fon tode arstante.

Inti fragutun inan sine iungoron, sus quedeni: uuaz sagent thie buochera thaz gilimphe Heliam zi erist queman?

Her antuurtita inti quad in: Helias giuesso quimit, inti arsezit alliu.

5. Quidu in, thaz Helias iu quam, inti ninenatun inan, ouh tatun in imo so uuaz so sie uuoltun, so der mannes sun druocanti ist fon in.

Tho uorstuontun thie iungoron, thaz her uon lohanne themo touffare quad.

6. Tho her quam zi deru menigi, gisah her thie buochera suoehente mit **Mc. IX. 13—14.**
in,

Inti sliumo al thaz folc gisehanti inan arquam, arforuhtun inti zuo loufante heilizitun inan.

Tho frageta her sie, uuaz untar iu ahtot ir?

Cap. XCII. Herodis insidiae. Lunatici curatio.

Luc. XIII. 31. In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum dicentes illi: exi et vade hinc, quia Herodes vult te occidere.

32. Et ait illis: ite et dicite vulpi illi: ecce ejicio daemonia et sanitates perficio hodie et cras, et tertia consummor;

33. verumtamen oportet me hodie et cras et sequenti ambulare, quia non capit prophetam perire extra Hierusalem.

Luc. IX. 37. Factum autem est in sequenti die,

Matth. XVII. 14. accessit ad eum homo, genibus provolutus,

Luc. IX. 38. et exclamavit dicens:

1. In themo selben tage zuogiengun **L. XIII. 31—33.**
sume thero Phariseorum quedeni imo: gang uz inti far hina, uuanta Herodes uuill thih arslahan.

Tho quad her in: geet inti quedet thero fohun: senu, uzuuirphu diuuala inti heili thuruhfremiu hiutu inti morgane, inti themo dritten gienton;

thoh uuiduru gilimfit mih hiutu inti morgane inti themo folgenten gangen, uuanta ni bifahit uuizagon uoruuerda uzan Hierusalem.

2. Giuuortan uuas tho in themo afteren **L. IX. 37.**
tage,

gieng zi imo man nidar giuualzten **M. XVII. 14.**
cneuon,

inti riof quedeni: **L. IX. 38.**

- M. XVII. *Matth. XVII. 14.* Domine, miserere filio
14. meo,
L. IX. 38. *Luc. IX. 38.* quia unicus est mihi,
M. XVII. 14. *Matth. XVII. 14.* et lunaticus est,
Mc. IX. *Marc. IX. 17.* et spiritus apprehendit
17. eum et allidit, et spumat, et stridet denti-
bus et arescit,
Mc. XVII. *Matth. XVII. 14.* et male patitur, nam
14. saepe cadit in ignem, et crebro in aquam,
L. IX. *Luc. IX. 39.* et subito clamat et dissipat
39-40. eum, et vix discedit dilanians eum.
40. Et rogavi discipulos tuos, ut ejice-
rent illum,
M. XVII. *Matth. XVII. 15.* et non potuerunt cu-
15. rare eum.
L. IX. *Luc. IX. 41.* Respondens autem Jesus ait:
41. generatio infidelis et perversa, usque quo
ero apud vos et patiar vos?
Mc. IX. 18. *Marc. IX. 18.* Afferte illum ad me.
L. IX. 42. *Luc. IX. 42.* Et cum accederet,
Mc. IX. *Marc. IX. 19.* et vidisset eum, statim
19-20. spiritus conturbavit puerum, et elisus in
terram volutabatur spumans.
20. Et interrogavit patrem ejus: quan-
tum temporis est, ex quo ei hoc accidit?
at ille ait: ab infantia.
21. Sed siquid potes, adjuva nos, miser-
tus nostri.
22. Jesus autem ait illi: si potes crede-
re, omniaabilia sunt credenti.
23. Et exclamans pater pueri cum la-
crymis aiebat: credo domine! adjuva in-
credulitatem meam.
24. Et cum videret Jesus concurrentem
turbam, comminatus est spiritui immundo,
dicens illi: surde et mute spiritus! ego
praecipio tibi, exi ab eo, et amplius ne in-
troeas in eum!
25. Et exclamans et discerpens eum
exiit ab eo, et factus est sicut mortuus,
ita ut multi dicerent: quia mortuus est.
26. Jesus autem tenens manum ejus,
elevavit eum, et surrexit.
M. XVII. *Matth. XVII. 17.* Et curatus est puer ex
17. illa hora.
L. IX. 43. *Luc. IX. 43.* Et reddidit illum patri
ejus.
M. XVII. *Matth. XVII. 18.* Tunc accesserunt di-
18-20. scipuli ad Jesum secreto, et dixerunt: qua-
re nos non potuimus ejicere illum?
19. Dixit illis Jesus: propter incredu-
litatem vestram, amen quippe dico vobis:
si habueritis fidem, sicut granum sinapis,
dicetis monti huic: transi hinc! et tran-
sibit, et nihil impossibile erit vobis.
20. Hoc autem genus (daemoniorum)
non ejicitur nisi per orationem et jejunium.

trohtin, milti minemo sune,

uanta einago ist mir,
inti manodseoh ist,
inti(uoruuegit)geist fahit inan inti enu-
sit; inti scumit, inti gisgrimmot zenin, inti
dorret,
inti ubil druuet, mittiu her ofto fellit in
fiur, inti ofto in uuazzar,
inti sliumo ruofit inti zibrichit inan, inti
cumo aruuzit slizanti inan.
Inti bat thine iungoron, thaz sie uz uur-
fin inan,
inti nimohtun giheilen inan.

3. Tho antuurtita ther Heilant inti quad:
vuuolaga ungitriuii cumni inti abuh, inzia
uuara bin ih mit iu inti tholen iuuuh?

Bringent inan zi mir.

4. Mittiu zuo gieng,
inti inan gisah, sliumo der geist gitruob-
ta then kneht, inti gicunsit in erda uualzota
scument.

Inti fragetasinan fater: vvuomichil stun-
ta ist fon thiu imo thaz giburita? her quad
tho: fon eindheiti.

Oba thu uuaz mugis, hilf uns, miltenti
unser.

5. Tho quad imo der Heilant: oba thu maht
gilouben, alliu sint odiu themo giloubenten.

Inti arruofenti thes cnehtes fater mit za-
harin quad: giloubu trohtin! hilf minero
ungiloubfulli.

6. Inti mittiu der Heilant gisah zuolouf-
fente thiemengi, threuuita themo unsubre-
mo geiste quedenti imo: thu toubo inti
stummo geist! ih gibuutu thir, ufgang fon
imo, inti elichor ni ingang in inan!

Her tho ruofenti inti slizanti inan uzgieng
fon imo, inti uuard samo so toter, so so ma-
nege quadun: toot ist her.

7. Ther Heilant habenti sina hant huob
inan uf, inti arstuont.

Inti giheilil uuard ther cneht fon theru
ziti.

Inti argab inan sinemo fater.

8. Tho giengun thie iungoron zi imo Hei-
lante tougolo, inti quadun: bihiu uuir ni moh-
tumes inan uzuuerfan?

Tho quad in ther Heilant: thuruh iuaa-
ran ungilouben, uuar quidu ih iu, oba ir ha-
bet gilouben so so seneses corn, inti quedet
thesemo berge: uar hina, inti her uerit, inti
neuuiht unodes ist iu.

Thiz cumni diuulo ni uuirdit aruor-
fan noba thuruh gibet inti fastun.

Cap. XCIII. Christi mors praedicitur. Stater in ore piscis inventus.

Matth. XVII. 21. Conversantibus autem eis in Galilaea, dixit illis Jesus: filius hominis tradendus est in manus hominum;

22. et occident eum, et tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer.

23. Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, et dixerunt: magister vester non solvit didrachma.

24. Ait: etiam. Et cum intrasset in domum, praevenit eum Jesus dicens: quid tibi videtur, Simon? Reges terrae a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis suis an ab alienis?

25. Et ille dixit: ab alienis. Dixit illi Jesus: ergo liberi sunt filii.

26. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum, et eum piscem, qui primus adscenderit, tolle, et aperto ore ejus invenies staterem; illum sumens da eis pro me et te.

1. In tho uonanten in Galileu quad in ther Heilant: mannes sun ist zi sel-^{M. XVII. 21—26.} lenne in hant manno;

Inti sie slahent inan, inti dritten tage arstentit. Inti gitruobte nuarun thrato sie.

2. Inti mittis sie quamun Capharnaum zuo giengun thie dar zins-scaz intfiengun zi Petre, inti quadun: iuuuer meistar ni losit zins-scaz.

Quad: zi speru. Inti tho her ingieng in thaz hus, foraquam inan der Heilant quedi: uuaz ist dir gisehan, Simon? erdcuniga fon uuen intfahent thribuz odo zins, fon iro sunin odo fon fremiden?

3. Her quad tho: fon fremiden: Tho quad imo der Heilant: thanne sint thiu kind friiu.

Zi thiu thaz uuir sie ni bisuuichemes, uar zi themo seuue, inti uuirf thinan angul, inti then fig, thie thar erist uf quimit, nim, inti glosnotomo sinemo munde fintis scaz; then thanne nemmenti gib in furi mih inti thih.

Cap. XCIV. Quis discipulorum major? Humilitas. Scandalum.

Marc. IX. 32. In illa hora cum domi esset, interrogabat eos: quid in via tractabatis?

33. At illi tacebant, siquidem inter se in via disputauerant, quis eorum major esset.

Matth. XVIII. 1. Tunc accesserunt discipuli ad eum dicentes: quis putas major est in regno caelorum?

2. Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum;

3. et dixit: amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum.

4. Quicumque humiliaverit se sicut parvulus iste; hic est major in regno caelorum.

Marc. IX. 34. Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus et minister,

Matth. XVIII. 5. et qui susceperit unum parvulum in nomine meo, me suscipit.

6. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris.

1. In thero ziti, mittiu her in hus uuas, ^{M. XI. 32—33.} frageta sie: uuaz ir in uege trahtotut?

Sie tho suuigetun; sie giuueso untar in in uege ahtotun, uuelih uuari iro mero.

2. Tho giengun thie iungoron zi imo quedi: uuer ist mero in himilo riche? ^{M. XVIII. 1—4.}

Inti gihalota der Heilant luzil kind, saza iz untar sie mitte,

inti quad: unar quidu ih iu, nibi ir uuerdet giuuentite inti gifremite so so theser luzilo, ni geet ir in himilo richi.

3. So uuer sih giotmuotigot so so theser luzilo, ther ist mero in himilo riche.

Oba uuer nulli furista uuesan, ther ist allero iungisto inti ambaht. ^{M. IX. 34.}

4. Inti ther dar intfahit einan luzilan in minemo namen, mih intfahit. ^{M. XVIII. 5—6.}

Ther dar bisuuchit einan fon thesen luzilon, the thar in mih giloubent, biderbi ist imo, daz ana sihangen quirn-stein in sinan hals, inti si uorsenchit in tiufi seuues.

Cap. XCV. Continuatür doctrina de scandalo.

Luc. IX. 49. Respondens autem Johannes dixit: magister, vidimus quendam in nomine tuo ejicientem daemonia, et prohibuimus eum, qui non sequitur nos.

1. Tho antuurtita Iohannes inti quad: ^{L. IX. 49.} meistar, gisahuumes sihuuenan in thine-mo namen uzuuerfenten diuuala, inti uuir uueritumes inan, ther dar ni uolget uns.

Mc. IX. 38—39. *Marc. IX. 38.* Jesus autem ait: nolite prohibere eum, nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me.

39. Qui enim non est adversus vos, pro vobis est.

M. XVIII. 7—9. *Matth. XVIII. 7.* Vae mundo a scandalis, necesse est enim, ut veniant scandala, verumtamen vae homini, per quem scandalum venit.

8. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscide eum, et projice abs te; bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem aeternum.

9. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te; bonum tibi est luscum in vita regnare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis,

Mc. IX. 47—48. *Marc. IX. 47.* ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguatur;

48. omnis enim igne salietur, et omnis victima sale salietur.

2. Tho quad der Heilant: ni curet bliuere imo, nioman ist ther thar tuo megin in minemo namen, inti mugisliumo ubilo sprechan fon mir.

Ther dar nist uuidar iu, furi iuvih ist.

3. Uuémittilgarte fon asuuichia! Notdurft ist, thaz quemen asuuicha, thoch uuidoro uué manne, thuruh then quimit asuuih.

4. Oba thin hant odo thin fuoz bisuuiche thih, abasnit inan, inti aruuirf fon thir; guot ist thir zi libe ingangan uuanahailan odo halzan, thanne zuua henti odo zuuene fuoz habenten gisentit uuerde in éuvin fiur.

5. Inti oba thin ouga thih bisuuiche, uzlosi iz, inti aruuirf fon thir, guot ist thir einougen in libe richison, thanna zuuei ougun habenten gisentit uuerdan in helli fiur,

thar iro uuurm ni stirbit inti fiur ni ni arlisgit;

allero giuuelih mit fiure uuirdit gisalzan, inti iógilih bluostar salze uuirdit gisalzan.

Cap. XCVI. Ovis et drachmae perditae parabolae.

M. XVIII. 10—11. *Matth. XVIII. 10.* Videte ne contemnatis unum ex his pusillis; dico enim vobis quia angeli eorum in caelis semper vident faciem patris mei, qui in caelis est.

11. Venit enim filius hominis salvare quod perierat.

L. XV. 3. *Luc. XV. 3.* Et ait ad illos parabolam istam dicens:

M. XVIII. 12. *Matth. XVIII. 12.* Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum oves, et erraverit una ex eis, nonne relinquit nonaginta novem in montibus

L. XV. 4. *Luc. XV. 4.* vel in deserto,

M. XVIII. 12—13. *Matth. XVIII. 12.* et vadet quaerere eam, quae erravit?

13. et si contigerit, ut inveniat eam,

L. XV. 5—6. *Luc. XV. 5.* imponit in humeros suos gaudens,

6. et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis: congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quae perierat.

M. XVIII. 13. *Matth. XVIII. 13.* Amen dico vobis, quia gaudebit super eam magis quam super nonaginta novem, quae non erraverunt.

L. XV. 7. *Luc. XV. 7.* et non indigent poenitentia.

M. XVIII. 14. *Matth. XVIII. 14.* Sic non est voluntas ante patrem vestrum qui in coelis est, ut pereat unus de pusillis istis.

L. XV. 8—10. *Luc. XV. 8.* Aut quae mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et evertit domum, et quaerit diligenter donec inveniat.

1. Gischet, thaz ir ni uornidaret elnan fon thesen luzilon, ih quidu iu, thaz iro engila in himilon simbulun giscent annuzi mines fater, thes dar in himile ist.

Quam ther mannes sun heilan thaz dar fornuard.

2. Inti quad her tho zi in thesa ratissa quedenti:

Uuaz ist iu gischan? oba uuemo uuerdent cehenzog scafo, inti uorirrot ein fon in, eno ia uorlazit niun inti niunzog in bergon

odo in uuostinna,

inti ferit thaz suoehen, thaz dar giirrota?

Inti oba iz giburit, thaz her iz fintit, arheuit iz in sina scultra giuehenti,

inti thanne quementi zi sinemo huse gihalot sine friunta inti nahiston, quedenti in: giuehet mit mir, uanta ih fant min scaf thaz dar uoruuard.

3. Uuar quidu ih iu, uanta her giuihit ubar thaz mer, thanna ubar niun inti niunzog, thiu thar ni giirrotun, inti ni bithurfun riuua.

4. So nist uuillo fora iuuaramo fater, ther thar in himile ist, thaz uornuerde ein fon thesen luzilon.

5. Odo uuelih uuib habet zehen dragmas, oba siu uorlusit eina dragma, eno ia inbrennit lihtfaz, inti aruuoht thaz hus, inti suoehit ageleizo, unzin sie fintit.

9. Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas dicens: congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.

10. Ita dico vobis, gaudium erit in caelo coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente,

Luc. XV. 7. quam super nonaginta novem justis, qui non indigent poenitentia.

Cap. XCVII. Parabola de filio prodigo.

Luc. XV. 11. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios.

12. Et dixit adolescentior ex illis patri: pater, da mihi portionem substantiae quae me contingit. Et divisit illis substantiam.

13. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose.

14. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse coepit egere.

15. Et abiit, et adhaesit uni civium regionis illius; et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.

16. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, et nemo illi dabat.

17. In se autem reversus, dixit: quanti mercenarii patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor!

18. Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei: pater! peccavi in caelum, et coram te,

19. et jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis.

20. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et occurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est eum.

21. Dixitque ei filius: pater! peccavi in caelum, et coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus.

22. Dixit autem pater ad servos suos: cito proferte stolam primam, et induite illum, et date annulum in manum ejus, et calceamenta in pedes ejus,

23. et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus et epulemur;

24. quia hic filius meus mortuus erat et revixit, perierat et inventus est. Et coeperunt epulari.

25. Erat autem filius ejus senior in agro, et cum veniret et appropinquaret domui, audit symphoniam et chorum;

Inti mittiu siu thanne fintit, gihalot fri-
untinna inti nahiston quedeni: giuehet mit
mir, uanta ih fant thie dragmam, thie ih
forlós.

6. So quidu ih iu, giueho ist in himile fo-
ra gotes engilon ubar einan suntigan riuua
tuontan,

thanne ubar niuni inti niunzug rehte,
thie ni bithurfun riuua.

1. Quad tho: sum man habeta zuuene
suní.

Quad tho der iungoro fon then themo
fater: fater, gib mir teil thero éhti thiu mir
gibure. Her tho teilta thia éht.

Nalles after manegen tagon, gisamono-
ten allen, ther iungoro sun elilentes fuor in
uerra lantscaf, inti thar ziuuarf sina éht le-
bento uirnlustigo.

2. Inti after thiu her iz al forlós, unard
hungar strengi in thero lantscefi, her bigon-
da tho armen.

Inti gieng, inti zuo clebeta einemo the-
ro burgliuto thero lantscefi; inti santa inan
in sin thorf, thaz her fuotriti suuin.

Inti girdinota gifullen sina uuamba fon
siliquis, theo thiu suuin azzun, inti nioman
imo ni gab.

3. Her tho in sih giuuerban, quad: vuuo
manege asnera mines fater ginuht habent
broles, ih foruuirdu hier hungere!

Arstantu, inti faru zi minemo fater, inti
quidu imo: fater! ih suntota in himil, inti
fora thir,

Inti ni bin iu uuirdig ginennit uuesan
thin sun, tuo mih so einan fon thinen as-
nerin.

4. Inti arstantanti quam zi sinemo fater.
Mittiu thanne noh ferro uuas, gisah inan sin
fater, inti miltida giruorit unard, inti inge-
gin louffenti fiel ubar sinan hals, inti
custa inan.

Tho quad imo der sun: fater! ih suntota
in himil, inti fora thir, iu ni bin uuirdig gi-
nennit uuesan thin sun.

5. Tho quad ther fater zi sinen scalcon:
sliumo bringet thaz erira giuuaati, inti giuua-
tet inan, inti gebet fingirin in sina hant,
inti giscuohiu in fuozi,

inti leitet gifuotrit calb, inti arslahet,
inti ezzemes inti goumumes;

uanta theser min sun tót uuas inti ar-
queketa, foruuard inti funtan unard. Bigon-
dun tho goumon.

6. Uuas sin sun altero in achre, inti mit-
tiu tho quam inti nalichota themo huse, gi-
horta gistimmi sang inti chor.

L. XV. 26. et vocavit unum de servis, et in-
26—32. terrogavit quid haec essent.

27. Isque dixit illi: frater tuus venit,
et occidit pater tuus vitulum saginatum,
quia salvum illum recepit.

28. Indignatus est autem, et nolebat in-
troire. Pater ergo illius egressus, coepit
rogare illum.

29. At ille respondens dixit patri suo:
ecce tot annis servio tibi, et nunquam man-
datum tuum praeterivi, et nunquam dedi-
stis mihi hoedum, ut cum amicis meis epu-
larer,

30. sed postquam filius tuus hic, qui
devoravit substantiam suam cum meretri-
cibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.

31. At ipse dixit illi: fili tu semper
mecum es, et omnia mea tua sunt;

32. epulari autem et gaudere oportebat,
quia frater tuus hic mortuus erat et
revixit, perierat et inventus est.

**Cap. XCVIII. Fraternal correctio. Ligatio et solutio in terra.
Injuriae condonatio.**

L. XVII. 3. Attendite vobis! Si pecca-
3. verit in te frater tuus,

M. XVIII. 15—16. Matth. XVIII. 15. vade et corripe eum
inter te et ipsum solum;

16. si te audierit,

L. XVII. 3. Luc. XVII. 3. et poenitentiam egerit,
dimitte illi,

M. XVIII. 15—22. Matth. XVIII. 15. et lucratus eris fra-
trem tuum.

16. Si autem te non audierit, adhibe te-
cum adhuc unum vel duos, ut in ore duo-
rum testium vel trium stet omne verbum.

17. Quod si non audierit eos, dic ec-
clesiae, si autem ecclesiam non audierit,
sit tibi sicut ethnicus et publicanus.

18. Amen dico vobis, quaecumque alli-
gaveritis super terram, erunt ligata et in cae-
lo, et quaecumque solveritis super terram
erunt soluta et in caelo.

19. Iterum dico vobis, quia si duo ex
vobis consenserint super terram, de omni
re quaecumque petierint, fiet illis a patre
meo, qui in caelis est.

20. Ubi enim sunt duo vel tres con-
gregati in nomine meo, ibi sum in medio
eorum.

21. Tunc accedens Petrus ad eum di-
xit: domine quoties peccabit in me frater
meus, et dimittam ei? usque septies?

22. Dicit illi Jesus: non dico tibi usque
septies, sed usque septuagies septies.

Inti gruoza einan fon then scalcon, inti
frageta unaz thiu uuarin.

Ther tho quad imo: thin bruoder quam,
inti arsluog thin fater gifuotrit calb, bithiu
inan heilan intfieng.

Unuuerdota her thaz, inti ni uuolta in-
gangan. Sin fater uzgamenti, bigonda tho
fragen inan.

7. Her tho antuurtenti quad sinemo fa-
ter: senu so manigiu iar theonon thir, inti
neo in altre thin bibot ni ubargieng: inti
neo in altre ni gabi mir zikin, thaz ih mi-
nen friuntan gounti,

ouh after thiu theser thin sun, ther dar
fraz alla sina heht mit huoron quam, ar-
sluogi imo gifuotrit calb.

8. Her tho quad imo: kind, thu bis sim-
blun mit mir, inti alliu miniu thiniu sint;
goumon inti gifehan thir gilampf, uuan-
ta theser thin bruoder tot uuas, inti arque-
keta, foruuard, inti funtan uuard.

1. Seounot iüuer! Oba sunt in thir
thin bruoder,

far thanne inti increbo inan untar thir
inti inan einon;

oba her thir hore,
inti riuaa tuo, forláz imo,

inti gistrilunis thinan bruoder.

2. Oba her thir ni hore, giholo mit thir
noh thanne einan odo zuuene, thaz in mu-
de zuueiero urcundono odo thriio giste io-
gilih uuort.

Oba her sie ni hore, quid thero ama-
nungu; oba her theru samanungu ni hore,
si thir thanne so heithin inti firnsol.

3. Unar quidu ih iú, so uuelichu so ir gi-
bintet obar erdu, uuerdent gibuntanu in hi-
mile, inti so uuelichu so ir arloset obar er-
du, uuerdent arlostu in himile.

Abur quidu ih iu, uuanta oba zuuene
fon iú gizuftigont sih obar erdu, fon iogili-
cheru rachu so uuelichu so sie pittent, uue-
sent in fon minemo fater, ther thar in hi-
mile ist.

Thar dar sint zuuene odo thri gisamo-
nate in minemo namen, thar bin ih in mit-
ten iro.

4. Tho gieng Petrus zi imo inti quad:
trohtin, so ofto gisuntot in mir min bruoder,
inti ih thanne forlazu imo? unzan sibun
stunt?

Tho quad imo ther Heilant: ni quidu
ih thir unzan sibun stunt, ouh unzin sibun-
zug stuntan sibun uuarb.

Cap. XCIX. Parabola de rege cum servis rationem ineunte.

Matth. XVIII. 23. Ideo assimilatum est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis.

24. Et cum coepisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

25. Cum autem non haberet unde redderet, jussit eum dominus venundari, et uxorem ejus, et filios, et omnia quae habebat, et reddi.

26. Procidens autem servus ille, orabat eum dicens: patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.

27. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei.

28. Egressus autem servus ille invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios; et tenens suffocabat eum, dicens: redde quod debes.

29. Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens: patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.

30. Ille autem noluit, sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

31. Videntes autem conservi ejus quae fiebant, contristati sunt valde, et venerunt, et narraverunt domino suo omnia, quae facta fuerant.

32. Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi: serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me:

33. nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum?

34. Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum.

35. Sic et Pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

1. Bi diu gibilidot ist himilo richi man-
ne cuninge, ther dar uolta reda sezzan
mit sinen scalcon. M. XVIII.
23—25.

Inti mittiu her bigonda reda sezzan,
braht uuard imo ein, ther scolta zehen thu-
sunta talentono.

2. Mittiu her ni habeta uanan gulti, gi-
bót inan ther herro zi uorconfanne, inti si-
na quenun, inti kind, inti elliu thiu her ha-
beta, inti uorgeltan.

Nidar tho uallenti ther scale, bat inan
quedenti: gidult habe in mir, inti ih uorgil-
tu alliu thir.

Miltanti ther herro thes scales uor-
liez inan, inti thia sculd forliez imo.

3. Uzgamenti tho ther scale fant einan
sinan ebanscale, ther scolta imo zehenzug
pfendingo, inti gifahenti thamsta inan, sus
quedenti: forgilt thaz thu scalt.

Nidar tho fallanti sin ebanscale, bat
inan sus quedenti: gidult habe in mir, inti
ih uorgiltu alliu thir.

Her tho ni uolta, ouh gieng, inti san-
ta inan in karkeri, unz uorgulti thia sculd.

4. Tho gischente sine ebanscalca thiu dar
uuarun, gitruobte uurdun thrato, inti qua-
mun, inti sagetan iro herren alliu, thiu gi-
tanlu uuarun.

Tho gihalota inan sin herro, inti quad
imo: abuh scale, alla sculd uorliez thir,
uanta thu mih bati:

ni gilamf thir zi miltenne thines eben-
scales, so so ih thir milti uuas?

5. Tho arbolgan uuard sin herro, salta
inan uuizzinarin, unzan uorgulti alla thia
sculd.

Inti so min fater himilisg tuot iu, oba
ni uorlazzit einero giuuelih sinemo bruoder
fon iuwaren herzon.

Cap. C. De matrimonio. De eunuchis propter regnum caelorum.

Matth. XIX. 1. Et factum est cum consumasset Jesus sermones istos, migravit a Galilaea, et venit in fines Judaeae trans Jordanem,

2. et secutae sunt eum turbae multae, et curavit eos ibi.

3. Et accesserunt ad eum Pharisei temptantes eum, et dicentes: si licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa?

4. Qui respondens ait eis: non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos, et dixit:

5. propter hoc dimittet homo patrem

1. Inti uuard tho gitaan, mittiu gien-
tota ther Heilant thisu uort, fuor fon Ga-
lilea, inti quam in thiu enti Iudaeae ubar
Iordanen, M. XIX.
1—12.

Inti folgetun inan manege menigi, inti
heilta sie thar.

2. Inti zuogiengun tho zi imo thie Phari-
sei costente inan, inti quadun: ist arlouhit
manne zi uorlazzanna sina quenun fon sih-
uuelicheru sachu?

3. Her tho antuurtita intiquad in: nila-
sut ir, thaz thie dar teta man fon ana-
ginne, gomman inti uuib tetta sie, inti
quad:

thuruh thaz uorlazzit man fater inti

M. XIX. et matrem, et adhaerebit uxori suae, et
3-12. erunt duo in carne una.

6. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.

7. Dicunt illi: quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii et dimittere?

8. Ait illis: quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras,

ab initio autem non fuit sic.

9. Ego dico: quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur, et qui dimissam duxerit, moechatur.

10. Dicunt ei discipuli ejus: si ita est causa hominis cum muliere, non expedit nubere.

11. Qui dixit: non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est,

12. sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus, et sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum caelorum. Qui potest capere, capiat.

Cap. CI. Jesus complectitur parvulos, recipit publicanos et peccatores.

M. XIX. 13-15. *Matth. XIX. 13.* Tunc oblatis sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret et oraret; discipuli autem increpabant eos.

14. Jesus autem ait illis: sinite parvulos, et nolite eos prohibere ad me venire, talium est enim regnum coelorum.

15. Et cum imposuisset eis manus, abiit inde.

L. XV. 1-2. *Luc. XV. 1.* Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores multi, ut audirent illum.

2. Et murmurabant Pharisei et scribae dicentes: quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis.

J. VII. 1. *Joh. VII. 1.* Post haec autem ambulabat Jesus in Galilaeam, non enim volebat in Judaeam ambulare; quia quaerebant eum Judaei interficere.

Cap. CII. Poenitentia agenda. Parabola ficus infructuosae.

L. XIII. 1-9. *Luc. XIII. 1.* Aderant quidam ipso in tempore, nunciantes illi de Galilaeis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum.

2. Et respondens dixit illis: putatis quod hi Galilaei prae omnibus Galilaeis peccatores fuerint, quia talia passi sunt?

3. Non, dico vobis; sed nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

4. Sicut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloe, et occidit eos: pu-

muoter, inti zuoclebet sinero quenun, inti sint zuuei in einemo fleisge.

In giuesso ni sint zuuei, ouh ein fleisg. Thaz got zisamane gispian, man ni zisceide.

4. Tho quadun sie imo: nuaz Moyses gibot zigebrane buoh artribannes inti zi forlazzanne?

Tho quad her in: nuanta Moyses ziherti iuuares herzen forliez iu forlazzan iuuaara quenun,

fon anaginne ni uuas so.

5. Ih quidu: bi diu so uuelih uorlazzitsinaquenun, noba thuruh huor, inti andera leitit, huorot, inti ther thia forlazzanun gihalet, huorot.

Tho quadun imo sine lungoron: oba so ist mannes sacha mit uube, thanne nist biderbi zi gihiuenne.

6. Her quad tho: nalles allen gi fahent thiz uuert, ouh then gige ban ist.

Sint aruiarte thie dar fon iro muoter reue so giborane sint, inti sint aruiarte thie thar gitane sint fon mannon, inti sind aruiarte thie sih selbon aruiartun thuruh himilo richi. Ther mugi bifahan, bifahe.

1. Tho brahtun imo luzile, thaz her sino henti in sie sazti inti bettoti; sine iungoron increbotun sie.

Ther Heilant quad tho in: lazzet thie luzilon, inti ni curet sie uueren zi mir cuman, sulichero ist himilo richi.

Inti mittiu ana sazta in sino henti, gieng thana.

2. Vuarun tho nahenti sih imo firnfolle man inti suntige manege, thaz sie inan gihortin.

Inti murmorotun thie Pharisei inti thie scribera sus quedeni: theser intfabit suntige, inti izzit mit in.

After thiu gieng ther Heilant in Galileam, ni uolta her in Iudeam gangan, bidu souhtun inan Iudei zi arslahanna.

1. Uuarun thar sume az in theru ziti, sagetun imo fon Galileis, thero bluot Pilatus misgita mit iro bluoston.

Tho anturtita inti quad: uuanet ir thaz these Galilei fora allen Galileis suntige uuarin, nuanta sie sulichu thruotun?

Ni quidu ih iu thaz; ouh oba ir riuaa ni habet, alle samant foruerdet.

Sama so thie ahtozeheni, ubar thie gi-fiel tura in Siloa, inti arsluog sie: uuanet

tatis, quia et ipsi debitores fuerint praeter omnes homines habitantes in Jerusalem?

5. Non, dico vobis: sed si poenitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.

6. Dicebat autem hanc similitudinem: arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quaerens fructum in illa, et non invenit.

7. Dixit autem ad cultorem vineae: ecce anni tres sunt, ex quo venio quaerens fructum in ficulnea hac, et non invenio; succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?

8. At ille respondens, dixit illi: domine, dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora,

9. et siquidem fecerit fructum: sin autem in futurum succides eam.

ir, thaz thie sculdige unarin ubar alle man artonte in Hierusalem? L. XIII.
4—9.

Ni quidu ih iu so, ouh oba ir riuaa ni tuot, alle selpsama foruuerdet.

2. Tho quad her thesaratissa: phigboum habeta sum giflanzotan in sinemo uuingarten, inti quam suoehen uuahsamon in themo boume, inti ni fant.

Tho quad her zi themo bigangere thes uuingarten: senu nú sint thriu iar, fon thiu ih quemente suoehen uuahsmon in thesemo phigboume, inti ni fintu; hou inan thana, ziu habet her thie erda in gimeitun?

Her tho antuurtenti quad imo: herro, forlaz in thiz eina iar, unzin ih inan umbi grabu, inti mist zuo gituon,

oba her thanne uuahsmon tuo; anderes in zuouuarti hau in thana.

Cap. CIII. Mulier sabbato curata.

Luc. XIII. 10. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis.

11. Et ecce mulier, quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.

12. Quam cum vidisset Jesus, vocavit eam ad se et ait illi: mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

13. Et imposuit illi manus, et confestim erecta est, et glorificabat Deum.

15. Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Jesus, dicebat turbae: sex dies sunt, in quibus oportet operari, in his ergo venite, et curamini, et non in die sabbati.

15. Respondit autem dominus et dixit: hypocritae, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a praesepio, et ducit adquare?

16. Hanc autem filiam Abrahae, quam alligavit satanas ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati?

17. Et cum haec diceret, erubescabant omnes adversarii ejus, et omnis populus gaudebat in universis, quae gloriose fiebant ab eo.

1. Uuas lerenti in thinge iro sambaztagon. L. XIII.
10—17.

Senu tho uuib, thiu habeta geist unmahti ahtozehen iar, inti uuas nidar gineigit, noh zi thuruhslahti ni mohta úf scouuon.

2. Thie mittiu gisah ther Heilant, giha-lota sia zi imo, inti quad iru: uuib, forlazan bis fon thineru unmahti.

Inti anasazta iru hant, inti sliumo uuard árrihtit, inti tiurisota got.

3. Antuurtita tho heristo thes thinges, un-uirdanti, thaz in sambuztag ther Heilant heilta, quad theru menigi: sehs taga slnt, in then gilimphit zi uuirkenne, in then cumet ir inti uuerdet giheilít, nalles in sambuztag.

4. Tho antuurtita ther Heilant inti quad: lichezera, einero giuuelih iunar in sambuztag ni losit sinan ohson odo esil fon crippu, inti leitit inan zi trenku?

5. Thesa tohter Abrahames, thie thar gibant satanas senu ahtozehen iar, ni gilamf sia zi losenne fon thesemo gebente in sambuztag?

Tho her thisiu quad, scamatun sih alle sine genginsachon, inti al thaz folc gifáh in then, thiu dar tiurlichu unarun fon imo.

Cap. CIV. Christus in festo Scenopegiae docens.

Joh. VII. 2. Erat autem in proximo dies festus Judaeorum Scenopegia.

3. Diverunt autem ad eum fratres ejus: transi hinc et vade in Judaeam, ut et discipuli videant opera tua quae facis;

4. nemo quippe in occulto quid facit, et quaerit ipse in palam esse; si haec facis, manifesta te ipsum mundo.

1. Uuas uuarlichu in nahi itmali tag iudeno scatoselidono. J. VII.
2—29.

Tho quadon zi imo sine bruoder: far hina inti far in iudeno lant, thaz thine iuugeron gisehen thinu uuerd, thiu thu tuost;

nioman giuulisso in taugle uuaz tuot, inti suoehit her in offane uuesan; oba thu thiz tuost, offono thih selbon mittilegarte.

J. VII.
5-25. 5. Neque enim fratres ejus credebant in eum.

6. Dicit ergo eis Jesus: tempus meum nondum advenit; tempus autem vestrum semper est paratum.

7. Non potest mundus odisse vos; me autem odit; quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt.

8. Vos adscendite ad diem festum hunc, ego non adscendo ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est.

9. Haec cum dixisset, ipse mansit in Galilaea.

10. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto.

11. Judaei ergo quaerebant eum in die festo et dicebant: ubi est ille?

12. Et murmur multus erat de eo in turba; quidam enim dicebant: quia bonus est! alii autem dicebant: non, sed seducit turbas.

13. Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Judaeorum.

14. Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus in templum, et docebat.

15. Et mirabantur Judaei, dicentes: quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?

16. Respondit eis Jesus, et dixit: mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me.

17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego a meipso loquar.

18. Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quaerit, qui autem quaerit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, et injustitia in illo non est.

19. Nonne Moyses dedit vobis legem, et nemo ex vobis facit legem?

20. Quid me quaeritis interficere? Respondit turba, et dixit: daemonium habes: quis te quaerit interficere?

21. Respondit Jesus, et dixit eis: unum opus feci, et omnes miramini.

22. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex Moyse est, sed ex patribus, et in sabbato circumciditis hominem.

23. Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato?

24. Nolite judicare adversus faciem, sed justum judicium judicate.

25. Dicebant ergo quidam ex Hierosoly-

Noh sine bruoder giloubton in inan.

2. Tho quad in der Heilant: min zít ni quam noh nu; iuuar zít simblon ist garo.

Nimag ther mittiligart hazzon iuuuch, mih hazzot, bi thiu uuande ih giuuižnessi sagen uona imo, bi thiu uuanta sinu uuer ubilu sint.

Ir erstigent zi desemo itmalen dage, ih nerstigu ze desemo itmalen dage, bi thiu uuante min zít nist noh nu erfullit.

3. Mit thiu er thisu quad, er uuonada in Galileu.

Thoth erstigun sine bruoder, tho ersteig her úf zi themo itmalen dage, nalles ofphano, ouh so se her touglo.

Iudei uuárlichu suohton inan in itmallichemo tage inti quadun: uuar ist er?

Inti manag murmurunga fona imo uuas in thero menigi; sume quadun: guot ist er, andre quadun: nein, ouh forleitit menigi.

Nioman thoh uuidoero offono sprah fon imo, thuruh thero ludeno forahtha.

4. Iu tho themo itmalen tage halpscrita-nemo arsteig ther Heilant in tempal, inti leerta.

Inti uuntraton thie Iudei sus quedeni: uuo theser buohstaba uueiz, mittiu er sie ni lerneta?

5. Tho antlingita in ther Heilant inti quad: min lera nist min, ouh thes ther mih santa.

Oba uuer uuili sinan uuillon tuon, uor-stentit uon Ieru, uedar fon gote si, odo ih fon mir selbomo spreche.

Ther fon imo selbomo sprichit, eigina tiurida suochoit, ther thar suochoit sina tiurida, ther inan santa, ther ist uuaruurti, inti unreht nist in imo.

Eno Moyses gab hiu euua, inti nioman fon iu tuot euua.

Zi hiu mih suochoit zi arslahanne? tho antelengita thiu menigi inti quad: tiuual habes, uuer suochoit thih zi arslahanne?

6. Tho antuurtita ther Heilant inti quad: ein uuere téta ih, inti alle uuntrot ir.

Thuruh tház Moyses gab íu bisnitnessi, nalles bi diu thaz sin fon Moyse sí, óh fon fatoron, inti in sambaztag bisnidet ir man.

Oba umbisnitnessi infahit man in sambaztag, thaz ni sí zilosit Moyseses euua, mih unuirdet, bi thiu uuant ih allan man heilan teta in sambaztag.

Ni curet duoman uuídar annuze, óh rehtan duom duomet.

7. Tho quadun sume fon Hierusalem: eno

mis: *nonne hic est, quem quaerunt interficere?*

26. Et ecce palam loquitur, et nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt principes, quia hic est Christus?

27. Sed hunc scimus unde sit, Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit.

28. Clamabat ergo docens in templo Jesus, et dicens: et me scitis, et unde sim scitis, et a me ipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis.

29. Ego scio eum: quia ab ipso sum, et ipse me misit.

Joh. VIII. 55. Et si dixero: quia nescio eum, ero similis vobis mendax.

Joh. VII. 30. Quaerebant ergo eum apprehendere, et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.

31. De turba autem multi crediderunt in eum, et dicebant: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet quam quae hic facit?

nist thiz thér, then ir suochet zi arsla-
hanne? *J. VII. 25—29.*

Inti her offano sprihhit, inti sic ni queden imo niouuiht. Eno ni forstuotun zi uuáre thie heroston, thaz thiz ist Christus?

Oh thesan uuizzumes uuanan her ist. Christ thanne her quimit, thanne ni uueiz nioman uuanan hér ist.

8. Reof hér lerenti in themo temple ther Heilant, inti queden ti: inti mih uuizzut ir, inti uuanan ih si, uuizzunt, inti fon mir selbomo ni quam, óh her uuár ist, ther mih santa, then ir ni uuizzunt.

Ih uueiz inan, bi thiu uuanta fón imo bín, inti her santa mih.

Inti oba ih quidu, thaz ih ni uueiz inan, *J. VIII. 55.*
thanne bín ih gilih iú luggi.

9. Tho suohtun sie inan zi gifahanne, inti *J. VII. 30—31.*
neoman ni santa in inan sina hant, bi thiu nóh thanne ni quam sin zit.

Fon theru menigi manage giloubdun in inan, inti quadun: Christ thanne hér quimit, eno tuot her thanne managerun zeichan thanne theser tuot?

Cap. CV. Parabola divitis.

Luc. XII. 13. Ait autem ei quidam de turba: magister, dic fratri meo, ut dividat mecum haereditatem.

14. At ille dixit ei: homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos?

15. Dixitque ad illos: videte, et cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his quae possidet.

16. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit.

17. Et cogitabat intra se dicens: quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos?

18. Et dixit: hoc faciam, destruam horrea mea, et majora faciam, et illuc congregabo omnia, quae nata sunt mihi, et bona mea.

19. Et dicam animae meae: anima, habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.

20. Dixit autem illi Deus: stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te, quae autem parasti, cujus erunt?

21. Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives.

1. Tho quad imo süm fon theru menigi: *L. XII. 13—21.*
meistar, quid minemo bruoder, thaz her teile mit mir erbi.

Her quat imo thó: mán, uuer mih sazta zi duomen odo teilari ubar iúuúih?

Tho quad her zi in: gisehet inti uuartét fon alleru giridu, bi thiu uuanta nist in ginuhtsami eininges líb fon then, thiu her bisizzit.

2. Tho quad her gilihnessi zi in, sus queden ti: sihuueliches mannes otages ginuhtsama frucht accar frambráhta.

Inti thahta innan imo sus queden ti: uuaz tuon, thaz ih ni haben uuara ih gisamano mine uuahsmon?

Inti quad: thaz tuon, zibrichu mina sciura, inti merun tuon, inti thara gisamnon alliu, thiu dar giboraniu sint mir, inti miniu guot.

Inti quidu mineru selu: sela, habes managi guot gisaztiu in managi iar, resti, iz inti trink, inti goumí.

3. Tho quad imo gót: tumbo, in therra naht thina sela suochent fon thir; thiu thu gigarauitas, uues sint thiu?

So ist ther, ther imo selbomo drisiuuit, inti nist in gote otág.

Cap. CVI. Divitum salus difficilis. Omnia propter Christum relinquenda.

Marc. X. 17. Et cum egressus esset in viam, procurrrens quidam genu flexo ante eum rogabat eum dicens:

1. Mittiu her uzgagenti uuás in uuek, *M. X. 17.*
furiloufanti sum giboganemo kneue furi inan, bat inan sus queden ti:

- M. XIX. 16-17. *Matth. XIX. 16.* Magister bone! quid boni faciam ut habeam vitam aeternam?
17. Qui dixit ei: quid me interrogas de bono?
- Mc. X. 18. *Marc. X. 18.* nemo est bonus nisi unus deus,
- M. XIX. 17-20. *Matth. XIX. 17.* si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata.
18. Dixit illi, quae? Jesus autem dixit: non occides; non adulteraberis; non facies furtum; non falsum testimonium dices;
19. honora patrem tuum et matrem, et diliges proximum tuum sicut te ipsum.
20. Dicit illi adolescens: omnia haec custodivi a juventute mea; quid adhuc mihi deest?
- Mc. X. 21. *Marc. X. 21.* Jesus autem intuitus eum dilexit eum, et dixit ei: unum tibi deest,
- M. XIX. 21-22. *Matth. XIX. 21.* si vis perfectus esse, vade, vende quae habes et da pauperibus, et habebis thesaurum in caelo, et veni, sequere me.
22. Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis,
- L. XVIII. 23. *Luc. XVIII. 23.* erat enim dives valde,
- M. XIX. 22. *Matth. XIX. 22.* et multas possessiones habens.
- Mc. X. 23. *Marc. X. 23.* Et circumspiciens Jesus ait discipulis suis: quam difficile qui pecunias habent, in regnum dei introibunt!
- M. XIX. 23-28. *Matth. XIX. 23.* Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum caelorum.
24. Et iterum dico vobis: facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum caelorum.
25. Auditis autem his discipuli mirabantur valde, dicentes: quis ergo poterit salvus esse?
26. Aspiciens autem Jesus dixit illis: apud homines hoc impossibile est; apud deum autem omnia possibilia sunt.
27. Tunc respondens Petrus dixit ei: Ecce! nos reliquimus omnia, et secuti sumus te; quid ergo erit nobis?
28. Jesus autem dixit illis: amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.
- Mc. X. 29. *Marc. X. 29.* Amen dico vobis:
- M. XIX. 29. *Matth. XIX. 29.* omnis qui reliquit domum, aut parentes, vel fratres, sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros
- L. XVIII. 29. *Luc. XVIII. 29.* propter regnum caelorum
- M. XIX. 29. *Matth. XIX. 29.* et nomen meum,
- Guot meistar, uuaz guotes tuon, thaz ih habe euuin lib?
- Tho quuat her imo: uuaz mih frages fon guote?
- neoman nist guot nibi ein got;
- oba thu uuolles zi libe ingangan, halt bibot.
2. Tho quad her imo: uuelichin? Tho quad ther Heilant: ni slahes, ni hueres, ni tues thiuba, ni quedes luggi giuuznessi;
- ere thinan fater inti muoter, inti minnos thinan nahiston so thih selbon.
3. Tho quad imo ther iungo: alliu thisu gihielt ih fon minera iugundi; uuaz ist mir noh nu uuan?
- Tho ther Heilant inan scouuonti minnota inan, inti quad imo: ein ist thir uuan, oba thu uuolles thuruhthigan uuesan, far, forcoufi thiu thu habes, inti gib thiu thurftigon, inti thannae habes treso in himile, inti quim, folge mir.
- Mittiu gihorta ther iungo thaz uuort, gieng gitruobit, uuas ehtig thrato, inti manago ehti habenti.
4. Inti umbi scouuonti ther Heilant quad sinen iungoron: uuio unodo thie thar scaz habent, in gotes richi ingangent.
- Uuar quidu ih iu, uuanta otag unodo ingengt in richi himilo.
- Inti abur quidu ih iu: odira ist oibentun thuruh loh naldun zi faranne, thanne otagan zi ganganne in himilo richi.
- Then gihorten thie iungoron uuntrotun thrato sus quedenti: uuer mag heil uuesan?
5. Scouuonti ther Heilant quad in: mit mannen thiz ist unodi, mit gote alliu sint odi.
- Tho antalengita Petrus inti quad imo: sinu uuir forliezumes alliu, inti folgemes thir, uuaz ist uns nu?
- Tho quad in ther Heilant: uuar quidu ih iu, thaz ir, thie dar mir folget, in thera aburburti, mit thiu ther mannes sun sizzit in sedale sinera michilnessi, inti sizzet ir ubar zuuelif sedal, tuomenti zuuelif cunni Israhelo.
6. Uuar quidu ih iu:
- giuuelih ther dar forlazit hus, odo sine eldiron, odo bruoder, odo suuister, odo fater, odo muoter, odo quenun, odo kind, odo accara
- thuruh himilo richi
- inti minan namon,

Marc. X. 29. et propter evangelium,

Matth. XIX. 29. centuplum accipiet,

Marc. X. 30. nunc in tempore hoc, domos, et fratres, et sorores, et matres, et filios, et agros cum persecutionibus, et in futuro

Matth. XIX. 29. vitam aeternam possidebunt.

30. Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi.

Luc. XVI. 14. Audiebant autem omnia haec Pharisei, qui erant avari, et deridebant illum.

15. Et ait illis: vos estis, qui justificatis vos coram hominibus, deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

Cap. CVII. Dives epulo et Lazarus mendicus.

Iterum dixit:

Luc. XVI. 19. Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide.

20. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus,

21. cupiens saturari de micis, quae cadebant de mensa divitis, sed et canes veniebant, et lingeabant ulcera ejus.

22. Factum est autem ut moreretur mendicus, et portaretur ab angelis in sinum Abrahae. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno.

23. Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus.

24. Et ipse clamans dixit: pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

25. Et dixit illi Abraham: fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.

26. Et in his omnibus inter vos et nos chaos magnum firmatum est, ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare.

27. Rogo ergo te, pater, ut mittas cum in domum patris mei;

28. habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum.

29. Et ait illi Abraham: habent Moysen et prophetas, audiant illos.

30. At ille dixit: non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, poenitentiam agent.

inti thuruh euangelium,

zehenzucfalt intifahit

nu in therra ziti hus, inti bruoder, inti suuister, inti muoter, inti kind, inti accara mit ahtnessin, inti iin zuouuarti

euuin lib bisizzent.

Manege uuerdent eriston iungiston, inti thie iungiston eriston.

7. Gihortun alliu thisu thie Pharisei, thie dar uuarun gire, inti scinfutun inan.

Tho quad her in: ir birut thie dar iuuuuh rehtfestigot fora mannon, got uueiz iuuuariu herzun, bi diu thaz mit mannon hoh ist, thaz ist leidlich fora gote.

1. Tho quad her in abur:

sum man uuas otag, inti garaauita sih mit gotauuebbe, inti mit lininimo, inti guomota gitago berahto.

Inti uuas sum arm betalari, ginemnit Lazarus, ther lag zi sinen turun, fol gisuueres,

gerota sih zi gisatonne fon then brosmen, thie dar nidar fiellun fon themo disge thes otagen, oh hunta quamun inti leccodun sinu gisuuer.

2. Unard tho gitan, thaz arstarp ther betalari, inti uuas gitragan fon engilon in barm Abrahames. Arstarp ouh ther otago, inti uuard bigraban in helliu.

Ufheuenti sinu ougun, mit thiu her uuas in uuizin, gisah Abrahaman rumana, inti Lazarum in sinemo barme.

Inti her ruofenti quad, fater Abraham: milti mir, inti senti Lazarum, thaz her dunco thaz lezzista teil sines fingares in uuazar, thaz her gicuole mina zungun, uanta ih quilu in thesemo louge.

3. Tho quad imo Abraham: kind, gihugi bi thiu thu intfiengi guotiu in thinemo libe, inti Lazarus so sama ubiliu, nu ist theser gifluobrit, thu bist giquelit.

Inti in thesen allen untar iu inti untar uns nichil untarmerchi gifestinet ist, thaz thie dar uuollent hinan faran zi iu, ni mugun, noh thanan hera faran.

Ih bitiu thih fater, thaz inan sentes in hus mines fater;

haben finf bruoder, thaz her in cunde, min sie quemmen in thesa stat uiizo.

4. Tho quad imo Abraham: habent Moysen inti uuizogon, horen sic.

Tho quad her: ni, fater Abraham, oh oba uuer fon toten gengit zi in, riuaa tuont.

Mc. X. 29.

M. XIX. 29.

Mc. X. 30.

M. XIX.

29—30.

L. XVI.

14—15.

L. XVI.

19—31

L. XVI. 31. Ait autem illi: si Moysen et prophetas non audiunt, neque, si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Tho quad her imo: oba sie Moysen inti uuizogon ni horent, noh oba uuer fon tode arstentit, giloubent.

Cap. CVIII. Parabola de villico iniquitatis.

L. XVI. 1 — 12. *Luc. XVI.* 1. Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum; et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.

2. Et vocavit illum, et ait illi: quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuae, jam enim non poteris villicare.

3. Ait autem villicus intra se: quid faciam, quia dominus meus aufert a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubesco.

4. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.

5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: quantum debes domino meo?

6. At ille dixit: centum cados olei. Dixitque illi: accipe cautionem tuam, et sede cito, scribe quinquaginta.

7. Deinde alii dixit: tu vero quantum debes? Qui ait: centum coros tritici. Ait illi: accipe literas tuas, et scribe octoginta.

8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filii huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

9. Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.

10. Qui fidelis est in minimo, et in majori fidelis est, et qui in modico iniquus est, et in majori iniquus est.

11. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod vestrum est, quis credet vobis?

12. et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis?

L. XII. 47 — 50. *Luc. XII.* 47. Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui et non prae-paravit et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis,

48. qui autem non cognovit, et fecit digna, plagis vapulabit paucis. Omni autem, cui multum datum est, multum quaeretur ab eo, et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

49. Nescitis (quia) ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur.

50. Baptismo autem habeo baptizari, et quomodo turbor, usque dum perficiatur.

1. Tho quad her zi sinen lungeron: summan uuas otag, ther habeta sculdheizon, inti ther uuas unliumunthast mit imo, sama so her ziuurfi sinu guot.

Inti gihalota inan, inti quad imo: zi hin gihorin ih sulih lastar fon thir? gib reda thines ambahtes, iu ni mahtú sculdheizo sin.

2. Tho quad ther sculdheizo innan imo: uuaz tuon ih, uanta min herro arfirrit fon mir min ambaht? ih ni mag graban, betolon scamen mih.

Ih uueiz uuaz tuon, thanne ih aruuerfan uuirdu fon themo ambahte, intfahent mih in iro hús.

3. Gihaloten thó suntar giuuelihen sculdigon sines herren, quad thémó éristen: uuio filu scalttu minemo herren?

Her quad thó: zehenzug mezzo oles. Tho quad her imo: intfah thín scribazzusi inti sizzi sliumo, inti scrib sinzug.

Tho quad her andremo: uuio filu scalttu? Ther quad thó: zehenzug mezzo uueizzes. Tho quad her imo: intfah thine buohstaba, inti scrib ahtozug.

4. Intilobota ther herro then ambaht thes unrehtes, uanta her uuislichó teta, bidín uanta thín kind therra uueraldi uuiseron then liohtes kinden in iro cunne sint.

Inti ih quidu iú: tuot iú frianta fon then uuolon unrehtes, mittiu irziganget, intfahen iúuuih in euuina selida.

5. Ther dar gitriuuui ist in minnisten, ther ist in themo meren gitriuuui, ther dar in themo luzilen unreht ist, ther ist in themo meren unreht.

Oba ir in themo unrehten uuolen gitriuuue ni uuarut, thaz dar iúuuer ist, uuer bifilihit iz iú?

Inti oba ir in themo fremiden gitriuuui ni uuarut, thaz dar iuuuer ist, uuer gibit iz iú?

6. Ther scale, ther dar forstuont sines herren uuillon, inti ni garaauita inti ni teta after sinemo uuillen, uuiridit manegen bifillit.

Ther dar ni forstuont inti teta uuirdigiu, uuiridit bifillit luzilen fillungen. lógi-lichemó, themo dar filo gige ban ist, filo suochit man fon imo, inti themo filu bifuluhun, mer uergont fon imo.

7. Ni uuizzut ir, thaz ih siur quam zi sentanne in erda, inti uuaz uuillu, noba iz inbrennit uuerde.

Ih haben toufi gitoufit uuerdan, inti uuio bin gitruobit, unza iz gifremit uuiridit.

Cap. CIX. Parabola operariorum in vinea.

Matth. XX. 1. Simile est regnum caelorum homini patri familias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.

2. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

3. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos.

4. Et dixit illis: ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit dabo vobis.

5. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam, et fecit similiter.

6. Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis: quid hic statis tota die otiosi?

7. Dicunt ei: quia nemo nos conduxit. Dicit illis: ite et vos in vineam meam.

8. Cum sero autem factum esset, dicit dominus vineae procuratori suo: voca operarios, et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos.

9. Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios.

10. Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios.

11. Et accipientes murmurabant adversus patrem familias,

12. dicentes: hi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei et aestus.

13. At ille respondens uni eorum, dixit: amice, non facio tibi injuriam: nonne ex denario convenisti mecum?

14. Tolle quod tuum est, et vade: volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi.

15. Aut non licet mihi, quod volo facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?

16. Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi; multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

1. Gilih ist himilo richi manne hiiuis-^{M. XX. 1-16.} ges fater, ther dar uzgieng fruo in morgan gileitan uurhton in sinan uuingart.

Gizunfti gitanera mit then uurhton fon tage, lonesanta sie in sinan uuingart.

Inti uzgamenti umbi thie thritun zit gisah andrestantente in strazu in gimeitun.

Inti quad in: faret in minan uuingart, inti thaz zi rehte uuirddit gibu iú.

Sie thó giengun. Abur gieng her tho umbi thia sextun, inti umbi thia niuntun zit, inti teta sama.

Umbi thia einliftun zit úzgieng, inti fant andre stantente, inti quad in: ziu stet ir allan tag unnuze?

Quadun imo: uuanta nioman unsih gileita. Tho quad her in: faret ir in minan uuingart.

2. Tho iz aband uuard, quad ther herro thes uuingarten sinemo ambahte: halo thie uurhton, inti gilt in mieta biginnenti fon then iungiston unzun thie eriston.

Tho thie quamun, thie dar umbi thia einliftun zit quamun, intfiengun suntringon phenninga.

Tho quamun thie eriston, uuantun, thaz sie mera uuarin intfabenti, intfiengun sie suntringon phenninga.

Inti tho intfabenti murmulotun uuidar fater thes hiiuilsages,

quedenti: these iungiston éina zit tatun, inti eban giliche tati sie uns, uuir thie truogumes burdin thes dages inti thera hizza.

3. Her antuurtita íro einomo, inti quad: friunt, ni tuon ih thír hárm; eno ni gizunftigotastu thih mit mir fon themo phenninge?

Nim thaz dar thin ist, inti fár; ih uuilla themo iungisten géban sama so thír.

Odo nist mir arloubit thaz ih uuilla tuon, odo thin ouga abuh ist, bidu uuanta ih guot bin?

So sint thie iungiston eriston, inti thie eriston iungiston; manage sint giladote, fohe sint gicorane.

Cap. CX. Hydropicus sabbato curatus. Legisperitorum et Pharisaeorum ambitio. Parabola de invitatis ad coenam.

Luc. XIV. 1. Et factum est, cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Pharisaeorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum.

2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

3. Et respondens Jesus dixit ad legis-

1. Inti giburita tho her ingieng in hús^{L. XIV. 1-15.} sumiliches heristen Fariseo in sambaztag zi ez zanne brot, inti sie bihieltun inan

Inti sinu sum man uuazzarsioh uuas fora imo.

Tho antuurtita ther Heilant, quad zi

L. XIV. 3—13. peritos et Phariseos, dicens: si licet sabbato curare?

4. At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit.

5. Et respondens ad illos dixit: cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati?

6. Et non poterant ad haec respondere illi.

7. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

8. Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo.

9. Et veniens is, qui te et illum vocavit, dicat tibi: da huic locum: et tunc incipies cum rubore novissimum locum tenere.

10. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut, cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus:

11. quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur.

12. Dicebat autem et ei, qui se invitaverat: cum facis prandium, aut coenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat tibi retributio.

13. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos et caecos:

14. et beatus eris, quia non habent retribuere tibi; retribuetur enim tibi in resurrectione justorum.

15. Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: beatus qui manducabit panem in regno dei.

then euua gilerten inti zi then farisein quendenti: ist arloubit in sambaztag zi heilanne.

Sie suuigetun. Her tho bifanganan heil-ta inan, inti forliez.

2. Inti her tho antuurtita zi in, quad: uueliches iuuuer esil odo óhso in phuzzi fellit, inti thanne ní slúmo zihit inan uz in sambaztag?

Inti sie ní mohtun zi then giantuurtan imo.

3. Quad her tho zi then giladoten ratisa, sconnonti, uuio sie thiu furistun sedal gicurun, quendenti zi in:

Thanne thú giladot uuerdes zi brutlouftin, ní gisizzes in thera furistun steti, min odo uuán eruirdigoro thir si giladot fon imo.

Inti quementi ther, ther thih inti inan giladota, quede thir: gib thesomo stat, inti thanne biginnistu mit scamu thia iungistun stat bihaben.

Oh thanne thu giladot uuir-dis, far, inti sizzi in thera iungistun steti, thanne ther queme, ther thih giladota quede thir: friunt, arstig furdír. Thanne ist thir tíurida fora then, thie mit thir samant sizzent.

Uuanta eogilih, ther sih arheuit, uuir-dit gíodmotigot, inti ther sih gíodmotigot, uuir-dit uf arhaban.

4. Tho quad her themo, ther inan ladota: thanne thu tues tagamúos odo abandmuos, ní curi giladen thine friunt, noh thine bruo-der, noh thine maga, noh thine gibura ehti-ge, min odo sie thih abur uuidar ladon, inti ist thir gilonot.

Oh thanne thú gouma tues, gihalo thurf-tigon, uuanheile, halze, blinte:

intisalig bist, uuanta sie ní habent uua-nan thir gilonon; thir uuir-dit gilonot in the-ra arstantnessi rehtoro.

Thisiu mit diu sum gihorta fon then samant sizzenten, quad imo: salig ist ther dar izzit brot in gotes riche.

Cap. CXI. Decem leprosi mundantur.

J. II. 2. Joh. II. 2. Post haec autem in proximo erat

J. VI. 4. Joh. VI. 4. Pascha, dies festus Iudaeorum.

L. XVII. 11—19. Luc. XVII. 11. Et factum est, dum iret in Jerusalem, transibat per mediam Samariam, et Galilaeam.

12. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe.

13. Et levaverunt vocem, dicentes: Jesu praeceptor, miserere nostri.

14. Quos ut vidit, dixit: ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent, mundati sunt.

15. Unus autem ex illis, ut vidit quia

1. After thiu uuas in nahi

óstrun, itmali dag Iudono.

Inti uuard giuuorht, mittiu her fuor in Hierusalem, fuor thuruh mitti Samariam, inti Galileam.

Inti mittiu her tho ingieng in sumilicha burgilun, ingegin liofun imo zehen man rio-be, thie gistuontun ferro.

Inti arhuobun stemma quedente: thú Heilant biboteri, milti úns.

2. Thie tho her sie gisah, quad: gét, inti arouget íuuuñ then bisgofon. Inti uuard thú mittiu sie fíurun, thaz sie gisubrit nurdun.

Ein fon then, so her gisah, thaz her

mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum.

16. Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens, et hic erat Samaritanus.

17. Respondens autem Jesus, dixit: nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt?

18. Non est inventus, qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.

19. Et ait illi: surge, vade, quia fides tua te salvum fecit.

Cap. CXII. Christi passio praedicitur. Filii Zebedaei.

Marc. X. 32. Assumens autem iterum duodecim,

Matth. XX. 17. ait illis:

Luc. XVIII. 31. Ecce ascendimus Hierosolimam, et consummabuntur omnia, quae scripta sunt per prophetas de filio hominis.

Marc. X. 33. Tradetur principibus sacerdotum et scribis.

Matth. XX. 19. Et tradent eum gentibus.

Luc. XVIII. 32. Et illudetur, et flagellabitur et conspuetur,

Marc. X. 34. et crucifigetur, et tertia die resurget.

Matth. XX. 20. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedaei cum filiis suis adorans, et petens aliquid ab eo.

21. Qui dixit ei: quid vis? Ait illi: dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram tuam in regno tuo.

22. Respondens autem Jesus dixit eis: nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?

Marc. X. 38. aut baptismum, quo ego baptizor, baptizari.

Matth. XX. 22. Dicunt ei: possumus.

23. Ait illis: calicem quidem meum bibetis;

Marc. X. 39. et baptismum meum, quo ego baptizor, baptizabimini.

Matth. XX. 23. Sedere autem ad dexteram meam et sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo.

24. Et audientes decem indignati sunt de duobus fratribus.

25. Jesus autem vocavit eos ad se et ait: scitis quia principes gentium dominantur eorum, et qui majores sunt, potestatem exercent in eos.

26. Non ita erit inter vos; sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister,

gireinit uuás, uuarh uuidar mit michilera stémmu michilosonti got. L. XVII. 18—19.

Inti fiel in sin annuzi furi sine fuozi thánca tuonti, inti ther uuas Samaritanus.

3. Tho antuurtita ther Heilant inti quad: eno ia uurdun zéheni gihéilte, inti uuar sint thie níuni?

Nist fundan ther dar uúrbi inti gabi guollichí gote, nibi therer fremidera thio-ta mán.

Tho quad her imo: arstant nu, inti fár, uuanta thin giloubo thih heilan téta.

1. Nementi tho abur thie zúeliui, Mc. X. 32.

quad in: M. XX. 17.

senu arstígemes zi Hierosolimam, inti uuerdent gientot alliu thiu dar giscriban sint thuruh thie uuizogon fon themo man-nes síne. L. XVIII. 31.

Uuirdit giselit then heriston thero biscofo, inti then buocharin. Mc. X. 33.

Inti sie selent inan thioton. M. XX. 19.

In ist giscínfit, inti uuirdit bifillit, inti ana gispíuuan, L. XVIII. 32.

inti arhángan, inti thríthen tage arstentit. Mc. X. 34.

2. Tho gieng zi imo thiu muoter thero kindo Zebedéuses mit iro kindon betonti, inti bát síhuuaz fon imo. M. XX. 20—22.

Her quad íru: uuaz uuílis? Tho quad síu imo: quid, thaz sizzen these zuuene mine síni ein zi thínero zesouun, inti ein zi thín-nera uuínestrun in thínemo riche.

Tho antuurtita ther Heilant, quad in: ní uuízzut uuaz ir bítet. Mugut ir trincan kelih, then ih trincan scál?

odo toufi, in theru ih gitoufit uuírdú, ir gitoufit uuésan. Mc. X. 38.

Tho quadun sie imo: mugumes. M. XX. 22—23.

Tho quad her in: minan kelih trinket ir;

inti mína toufi, in theru ih gitoufit uuírdú, uuerdet gitoufite. Mc. X. 39.

Sizzen zi mínera zesuuín inti zi uuíni-strun nist mín íu zi gebanne, oh then iz garo ist fon mínemo fater. M. XX. 23—24.

3. Thaz horenti thie zeheni unuuirditun fon then zuuein bruodoron.

Ther Heilant gíhalota sie zi imo, inti quad: uuízzut ir thaz thie heriston thíoto unaltent iro, inti thie thar meron sint, gí-uualt bigangent in sie.

Ní sí iz so untar íu; ouh so uuer so uuolle untar íu mero uuésan, sí íuuuer am-baht.

M. XX.
27—28.

27. et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus,

28. Sicut filius hominis non venit, ut ministraretur ei, sed ut ministraret, et dare animam suam, redemptionem pro multis.

Inti ther dar uuelle untar iu eristo uuesan, uuese iuuuer scalc.

So ther mannes sun ni quam, thaz man imo ambahteti, ouh her ambahteti, inti geban sin ferah, zi lösungu furi manege.

Cap. CXIII. De angusta porta et frustra ostium pulsantibus.

L. XIII.
23—30.

Luc. XIII. 23. Et ait ei quidam: domine, ergo pauci sunt, qui salvi fiunt? Ipse autem dixit ad illos:

24. contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quaerent intrare, et non poterunt:

25. cum autem intraverit pater familias, et clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare, dicentes: domine, aperi nobis: et respondens dicet: nescio vos unde sitis.

26. Tunc incipietis dicere: manducavimus coram te, et bibimus, et in plateis nostris docuisti.

27. Et dicet vobis: nescio vos unde sitis: discedite a me omnes operarii iniquitatis.

28. Ibi erit fletus, et stridor dentium, cum videritis Abraham et Isaac et Jacob et omnes prophetas intrare in regnum Dei, vos autem expelli foras.

29. Et venient ab oriente, et occidente, et aquilone, et austro, et accumbent in regno Dei.

30. Et ecce sunt novissimi qui erant primi, et sunt primi qui erant novissimi.

1. Inti quad imo tho sum: trühtin, fohe sint thie thar heile uuerden. Iler quad zi in:

flizet ingangan thuruh thia éngun phorta, bidu uanta manage, quidu iu, súohtun in zi gangenne, inti ni móhtun:

Mittiu ingengit fater thes hiuuisges, inti bisliuzit thia túri, thanne biginnet ir uze stán, inti clofon sus quedente: thruhtin, intuo uns, inti her antuurtenti quidit: ni uueiz iuuuih uanan ir sit.

Thanne beginnet ir quaedan: uuir azumes fora thir, inti truncumes, inti in unseron strazon lertostú.

Inti thanne quidit iu: ih ni uueiz iuuuih, uanan ir sit, aruizet fon mir alle uúrhton unrehthes.

2. Thar ist thanne uúoft, inti zeno stre dunga, mittiu ir gisehet Abraham inti Isaac inti iacob inti alle uuizogon ingangan in gotes richi, iuuuih uztriban.

Inti quement fon óstana, inti fon uestana, inti nordana, inti sundana, inti gisizzen in gotes riche.

Inti sint thanne thie iungiston thie dar ér uuarun eriston, inti sint thanne eriston thie thar ér uuarun iungiston.

Cap. CXIV. Christus ad Zachaeum divertit.

L. XIX.
1—10.

Luc. XIX. 1. Et ingressus perambulabat Jericho.

2. Et ecce vir nomine Zachaeus; et hic princeps erat publicanorum, et ipse dives:

3. Et quaerebat videre Jesum, quis esset, et non poterat prae turba, quia statura pusillus erat.

4. Et praecurrens ascendit in arborem sycomorum, ut videret eum, quia inde erat transiturus.

5. Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum, et dixit ad eum: Zachaeus festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.

6. Et festinans descendit, et excepit illum gaudens.

7. Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes, quod ad hominem peccatorem divertisset.

8. Stans autem Zachaeus, dixit ad Dominum: ecce dimidium bonorum meorum

1. Inti ingangenti thuruhfuor Hiericho.

Inti sinu man in namen Zacheus, inti ther uuas heristo firnfollero manno, inti ther selbo uuas otag.

Inti suohta then Heilant zi gisehanne, uuer her uuári, inti ni mohta fora thera menigi, bidu uanta sin uuahst luzil uuás.

Inti her furiloufanti arsteig in einan murbóum, thaz her inan gisahí, uanta her thanan uuas farenti.

Inti mittiu her quam zi thera steti, scóu nuonti ther Heilant gisah inan inti quad zi imo: Zachee, ilanti nidarstig, uanta hiutu in thinemo hús gilimphit mir zi uúonanne.

Inti ilenti nidarsteig, inti intfieng inan giuehenti.

2. Inti mittiu gisahun alle, murmulotun quaedente, bidu uanta sih zi suntigomo man gikérta.

Stantenti tho Zacheus quad zi trohtine: sinu halstonod minero guoto trohtin gibu

domine, do pauperibus: et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.

9. Ait Jesus ad eum: quia hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius sit Abrahæ.

10. Venit enim Filius hominis quaerere et saluum facere quod perierat.

Cap. CXV. Caeci Jerichuntini Sanati.

Matth. XX. 29. Et egredientibus illis a Jericho, secuta est eum turba multa.

30. Et ecce duo caeci.

Marc. X. 46. ex quibus erat Bartimæus filius Timæi,

Matth. XX. 30. sedentes secus viam, audierunt quia Jesus Nazarenus transiret, et clamaverunt dicentes: Domine, miserere nostri, fili David!

31. Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant dicentes: Domine, miserere nostri, fili David!

32. Et stetit Jesus et vocavit eos et ait: quid vultis, ut faciam vobis?

33. Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri.

34. Misertus autem eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, et secuti sunt eum.

Luc. XVIII. 43. magnificantes dominum; et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.

Cap. CXVI. Jesus super pullum asinae intrat Hierosolymam, quam praedicit evertendam.

Matth. XXI. 1. Et cum appropinquassent Hierosolymis, et venissent Bethphage ad montem Oliveti, tunc Jesus misit duos discipulos,

2. dicens eis: ite in castellum quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea.

Luc. XIX. 30. alligatum,

Marc. XI. 2. super quem nemo adhuc hominum sedit. Solvite illum,

Matth. XXI. 2. et adducite eum mihi,

3. et si quis vobis aliquid dixerit, dicite ei:

Luc. XIX. 31. quia dominus operam ejus desiderat.

Matth. XXI. 3. et confestim dimittet eos.

Matth. XXI. 6. Euntes autem discipuli fecerunt, sicut praecepit illis Jesus.

Luc. XIX. 33. Solventibus autem illis dixerunt domini ejus ad illos: quid solvitis pullum?

34. At illi dixerunt:

Marc. XI. 3. quia domino necessarius est.

Marc. XI. 6. Et dimiserunt eis,

7. et duxerunt pullum ad Jesum,

Matth. XXI. 7. et jactantes supra pullum vestimenta sua, eum desuper sedere fecerunt.

Matth. XIX. 4. Hoc autem factum est, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem:

thurstigon; oba ih in sihhiu uelichan bi-uehnota, ih giltu fieruolt. L. XIX. 8-10.

Tho quad ther Heilant zi imo: uanta hiutu heili thesemo huse gitan ist, bidu uanta her ist sun Abrahames.

Quam ther mannes sün suochan, inti heil tuon thaz dar foruward.

1. Inti in úzgangenten fon Hiericho folgeta inan mihil menigi. M. XX. 29-30.

Inti sinu zuéne blinte,

fon then uías Parthimeus Thimeuses sün, Mc. X. 46.

sizente nah the mo uége, gihortun thaz, thaz Heilant (thér Nazarenisgo) thar furifuori, inti reofun sus quedente: trohtin, milti úns, Dauides sun! M. XX. 30-34.

Thiu menigi increbota sie, thaz sie suúigetin. Sie tho mer reofun sus quedente: trohtin, milti úns Dauides sun!

2. Inti stuont ther Heilant inti gihalota sie inti quád: unaz uollet ír, thaz ih íu túe?

Tho quadun sie imo: trohtin, thaz sin gioffonot unsariu óngun.

Tho miltita in ther Heilant, inti biruorta iro óngun, inti slíumo gisáhun, inti folgetun inan

mihilosonti trohtinan; inti al taz folc so iz gisah, gab gote lob. L. XVIII. 43.

1. Inti mittiu sie tho nahlichotun zi Hierosolimis, inti quamun zi Betfage zi themo berge oliboumo, tho ther Heilant santa sine zuene iungoron, M. XXI. 1-2.

quaedenti: in faret in thia burgilun, thiu thar uildar íu ist, inti slíumo findet ír eina esilin gibuntana inti ira folon mit iru

gibuntanan,

L. XIX. 30.

in themo neoman neo in aldere man- Mc. XI. 2.

no saz. Loset inan,

inti gilcitet inan mir, M. XXI. 2-3.

inti oba uuer íu unaz quede, quaedet imo: uanta trohtin sines uuerkes lustot, L. XIX. 31.

inti slíumo forlazit sie. M. XXI. 3.

2. Gangente thie iungoron tatun, so gibot in ther Heilant. M. XXI. 6.

In tho losenten, quadun iro herron zi in: zi hiu loset ír then folon? L. XIX. 33-34.

Sie quadun tho:

uanta trohtine notthurst ist. Mc. XI. 3.

Inti forliezun in, Mc. XI. 6-7.

inti leitun then folon zi themo Heilante,

uurfun iro giuati ubar then folon inti M. XXI. 7.

inan thara ubiri tatun sizzan.

3. Thaz uuard gitan, thaz uurdi arfullit thaz dar giquedan uuas thuruh then uuzogon quedentan: M. XIX. 4-5.

- M. XIX. 5. Dicite filiae Sion: ecce rex tuus venit tibi mansuetus,
 J. XII. 14. *Joh. XII. 15.* sedens super pullum asinae
 M. XXI. 5. *Matth. XXI. 5.* subjugalis.
 M. XXI. 15. *Matth. XXI. 15.* Haec non cognoverunt discipuli ejus primum; sed quando glorificatus est Jesus, tunc recordati sunt, quia haec erant scriptae de eo, et haec fecerunt ei.
 L. XIX. 36. *Luc. XIX. 36.* Eunte autem illo
 M. XXI. 8. *Matth. XXI. 8.* multi straverunt vestimenta sua in via, alii autem caedebant ramos de arboribus, et sternebant in via.
 L. XIX. 37. *Luc. XIX. 37.* Et cum appropinquaret jam ad descensum montis Oliveti, coeperunt omnes turbae descendantium gaudentes laudare deum voce magna,
 M. XXI. 9. *Matth. XXI. 9.* Turbae autem, quae praecedebant et quae sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David!
 L. XIX. 38. *Luc. XIX. 38.* Benedictus qui venit rex in nomine domini, pax in caelo et gloria in excelsis.
 Mc. XI. 10. *Marc. XI. 10.* Benedictum quod venit regnum patris nostri David. Hosanna in excelsis.
 J. XII. 12–13. *Joh. XII. 12.* In crastinum autem turba multa, quae venerat ad diem festum, cum audissent, quia venit Jesus Hierosolymam,
 13. acceperunt ramos palmarum, et processerunt obviam ei, et clamabant: Hosanna! benedictus qui venit in nomine domini rex Israel.
 L. XIX. 39–44. *Luc. XIX. 39.* Et quidam Pharisaeorum de turbis dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos.
 40. Quibus ipse ait: dico vobis, quia si hi tacebunt, lapides clamabunt.
 41. Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit super illam, dicens:
 42. Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.
 43. Quia venient dies in te, et circumdabunt te, et coangustabunt te undique:
 44. et ad terram prosternent te, et filios tuos, qui in te sunt, et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae.

Quaedet Siones tohter, sinu thin cuning quam thir manduári, sizzenti ubar follon zamera esilinna.

Thisu ni forstúontun sine iungorun zi erist, oh thanne gitíurít uuárd ther Heilant, tho gihúgitun, thaz thisu uuarun giscriban fon imo, inti thisiu tatun imo.

4. Imo tho farentemo manege streuuitun iro giuúati in uúege, sume hieúun zuuig fon bóumon, inti streuuitun in uúege.

Inti mittiu her tho nahita iu zi thera nidarstigu thes berges oliueti, bigondun allo thio menigi thero nidarstigentero giuehenti lobon got mihilera stemmu;

thio menigi, thio dar fora fuorun, inti thio dar after folgetun, reofun quaedente: heil, lob si Dauides sune!

Gisegonot si ther dar quimit cuning in trohtines namen, sibba si imo in himile, inti tiurida in hohi.

Gisegonot si thaz quimit richi unseres fater Dauides. Heil, lob si imo in hohi.

5. In morgan mihil menigi, thiu dar quam zi themo itmaligen tage, mittiu sie gihortun, thaz ther Heilant quam zi Hierusalem, intfiengun zuuig pálmboumo, inti gien-gun ingegin imo, inti reofun: heil, gisegonot si ther dar quimit in trohtines namen Israhelo cuning.

Inti sume fon then Fariseorum fon then menigin quadun zi imo: melstar increbo thine iungoron.

Then quad her tho: ih quidu iu, bidiu uuanta oba there suúigent, steina ruofent.

6. Inti nahlichota, tho gisehenti thia burg, uuiof obar sia sus quaedenti:

bidiu oba forstuontistú inti giunesso in thesemo thinemo tage thiu dar thir zi sibbu sint, nu sint siu giborganiu fon thinen óugen.

Uuanta quement taga in thih, inti umbi gebent thih inti giangusten thih eogi-uuanan:

inti zi erdu gistreuuent thih, inti thiu kind, thiu in thir sint, inti ní forlazent in thir stein obar steine, bidiu uuanta thu ní forstuonti thia zit thineru uuisungu.

Cap. CXVII. Christus vendentes et ementes e templo ejicit.

- M. XXI. 10–12. *Matth. XXI. 10.* Et cum intrasset Hierosolymam, commota est universa civitas, dicens: quis est hic?
 11. Populi autem dicebant: hic est Jesus, propheta a Nazareth Galilaeae.
 12. Et intravit Jesus in templum Dei,

1. Mittiu her tho ingieng Hierusalem, uuard giruort al thiu burg quaedenti: uuer ist therer?

Thiu folc quadun thiz ist Heilant unizogo fon burgi Nazareth Galilaeae.

2. Inti ingieng ther Heilant in thaz gotes tempal,

Joh. II. 15. et cum fecisset quasi flagellum de funiculis,

Matth. XXI. 12. ejiciebat omnes vendentes et ementes in templo,

Joh. II. 15. oves quoque et boves,

Matth. XXI. 12. et mensas nummulariorum,

Joh. II. 15. effudit aes,

Matth. XXI. 12. et cathedras vendentium columbas evertit,

13. et dicit eis:

Joh. II. 16. auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei domum negotiationis.

Matth. XXI. 13. Scriptum est: domus mea domus orationis vocabitur

Marc. XI. 17. omnibus gentibus,

Matth. XXI. 13. vos autem fecistis illam speluncam latronum.

Marc. XI. 16. Et non sinebat, ut quisquam transferret vas per templum.

Joh. II. 17. Recordati vero sunt discipuli ejus, quia scriptum est: zelus domus tuae comedit me.

Matth. XXI. 14. Et accesserunt ad eum caeci et claudi in templo, et sanavit eos.

15. Videntes autem principes sacerdotum et scribae mirabilia quae fecit, et pueros clamantes in templo et dicentes: Hosanna filio David! indignati sunt,

16. et dixerunt ei: audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis: vos nunquam legistis, quia ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem.

Joh. II. 18. Responderunt ergo Judaei, et dixerunt ei: quod signum ostendis nobis, quia haec facis?

19. Respondit Jesus et dixit eis: solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud.

20. Dixerunt ergo Judaei: quadraginta et sex annis aedificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud?

21. Ille autem dicebat de templo corporis sui.

inti mittiu her teta sama so geislun fon J. II. 15. strengin,

uzuarf alle forcoufenton inti thie coufenton in themo temple, M. XXI. 12.

scaf inti rindir, J. II. 15.

inti tisgi thero fenninguantalero, M. XXI. 12.

nidar goz then scaz, J. II. 15.

inti thie stuola forcoufentero thio tibun forsturzta, M. XXI. 12—13.

3. inti quad in:

arfirret thisu hinan, inti ni curet tuon hus mines fater hús coufes. J. II. 16.

Giscriban ist: mín hús gibéthús ist ginnennit M. XXI. 13.

allen thioton; Mc. XI. 17.

ir tatut iz thiobo cruft. M. XXI. 13.

inti ni liez, thaz eining fuorti faz thuru- Mc. XI. 16.

tho gihúgitun sine iungoron, bidiu uanta giscriban ist: ellan thines húses az mih. J. II. 17.

Inti giengun zi imo blinte inti halte in themo temple, inti giheilta sie. M. XXI. 14—16.

4. Gisahun tho thie heroston thero bisgofu inti thie buochara thiu zeichan, thiu her teta, inti thie knehta ruofente in themo temple, inti queden: heil si Dauides sune, únuuirditun,

inti quadun imo: gihoristu uuaz these queden? Ther Heilant quad in: ir nio in aldere ni lasut, bidiu uanta fon munde kindo inti sugentoro thuruhfremistastu lób.

Tho antuurtitun thie iudaei inti quadun imo: uuaz zeihno aróugis uns, bidiu uanta thu thisu túis? J. II. 18—21.

5. Tho antuurtita ther Heilant inti quad in: ziloset thiz tempal, inti in thrin tagon aruuekiu iz.

Tho quadun thie iudaei: in fierzug inti in sehs iaron gizimbrot uás thiz tempal, inti thú in thrin tagon aruuekis thaz?

Her quad tház fon themo temple sines lichamen.

Cap. CXVIII. De vidua duo minuta offerente. Parabola de Pharisaeo et publicano.

Luc. XXI. 1. Respiciens autem vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium, divites.

2. Vidit autem et quamdam viduam pauperulam, mittentem aera minuta duo,

Marc. XII. 42. quod est quadrans.

43. Et convocans discipulos suos ait illis:

Luc. XXI. 3. Vere dico vobis, quia vidua haec pauper plus quam omnes misit.

1. Sconuonti tho gisah thie, thie dar santun iro geba in thaz tresohus, chtige. L. XXI. 1—2.

Gisah ouh suma uuitauun arma sententa erine scazza zuuene,

thaz ist quadrans. Mc. XII. 42—43.

Inti gihalota sine iungoron, quad in:

uuár quidu ih in, thaz thisu arma uultauua mer thanne alle santa. L. XXI. 3—4.

L. XXI. 4. Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: haec autem ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit.

L. XVIII. 9—14. *Luc. XVIII. 9.* Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tanquam justi, et aspernabantur ceteros, parabolam istam:

10. Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Phariseus, et alter publicanus.

11. Phariseus stans haec apud se orabat: Deus, gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus.

12. Jejuno bis in sabbato, decimas do omnium, quae possideo.

13. Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad caelum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori.

14. Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo, quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur.

M. XXI. 17. *Matth. XXI. 17.* Et relictis illis,

Mc. XI. 11. *Marc. XI. 11.* cum jam vespera esset hora,

M. XXI. 17. *Matth. XXI. 17.* abiit foras extra civitatem in Bethaniam, ibique mansit.

L. IX. 11. *Luc. IX. 11.* * Et sciens turba quod exiit extra civitatem, secuti sunt eum. Et suscipiens eos, quibus necessaria erat cura, sanabat.

Uanta alle these fon in ginuhti-saantun in gotes geba, thisiu fon thiu iru uuan ist, siu alla iru libnara, thia siu habeta, santa.

2. Quad her tho zi sumen, thie dar in sih selbongitruuuetun sama so rehte, inti uozurnitun andre, thesa ratissa:

Zuüene män arstígun in thaz tempal, thaz sie bétotin, ein uuas Fariseus, inti ander uuas firntatig.

Ther Fariseus stantenti thisiu mit imo selbomo betota, got, thanc tuon ih thir: bi diu ih ni bín sulih so andre män, notnumftara, unrehte, forhuorote, so so theser firntatigo män.

Ih fasten zuuiron in sambaztage, gibu dezemon allero thero ih in ehti biháben.

3. Inti ther firntatigo ferrana stantenti ni uolta noh óugun zi himile héuan, nibi slúog in sina brúst quaedenti: got, uuis mir milti suntigomo.

Ih quidu íu, nidar steig theser girehfestigot in sín hús fon imo, bidiu uanta iogiuuelih, thie dar sih arhéuit, uuirdit giót-motigot, inti ther dar giót-motigot sih, uuirdit arhában.

4. Inti in tho forlazenen, mittiu íu tho uías abandzit,

gieng uz fon thera burgi in stat, thiu Bethania heizit, inti thar uuoneta.

Inti uuizzanti thiu menigi, thaz her uzfuor fon thera búrgi, folgetun imo, inti infahenti thie, then dar notthurf uuas heilunga, giheilta.

Cap. CXIX. Christus Nicodemum nocte docet.

J. III. 1—21. *Joh. III. 1.* Erat autem homo ex Phariseis, Nicodemus nomine, princeps Iudaeorum.

2. Hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei: Rabbi! scimus, quia a Deo venisti magister; nemo enim potest haec signa facere, quae tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

3. Respondit Jesus, et dixit ei: amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit de nouo, non potest videre regnum Dei.

4. Dicit ad eum Nicodemus: quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suae iterato introire, et nasci?

5. Respondit Jesus: amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

6. Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex spiritu, spiritus est.

1. Uuas man fon Phariseis, Nicodemus ginemnit, héristo Iudeno.

Ther quam zi imo nahtes inti quad imo: meistar, uuir uuizzumes, thaz thu fon gote quami meistar; nioman mag thisu zeihhan tuon, thiu thu tuos, nibi got si mit imo.

2. Thó antlingita ther Heilant inti quad imo: uuár uuár sagen ih thir, nibi uuér abur giboran uuerde, ni mag her gisehan gotes rihhi.

Tho quad zi imo Nicodemus: vvuo mag ther man giboran uuerdan, thanne her alt ist, vvuo mag her in sincro muoter uuambun abur ingangan, inti uuerde giboran?

3. Thó antlingita ther Heilant: uuár uuár sagen ih thir, nibi uuér abur giboran uuerde fon uuazzare inti fon geiste, ni mag her gán in gotes rihhi.

Thaz giboran ist fon fleiske, thaz ist fleisc; inti thaz giboran ist fon geiste, thaz ist geist.

7. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo.

8. Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat aut quo vadat, sic est omnis, qui natus est ex spiritu.

9. Respondit Nicodemus, et dixit ei: quomodo possunt haec fieri?

10. Respondit Jesus et dixit ei: tu es magister in Israel, et hoc ignoras?

11. Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, et quod videmus testamur, et testimonium nostrum non accipitis.

12. Si terrena dixi vobis et non creditis, quomodo, si dixero vobis caelestia, credetis?

13. Et nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo, filius hominis, qui est in caelo.

14. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis,

15. ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.

16. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.

17. Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.

18. Qui credit in eum non judicatur, qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credidit in nomine unigeniti filii Dei.

19. Hoc est autem judicium: quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem; erant enim malorum opera.

20. Omnis enim, qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus;

21. qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta.

Joh. VII. 53. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

Joh. VIII. 1. Jesus autem perrexit in montem Oliveti;

2. et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos.

Cap. CXX. Mulier adultera.

Joh. VIII. 3. Adducunt autem Scribae et Pharisei mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio,

4. et dixerunt ei: Magister! haec mulier modo deprehensa est in adulterio.

4. Ni vvuntoro thaz, thaz ih thir quad: *J. III. 7—21.*
iú gilimphit abur giboran uuerdan.

Ther geist thara her uulli blasit her, inti sina stemma gihoris, noh ni uuest uuanan her quimit inti uuara her ferit, só ist iógiuuelih, thie giboran ist fon geiste.

5. Thó antlingita Nicodemus inti quad imo: vvuo mugun thisu uuesan?

6. Thó antlingita ther Heilant inti quad imo: thu bist meistar Israhelo, inti thu ni uueist thiz?

Uuár uuár sagen ih thir, uanta thaz uuir uuizzumes, thaz sprehhemes, thaz uuir gisehemes, thaz cundemes, inti unsara giuuzscaf ni intphahet ir.

7. Oba ih iú erdlidhu quad, inti thiu ni giloubet, vvuo, oba ih iú quidu thiu himiliscun, giloubet?

Inti nioman stigit úf in himil, nibi ther, thie nidarsteig fon himile, mannes sun, thie thar ist in himile.

8. Inti so so Moyses arhuob thie nátrun in thero vvuoostinnu, só arheuen gilimphit mannes sun,

thaz iógiuuelih, thie in in giloubit, ni furuuerde, uzouh habe éuvin lib.

9. So minnosta got thesa uuerolt, thaz her sinan einagon sun gab, thaz iógiuuelih, thie in in giloubit, ni furuuerde, uzouh habe éuvin lib.

10. Ni santa got sinan sun in uueralt, thaz her uueralt tuome, uzouh thaz uuerolt si giheilil thuruh inan.

11. Ther in inan giloubit nist furtuomit, ther thie ni giloubit, ther ist giu furtuomit, uanta her ni giloubta in namon einiges gotes sunes.

12. Thaz ist ther tuom: thaz liocht quam in uueralt, inti minnotun man mér finstarnessu thanne liocht, uuárun iro uuerc ubily.

Iogiuelih thie ubilu tuot, ther hazzot liocht, inti ni quimit zi liichte, thaz ni uuerden bithuunganu sinu uuerc;

ther thie tuot uuár, ther quimit zi liichte, thaz uuerden gioffonotu sinu uuerc, uanta siu fon gote sint gitauu.

13. Inti uuarbta iogiuelich in sín hús. *J. VII. 53.*

14. Ther Heilant fuor in berg Oliueti; *J. VIII. 1—2.*

inti fruo abur quam in thaz tempal, inti al thaz folc quam zi imo, inti sizzentilerta sie.

1. Leittun thó thie buochara inti Pharisai ubi in ubarhiuui bifangan, inti saztun sia untar sie mitte, *J. VIII. 3—11.*

2. inti quadun imo: meistar! thiz uuib uuard nu bifangan in ubarhiuui.

J. VIII. 5. In lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare; tu ergo quid dicis?

6. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.

7. Cum ergo perseverarent interrogantes eum, erexit se, et dixit eis: qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.

8. Et iterum se inclinans scribebat in terra.

9. Audientes autem unus post unum exiebant, incipientes a senioribus, et remansit solus Jesus, et mulier in medio stans.

10. Erigens autem se Jesus, dixit ei: mulier! ubi sunt, qui te accusabant? Nemo te condemnavit?

11. Quae dixit: nemo, Domine! Dixit autem Jesus: nec ego te condemnabo! Vade, et jam amplius noli peccare!

3. In thero éuuu gibót uns Moyses in thesa uuisun zi steinonne; uuaz quidis thú es?

4. Thisu sus quedante costotun inan, thaz sie inan mohtin ruogen. Ther Heilant thó sih nidarneigenti, mit sinemo fingare screib in erdu.

5. Mit thiú sie thuruhuonetun inan fragente, arrihta sih úf, inti quad in: ther thie úzan sunta si iunar, zi éristen sente sia stein ana.

6. Thó abur sih nidarneigenti, screib in erdu.

Thaz thó gihorente, ein after andaremo úzgiengun, inginnente fon then altiron; inti bileib thar cino ther Heilant, inti thaz uuib in mittemo stantenti.

Thó rihta sih ther Heilant úf, inti quad iru: uuib! uuár sint, thie thih ruogtun? Nioman ni forduomta thih?

7. Tho quad siu: nioman, truhtin! Tho quad ther Heilant: noh ih thih furtuoma! Far nu, inti ni curi elihhor sunton.

Cap. CXXI. Ficus maledicta. Fidei efficacia.

M. XXI. 18. Mane autem revertens in civitatem esuriit.

19. Et videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam, et nihil invenit in ea, nisi folia tantum;

Mc. XI. 13. nondum enim erat tempus ficorum.

M. XXI. 19. Et ait illi: nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum! Et arefacta est continuo ficulnea.

20. Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: quomodo continuo aruit!

Mc. XI. 19. Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate.

20. Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus.

21. Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi! ecce ficus, cui maledixisti, aruit.

22. Et respondens Jesus ait illis: habete fidem Dei!

M. XXI. 21. Amen dico vobis, si habueritis fidem, et non haesitaveritis, non solum de ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis: tolle et jacta te in mare! fiet.

L. XVII. 5. Et dixerunt ei Apostoli: Domine, adauge nobis fidem.

[Et dixit Jesus:]

Mc. XI. 24. Omnia quaecunque orantes petitis, credite quia accipietis, et eveniet vobis.

25. Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem, ut et pa-

1. In morgan uerbenti in burg hungirita.

Inti gisah cinan figboum nah themo uuege; inti quam zi imo, inti ni sand nio-uuuht in imo, nibi ekkorodo thiú loubir; noh thanne ni uuas zit thero figono.

Inti quad imo: niomer fon thir uuahsmo arboran uuerde zi éuvidu! Thó sár sliumo arthorreta ther figboum.

Thaz thó gisente thie iungiron, vvuntorotun thrato, inti quadun: [senu] vvuo sliumo her arthorreta!

2. Tho uespera uuas, úzgiengun fon thero burgi.

Inti mit thiú sie thó in morgan fuorun, gisahun then figboum thurran uesan fon then vvurzolun.

Tho gihugenti Petrus, quad imo: melstar! senunú ther figboum, themo thu fluohhotos, thorreta.

3. Tho anuurita ther Heilant, quad in: habet gotes giloubon.

Uuársagenih iú, oba ir habet giloubon, inti ni gizuehot in iúuaremo herzen, nalles fon themo einen figboume tuot ir, ouh oba ir thesemo berge quedet: nim thih inti uuirph thih in then seo, so uuirdit iz.

4. Thó quadun imo thie Apostoli: truhtin, gioubho uns giloubon.

Thó quad ther Heilant:

allu thiú ir betonte bittet, giloubet thaz ir inphahet, so quimit iú.

Inti thanne ir stantet zi bétonne, forlázet, oba ir sihuuaz habet uuidar uuen, thaz

ter vester, qui in coelis est, dimittat vobis peccata vestra.

iunar fater, ther in himile ist, forláze iu iuara sunta.

Cap. CXXII. Parabola de iudice iniquitatis.

Luc. XVIII. 1. Dicebat autem et parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, et non deficere:

2. Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur:

3. Vidua autem quaedam erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens: vindica me de adversario meo!

4. Et nolebat per multum tempus. Post haec autem dixit intra se: etsi Deum non timeo, nec hominem revereor,

5. tamen, quia molesta est mihi haec vidua, vindicabo illam, ne, in novissimo veniens, suggillet me.

6. Ait autem dominus: audite, quid iudex iniquitatis dicit.

7. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis?

8. Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?

1. Quad thó zi in glühnessi inti bilidi, bithiu uanta gilimphit simbolun zi betonne, nalles zi bilinnenne: L. XVIII. 1-8.

Sum tuomo uuas in sumero burgi, ther ni forhta got, inti man ni intriet.

2. Uuas thar ouh sum uuitua in thero burgi, inti quam zi imo, sus quedeni: girih mih fon minemo uuidaruuartan.

Inti her ni uolta in managen zítin. After thiu quad her in imo selbemo: oba ih nu got ni forhtu, noh man ni intrátu,

thoh uuidoru, uanta mir heuig ist thisu uuitua, girihhu sia, min odouuan zi iungi-sten quementi mih refse.

3. Tho quad truhtin: horet, uuaz ther tuomo thes unrehtes quad.

Eno got ni tuot giriht sinero gicoranero, thie thar ruofent zi imo tages inti nahes, inti githult habet in in?

Ih quidu iu, thaz her aliumo tuot iro giriht. Thoh uuidoru ther mannes sun, quementi, uuanis thó, thaz her fundi giloubon in erdu?

Cap. CXXIII. Principes sacerdotum confutati. Parabola de duobus filiis.

Matth. XXI. 23. Et cum venisset in templum,

Luc. XX. 1. factum est illo docente populum et evangelizante,

Matth. XXI. 23. accesserunt ad eum principes sacerdotum et seniores populi dicentes: in qua potestate haec facis?

24. Respondens Jesus dixit eis: interrogo vos et ego unum sermonem, quem si dixeritis mihi, et ego vobis dicam, in qua potestate haec facio.

25. Baptismus Joannis unde erat? ex coelo? an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes:

26. si dixerimus: ex hominibus, timeamus turbam, omnes enim habebant Johannem sicut prophetam.

27. Et respondentes Jesu dixerunt: nescimus! Ait illis et ipse: nec ego dico vobis, in qua potestate haec facio.

28. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, et accedens ad primum dixit: fili! vade hodie, operare in vinea mea.

29. Ille autem respondens, ait: nolo! Postea autem poenitentia motus abiit.

30. Accedens autem ad alterum, dixit

1. Mit thiu her thó quam in thaz tempal, M. XXI. 23.

gitán uuard, imo lérentemo thaz folc inti predigontemo, L. XX. 1.

giengun zi imo thie furiston thero heit-haftono manno inti thie altiston thes fol-kes sus quedante: in uelihhero giuueli tuos thú thisu? M. XXI. 23-32.

2. Tho andlinginti ther Heilant quad in: Ih fragen iuuih ouh eines uuortes, thaz oba ir iz mir gisaget, thanne quidu ih iu, in uelihhero giuueli ih thisu tuon.

Uuanan uuas Iohannises toufi? fon himile odo fon mannon? Sie thó thahtun untar in, sus quedante:

oba uuir quedemes: fon mannon, thanne forhten uuir thie menigi, uanta alle habent Iohannem samo só uuizagon.

3. Tho antlingitun themo Heilante, inti quadun: uuir ni uuizzumes iz! Tho quad her in: noh ih selbo iu quidu, in uelihhero giuueli ih thisu tuon.

4. Uuaz ist iu gischan? Sum man habeta zuene suni, inti gieng thó zi themo ériren, quad imo: sun, far hiutu, inti uuirki in minemo uuíngarten.

Her thó antlingenti quad: ni uuili. After thiu mit riuuu giruorit, fuor thara.

5. Gieng her thó zi themo andaremo, quad

M. XXI. 30—32. similiter. At ille respondens, ait: eo, domine! et non ivit.

31. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: primus. Dicit illis Jesus: Amen dico vobis, quia publicani et meretrices praecedent vos in regno Dei.

32. Venit enim ad vos Joannes in via justitiae, et non credidistis ei; publicani autem, et meretrices crediderunt ei; vos autem videntes nec poenitentiam habuistis postea, ut crederetis ei.

imo sama. Her thó antlingenti, quad: ih gán hërro! inti ni gieng.

6. Uedar thero zueio teta uillon thes fater? Thó quadun sie: thie iungiro. Tho quad in ther Heilant: unär sagen ih iu, thaz thie firnfollun man inti huorun furifarent iuuih in gotes rihhe.

7. Quam zi iu Iohannes in uuege rehtes, inti ir ni giloubtut imo; thie firnfollun man inti thio huorun giloubtun imo; ir thó thaz gisehente ni habetut nohheina riuua after thiin, thaz ir imo giloubtit.

Cap. CXXIV. Parabola de vintoribus homicidis.

M. XXI. 33—46. Matth. XXI. 33. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et aedificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est.

34. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus.

35. Et agricolae, apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt.

36. Iterum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt illis similiter.

37. Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: [forsitan] verebuntur filium meum!

38. Agricolae autem videntes filium, dixerunt intra se: hic est heres! venite, occidamus eum, et habebimus hereditatem ejus!

39. Et apprehensum eum ejecerunt extra vineam, et occiderunt.

40. Cum ergo venerit dominus vineae, quid faciet [colonis] illis?

41. Ajunt illi: malos male perdet, et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.

42. Dicit illis Jesus: Numquam legistis in scripturis: lapidem, quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

43. Ideo dico vobis, quia auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus.

44. [Omnis] qui ceciderit super lapidem istum, confringetur, super quem vero ceciderit, conteret eum.

45. Et cum audissent principes sacerdotum et Pharisei parabolas ejus, cognoverunt quod de ipsis diceret.

46. Et quaerentes eum tenere, timuerunt

1. Andera ratissa gihoret: Man uas hluuiskes fater, ther phlanzota uuingarton, inti zün gab umbi inan, inti gruob in imo calcaturun, inti zimbrota turra, inti bifalah sia then accarbigengon, inti in elilenti fuor.

2. Thó thiin zít thero uuahsmono sih nahita, santa sine scalca zi then accarbigengon, thaz sie inphlengin sinan uuahsmon.

Thó thie accarbigengon, gifanganen slenen scalcun, anderan firtun, anderan arsluogun, anderan steinotun.

3. Abur santa her andera scalca, menigiron then ériron, inti tátun then selbsama.

Zi iungisten santa her zi in sinan sun, sus queden: odouuán intrátent sie minan sun!

Thie accarbigengon gisehente then sun, quadun natar in: thiz ist ther erbo! quemet, inti arslahemes, inti habemes sin erbi!

Thó inan gifanganen vvurphun uzan themo uuingarten, inti arsluogun.

4. Mit thiin quimit ther hërro thes uuingarten, uuaz tuot her thanne then uünzurilon?

Quadun thó imo: ubile ubilo furliusit, inti then uuingarton bifilihit andaren accarbigengon, thie geltent imo uuahsmon in iro zitin.

5. Tho quad in ther Heilant: eno ni lásut ir in giscirbon: stein, then sie uuidarcurun zimboronte, ther ist gitán in houbit uinkiles? Fon truhtine ist thaz gitán, inti ist vvüntarlíh in unsaren ougon.

Bi thiin quidu ih iu, uuanta arfirrit uuiridit fon iu gotes rihhi, inti uuiridit gige ban thiotu tuonteru sinan uuahsmon.

Allero gluelih thie thar fellit ubar then stein, uuiridit zibrohhan, ubar then her fellit, zibrihhit inan.

6. Mit thiin tho gihortun thie heroston thero heithaftero manno inti Pharisei sina ratissa, furstuontun, thaz her iz fon in quad.

Sie thó suohhente inan zi fahenne, forh-

turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant.

Matth. XXII. 1. Et respondens Jesus, dixit iterum in parabolis eis:

Cap. CXXV. Parabola de rege nuptias filio paranti et de veste nuptiali.

Matth. XXII. 2. Simile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo,

Luc. XIV. 16. et vocavit multos.

17. Hora coenae

Matth. XXII. 3. misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et volebant venire.

Luc. XIV. 18. Et coeperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam; rogo te, habe me excusatum!

19. Et alter dixit: juga boum emi quinque, et eo probare illa; rogo te, habe me excusatum!

20. Et alius dixit: uxorem duxi, et ideo non possum venire.

Matth. XXII. 4. Iterum misit alios servos dicens:

5. dicite invitatis: ecce prandium meum paravi, tauri mei et altitia occisa sunt, et omnia parata: venite ad nuptias.

6. Illi autem neglexerunt, et abierunt alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam.

7. Reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumelia affectos occiderunt.

8. Rex autem cum audisset, iratus est, et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit.

9. Tunc ait servis suis: nuptiae quidem paratae sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni.

10. Ite ergo ad exitus viarum,

Luc. XIV. 21. in plateas et vicos [et civitates],

Matth. XXII. 9. et quoscumque inveneritis,

Luc. XIV. 21. pauperes ac debiles et caecos et claudos,

Matth. XXII. 9. vocate ad nuptias.

Luc. XIV. 22. Et ait servus: factum est, domine, ut imperasti, et adhuc locus est.

23. Et ait dominus servo: exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt gustabit coenam meam.

tun thie menigi, uanta sama só uuizagon habetun inan.

7. Tho antlinginti ther Heilant, quad in M. XXII. 1.
abur in rátisson:

1. Gilih ist gitán himilo rihhi manne cuninge, ther teta brútloufti sinemo sune, M. XXII. 2.

inti giholota manage.

L. XIV.

2. Zi thero ziti thero goumu

18—17.

santa sine scalca zi halonne thie gilá-dotun zi thero brútloufti, inti sie ni uolutun quemen. M. XXII. 3.

3. Bigondun thó alle samant sihsihhoron. L. XIV. 18—20.
Ther éristo quad imo: thorph cousta ih, inti nóthurst haben ih úzzigangenne inti gischen iz; ih bitu thih, habe mih gisihhorotan!

4. Thó quad ander: iuhhidu ohsono cousta ih fimuu, inti ih gangu gicoron iro; ih bitu thih, habe mih gisihhorotan.

5. Thó quad ouh ander: ih leitta quenun, inti bi thiu ni mag ih quemen.

6. Abur santa her andere scalca, sus quedanti: M. XXII. 4—10.

quedet then giladotun: seno mín tagamuos garuuta ih, mine ferri inti paston sint arslaganu, inti allu garuuu: quemet zi thero brútloufti.

7. Sie thó furgoumolasotun iz, inti fuorun ander in sin thorph, ander zi sinemo coufe.

Thie andere gifiengun sine scalca, inti mit harmu giueigite arsluogun.

8. Ther cuning thó, mit thiu her thaz gihorta, arbalg sih, inti gisanten sinen herin, furlós thie manslagon, inti iro burg bi-branta.

9. Thó quad her sinen scalcon: thio brútloufti sint garuuo, ouh thie thar giladote uuárun, ni uuárun uuiridige.

Faret zi úzgange uuego,

in stráza inti in thorph inti in burgi, L. XIV. 21.

inti so uuelihe ir findet,

M. XXII. 9.

thurftige inti uanaheile inti blinte inti halze, L. XIV. 21.

giladot zi thero brútloufti.

M. XXII. 9.

10. Tho quad ther scalc: gitán ist truhtin só thú gibuti, inti noh nu ist stat. L. XIV. 22—24.

11. Tho quad truhtin themo skalke: gang úz in uuega inti zi zunun, inti beiti ingangen, thaz uuerde gifullit mín hús.

Ih quidu iu, thaz nioman thero manno, thie thar giladote sint, gicorot minero gouma.

M. XXII.
10—14.

Matth. XXII. 10. Et egressi servi ejus in vias congregaverunt omnes, quos invenerunt, malos et bonos: et impletae sunt nuptiae discumbentium.

11. Intravit autem rex, ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

12. Et ait illi: amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?

13. Tunc dixit rex ministris: ligatis pedibus ejus et manibus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, et stridor dentium.

14. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Giengun thó úz sine scalca in unega, inti samanotun alle, thie sie fundun, ubile inti guote, inti gifúlto uuárun thio brútlófti sizentero.

Gieng thó in ther cuning, thaz her gisahi thie sizenton, inti gisah thar man ungiuátitan brútlouftlihhemo giuáte.

Inti quad imo: friunt, vvuo giengi thú hera in, ni habenti giuáti brútlouftlih?

Thó quad ther cuning then ambahton: gibuntanen sínen fuozin inti hentin sentet in in thiu úzorostun finstarnessu, thar ist vvuoft inti stridunga zeno.

Manage sint giladote, fohe gicorane.

Cap. CXXVI. Christus a Pharisaeis super censu Caesaris dando tentatus.

M. XXII.
15—22.

Matth. XXII. 15. Tunc abeuntes Pharisaei consilium inierunt, ut caperent eum in sermone.

16. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: magister, scimus, quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum:

17. dic ergo nobis quid tibi videtur, licet censum dare Caesaris, an non?

18. Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritae?

19. Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.

20. Ait illis Jesus: cujus est imago haec et superscriptio?

21. Dicunt ei: Caesaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesaris, et quae sunt Dei, Deo.

22. Et audientes mirati sunt, et relicto eo abierunt.

1. Thó gangante thie Pharisai, giengun in girati, thaz sie in biflengin in uuorte.

Inti santun imo sine iungiron mit Herodes mannon, sus quedante: meistar, uuir uuizumes, thaz thu uuárvurti bist, inti gotes uueg in uuáre lérís, inti nist thir suorga fon niheinigemo, ni scouuos thu heit manno.

Quid úns uuaz thir gisehan sí, ist arloubit zins zi gebanne themo keisore, odo ní?

2. Furstantanemo iro ueihhane, quad ther Heilant: uuaz costot ir mih, lihhizara?

Ouget mir then muniz thes zinses. Sie thó bráhtun imo phending.

3. Thó quad in ther Heilant: uues ist thaz gfihnessi inti thaz giscrib thar oba?

Thó quadun sie imo: thes keisores. Thó quad her in: geltet thiu thes keisores sint, themo keisore, inti thiu thar sint gotes, gote.

Thaz thó gihorente vvuntorotun, inti imo furlázanemo fuorun.

Cap. CXXVII. Sadducaeorum de resurrectione error.

M. XXII.
23—26.

Matth. XXII. 23. In illo die accesserunt ad eum Sadducae, qui dicunt non esse resurrectionem, et interrogaverunt eum,

24. dicentes: magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filios, ut ducat frater ejus uxorem illius, et suscitetur semen fratri suo.

25. Erant autem apud nos septem fratres: et primus, uxore ducta, defunctus est, et non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo.

26. Similiter secundus

L. XX.
30—31.

Luc. XX. 30. mortuus est sine filio, 31. et tertius accepit illam, et omnes septem, et non reliquerunt semen.

M. XXII.
27.

Matth. XXII. 27. Novissime autem omnium et mulier defuncta est.

1. In themo tage giengun zi imo Sadducel, thie thar quadun, thaz ni uuári urresti, inti fragetun in,

sus quedante: meistar, Moyses quad, oba sihuuer tót uuir dit ni habenti suni, thaz neme sín brüoder sína quenun, inti aruucke samon sínemo brüoder.

Uuarun mit úns sibun brüoder, inti ther éristo, ginomanero quenun, arstarb, inti her ni habenti samon furliez sína quenun sínemo brüoder.

Sama thie aftoro

arstarb úzan kind,

inti ther thritto ginam sía, inti alle sibuni, inti ní furliezun samon.

Thó zi iungisten allero thaz uuib arstarb.

Luc. XX. 33. In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor?

Matth. XXII. 28. Omnes enim habuerunt eam.

Luc. XX. 34. Et ait illis Jesus:

Matth. XXII. 29. erratis nescientes scripturas neque virtutem Dei.

Luc. XX. 34. Filii huius seculi nubunt et traduntur ad nuptias;

35. illi vero, qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores,

36. neque ultra mori poterunt,
Matth. XXII. 30. sed erunt sicut angeli Dei in caelo,

Luc. XX. 36. et filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis.

37. Quia vero resurgant mortui,
Marc. XII. 26. non legistis in libro Moysi super rubum,

Matth. XXII. 31. quod dictum est a Deo,
Marc. XII. 26. quomodo dixerit illi Deus:

ego sum Deus Abraham et Deus Isaac et Deus Jacob.

27. Non est Deus mortuorum sed vivorum,
Luc. XX. 38. omnes enim vivunt ei.

Marc. XII. 27. Vos ergo multum erratis.

Matth. XXII. 33. Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina ejus.

Luc. XX. 39. Respondentes autem quidam scribarum dixerunt ei: magister bene dixisti.

Cap. CXXVIII. Amor Dei et proximi magna legis mandata. Parabola de Samaritano misericorde.

Matth. XXII. 34. Pharisei autem videntes, quod silentium imposuisset Sadduceis, convenerunt in unum.

Marc. XII. 28. Et accessit unus de scribis,

Matth. XXII. 35. legis doctor,

Luc. X. 25. tentans eum et dicens:

Matth. XXII. 36. Magister, quod est mandatum magnum in lege?

37. Ait illi Jesus:

Marc. XII. 29. Primum omnium mandatum est: Audi, Israel! Dominus Deus [noster] Deus unus est,

30. et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua.

Matth. XXII. 38. Hoc est primum et maximum mandatum.

39. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut te ipsum.

40. In his duobus mandatis universa lex pendet, et prophetae.

Marc. XII. 32. Et ait illi scriba: bene, magister! in veritate dixisti, quia unus est et non est alius praeter eum.

In thero urresti uuelihes iro ist thi quena? L. XX. 33.

Alle habetun sie sia. M. XXII. 28.

3. Thó quad in ther Heilant: ir irrot ni uuizenti giscrib, noh gotes megin. L. XX. 34.
M. XXII. 29.

Thiu kind thero uuerolti gihiuuent inti uuerdent furselit zi brútlouftin. L. XX. 34—36.

Thie thar uuirdige gihabente sint thero uuerolti inti urresti fon tóten, noh sie ni hiuuent, noh quenun ni holont, noh elihor arsterban mugun, ouh sint só gotes engila in himile, M. XXII. 30.

inti sint gotes barn, mit thí sie sint kind urresti. L. XX. 36—37.

4. Bi thi uuanta arstantent thie tóten, ni lásut ir in Moyseses buohhon ubar then thorn, M. XII. 20.

uuanta giquetan uuas fon góte, vvuó imo got quad: ih bim got Abrahames, got Isakes, deus Jacob. M. XXII. 31.
Mc. XII. 26—27.

Nist got totero, ouh lebentero, alle lebent imo. L. XX. 38.

Ir filu irrot. Mc. XII. 27.

5. Thaz thó gihorente thio menigi vvuótorotun in sinero léru. M. XXII. 33.

Thó antlingitun sume thero buohharo, inti quadun: meistar, uuola quadi thu. L. XX. 39.

1. Thie Pharisei gisehente, thaz her stillnessí gisazta then Sadduceis, quamun in ein. M. XXII. 34.

Inti gieng thó ein fon then buohharin, éuua lerari, Mc. XII. 28.
M. XXII. 35.

costonti sín, inti quedanti: meistar, uuaz ist mihhil bibot in éuuu? L. X. 25.
M. XXII. 36—37.

2. Thó quad imo ther Heilant: thaz erista allero biboto ist: hori, Israel! truhtin got unser ein got ist, Mc. XII. 29—30.

inti minnos truhtin got thínan fon allemo thínemo herzen, inti fon allero thínemo selu, inti fon allemo thínemo muote, inti fon allemo thínemo megine.

Thiz ist thaz erista inti meista bibot. M. XXII. 38—40.

3. Thaz aftera ist gilih thesemo: thaz thú minnos thínan nahiston, sama só thih selbon.

In thesen zuein bibotun al thi euua hanget inti uuizagon.

4. Thó quad imo ther buohhari: uuola, meistar! in uuáre quadi thú, thaz her eino ist, inti nist ander úzan inan. Mc. XII. 32—34.

Mc. XII. 33. Et ut diligatur ex toto corde, et
33—34. ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex
tota fortitudine; et diligere proximum tan-
quam se ipsum, majus est omnibus holo-
cautomatibus et sacrificiis.

34. Jesus autem videns, quod sapien-
ter respondisset, dixit illi: non es longe a
regno Dei.

L. X. Luc. X. 28. Recte respondisti! hoc fac,
28—37. et vives!

29. Ille autem volens justificare seip-
sum, dixit ad Jesum: et quis est meus pro-
ximus?

30. Suscipiens autem Jesus, dixit: Homo
quidam descendebat ab Jerusalem in Jeri-
cho, et incidit in latrones, qui etiam de-
spoliaverunt eum, et plagis impositis abie-
runt semivivo relicto.

31. Accidit autem, ut sacerdos quidam
descenderet eadem via; et viso illo prae-
terivit.

32. Similiter et levita, cum esset se-
cus locum, et videret eum, pertransiit.

33. Samaritanus autem quidam iter fa-
ciens venit secus eum, et videns eum, mi-
sericordia motus est;

34. et appropians alligavit vulnera ejus
infundens oleum et vinum; et imponens il-
lum in jumentum suum duxit in stabulum,
et curam ejus egit.

35. Et altera die protulit duos denarios,
et dedit stabulario, et ait: curam illius
habe! et quodcumque supererogaveris, ego,
cum rediero, reddam tibi.

36. Quis horum trium videtur tibi pro-
ximus fuisse illi, qui incidit in latrones?

37. At ille dixit: qui fecit misericor-
diam in illum. Et ait illi Jesus: vade et tu
fac similiter!

Cap. CXXIX. Christus sitientes ad se vocat, a Pharisaeorum ministris non comprehensus, a Nicodemo defenditur.

L. XIX. Luc. XIX. 47. Et erat docens quotidie
47—48. in templo. Principes autem sacerdotum et
scribae et principes plebis quaerebant illum
perdere;

48. et non inveniebant quid facerent illi;
omnis enim populus suspensus erat audiens
illum.

J. VII. Joh. VII. 32. Audierunt Pharisei tur-
32—52. bam murmurantem de illo haec; et mise-
runt principes et Pharisei ministros, ut
apprehenderent eum.

33. Dixit ergo Jesus: adhuc modi-
cum tempus vobiscum sum, et vado ad eum,
qui me misit.

34. Quaeritis me, et non invenietis; et
ubi ego sum, vos non potestis venire.

Inti thaz her si giminnot fon allemo
herzen, inti fon allemo furstantnesse, inti
fon allero sélu, inti fon allero strengidu,
inti minnon sínan nahiston samo só sih sel-
bon, méra ist thaz allen bluostaron inti zé-
baron.

5. Ther Heilant thó gisehenti, thaz her
spáhlíhho antlingita, quod imo: ni bis thu
uerro fon gotes ríhhe.

Rehto antlingitos! thaz tuo, inti lebes!

6. Her uuolta thó rehtfestigon sih selbon,
quad zi themo Heilante: uuer ist mín na-
histo?

7. Inphieng thó ther Heilant, inti quad:
Sum man steig nidar fon Hierusalem in Hie-
richo, inti anagífiel in thioba, thie giuueso
biroubotun inan, inti vvuntun anagitanen
giengun samiquekemo furlázanemo.

8. Giburita thó thaz sum biscof nidar
steig in themo selben uege, inti imo gise-
hanemo furifuor.

Sama teta ther ambaht, mít thiu her uuas
nah thero steti, inti gisah inan, furifuor.

9. Andero thioto sum farenti quam nah
imo, inti inan gisehenti uuard miltida gi-
ruorit;

inti sih nahenti bant sina vvuntun, góz
thara ana oli inti uuin; inti úfsezentí inan
in sín nóz, leitta inan in sínés staluuirtes
hús, inti habeta sín suorgun.

Andares tages bráhta zuene phendinga,
gab themo staluuirte, inti quad: habe sín
suorgun, inti so uuaz thu thínes zuogituos,
thanne ih uuidaruuirbu, giltu thir.

10. Uuelih thero thríio ist thir gisehan
nahisto unesan themo, thie thar gífiel in
thie thioba?

Thó quad her: thie thar teta miltida
in imo. Thó quad imo ther Heilant: far
thu, inti tuo selbsama.

1. Inti her uuas lérenti gitago in themo
tempale. Thie heriston thero heithaftono
manno inti buohhara inti thie heriston
thes folkes suochtun inan zi furliosenne;

inti ni fundun uuaz sie imo tátin. Al thaz
folc suns uuas horenti inan.

2. Gihortun thie Pharisei thie menigi
murmurante fon imo thisu; santun thó thie
heriston inti thie Pharisei ambahta, thaz sie
inan gifiengin.

3. Thó quad ther Heilant: noh nu luzila
stunta bin ih mít íu; inti íh faru zi themo,
ther mih santa.

Ír suohhet mih, inti ni findet; inti thár
ih bin, thara ní mugut ír queman.

35. Dixerunt ergo Judaei ad semetipsos: quo hic iturus est, quia non invenimus eum? numquid in dispersionem gentium iturus est, et docturus gentes?

36. Quis est hic sermo, quem dixit: quaeritis me, et non invenietis; et ubi sum ego, non potestis venire?

37. In novissimo autem die magno festivitatis stabat Jesus et clamabat, dicens: si quis sitit veniat ad me, et bibat!

38. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae.

39. Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus.

40. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones ejus, dicebant: hic est vere propheta!

41. Alii dicebant: hic est Christus. Quidam autem dicebant: numquid a Galilaea Christus venit?

42. Nonne scriptura dicit: quia ex semine David et de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus.

43. Dissensio itaque facta est in turba propter eum.

45. Venerunt ergo ministri ad pontifices et Phariseos. Et dixerunt eis illi: quare non adduxistis illum?

46. Responderunt ministri: numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.

47. Responderunt ergo eis Pharisei: numquid et vos seducti estis?

48. Numquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex Phariseis?

49. Sed turba haec, quae non novit legem, maledicti sunt.

50. Dixit Nicodemus ad eos, ille, qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis:

51. numquid lex nostra judicat hominem, nisi audierit ab ipso prius, et cognoverit, quid faciat?

52. Responderunt et dixerunt ei: numquid et tu Galilaeus es? Scrutare et vide, quia a Galilaea propheta non surgit!

4. Thó quadun thie Iudon zi in selbon: J. VII. 35—52.
uuara ferit theser, thaz uuir in ni findemes?
noh er in thie spreitnessi thiotono ferit,
inti lérít thiota?

Uuaz uuorto ist thiz, thaz her quad: ír
suohhet mih, inti ni findet, inti thar ih bín,
thara ni mugut ír quemen.

5. In themo iungisten tage mihhílero it-
mali stuont ther Heilant, inti riof sus que-
danti: then thie thursté, ther queme zi mír,
thaz her trinke!

Ther in mih giloubít, so giscríbíť quídít:
„fluzzi fon sínéro uuambu flíozent lebentes
„uuazares.”

6. Thaz quad her fon themo geiste, then
sie inphahente uuárun giloubente in inan:
ni uuas ther geist gígeben, uuanta ther Hei-
lant ni uuas noh thanne gídíurisot.

7. Fon thero menígí uuárlíhho, mit thiu
sie gíhórtun thiu sínu uuort, quádun: thíz
íst zí uuáre uuízago!

Andare quádun: thíz íst Christ. Sume
quádun: enoní químit Christ fon Galíleu?

Ia quídít gíscríp: uuanta fon sámen
Dauides inti fon thero burgílu Bethleem,
thár Dauid uuas, químit Christ.

Messezumft uuas gíuueso in thero
menígí thuruh inan.

8. Quamun thó thie ambahta zí then bís-
cofon inti zí then Phariseín. Inti quádun
sie in: bíhiu ní gíleíttut ír inan?

Thó antlíngítun thie ambahta: níe in
altere sprah só man, só theser man.

9. Thó antlíngítun in thie Phariseí: enoní
bírut ír furleítte?

Enoní eníg fon then herístun giloubta
in inan, odo fon then Phariseís?

Ouh thísu menígí, thiu thar ní uueíz
euua, íst furuuergít.

10. Thó quad Nicodemus zí in, ther thar
quam zí imo náhtes, ther uuas ein fon
then:

eno unsar euua tuomít síu man, níhi
gíhore fon imo ér, inti fúrstante uuaz her
tuo?

11. Thó antlíngítun sie, inti quadun imo:
enoní bístu Galíleus? Scruto inti gísíh,
thaz uuízago fon Galíleu ní arstentít!

Cap. CXXX. Jesus Phariseos interrogat cujus filius sit Christus.

Matth. XXII. 41. Congregatis autem
Phariseis, interrogavit eos Jesus

42. dicens: quid vobis videtur de Chri-
sto? cujus filius est? Dicunt ei: David.

43. Ait illis: quomodo ergo David
Luc. XX. 42. in libro psalms

1. Gísamanoten then Phariseín, frageta M. XXII. 41—43.
sie ther Heilant sus quedanti:

uuaz íst íu gísehan fon Chrísté? uues
sun íst her? Tho quadun sie imo: Dauides.

2. Thó quad her in: vvno Dauid
in buohhe selmo

L. XX. 42.

M. XXII. *Matth. XXII. 43.* vocat eum dominum?
43—46. dicens:

44. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

45. Si ergo David

43. in spiritu

45. vocat eum dominum, quomodo filius ejus est?

46. Et nemo poterat ei respondere verbum, neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

Cap. CXXXI. Christus lux mundi. Pharisei e patre diabolo.

J. VIII.
12—59.

Joh. VIII. 12. Iterum ergo locutus est eis Jesus, dicens: ego sum lux mundi: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae.

13. Dixerunt ergo ei Pharisei: tu de te ipso testimonium perhibes; testimonium tuum non est verum.

14. Respondit Jesus, et dixit eis: et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum; quia scio, unde veni, et quo vado: vos autem nescitis, unde venio, aut quo vado.

15. Vos secundum carnem judicatis, ego non judico quemquam;

16. et si judico ego, judicium meum verum est, quia solus non sum: sed ego, et qui me misit, pater.

17. Et in lege vestra scriptum est, duorum hominum testimonium verum est.

18. Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso; et testimonium perhibet de me, qui misit me, pater.

19. Dicebant ergo ei: ubi est pater tuus? Respondit Jesus: neque me scitis, neque patrem meum; si me sciretis, forsitan et patrem meum sciretis.

20. Ego vado, et quaeritis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado, vos non potestis venire.

22. Dicebant ergo Judaei: numquid interficiet semetipsum, quia dicit: quo ego vado, vos non potestis venire?

23. Et dicebat eis: vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo.

24. Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

25. Dicebant ergo ei: tu quis es? Dixit eis Jesus: principium, qui et loquor vobis.

26. Multa habeo de vobis loqui, et judicare. Sed qui misit me, verax est: et

nennit inan truhtin? sus quedanti:

Quad truhtin zi mínemo truhtine: sizzi zi mínero zesavvun, unz ih gisezzu thíne filanta untar scamal thínero fuezo.

Oba David uuárlíhho

in geiste

nennit inan truhtin, vvuo ist her sín sun?

3. Inti nioman mohta antlíngen imo uuort, noh giturstig uuas eining fon themo tage inan elíhor fragen.

1. Abur sprah in ther Heilant, sus quedanti: ih bim líht mittilígartes. Thie mír folget, ní gét in finstarnessin, ouh habet líht libes.

2. Thó quadun imo thie Pharisei: thó fon thir selbemo giuulznessi sages; thín giuulznes nist uuár.

3. Thó antlíngita ther Heilant, intí quad in: intí oba ih giuulznessi sagen fon mír selbemo, uuár ist mín giuulznessi; uuanta ih uueiz, uuanan ih quam intí uuara ih faru: ir ní uuizut, uuanan ih químu, odo uuara ih faru.

4. Ir after fleiske tuomet; ih ní tuomu niomannen;

oba ih tuomu, mín tuom ist thanne uuár, uuanta ih eino ní bin; ouh ih intí thie míh santa, ther fater.

5. Inti in íuuaru euuu ist gíscriban, zuei-ero manno giuulznessi ist uuár.

Ih bim, thie giuulznessi sagen fon mír selbemo; intí giuulznessi saget fon mír, ther míh santa, thie fater.

6. Thó quadun sie imo: uuár ist thín fater? Thó antlíngita ther Heilant: noh ir míh ní uuizut noh mínan fater; oba ir míh uuestit, odouuáu ir mínan fater uuestit.

Ih faru, intí ir suohhet míh, intí in íuuaru suntu arsterbet ir. Thara ih faru, thara ní mugut ir quemen.

7. Thó quadun thie Iudaei: enoni arslehit her síh selbon, uuanta her quídit: thara ih faru, ir ní mugut thara quemen?

8. Thó quad her in: ir bírut fon nídana, ih bim fon then úfíhho. Ir bírut fon derro uueralti, ih ní bim fon therro uueralti.

Ih quídu íu, thaz ir arsterbet in íuuo- ren suntu: oba ir ní gílobet, thaz ih bin, thanne arsterbet ir in íuuo- ro suntu.

9. Thó quadun sie imo: uuer bístu? Thó quad in ther Heilant: anagín, thaz ih íu spríhhu.

Managu haben ih fon íu zi spréhhan- ne, intí zi tuomenne. Ouh ther míh santa,

ego quae audiui ab eo, haec loquor in mundo.

27. Et non cognoverunt, quia patrem ejus dicebat Deum.

28. Dixit ergo eis Jesus: cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a me ipso facio nihil, sed sicut docuit me pater, haec loquor.

29. Et qui me misit, mecum est, et non relinquit me solum: quia ego quae placita sunt ei facio semper.

30. Haec illo loquente, multi crediderunt in eum.

31. Dicebat ergo Jesus ad eos, qui crediderunt ei, Judaeos: si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis,

32. et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos.

33. Responderunt ei: semen Abrahae sumus, et nemini servivimus unquam: quomodo tu dicis: liberi eritis?

34. Respondit eis Jesus: amen, amen dico vobis, quia omnis, qui facit peccatum, servus est peccati.

35. Servus autem non manet in domo in aeternum: filius manet in aeternum.

36. Si ergo filius vos liberaverit, vere liberi eritis.

37. Scio quia filii Abrahae estis: sed quaeritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.

38. Ego quod vidi apud patrem meum, loquor: et vos quae vidistis apud patrem vestrum, facitis.

39. Responderunt, et dixerunt ei: pater noster Abraham est. Dicit eis Jesus: si filii Abrahae estis, opera Abrahae facite.

40. Nunc autem quaeritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui a Deo; hoc Abraham non fecit.

41. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: nos ex fornicatione non sumus nati: unum patrem habemus Deum.

42. Dixit ergo eis Jesus: si Deus pater vester esset, diligeretis utique me. Ego enim ex Deo processi et veni, neque enim ex me ipso veni, sed ille me misit.

43. Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meum.

44. Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non

ther ist unár: inti thiú ih gihorta fon imo, J. VIII. 26-44.
thiú sprihu ih in mittiligarte.

10. Inti sie ni furstuontun, thaz her then fater in quad got.

11. Tho quad in ther Heilant: mit thiú ir arhet then mannes sun, thanne furstantet ir iz, thaz ih iz bin, inti fon mir selbemo niouuiz tuon, ouh so mih lértá ther fater, thiú sprihu ih.

Inti thie mih santa, ther ist mit mir: her ni furlazit mih einon, uanta ih thiú imo lihhent tuon simbolun.

12. Thisu imo sprehhentemo, manage gilobtun in inan.

Tho quad ther Heilant zi then, thie imo giloubtun, ludon: oba ir uuonet in minemo uuorte, zi uuare birut ir thanne mine iungiron,

inti ir furstantet thanne unár, inti uuar arlósta iuuuh.

13. Thó antlingitun sie imo: uuir birun Abrahames samo, inti niomanne thionotumes io in altere: vvuo quidistu: ir birut frige?

14. Thó antlingita in ther Heilant: unár, unár quidu ih iu: bithiu allero giuuelih, thie sunta tuot, ther ist suntun scale.

Scale ni uuonet in huse zi éuuidu: ther sun uuonet zi éuuidu.

15. Oba ther sun iuuuh arlosit, thanne birut ir uuárlihho frige.

Ih uueiz thaz ir Abrahames barn birut: ouh ir suohhet mih zi arslahenne, uanta min uuort ni bifahit in iu.

Thaz ih gisah mit minemo fater, thaz sprihu ih: inti ir thiú ir gisahut mit fater iuuuaremo, thaz tuot ir.

16. Thó antlingitun sie, inti quadun imo: unser fater ist Abraham. Thó quad in ther Heilant: oba ir Abrahames kind sit, thanne tuot ir uuere Abrahames.

Nu suohhet ir mih zi arslahenne, man, ther iu unár sprah, thiú ih gihorta fon gote; thaz ni teta Abraham.

17. Ir tuot iuuares fater uuere. Tho quadun sie imo: uuir ni birumes fon huore giborane: einan fater haben uuir got.

18. Tho quad in ther Heilant: oba got iunar fater uuari, thanne minnotit ir mih. Ih fon gote framgieng inti quam, noh ih fon mir selbemo ni quam, oh her mih santa.

Bithiu ni furstantet ir mina sprahha, uanta ir ni mugut gihóren min uuort.

19. Ir birut fon fater diuuale, inti lusta iuuares fater uuollet ir tuon. Ther uuas manslago fon anaginne, inti in uuare ni

J. VIII.
44—59. **stetit, quia non est veritas in eo; cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est et pater ejus.**

45. Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi.

46. Quis ex vobis arguit me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi?

47. Qui ex Deo est, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

48. Responderunt ergo Judaei, et dixerunt ei: nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, et daemonium habes?

49. Respondit Jesus: ego daemonium non habeo; sed honorifico patrem meum, et vos inhonorastis me.

50. Ego autem non quaero gloriam meam; est, qui quaerat, et judicet.

51. Amen, amen dico vobis: si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in aeternum.

52. Dixerunt ergo Judaei: nunc cognovimus, quia daemonium habes! Abraham mortuus est, et prophetae; et tu dicis: si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in aeternum.

53. Numquid tu major es patre nostro Abraham, qui mortuus est? et prophetae mortui sunt. Quem te ipsum facis?

54. Respondit Jesus: si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est; est pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est,

45. et non cognovistis eum; ego autem novi eum; et si dixero, quia non scio eum, ero similis vobis mendax; sed scio eum, et sermonem ejus servo.

56. Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum; et vidit, et gavisus est.

57. Dixerunt ergo Judaei ad eum: quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti?

58. Dixit eis Jesus: amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.

59. Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum; Jesus autem abscondit se, et exivit de templo.

gistuont, uanta nist uuár in imo; mit thiú her sprihhit lugina, fon sinen eiganen sprihhit, uanta her luggi ist inti sín fater.

20. Ih uuárlíhho uanta ih uuár quidu, ni giloubet ir mir.

Uuer fon eu thuengit mih fon suntun? Ob ih uuár quidu, bi hiu ni giloubet ir mir?

Ther fon gote ist, ther horit gotes uuort: bi thiú ni giboret ir, uanta ir fon gote ni birut.

21. Thó antlingitun thie Iudaei, inti quadun imo: eno ia queden uuir uuola, uanta Samaritanisc bistu, indiuual habes?

22. Thó antlingita ther Heilant: ih ni haben diuual; uzouh ih éren minan fater, inti ir intéret mih.

Ih ni suohhu mina diurida; ther ist, ther suohhit, inti tuomit.

Uuár, uuár quidu ih íu: so uuer so mín uuort biheltit, tód ni gisihit her zi euuidu.

23. Thó quadun thie Iudaei: nu furstan-temes, thaz thú diuual habes! Abraham ist tót, inti uuizagon; inti thu quidis: so uuer mín uuort biheltit, ni gicorot todes zi éuuidu.

Noh thú mero blst unsaremo fater Abraham, thie thar tót ist? inti uuizagon sint ouh tote. Uuen tuos thu thih selbon?

24. Tho antlingita ther Heilant: ob ih diurison mih selbon, thanne mín diurida niouuiht ist; ist mín fater, thie mih diurrit, then quedet ir, thaz her íunar got si,

inti ir ni furstuontut inan; ih uuárlíhho uueiz inan: inti ob ih quidu, thaz ih inan ni uuizzi, thanne bim íú gilih luggi, uzouh ih uueiz inan, inti sín uuort bihaltu.

Abraham íúuar fater gifah, thaz her gisah minan tag; inti her sah, inti gifah.

25. Tho quadun thie Iudei, zi imo: finfzug iaro noh ni habes, vvuo gisahí thu Abrahaman?

Tho quad in ther Heilant: uuár, uuár quidu ih íú, er thanne Abraham uuari, er bim ih.

26. Tho namunsie steina, thaz sie vvurphín in inan; her tho barg sih, inti gienc uz fon themo tempale.

Cap. CXXXII. Caecus a nativitate visum recuperat, e synagoga ejicitur, a Christo edocetur.

J. IX.
1—34. **Joh. IX. 1. Et praeteriens Jesus vidit hominem caecum a nativitate.**

2. Et interrogaverunt eum discipuli ejus: Rabbi! quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut caecus nasceretur?

3. Respondit Jesus: neque hic pecca-

1. Furfarenti gisah man blintan fon gíburti.

Inti fragetun inan sine lungiron: meistar! uuer suntota, theser odo sine eldiron, thaz her blint vvurdi giboran?

2. Thó antlingita ther Heilant: noh the-

vit, neque parentes ejus; sed ut manifestetur opus Dei in illo.

4. Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est; venit nox, quando nemo potest operari.

5. Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi.

6. Haec cum dixisset, expuit in terram, et fecit lutum ex sputo, et levit lutum super oculos ejus,

7. ei dixit ei: vade, lava in natatoria Siloë, quod interpretatur Missus. Abiit ergo, et lavit, et venit videns.

8. Itaque vicini, et qui videbant eum prius, quia mendicus erat, dicebant: nonne hic est, qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant: quia hic est!

9. Alii autem: nequaquam, sed similis est ei. Ille vero dicebat: quia ego sum!

10. Dicebant ergo ei: quomodo aperti sunt tibi oculi?

11. Respondit: ille homo, qui dicitur Jesus, lutum fecit, et unxit oculos meos, et dixit mihi: vade ad natatoriam Siloë, et lava! Et abiit, et lavi; et video.

12. Et dixerunt ei: ubi est ille? Ait: nescio.

13. Adducunt eum ad Phariseos, qui caecus fuerat.

14. Erat autem sabbatum, quando lutum fecit Iesus, et aperuit oculos ejus.

15. Iterum ergo interrogabant eum Pharisei, quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: lutum mihi posuit super oculos, et lavi, et video.

16. Dicebant ergo ex Phariseis quidam: non est hic homo a Deo, quia sabbatum non custodit. Alii autem dicebant: quomodo potest homo peccator haec signa facere? Et schisma erat in eis.

17. Dicunt ergo caeco iterum: tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: quia propheta est.

18. Non crediderunt ergo Judaei de illo, quia caecus fuisset, et vidisset, donec vocaverunt parentes ejus, qui viderant:

19. et interrogaverunt eos, dicentes: hic est filius vester, quem vos dicitis quia caecus natus est? quomodo ergo nunc videt?

20. Responderunt eis parentes ejus, et dixerunt: scimus quia hic est filius noster, et quia caecus natus est:

21. quomodo autem nunc videat, nescimus: aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: aetatem habet, ipse de se loquatur.

ser suntota, noh sine eldiron; uzouh thaz J. IX. J-21. vvrudi arougit gotes uuere in imo.

3. Mih gilimphit uuirkan sinu uuere, thie mih santa, unz iz tag ist; quimit naht, thanne nioman mag uuirkan.

So lango so ih in mittligarte bin, so bim ih liicht mittligartes.

4. Mit thi her thisu quad, speo in erda- inti teta leimon fon speihhaltrun, inti salbota then leimon ubar sinu ougun,

inti quad imo: far, inti uuase thih in themo uuazare Siloe, thaz ist arrekit Gisentit. Fuor her tho, inti vvuose sih, inti quam gisebenti.

5. Giuesso thie nahiston, inti thie inan ergisahun, thaz her betalari uias, quadun: enoni ist thiz ther, thie thar saz, inti betolata? Andere quadun: her ist iz!

Andere quadun: nist, uzouh her ist imo gilih. Her unarliho quad: ih bim iz!

6. Tho quadun sie imo: vvuo sint thir thi ougun intanu?

Tho antlingita her: ther man, thie thar ist giquetan Heilant, her teta leimon, inti salbota minu ougun, inti quad mir: far zi themo uuazare Siloe, inti uuase thih! Inti ih fuor, inti vvuose; inti gisah.

7. Tho quadun sie imo: uuar ist her? Tho quad her: ni uueiz.

Tho leittun sie then zi then Phari- sein, thie thar blint uias.

Tho uuas sambaztag, tho then leimon teta ther Heilant, inti aroffonota sinu ougun.

8. Abur fragetun inan thie Pharisei vvuo her gisah. Tho quad her in: leimon teta her mir obar minu ougun, inti ih vvuose, inti gisah.

9. Quadun uuarlichon fon den Phariseis sume: nist theser man fon gote, bi thi uuant sambaztag ni biheltit. Anthere quadun: vvuo mag suntig man thisu zeihan duon? Inti gisliz uuas in in.

10. Tho quadun sie themo blinten abur: thu uuaz quidist fon demo, thie thir in- teta thini ougun? Her quad tho: uuan- ta her uulzago ist.

11. Ni giloubtun thie Judaei fon imo, thaz her blint uuari, inti gisah, unz sie gihalo- tun sine eldiron, thiez gisahun:

inti fragetun sie, sus quedente: ist the- ser iuer sun, then ir quedet thaz er blint giboran uuari? vvuo sihit her thanne nu?

12. Tho antlingitun insine elthiron, inti quadun: uuir uuizun, thaz theser ist unser sun, inti thaz her blint giboran ist:

thanne vvuo her nu gisehe, ni uuizum- es: odo uuér gioffonoti sinu ougun, uuir ni uuizumes: inan fraget: altar habet, her sprehe fon imo selbemo.

J. IX.
22—34.

22. Haec dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judaeos: jam enim conspicerant Judaei, ut si quis eum confiteretur Christum, extra synagogam fieret.

23. Propterea parentes ejus dixerunt: quia aetatem habet, ipsum interrogate.

24. Vocaverunt ergo rursum hominem, qui fuerat caecus, et dixerunt ei: da gloriam Deo, nos scimus quia hic homo peccator est.

25. Dixit ergo ille: si peccator est, nescio: unum scio, quia caecus cum essem, modo video.

26. Dixerunt ergo illi: quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?

27. Respondit eis: dixi vobis jam, et audistis: quid iterum vultis audire? numquid et vos vultis discipuli ejus fieri?

28. Maledixerunt ergo ei, et dixerunt: tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus.

29. Nos scimus quia Moysi locutus est Deus; hunc autem nescimus unde sit.

30. Respondit ille homo, et dixit eis: in hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, et aperuit meos oculos:

31. scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, et voluntatem ejus facit, hunc exaudit.

32. A saeculo non est auditum, quia quis aperuit oculos caeci nati.

33. Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quidquam.

34. Responderunt et dixerunt ei: in peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et ejecerunt eum foras.

13. Thiz quadun sine eldiron, uanta sie forhtun thie Iudeon: iu tho gleinotun sih thie Iudael, oba uuér inan Christ biliachi, uz fon theru samanungu uuari.

Bi thiu sine eldiron quadun: bi thiu uanta her altar habet, in selbon fraget.

14. Gihaletun then man abur, ther blint uuas, inti quathun imo: gib gote diurida, uuir uuizumes, thaz theser man suntig ist.

15. Tho quad her: oba her suntig ist, ni ueiz: ein ueiz ih, mit diu ih blint uuas, nu gisihi.

Tho quadun sie imo: uuaz teta her thir? vvuo inteta her thinn ougun?

16. Tho antlingita in: ih quad iu iu, inti ir gihortut: uuáz uuollet ir abur gihoren? uuellet ir iungiron sine uuesan?

17. Tho fluochotun sie imo, inti quadun: thu sis sin iungiro: uuir birumes Moyses iungiron.

Uuir uuizumes, thaz Moyses spráh got; thesan ni uuizuuuir uuanan her ist.

18. Tho antlingita der man, inti quad in: in thiu ist uuntar, thaz ir ni uuizit uuanan her si, inti inteta minu ougun:

uuir uuizumes uuárliche daz suntige got ni gihorit: oh oba uuer gotes bigengiri ist, inti sinan uuillon tuot, then gihorit.

19. Fon uuerehti ni uuard gihorit, thaz uuér gioffanoti ougun blint giboranes.

Ni uuári dese fon gote, ni mohti tuon thes ióuuht.

20. Tho antlingitun sie inti quadun imo: in suntun bist al giboran, inti thu leris unsih? Inti vvurpfun in úz.

Cap. CXXXIII. De bono pastore.

J. IX.
35—41.

Joh. IX. 35. Audivit Jesus quia ejecerunt eum foras: et cum inuenisset eum, dixit ei: tu credis in filium Dei?

36. Respondit ille, et dixit: quis est, domine, ut credam in eum?

37. Et dixit ei Jesus: et vidisti eum, et qui loquitur tecum, ipse est.

38. At ille ait: credo domine, et procidens adoravit eum.

39. Et dixit ei Jesus: in iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, et qui vident caeci fiant.

40. Et audierunt ex Pharisaeis, qui cum ipso erant, et dixerunt ei: numquid et nos caeci sumus?

41. Dixit eis Jesus: si caeci essetis, non haberetis peccatum; nunc vero dicitis: quia videmus! peccatum vestrum manet.

1. Gihorta ther Heilant thaz sie in úz-vvurpfun: mit diu er in uant, quad imo: thu giloubis in den gotes sun?

Tho antlingita er, inti quad: uuer ist iz, trohtin, inti ih giloubu in inan?

2. Tho quad imo ther Heilant: thu gisahi inan, inti ther mit dir spribhit, ér ist iz.

Tho quad er imo: giloubu trohtin, inti nidarfallenti betota inan.

3. Tho quad imo ther Heilant: in duom quam ih in thesa uueralt, thaz thie dar ni gisehent gisehen, inthie dar gisehent, daz sie sin blinte.

4. Inti gihortun fon then Fariseis, thie mit imo uuaron, inti quadun imo: enonu birun uuir blinte?

5. Tho quad in ther Heilant: ob ir blinte uuárit, thanne ni habetit ir sunta; nu quedet ir: uuir gisehemes! iuuuer sunta uuonet.

Joh. X. 1. Amen, amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro;

2. qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.

3. Huic ostiarius aperit, et oves vocem ejus audiunt, et proprias oves vocat nominatim, et educit eas.

4. Et cum proprias oves emiseric, ante eas vadit; et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus.

5. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo; quia non noverunt vocem alienorum.

6. Hoc proverbium dixit eis Jesus; illi autem non cognoverunt, ad quod loqueretur eis.

7. Dixit ergo eis iterum Jesus: amen, amen dico vobis: quia ego sum ostium ovium.

8. Omnes, quotquot venerunt, fures sunt et latrones, et non audierunt eos oves.

9. Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur; et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet.

10. Fur non venit, nisi ut furetur, et mactet, et perdat; ego veni, ut vitam habeant, et abundantius habeant.

11. Ego sum pastor bonus! Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis;

12. mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriae, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit; et lupus rapit et dispergit oves;

13. mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus.

14. Ego sum pastor bonus; et cognosco meas, et cognoscunt me meae.

15. Sicut novit me pater, et ego agnoscere patrem; et animam meam pono pro ovibus meis.

16. Et alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili; et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et unus pastor.

17. Propterea me diligit pater; quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam.

18. Nemo tollit eam a me: sed ego pono eam a me ipso, et potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam; hoc mandatum accepi a patre meo.

19. Dissensio iterum facta est inter Judaeos propter sermones hos.

6. Unár, unár quid ih iú: thie thar in ni gét thurah duri in then euuist thero scapho, oh gistigit allesuuanan, ther ist thieb inti scaheri;

thie dar inget thurah thio duri, ther ist hirti scafo.

Themo induot ther duriuuart, inti scaf sina stemma gihorent, inti eiganu scafnemnit namahafto, inti leitit sie úz.

7. Inti mit diu er thiu eiganun scaf úz-sentit, thanne uerit ér in uora; inti scaf folgent imo, uanta siu uuizzun sina stemma.

Fremiden ni folgent, oh fliohent fon imo; uanta sie ni uuestun stemma fremidero.

8. Thaz bivvurti quad in ther Heilant; sie tho ni uorstuontun, uuaz er in zuo sprah.

9. Tho quad in abur ther Heilant: uuár, uuár quidih iú: bi thiu uanta ih bim duri scafo.

Alle, so manage so quamun, thioba sint inti scachera, ni hortun sie thiu scáf.

10. Ih bim duri. Thurah mih oba uuer ingengit, ther ist giheilít; inti inget, inti úz-get, inti findet fuotrunga.

Thiob ni cumit, nibi thaz er stele, inti erslahe, inti fliose; ih quam, daz sie lib haben, inti ginuhtsamon haben.

11. Ih bin guot hirti. Guot hirti tuot sina sela furi sinu scaph;

ásni, inti ther nist hirti, thes thiu scáf eiganu ni sint, gisihit then uuolf comentan, inti uorlazzit thiu scáf, inti fliuhit; ther uuolf slizzit inti uuirpfit scáf;

ther ásní uuárlího fliuhit, uanta her ásní ist, inti ní gengit zi imo fon then scafon.

12. Ih bin guot hirti; inti incnahu minu, inti incnahent mih minu.

So so mih min fater uueiz, so intena ih minan fater; inti min ferah sezziu furi minu scáf.

13. Inti anderiu scáf haben, thiu ní sint fon thesemo euuiste; thiu gilimphent mir zi halonne, inti mina stemma horent, inti ist thanne ein euuist, inti ein hirti.

14. Bi thiu minnot mih mín fater; uanta ih sezziu mina sela, inti abur nimu sia.

Nioman nimit sia fon mir; uz ih sezzu sia fon mir selbemo, ih haben giuualt zi sezzenne sia, inti giuualt haben abur sia zi nemanne; tház bibot intfieng fon minemo fater.

15. Abur unás thár ungizunft gitan untar then Iudaeon thurah disiú uuort.

J. X.
20—21.

20. Dicebant autem multi ex ipsis: daemonium habet et insanit! quid eum auditis?

21. Alii dicebant: haec verba non sunt daemonium habentis: numquid daemonium potest caecorum oculos aperire?

16. Thó quadun manage fon in: er habet diuual inti vvuotit! ziu horet ir inan?

Andere quadun: thisiu unort ni sint diuual habentes: enonu diuual mac blintero ougun intuon?

Cap. CXXXIV. Christum se Dei filium confitentem lapidare volunt Iudaei.

J. X.
22—29.

Joh. X. 22. Facta sunt autem encenia in Jerosolymis; et hiems erat.

23. Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis.

24. Circumdederunt ergo eum Iudaei, et dicebant ei: quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam!

25. Respondit eis Jesus: loquor vobis, et non creditis; opera, quae ego facio in nomine patris mei, haec testimonium perhibent de me:

26. sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.

27. Oves meae vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me:

28. et ego vitam aeternam do eis: et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea.

29. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est: et nemo potest rapere de manu patris mei.

30. Ego et pater unum sumus.

31. Sustulerunt ergo lapides Iudaei, ut lapidarent eum.

32. Respondit eis Jesus: multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

33. Responderunt ei Iudaei: de bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: et quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.

34. Respondit eis Jesus: nonne scriptum est in lege vestra: quia ego dixi, dii estis?

35. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi scriptura:

36. quem pater sanctificavit, et misit in mundum, vos dicitis: quia blasphemus: quia dixi, filius Dei sum?

37. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi.

38. Si autem facio: et si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, et credatis quia pater in me est, et ego in patre.

39. Quaerebant ergo eum apprehendere: et exivit de manibus eorum.

1. Uuarun gitan thó encenia in Hierusalem; inti uuás uuntar.

Inti gieng ther Heilant in themo temple, in phorcihe Salomones.

2. Umbibigabun inan thie Iudaei, inti quadun imo: zunzuuáz nimist thu unsera sela? Oba thu Crist sist, quid uns iz ofano!

3. Tho antlingita in ther Heilant: ih sprih iu, inti ir ni giloubet; thi uuer, thi ih duon in namon mines fater, thi giuuzscaf sagent fon mir:

oh ir ni giloubet, uuanta ir ni birut fon minen scafon.

4. Minu scáf horent mina stemma: inti ih inkennu siú, inti siu folgent mir:

inti gibu in euuin lib: inti ni uoruuerdent zi euuidu, inti ni nimit siu nioman fon mineru henti.

5. Min fater daz er mir gab, thaz ist mera allen: inti nioman ni meg iz noti neman fon mines fater henti.

Ih inti ther fater ein birumes.

6. Tho namun thie Iudaei steina, tház sien steinotin.

Tho antlingita in ther Heilant: managiu guotiu uuerce eroucta ih iu fon minemo fater, thuruh uuelih thero uuerco steinot ir mih?

7. Tho antlingitun imo thie Iudaei: fon guotemo uuerke ni steinon uuir dih, oh fon bismaridu: inti mit diu thu man bist, duost thih selbon got!

8. Tho antlingita in ther Heilant: ia ist giscriban in iuuueru evvu: uuanta ih quad, ir birut gota?

Oba thie quad gota, ci den gotes uuort gitan ist, inti ni mac daz giscrib zilosit uuerdan:

then der fater giheilagota, inti santan in uueralt, ir quedet: thú bismarost: uuanta ih quad, ih bin gotes sun?

9. Oba ih ni duon uuerce mines fater, ni curet mir gilouben.

Ob ih duon: ob ir mir ni uuellet gilouben, giloubet then uuercon, tház ir forstan-tet, inti giloubet, tház der fater in mir ist, inti ih in themo fater.

10. Suochtun inan ci gifahanne: inti er ingieng fon iro hanton.

40. Et abiit iterum trans Jordanem in eum locum, ubi erat Joannes baptizans primum, et mansit illic.

41. Et multi venerunt ad eum, et dicebant: quia Joannes quidem signum fecit nullum.

42. Omnia autem, quaecumque dixit Joannes de hoc, vera erant; et multi crediderunt in eum.

Inti gieng abur ubar Iordanen, in dia J. X. stat, thár da uuas loannes toufenti zi erist, ^{40—42.} inti uuoneta thár.

11. Inti manage quamun zi imo, inti quadun: uuanta Iohannes ni teta nohhein zeihan.

Alliu so uuelihü Iohannis quad fon desemo, uuariu uuarun; inti manage giloubtun in inan.

Cap. CXXXV. Lazarus a mortuis resuscitatur.

Joh. XI. 1. Erat autem quidam languens, Lazarus a Bethania, de castello Mariae et Marthae sororis ejus.

2. Maria autem erat quae unxit Dominum unguento, et extersit pedes ejus capillis suis; cujus frater Lazarus infirmabatur.

3. Miserunt ergo sorores ejus ad eum dicentes: domine, ecce quem amas infirmatur.

4. Audiens autem Jesus dixit eis: infirmitas haec non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam.

5. Diligebat autem Jesus Martham et sororem ejus Mariam et Lazarum.

6. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

7. Deinde post haec dixit discipulis suis: eamus in Judaeam iterum.

8. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quaerebant te Judaei lapidare, et iterum vadis illuc?

9. Respondit Jesus: nonne duodecim sunt horae diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt:

10. si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.

11. Haec ait, et posthaec dixit eis: Lazarus amicus noster dormit, sed vado, ut a somno excitem eum.

12. Dixerunt ergo discipuli ejus: domine, si dormit, salvus erit.

13. Dixerat autem Jesus de morte ejus; illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret.

14. Tunc ergo Jesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est!

15. Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum!

16. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: eamus et nos, ut moriamur cum eo!

17. Venit itaque Jesus; et invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.

1. Uuas sum siocher, Lazarus fon Bethanü, fon theru burgi Mariun inti Marthun sineru suester. J. XI. ^{1—56.}

Maria uuás thiu da salbota trohtin mit salbun, inti sunarb sine fuozi mit ira fahsu, thera bruoder Lazarus uuard cumig.

2. Tho santun sino suester ci imo inti quadun: trohtin, then du minnost ther ist cumig.

Gihorenti tház ther Heilant quad in: thisiu cumida nist ci tode, oh bi gotes diuridu, thaz gidiuriset si ther gotes sun thurah sia.

3. Minnota ther Heilant Marthun inti ira suester Mariun inti Lazarum.

So er tho gihorta thaz er cumig uuas, tho uuoneta her in theru selbun steti zue-ne daga.

4. After thiu quad her sinen iugiron: gemes abur in Iudeam.

Tho quadun imo thie iugiron: melstar, nu suotun thih ci steinonne thie Iudei, inti abur uerist thara?

5. Tho antlingita ther Heilant: eno nu ia sint zuelif citi thes tages? oba uuer genigit in tage, ni bispurnit, bi thiu uuanta her liocht thesses mittilgartes gisihit:

oba her get in naht, bispurnit, bi thiu liocht nist in imo.

6. Thisiu quad er, inti after thiu quad er in: Lazarus unsar friunt slafit, oh faru, thaz ih inan fon slafe eruueke.

Tho quadun imo sine iugiron: trohtin, oba her slafit, thanne ist er heil.

7. Quad ther Heilant fon sinemo tode; sie uuantun, thaz er fon resti slafes quadi.

Tho quad in ther Heilant offano: Lazarus ist tót!

Inti giuihu thurah iúunih, thaz ir giloubet, uuanta ih thár ni uuas. Ouh gemes ci imo!

8. Tho quad Thomas, ther ist giquetan Didimus, ci sinen ebanugiron: gemes unir, thaz unir sterben mit imo!

9. Tho quam ther Heilant; inti fant inan fior taga iu in grabe habentan.

J. XI.
18—38. 18. Erat autem Bethania juxta Jeroso-
lymam quasi stadiis quindecim.

19. Multi autem ex Judaeis venerant
ad Martham et Mariam, ut consolarentur
eas de fratre suo.

20. Martha ergo ut audivit quia Jesus
venit, occurrit illi; Maria autem domi se-
debat.

21. Dixit ergo Martha ad Jesum: do-
mine! si fuisses hic, frater meus non fuis-
set mortuus;

22. sed et nunc scio, quia quaecum-
que poposceris a Deo, dabit tibi Deus.

23. Dicit illi Jesus: resurget frater
tuus!

24. Dicit ei Martha: scio, quia resur-
get in resurrectione in novissimo die.

25. Dixit ei Jesus: ego sum resurrec-
tio, et vita; qui credit in me, etiam si
mortuus fuerit, vivet;

26. et omnis, qui vivit et credit in me,
non morietur in aeternum. Credis hoc?

27. Ait illi: utique domine! ego cre-
didi, quia tu es Christus filius Dei, qui in
hunc mundum venisti.

28. Et cum haec dixisset, abiit, et vo-
cavit Mariam sororem suam silentio, di-
cens: magister adest, et vocat te!

29. Illa, ut audivit, surgit cito, et ve-
nit ad eum.

30. Nondum enim venerat Jesus in ca-
stellum; sed erat adhuc in illo loco, ubi
occurrerat ei Martha.

31. Judaei ergo, qui erant cum ea in
domo, et consolabantur eam, cum vidis-
sent Mariam, quia cito surrexit et exiit,
secuti sunt eam dicentes: quia vadit ad
monumentum, ut pleret ibi!

32. Maria ergo cum venisset, ubi erat
Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus,
et dixit ei: domine! si fuisses hic, non
esset mortuus frater meus.

33. Jesus ergo ut vidit eam plorantem,
et Judaeos, qui venerant cum ea, ploran-
tes, infremuit spiritu, et turbavit se ipsum,

34. et dixit: ubi posuistis eum? Di-
cunt ei: domine! veni, et vide!

35. Et lacrymatus est Jesus.

36. Dixerunt ergo Judaei: ecce, quo-
modo amabat eum!

37. Quidam autem dixerunt ex ipsis:
non poterat hic, qui aperuit oculos caeci,
facere, ut hic non moreretur?

38. Jesus ergo rursum fremens in se-
metipso venit ad monumentum; erat au-
tem spelunca, et lapis superpositus erat ei.

Uuas Bethania nah Hierusalem sama
so uinfzehen stadia.

10. Manage fon then Iudeon quamun zi
Marthun inti zi Mariun, tház sie sia fluo-
britin fon ira bruoder.

11. Martha uuarliho so siu gihorta, thaz
ther Heilant quam, liof ingegin; Maria saz
in huse.

12. Tho quad Martha ci themo Heilante:
trohtin! ob thu hier uuarist, min bruoder
ni uuari thanne tót;

oh ih nu uueiz, so uuelihu so thu bi-
tis fon gote, gibit thir.

13. Tho quad iru ther Heilant: erstentit
thín bruoder!

14. Tho quad imo Martha: ih uueiz, thaz
her erstentit in theru urresti in themo
iungisten tage.

15. Tho quad iru ther Heilant: ih bin
urresti inti lib; thie thar in mih giloubit,
ci speru ob her tót uuirdit, lebet;

inti fogiauueh, thie dar lebet inti in
mih giloubit, ni stirbit ci euuidu. Gilou-
bis thaz?

16. Tho quad imo: ci speru, trohtin! ih
giloubta, thaz thu bist Crist gotes sun, thie
thar quam in mittilgart.

17. Mit diu her thisiu quad, gieng, inti
gihalota Mariun ira suester stillo, que-
denti: meistar ist az, inti suohhit thih!

Siu, sóz gihorta, erstuont sliumo, inti
quam ci imo.

18. Noh thanne ni quam ther Heilant in
thia burgilun; oh uuas noh thanne in the-
ru steti, thár ingegin imo quam Martha.

19. Thie Iudei mit iru uuarun in themo
hus, inti sia fluobritun, mit thiu sie gisa-
hun Mariam, tház siu sliumo erstuont
inti úzgieng, folgetun iru sus queden-
ti: nu uerit ci themo grabe, thaz siu thar
vвуofe!

20. Maria, tho siu quam, thar ther Heilant
uuas, gisehenti inan, fiel ci sinen fuozon,
inti quad imo: trohtin! ob thu hier uua-
rist, thanne ni uuari tót min bruoder.

21. Tho ther Heilant gisah sia vвуofenti,
inti thie Iudeon quamun mit iru, uuof-
fente, gremizota in sinemo geiste, inti gi-
truobta sih selbon,

inti quad: uuara saztunt ir inan? Qua-
dun imo: trohtin! cum, inti gisih!

Inti uuiof ther Heilant.

22. Tho quadun imo thie Iudaei: senu,
vвуo her inan minnota!

Sume quadun fon then selbon: ni moh-
ta theser, ther inteta ougun thés blinten,
tuon thaz theser ni sturbi?

23. Ther Heilant abur gremizonti in imo
selbemo, quam ci themo grabe, uuas thár
cruft, inti stein uuas gisezzit ubar sia.

39. At Jesus: tollite lapidem! Dicit ei soror ejus, qui mortuus fuerat: domine! jam foetet, quatrduanus enim est.

40. Dicit ei Jesus: nonne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei.

41. Tulerunt ergo lapidem; Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me.

42. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat dixi, ut credant, quia tu me misisti.

43. Haec cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare! veni foras.

44. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes et manus institis, et facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Jesus: solvite eum, et sinite abire.

45. Multi ergo ex Judaeis, qui venerant ad Mariam, et viderant quae fecit, crediderunt in eum.

46. Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos, et dixerunt eis quae fecit Jesus.

47. Collegunt ergo Pontifices et Pharisei concilium, et dicebant: quid facimus, quia hic homo multa signa facit?

48. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: et venient Romani et tollent nostrum locum et gentem.

49. Unus autem ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: vos nescitis quidquam,

50. nec cogitatis, quia expedit nobis, ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat.

51. Hoc autem a semetipso non dixit, sed, cum esset pontifex anni illius, prophetavit, quod Jesus moriturus erat pro gente.

52. Et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.

53. Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum.

54. Jesus ergo jam non palam ambulabat apud Judaeos, sed abiit in regionem juxta desertum, in civitatem, quae dicitur Ephrem, et ibi morabatur cum discipulis suis.

55. Proximum autem erat pascha Judaeorum, et ascenderunt multi Jerosolymam de regione ante pascha, ut sanctificarent seipsos.

56. Quaerebant ergo Jesum, et colloquebantur ad invicem, in templo stantes: quid putatis, quia non venit ad diem fe-

24. Quad ther Heilant: nemet then stein! J. XI. Tho quad imo sin suester thes thar tót³⁹⁻⁵⁶ uuás: trohtin! her suihhit iu, fior taga biliban ist.

Tho quad iru ther Heilant: ia quad ih thir, oba thu giloubist, gisihist gotes diurida.

25. Tho namun sie then stein; ther Heilant úferhabanen ougon quad: Fater, thanc tuon thir, uuanta thu mih gihortost.

Ih uuesta, thaz thu simbulun mih gihorist, oh thurah thaz folc, thaz thár umbi stentit, quad, thaz sie gilouben, thaz thu mih santost.

26. Thisiu mit thiu her quad, mihhileru stemmu riof: Lazarus! cum úz.

Inti sliumo framgieng thie dar uuas tót, gibuntan hanton inti suozin mit stren- gin, inti sin annuzi mit sueizduohu gibun- tan. Tho quad in ther Heilant: erloset inan, inti lazet inan gangan.

27. Manage fon then Iudeon, thie quamun ci Mariun, inti gisahun thiu the her teta, giloubtun in inan.

Sume fon in giengun ci then Pharisein, inti quadun in thiu ther Heilant teta.

28. Samanotun thie bisgofa inti Farisel- samanunga, inti quadun: uuaz duomes, uuanta theser man managiu zeihhan tuot?

Oba uuir inan so forlazemes, alle giloubent inan: inti coment Romani inti nement unsera stat inti thiota.

29. Ein fon then, [in namen] Caiphas, mit diu her uuas bisgóf thes iares, quad in: ir ni uuizzut iouuiht,

noh ni thenket, bi thiu uuanta uns bi- therbisot, thaz ein man ersterbe furi thaz folc, inti [nalles] al thiu thiota foruuerde.

30. Thaz fon imo selbemo ni quad, oh mit diu her uuas bisgóf thes iares, uuizagota, thaz ther Heilant sterbenti uuas furi thiota.

Inti nalles ecrodo furi thiota, oh thaz thiu gotes kind, thiu thar uuarun cisprei- tiu, gisamanoti in ein.

31. Fon themo tage thahtun erslahan inan.

32. Ther Heilant nalles ofano gieng mit then Iudeon, oh gieng in lantscaf, nah the- ru vvuostinnu, in thia burg, thiu thar gi- quetan ist Ephrem, inti thar uuoneta her mit sinen iungiron.

33. Nah uuas tho óstron Iudaeono, inti erstigun manage ci Hierusalem fon theru lantscef fora then óstron, thaz sie sih sel- bon giheilagotin.

34. Suochtun then Heilant, inti sprahun untar zuisgen, in themo temple stantenti: uuaz uuonet ir, bi thiu her ni cumit ci the-

stum? Dederunt *ergo* pontifices et Pharisaei mandatum, ut si quis cognoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

mo itmalen tage? Gabun tho thie bisgofa inti thie Pharisei bibot, oba uuer forstuonti uuár her uuari, thaz her iz cunditi, thaz sien giflengin.

Cap. CXXXVI. Christus a Samaritanis non receptus.

L. IX. 51—56. *Luc. IX. 51.* Factum est autem, dum complerentur dies assumptionis ejus, et ipse faciem suam firmavit, ut iret in Jerusalem.

52. Et misit nuntios ante conspectum suum; et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi.

53. Et non receperunt eum; quia facies ejus erat euntis in Jerusalem.

54. Cum vidissent autem discipuli ejus Jacobus et Joannes, dixerunt: domine! vis dicimus, ut ignis descendat de coelo, et consumat illos?

55. Et conversus increpavit illos;

56. et abierunt in aliud castellum.

1. Uuárd tho, mit thiú gifullite uuárun taga sinero nunfti, inti her sin annuci festinota, thaz her fuori ci Hierusalem.

Santa boton furi sih; inti farenti giengun in burg thero Samaritano, thaz sia imo garauntin.

2. Inti sie nintflengun inan, uuanta sin annuci uuas farenti ci Hierusalem.

3. Tho thaz gisahun sine iungiron Iacobus inti Iohannes, quadun: trohtin! nuil thu, thaz uuir quedemes, thaz siur nidarstige fon himile, inti forbrenne sie?

Her tho ci in giuuentit increbota sie; inti giengun in andera burg.

Cap. CXXXVII. Christus Bethaniae in domo Simonis leprosi.

J. XII. 1. *Joh. XII. 1.* Jesus ergo ante sex dies Paschae venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Jesus.

Mc. XIV. 3. *Marc. XIV. 3.* Et cum esset in Bethania in domo Simonis leprosi,

J. XII. 9. *Joh. XII. 9.* cognovit turba multa ex Judaeis, quia illic est, et venerunt non propter Jesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis.

J. XII. 19. *Joh. XII. 19.* Pharisei ergo dixerunt ad semet ipsos: videtis quia nihil proficimus; ecce mundus totus post eum abiit.

J. XII. 10—11. *Joh. XII. 10.* Cogitaverunt autem principes sacerdotum, ut et Lazarum interficerent, 11. quia multi propter illum abibant ex Judaeis, et credebant in Jesum.

J. XII. 2. *Joh. XII. 2.* Fecerunt autem ei coenam ibi, et Martha ministrabat, Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo.

1. Ther Heilant ér sehs tagon óstron quam ci Bethaniú, thar da uuas Lazarus tót, then dar eruuaecta ther Heilant.

2. Mit diu her uuas in Bethania in huse Simones thes horngibruoder,

forstuont mihil menigi fon then Iudein, thaz her thar ist, inti quamun nalles thurah then Heilant eckrodo, oh thaz sie Lazarusan gisahin, then her eruuaecta fon tode.

3. Thie Pharisei quathun ci in selbon: gischet ir, thaz uuir niouuiht ni dihemes; senu nu al thisiu uueralt ferit after imo.

4. Thahtun thie heroston thero heithaf-tono thaz sie Lazarusan ersluogin, uuanta manage thuruh inan erfuoron fon then Iudaein, inti giloubtun in then Heilant.

5. Tatun imo thar abandmuos, inti Martha ambahtita, Lazarus uuas ein thero thie mit imo sazun.

Cap. CXXXVIII. Christus a Maria unctus.

Mc. XIV. 3. *Marc. XIV. 3.* Maria habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, fracto alabastro, effudit super caput ejus

M. XXVI. 7. *Matth. XXVI. 7.* recumbentis,

J. XII. 3—6. *Joh. XII. 3.* et unxit pedes ejus, et extersit capillis suis, et domus inpleta est ex odore unguenti.

4. Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Judas Iscariotes, qui erat cum traditurus:

5. quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, et datum est egenis?

1. Maria habenti salbfaz salbun fon nar-thu gitana diura, [inti] gibrohanemo [salbfaze] goz ubar sin houbit

linentes,

inti salbota sine fuozi, inti suarb mit ira locon, inti thaz hus uuas gifullit fon themo stanke thera salbun.

2. Tho quad ein fon sinen iungiron, Iudas Scarioth, thér inan uuas selenti:

bi hiu ni uuirdit thiú salba forcouft uildar thriuhunt pfenningen, inti gige ban thurftigen?

6. Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia sur erat, et oculos habens ea quae mittebantur portabat.

Marc. XIV. 4. Erant autem quidam indigne ferentes intra semet ipsos, et dicentes: ut quid perditio haec unguenti facta est.

Matth. XXVI. 10. Sciens autem Jesus ait illis: quid molesti estis huic mulieri? opus bonum operata est in me.

Marc. XIV. 7. Semper enim pauperes habetis vobiscum, et cum volueritis potestis illis benefacere, me autem non semper habetis.

Matth. XXVI. 12. Mittens enim haec unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.

13. Amen dico vobis! ubicumque praedicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, dicetur et quod haec fecit in memoriam ejus.

Luc. VII. 39. Videns autem Phariseus, qui vocaverat eum, ait intra se, dicens: hic si esset propheta, sciret utique, quae et qualis est mulier, quae tangit eum; quia peccatrix est.

40. Et respondens Jesus, dixit ad illum: Simon! habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: magister! dic.

41. Duo debitores erant cuidam foeneratori; unus debebat denarios quingentos, et alius quinquaginta;

42. non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quem ergo plus diligit?

43. Respondens Simon dixit: aestimo, quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei: recte judicasti!

44. Et conversus ad mulierem, dixit: Simon, vides hanc mulierem? intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti; haec autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit.

45. Osculum mihi non dedisti; haec autem, ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos.

46. Oleo caput meum non unxisti; haec autem unguento unxit pedes meos.

47. Propter quod dico tibi: remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum! Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

48. Dixit autem ad illam: remittuntur tibi peccata!

49. Et coeperunt qui simul accubebant, dicere intra se: quis est hic, qui etiam peccata dimittit?

50. Dixit autem ad mulierem: fides tua te salvam fecit, vade in pace.

3. Thaz quad her, nalles fon then armon J. XII. ni gilamf ci imo, oh bi thiu uanta her thioh 6. uuas, inti sehhl habenti, thiu thar gisen-tidi uuarun truog siu.

4. Uuarun sume unuerdliho tragenti un- Me. XIV. tar in selben, inti quedeni: ziu ist forlust 4. therra salbun gitan.

5. Uuizzeni thaz ther Heilant quad in: M. XXVI. ziu birut ir hefige themo uuibe? guot 10. uueru uuirkit siu in mir.

Ir habet simbulun thurstigon mit iú, inti Me. XIV. thanne ir uuollet, mugut in uuola tuon; 7. mih ni habet ir simbulun.

6. Sententi thisiu thesa salbun in minan M. XXVI. lihamon, teta mih ci bigrabanne. 12-13.

Uuar quid ih iú, so uuar gipredigot uirdit thiz euangelium in alleru uueralti, ist giquetan inti thaz thisiu teta, in ira gimunt.

7. Thaz gisehenti ther Fariseus, thien L. VII. thara ladota, quad sus in imo selbemo: oba 39-50. theser uuari uuizago, her quessi iz giuues-so uuolih inti uuelih uuib thaz uuas, thiu inan ruorit; uanta siu suntig ist.

8. Antlingita ther Heilant, quad ci imo: Simon! ih haben thir sihuuaz ci quedanne. Her quad tho: meistar! quid.

9. Zuene sculdigon uuarun sihuuelihemo inlihere; ein solta finfhunt pfenningo, ander solta finzug;

in tho ni habenten uuanan sie gultiu, tho forgab her giuuederemo. Uedaran minnota her mer?

10. Tho antlingita Simon inti quad: ih, uuanu, thaz ther themo her mera forgab. Her quad imo tho: rehto duomtos!

11. Inti giuuant ci themo uuibe, quad: Simon, gisihisttu thiz uuib? Ingieng ih in thin bus, uuazzar ni gabi thu minen fuozon; thisiu abur mit ira zaharin lacta, inti mit ira fahsu suarb.

12. Cus mir ni gabi; thisiu, fon thes siu ingieng, ni bilan siu cussan mine fuozu.

Mit oliu min houbit ni salbotostu; thi-siu mit salbun salbota mine fuozu.

13. Thurah thaz quidi thir: sint iru for-lazano manago sunta, uanta siu minnota filu! Themo min uirdit forlazan, min minnot.

Tho quad her zi iru: forlazano sint thir sunta!

14. Tho bigondun thie dar saman sázzun quedan inan in: uuer ist theser, thie dar sunta forlazit?

Tho quad her ci themo uuibe: thin gi-loubo teta thih heila, far in sibbu.

M. XX. *Cf. Matth. XX. 17.* [His dictis abiit,
17. ascendens Hierusalem.]

15. Thesen giquetanen gieng, stigenti zi Hierusalem.

Cap. CXXXIX. Christus ad gentiles ipsum videre cupientes de instanti suae clarificationis hora loquitur.

J. XII. *Joh. XII. 20.* Erant autem quidam gentiles ex his qui ascenderant, ut adorarent in die festo.

21. Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Galilaeae, et rogabant eum, dicentes: domine! volumus Jesum videre.

22. Venit Philippus et dicit Andreae, Andreas rursum et Philippus dixerunt Jesu.

23. Jesus autem respondit eis, dicens: venit hora, ut glorificetur filius hominis.

24. Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit,

25. ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam; et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam.

26. Si quis mihi ministrat, me sequatur, et ubi sum ego, illic et minister meus erit; si quis mihi ministraverit, honorificabit eum pater meus.

27. Nunc anima mea turbata est! Et quid dicam? Pater, salva me ex hac hora! Sed propterea veni in horam hanc.

28. Pater, clarifica nomen tuum! Venit ergo vox de coelo: et clarificavi, et iterum clarificabo.

29. Turba ergo quae stabat et audierat, dicebat tonitruum esse factum! Alii dicebant: angelus ei locutus est!

30. Respondit Jesus, et dixit: non propter me haec vox venit, sed propter vos.

31. Nunc iudicium est mundi; nunc princeps huius mundi ejicietur foras.

32. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.

33. Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus.

34. Respondit ei turba: nos audivimus ex lege, quia Christus manet in aeternum; et quomodo tu dicis: oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis?

35. Dixit ergo Jesus: adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebrae comprehendant, et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadit.

36. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis.

1. Uuarun heidane sume fon then, thie dar stigun, thaz sie betotin in themo itmalen tage.

Thie giengun ei Philippe, ther uuas fon Bethsaidu Galilaeae, inti batun inan sus quedenti: herro! uuir uollemes then Heilant gisehan.

Tho quam Philippus inti quad Andreae, Andreas abur inti Philippus quadun themo Heilante.

2. Ther Heilant antlingita in, quedenti: cumit cit, in theru gidiurit uirdit mannes sun.

3. Uuar, uuar quidiu iu, nibi thaz corn thinkiles fallenti in erda tot uirdit,

thaz selba einu uonet; ob iz erstirbit, managan uahsmon bringit. Thie dar minnot sin ferah, thie forliosez; thie dar hazzot sin ferah in theru ueralti, in euuin lib giheltit iz.

4. Oba uuer mir ambahte, mir folge; thar ih bin, thar ist min ambaht; oba uuer mir ambahtit, inan gieret min fater.

5. Nu min sela gitruobit ist! Inti uuaz quidu? Fater, giheili mih fon theru stuntu! Thurah thaz quam ih in thesa cit.

6. Fater, giberehto thinan namon! Quam stemma fon himile: inti ih giberehtota, inti abur giberehton.

7. Thiu menigi, thiu dar stuont inti gihorta, quadun, thaz thonar gitan uuari. Andere quadun: engil sprah zi imo!

Tho antlingita ther Heilant, inti quad: nalles thurah mih thisiu stemma quam, oh thurah iuuuih.

8. Nu ist duom theses mittilgartes; nu ther herosto theses mittilgartes uirdit eruorpfan uz.

Inti ih, ob ih erhaban uirdu fon erdu, alliu thinsu zi mir selbemo.

Thaz quad her, gizeihanonti uuelihemo tode sterbenti uuari.

9. Tho antlingita imo thiu menigi: uuir gihortumes fon theru evvu, uuanta Christ uonet zi euuidu; inti vvuo quidistu: gimpfit zi erhafanne mannes sun? Uuer ist ther mannes sun?

10. Tho quad ther Heilant: noh nu ist lucil liocht in iu. Geet, unz ir liocht habet, thaz iuuuih finstarnessi ni bifahe; thie dar in finstarnesse geet, ni ueiz uuara her ferit.

Mit diu ir liocht habet, giloubet in liocht, thaz ir liohtes barn sit.

Cap. CXL. De adventu regni caelorum.

Luc. XVII. 20. Interrogatus autem a Phariseis: quando venit regnum Dei? respondit eis et dixit: non venit regnum Dei cum observatione,

21. neque dicent: ecce hic aut ecce illic; ecce enim regnum Dei intra vos est.

Luc. XXI. 37. Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero morabatur in monte qui vocatur Oliveti,

38. et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

Cap. CXLI. Christi de scribis et Phariseis sermo.

Matth. XXIII. 1. Tunc Jesus locutus est ad turbas, et ad discipulos suos,

2. dicens: super cathedram Moysi sederunt scribae et Pharisei;

3. omnia ergo, quaecunque dixerint vobis, servate et facite; secundum opera vero eorum nolite facere; dicunt enim, et non faciunt.

4. Alligant enim onera gravia, et importabilia, et imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolant ea movere.

5. Omnia vero opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus; dilatant enim phylacteria sua, et magnificant fimbrias,

Marc. XII. 38. et volunt ambulare in stolis.

Matth. XXIII. 6. Amant autem primos recubitus in coenis, et primas cathedras in synagogis,

7. et salutationes in foro, et vocari ab hominibus rabbi.

Marc. XII. 37. [Et omnis populus libenter audiebat eum.]

Matth. XXIII. 8. Vos autem nolite vocari rabbi; unus est enim magister vester; omnes autem vos fratres estis.

9. Et patrem nolite vocare vobis super terram; unus est enim pater vester, qui in coelis est.

10. Nec vocemini magistri; quia magister vester unus est Christus.

11. Qui major est vestrum, erit minister vester.

12. Qui autem se exaltaverit, humiliabitur; et qui se humiliaverit, exaltabitur.

Luc. XI. 43. Vae vobis Phariseis! quia diligitis primas cathedras in synagogis et salutationes in foro.

Matth. XXIII. 14. Vae vobis scribis et Phariseis!

Luc. XI. 52. legis periti,

Matth. XXIII. 14. hypocritae!

Luc. XI. 52. tulistis clavem scientiae,

1. Her tho gifraget fon then Phariseis: L. XVII. 20—21.
uuanne cumit gotes richi? [tho] antlingita
[her] in inti quad: ni cumit gotes richi mit
bihaltnesse,

noh ni queden: senu hier oda thar;
uuant gotes richi ist inin iú.

2. Taga uuas her lerenti in themo temple, L. XXI. 37—38.
nahes uuoneta in themo berge, thie dar
ginemnit ist Oliueti,

inti al thaz folc fruo in morgan quam
ci imo intemo temple inan horen.

1. Tho ther Heilant sprah zi then meni- M. XXIII. 1—5.
gin, inti zi sinen iungiron,

quad: obar stuol Moyses sazzun scri-
bera inti Pharisei;

alliu thiu sie iú queden, haltet inti
tuot; after iro unercon ni curit ir tuon;
sie queden, inti ni tuont.

2. Sie bintent suuara burdin, inti ungi-
traganliche, inti sezzent sia in manno
sculturun; mit iro fingaron ni uuolent bi-
ruoren.

3. Alliu iro uuere tuont sie, thaz siu sin
gisehanu fon mannon; sie breitent iro
ruomgiscib, inti mihilosotun tradon.

inti uuolent gangan in iro gilaraue. Mc. XII. 38.

4. Sie minnont furista sedal in goumon, M. XXIII. 6—7.
inti furiston stuola in samanungon,

inti heilazunga in strazu, inti giheizan
fon mannon meistar.

5. Al thaz folc lustliche hórta inan. Mc. XII. 37.

6. Ir ni curet giheizan uuesan meistar; ein M. XXIII. 8—12.
ist iuuere meistar; alle birut ir gibruoder.

7. Inti ni curet iu gikeuuen fater oba
erdu; ein ist iuuere fater, ther in himile.

8. Noh ni sit giheizane meistara; uuant
iuuere meistar ein ist Christ.

9. Thie thar iuuere mera ist, er ist iuuere
ambaht.

Thie de sih erhefit, thie uuirdit giot-
muotigot; inthie de sih giotmuotigot,
uuirdit erhaban

10. Uue iú Phariseis, bi thiu ir minnot L. XI. 43.
furiston stuola in thingon inti heilazunga
in strazu.

11. Uue iú scriberin inti Pharisein! M. XXIII. 14.

euua gilérte, L. XI. 52.

lichezera! M. XXIII. 14.

bi thiu ir namut sluzil uuisduomes, L. XI. 52.

M. XXIII. *Matth. XXIII. 13.* et clauditis regnum
13-14. caelorum ante homines; vos enim non in-
tratis, nec introeuntes sinitis intrare.

Mc. XII. *Marc. XII. 40.* qui devoratis domos
40. viduarum sub obtentu proluxae orationis,

L. XX. *Luc. XX. 47.* accipietis maiorem dam-
47. nationem.

M. XXIII. *Matth. XXIII. 15.* Vae vobis, scribae et
15-23. Pharisei, hypocritae, qui circuitis mare et
aridam, ut faciatis unum proselytum; et cum
fuerit factus, facitis eum filium gehennae,
duplo quam vos.

16. Vae vobis, duces caeci, qui dicitis:
quicumque iuraverit per templum, nihil est;
qui autem iuraverit in auro templi, debet.

17. Stulti et caeci! quid enim majus
est, aurum an templum, quod sanctificat
aurum?

18. Et quicumque iuraverit in altari,
nihil est; quicumque autem iuraverit in
dono, quod est super illud, debet.

19. Caeci! quid enim majus est, do-
num an altare, quod sanctificat donum?

20. Qui ergo iurat in altari, iurat in
eo, et in omnibus, quae super illud sunt;

21. et qui iuraverit in templo, iurat
in illo, et in eo, qui habitat in ipso;

22. et qui iurat in caelo, iurat in thro-
no Dei, et in eo, qui sedet super eum.

23. Vae vobis, scribae et Pharisei hy-
pocritae! qui decimatis mentham et ane-
thum et cuminum

L. XI. 42. *Luc. XI. 42.* et rutam et omne olus,
M. XXIII. *Matth. XXIII. 23.* et reliquistis quae
23. graviora sunt legis, iudicium et misericor-
diam et fidem

L. XI. 42. *Luc. XI. 42.* et charitatem Dei.
M. XXIII. *Matth. XXIII. 23.* Haec oportuit facere,
23. et illa non omittere.

M. XV. 14. *XV. 14.* Duces caecorum,
Mc. XXIII. *XXIII. 24.* excolantes culicem, came-
24-26. lum autem glutientes.

25. Vae vobis, scribae et Pharisei hy-
pocritae! quia mundatis, quod deforis est
calicis et paropsidis; intus autem pleni
estis rapina et immunditia.

26. Phariseae caece! munda prius quod
intus est calicis et paropsidis, ut fiat id
quod deforis est mundum.

L. XI. *Luc. XI. 44.* Vae vobis, quia estis ut
44. monumenta, quae non apparent, et hemi-
nes ambulantes supra nesciunt.

inti bisliozet himilo richi fora mannon;
ir ni get in, noh thie ingangenton ni lazet
ingangan.

12. Uue iu, Pharisei lichezera!
ir the forslintet hus uuituuono untar
bihabannesse langes gibetis,
ir infahet mera fornidarnessi.

13. Uue iu, scribera inti Phariseilicheze-
ra! ir dar umbiganget seo inti erda, thaz ir
tuot einan elilentan; inti mit diu er gitan
uuiridit, tuot inan hella sun, zuifalton mer
thanne iuuuih.

14. Uue iu, blinte leitida, thie de quedet:
so uuer so suerit bi themo temple, ther nist
niouuiht; ther de suerit in gold temples,
scal.

Dumbe inti blinte! uuedar ist mera,
thaz gold oda templum, thaz dar heilagot
gold?

15. Inti so uuer so suerit in alttere, nio-
uiht ist; so uuer so suerit in theru gebu,
thaz dar ubar thaz ist, scal.

Blinte! Uuedar ist mera, thiu geba
oda ther altteri, ther de giheilagot thia
geba?

16. Thie de suerit in themo alttere, ther
suerit in themo, inti in allen thiu thar obar
imo sint;

inti thie dar suerit in themo temple,
suerit in imo, inti in themo, thie dar ar-
tot in imo;

ther de suerit in himile, ther suerit in
gotes sedale, inti in themo, ther de sizit
obar thaz.

17. Uue iu scriberin inti Pharisei liche-
zera! ir de dezemot minzun inti dilli inti
cumin

inti rutun inti fogiuuelicho uurci,
inti forliezut thiu dar heuigerun sint
euua, duom inti miltida inti treuuua

inti gotes minna.

18. Thisiu gilampf zi tuonne, inti thiu
ni zi forlazzanne.

Leitidon blintero,
sihenti mucgun, olbentun suelgenti.

19. Uue iu scriberin inti Pharisein, liche-
zera! bi thiu uuanta ir reinet, thaz dar uz-
zana ist thes keliches inti thes scenkifaz-
zes; innana sint fol notnumpfi, inti un-
subarnesses.

20. Thu blinto Phariseus! reini er thaz
dar innana ist thes keliches inti thes
scenkifazzes, thaz si thaz dar uzzana ist
reini.

21. Uue iu, uuanta ir birnt so so grebir,
thiu sih ni ougent, inti man gangenti oba
ni uuizzun.

Matth. XXIII. 27. Vae vobis scribae et Pharisei hypocritae! quia similes estis sepulcris dealbatis, quae a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia.

28. Sic et vos a foris quidem paretis hominibus just; intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate.

Luc. XI. 45. Respondens autem quidam ex legisperitis ait illi: magister haec dicens, etiam contumeliam nobis facis.

46. At ille ait: et vobis legisperitis vae! quia oneratis homines oneribus, quae portare non possunt; et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas.

Matth. XXIII. 29. Vae vobis scribae et Pharisei hypocritae! qui aedificatis sepulcra prophetarum, et ornatis monumenta justorum,

30. et dicitis: si fuisset in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum.

31. Itaque testimonio estis vobismet-ipsis, quia filii estis eorum, qui prophetas occiderunt;

32. et vos implete mensuram patrum vestrorum.

33. Genimina viperarum! quomodo fugietis a iudicio gehennae?

Luc. XI. 49. Propterea et sapientia Dei dixit: mittam ad illos prophetas et apostolos,

Matth. XXIII. 34. et sapientes et scribas; et ex illis occidetis, et crucifigitis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, et persequemini de civitate in civitatem;

35. ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariae, filii Barachiae, quem occidistis inter templum et altare.

36. Amen dico vobis: venient haec omnia super generationem istam!

22. Uue iu scriberin inti Pharisein, liche-^{M. XXIII. 27—28.} zera! uanta ir gilliche birut giuiziten grebiron, thi uah uzzana ougent mannon fagariu; innana sint folliu gibeino totero, inti iogiueliches fuliden.

23. So ir uzzana giuueso erouget iuuuuh mannon rehte; innana birut ir folle lichezennes inti unrehthes.

24. Tho antlingita sum fon theru evvu^{L. XI. 45—46.} gilerter, quad imo: meistar diz queden-^{45—46.} ti, zi speriu uns harm tuos.

25. Her quad tho: inti iu cuua gilerten ist ouh uuae! bithiu ir ladet man mitlesti, thia sie fortragan ni mugun, inti ir mit cinemo fingare iuuueremo ni ruoret thia burdin.

26. Uue iu scriberin inti Pharisein, liche-^{M. XXIII. 29—30.} zera! bithiu uanta ir zimbrot grebir uiz-^{29—30.} zagono, inti garauet grebir rehtero,

inti quedet: oba uuir uuarin in tagon unsoro fatero, ni uuarimes iro ginozza in bluote thero uizzagono.

27. Ir birut urcundon selbon, bi thi uir iro kind birut, thie dar uizzagon sluogun;

inti ir gifullet mez iuuuero fatero.

28. Berd natruno! vvuo flieheth ir fon duome helluizzes.

29. Bi thi uir quad thi uir gotcunda spahida: ^{L. XI. 49.} ih sentu zi in uizzagon inti boton,

inti spahe inti scribera; fon then sla-^{M. XXIII. 34—36.} het ir inti habet, inti fon then fillet ir in iuuueren samanungon, inti ahtet fon burgi zi burgi;

thaz queme ubar iuuuuh iogiuelih bluot rehtaz, thaz ergozzan uuard ubar erda, fon bluote thes rehten Abel io unzan bluot Zacharias, thes Barachias sunes, then ir sluogut untar themo temple inti themo altere.

30. Uuar quidiu iu: quement thisiu al-
liu obar diz cunni!

Cap. CXLII. De dissolutione Jerusalem.

Matth. XXIII. 37. Jerusalem, Jerusalem! quae occidis prophetas, et lapidas eos, qui ad te missi sunt; quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti.

38. Ecce! relinquetur vobis domus vestra deserta.

39. Dico enim vobis: non me videbitis a modo, donec dicatis: benedictus, qui venit in nomine Domini!

1. Hierusalem, Hierusalem! thu darsle-^{M. XXIII. 37—39.} his uizzagon, inti steinos thie, thi de gisentite sint zi dir, vvuo ofto ih uolta gisamanon thinu kind, zi themo mezze the samanot henin ira huonclin untar ira federacha, inti thu ni uoltos.

Seu nu uuir dit iu forlazan iuuuer hús vvuesti.

2. Ih quidu iu: ni giseth ir mih fon nu, ér thanne ir quaedet: giseget si thie dar cumit in trohtines namon!

Cap. CXLIII. In Christo honoratur et spernitur Pater.J. XII.
42—50.

Joh. XII. 42. Verumtamen ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Phariseos non confitebantur, ut e synagoga non ejicerentur.

43. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei.

44. Jesus autem clamavit, et dixit: qui credit in me, non credit in me, sed in eum, qui misit me.

45. Et qui videt me, videt eum, qui misit me.

46. Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat.

47. Et si quis audierit verba mea, et non custodierit, ego non judico eum. Non enim veni ut judicem mundum, sed ut salvificem mundum.

48. Qui spernit me, et non accipit verba mea, habet qui judicet eum. Sermo quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die.

49. Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, aut quid loquar.

50. Et scio quia mandatum ejus vita aeterna est. Quae ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.

J. XII.
38—41.

Joh. XII. 38. Haec eis locutus est Jesus, et abiit, et abscondit se ab eis.

39. Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum,

40. ut sermo Isaiae prophetae imple- retur, quem dixit: domine, quis credidit auditui nostro? et brachium domini, cui revelatum est?

41. Haec dixit Isaías, quando vidit gloriam ejus, et locutus est de eo.

Cap. CXLIV. Templi eversio praedicatur.

M. XXIV.

Matth. XXIV. 1. Et cum egrederetur Jesus de templo, accesserunt discipuli ejus ut ostenderent ei aedificationes templi,

Mc. XIII.
1—2.

Marc. XIII. 1. dicentes: magister, aspice quales lapides et quales structurae!

2. Et respondens Jesus ait: videtis has omnes magnas aedificationes.

M. XXIV. 2.

Matth. XXIV. 2. Amen dico vobis,

L. XXI. 6.

Luc. XXI. 6. venient dies in quibus

M. XXIV.

Matth. XXIV. 2. non relinquetur hic

2.

lapis super lapidem qui non destruat.

Cap. CXLV. De adventu filii hominis.

Mc. XIII.

Marc. XIII. 3. Et cum sederet in monte olivarum contra templum,

M. XXIV.

Matth. XXIV. 3. accesserunt ad eum

3.

discipuli secreto,

1. Thoh uuiduru fon then heroston manage giloubtun in inan: oh thuruh thie Phariseos ni iahun es, thaz her fon theru samanungu uzforuorpfan ni vvurdi.

Sie minnotun manno diurida mer, thanne goes diurida.

2. Ther Heilant rios, inti quad: ther de giloubit in mih, ni giloubet in mih, oh in then, ther de mih santa.

Ther de mih gisihit, gisihit then, ther the mih santa.

3. Ih liht in mittilgart quam: thaz iógiuuelih, thie de giloubit in mih, in finstarnesse ni uuonet.

4. Oh oba uuer gihorit minu uuort, inti thiu ni heltit, ih ni duomu inan. Ni quam ih zi thiu, thaz ih duomti mittilgart, oh thaz ih heile mittilgart.

5. Ther de mih uózernit, inti ni intfahit minu uuort, er habet ther inan duomit. Thaz uuort thaz ih sprah, thaz duomit inan in themo iungisten tage.

6. Uuanta ih fon mir selbemo ni bin spre- henti, oh ther de mih santa fater, her mir bi- bot gap uuaz ih quede, oda uuaz ih spreche.

Inti ih uueiz thaz sin bibot lib cuuin ist. Thiu ih sprihu, so so mir ther fater quad, so sprichu.

7. Thiz sprah in ther Heilant, inti tha- na gieng, inti gibarc sih fon in.

8. Mit diu er so managiu zeihan teta fora in, ni giloubtun in inan,

thaz uuort Esaiases thes unizagen gi- fullit vvurdi, thaz her quad: trohtin, uuer giloubit unser gihornessi? inti truhtines arm, uuemo ist intrigan?

Thisiu quad Esaias, thanne her gisah sina diurida, inti sprah fon imo.

1. Inti mit diu ther Heilant uzgieng fon themo temple, zuogiengun sine iungiron, thaz sie imo zougitin thiu gizimbriu thes temples,

sus queden: meistar, scuuvuo vvuo- liche steina inti uelichu gizimbriu!

2. Tho antlingita ther Heilant, quad: gi- sehet ir alliu thisu mihilun gizimbriu.

Uuar quidiu iu, quement taga in then ni uuiridit forlazan hier stein oba steine thie de ni si ziuuorpfan.

1. Inti mit diu her saz in berge olibou- mo uuidar themo temple, giengun zi imo sine iungiron dougolo

Luc. XXI. 7. et interrogaverunt eum dicentes: Praeceptor,

Matth. XXIV. 3. dic nobis, quando haec erunt, et quod signum adventus tui,

Marc. XIII. 4. quando haec omnia incipient consummari?

Luc. XVII. 22. Et ait ad discipulos: venient dies quando desideretis videre unum diem filii hominis, et non videbitis.

Matth. XXIV. 4. Videte ne quis vos seducat;

5. multi enim venient in nomine meo dicentes: ego sum Christus, et multos seducunt.

Marc. XIII. 7. Cum audieritis bella et opiniones bellorum,

Luc. XXI. 9. et seditiones, nolite terreri;

Matth. XXIV. 6. oportet enim haec fieri, sed nondum est finis.

7. Consurget enim gens in gentem, et regnum in regnum, et erunt pestilentiae, et fames, et terrae motus per loca,

Luc. XXI. 10. terroresque de caelo, et signa magna.

Matth. XXIV. 8. Haec autem omnia initia sunt dolorum.

9. Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos; et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

Luc. XXI. 18. Et capillus de capite vestro non peribit,

19. et in patientia vestra possidebitis animas vestras.

Luc. XXI. 14. Ponite ergo in cordibus vestris non praemeditari quemadmodum respondeatis.

15. Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri.

Matth. XXIV. 10. Et tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et odio habebunt invicem.

11. Et multi pseudoprophetae surgent, et seducunt multos.

12. Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum.

13. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

14. Et praedicabitur hoc evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio.

15. Cum ergo videritis abominationem desolationis, quae dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto: qui legit, intelligat!

Luc. XXI. 20. Cum autem videritis circumdāi ab exercitu Jerusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio ejus.

21. Tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes; et qui in medio ejus, disce-

inti fragetun inan, sus quedenfi: mei- L. XXI. 7.

star, quid uns, uuanne uuerdent thisu? uuaz M. XXIV. 3.

zeihano ist thineru cumsti, thanne thisu ellu biginnent gientot M. XIII. 4.

2. Inti quad zi den iungiron: quement L. XVII. 22.

taga thanne ir lustot zi gisehanne einan tag

mannes sunes, inti ni gisehet. M. XXIV. 4-5.

3. Gisehet ir thaz uuer iuuuuh ni for-
leite.

Manage quement in minemo namen sus
quedenfi: ih bin Christ, inti manage for-
leient.

4. Mit diu ir gihoret giseht inti liumunt M. XIII. 7.

gisehto, inti gistritiu, ni curit uuesan gibruogite; L. XXI. 9.

iz gilimpfit sus zi uuesanne, oh noh M. XXIV. 6-7.

thanne ist enti.

5. Erstentit thiot uuidar thiotu, inti richi

uuidar riche, inti sint thanne suhti, inti
hungara, inti erdbibunga thurah steti,

inti bruogon fon himile, inti mihiliu zei- L. XXI. 10.

chan. M. XXIV. 8-9.

Thisiu alliu anagin sint sero.

6. Thanne selent sie iuuuuh in arabeiti,

inti slahent iuuuuh; inti birut in hazze al-
len thioton thurah minan namon.

7. Inti loc fon iuuueremo houbite ni for- L. XXI. 18-19.

uuiridit, inti in iuueru githulti gisizzet ir iuuue-
ra-sela.

8. Sezzet in iuuueren herzon ni foraler- L. XXI. 14-15.

nen zi uuelicheru uuisun ir antvurtet.

Ih gibu iu mund inti spahida, theru
ni mugun uuidarstantan inti uuidarque-
dan alle iuuuere uuidaruerton.

9. Thanne sint manage bisuihane, inti M. XXIV. 10-15.

untar zuisgen sih selenti, inti habent sih
in hazze untar zuisgen.

Inti manage lugge uuizzagon erstan-
tent, inti forleitent manage.

Inti bi thiu ginuhtsamot unreht, ercal-
tet minna managero.

Thie de thurahuonet unzan enti, ther
ist heil.

10. Inti uuiridit gipredigot thiz gotspel
riches in alleru uueralti, in giuulzscefi allen
thioton, inti thanne cumit enti.

11. Mit diu ir gisehet-leidazunga zi-
unorpfnesses, thiu dar giquetan ist fon Danie-
le themo uuizagen, stantenti in heilageru
steti: thie dar lese, forstante!

Mit diu ir gisehet umbigeban fon here L. XXI. 20-24.

Hierusalem, thanne uuizzit ir thaz sih na-
hit iro ziunorpfnessi.

12. Thanne thie dar in Iudeon sint,
thanne fliohent sie in berga; inti thie dar in

L. XXI. dant; et qui in regionibus, non intrent
21—24. in eam.

22. Quia dies ultionis hi sunt; ut impleantur omnia, quae scripta sunt.

23. Vae autem praegnantibus et nutrientibus in illis diebus! erit enim pressura magna super terram, et ira populo huic.

24. Et cadent in ore gladii; et captivi ducentur in omnes gentes; et Jerusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum.

M. XXIV. *Matth. XXIV. 20.* Orate autem ut non
20—21. fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato.

21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.

L. XXI. *Luc. XXI. 25.* Et erunt signa in sole,
25—26. et luna, et stellis, et in terris pressura gentium prae confusione sonitus maris et fluctuum,

26. arescentibus hominibus prae timore et expectatione, quae supervenient universo orbi.

M. XXIV. *Matth. XXIV. 22.* Et nisi breviati fuissent
22—30. dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breviabuntur dies illi.

23. Tunc si quis vobis dixerit: ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere.

24. Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetae; et dabunt signa magna, et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.

25. Ecce praedixi vobis.

26. Si ergo dixerint vobis: ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.

27. Sicut enim fulgur exit ab oriente, et paret usque in occidentem: ita erit et adventus filii hominis.

28. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellae cadent de caelo, et virtutes caelorum commovebuntur.

29. Et tunc parebit signum filii hominis in caelo: et tunc plangent omnes tribus terrae: et videbunt filium hominis venientem in nubibus caeli cum virtute multa et majestate.

30. Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis caelorum usque ad terminos eorum.

L. XXI. *Luc. XXI. 28.* His autem fieri incipientibus respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.

Cap. CXLVI. Parabola de futuro judicio.

M. XXIV. *Matth. XXIV. 32.* Ab arbore autem fic
32. discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit, et folia nata,

iru mitteru sint, thana erfaren!; thie dar uz themo lante sin, ni geen in sia.

Uuanta tagagirihti thie sint; thaz siu gifulit uuerden alliu, thiin dar giscribani sint.

13. Uue so scafanen inti ziohenten in then tagon! Ist uuarlichho thrucnessi mihil obar erdu, inti gibuluht thesemo folke.

Inti fallent in munde suertes; inti uuerdent haste geleitit in alla thiota; inti Hierusalem ist gitretan fon thioton, io unz gifulto uuerdent ziti thiotono.

14. Betot uuarlichho, thaz ni uuerde iuuuer fluht in uuntar oda in sambaxtag.

Ist thanne arabeit mihil, sulih so ni uuas fon mittilgartes anaginne io unzan nu, noh elichor ni uuiridit.

15. Inti uuerdent zeichan in sunnun inti in manen intin sterron, inti in erdun thrucnesse thiotono thuruh thaz githuor liodares seunes inti uuazzaro floxentero,

thorrenten mannon thurah forahtha inti beitunga, thie dar quement alleru uueralti.

16. Inti ni bicurcite uuarin thie taga, ni uuari heil al fleisc: oh thurah thie gicoranon uuerdent gicurzite thie taga.

17. Thanne oba uuer quae: senu hier ist Christus oda thar: ni curit gilouban.

Erstantent lugge christa, inti lugge unizzagon; inti gebent mihiliu zeichan inti uuntar, so thaz in irridon uuerdent gileitit, ob iz mag uuesan, ioh thie gicoranon.

Senu ih sagetaz iu bifora.

18. Oba sie iu queden: senu in theru vvuostinnu ist, ni curit uzgangan: senu in fartstetin, ni curit gilouban.

So so blekezunga uzgengit fon ostana, inti offanota sih unz anan uuestana, so ist thiin cunft thes mannes sunes.

19. Sliumo after arbeitsi thero tago sunna uuiridit bifinstit, inti mano ni gibit sin lioht, inti sterron fallent fon himile, inti megis himilo sint giruorit;

inti thanne erougit sih zeichan thes mannes sunes in himile: inti thanne vvuofit sih allu erdcunnu: inti gisehent mannes sun, comentan in himiles uuolkanon mit managemo megine inti mihilnesse.

Thanne sentit sine engila mit trumbun inti mihileru stemmu, inti gisamanont sine gicoranon fon fior uuntan, fon hohi himilo io unz iro enti.

20. Thesen uuesan biginnenten scuunuoet inti ufheset iuuueriu houbit, bi thiin uuanta nahlichot iuuuer losunga.

1. Fon boume figuno lernet gilihnessi. Mit diu iu sin zuelga muruui uuiridit, inti bletir giborani,

Luc. XXI. 29. et omnes arbores

30. cum producant jam ex se fructum, scitis quoniam prope est aestas.

Matth. XXIV. 33. Ita et vos, cum videritis haec omnia, scitote quia prope est in januis.

34. Amen dico vobis, quia non praeteribit generatio haec, donec omnia haec fiant.

35. Caelum et terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt.

Luc. XXI. 34. Attendite autem vobis ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate, et curis hujus vitae, et superveniat in vos repentina illa dies;

35. tanquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terrae.

36. Vigilate itaque omni tempore, orantes ut digni habeamini fugere ista omnia quae futura sunt, et stare ante filium hominis.

Marc. XIII. 33. Nescitis enim quando tempus sit.

Matth. XXIV. 36. De die illa, et hora nemo scit, (*Marc. XIII. 32.* neque filius) neque angeli caelorum, nisi solus pater.

Cap. CXLVII. De inopino Judicii adventu.

37. Sicut in diebus Noe, ita erit adventus filii hominis.

38. Sicut erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo introivit in arcam Noe,

39. et non cognoverunt donec venit diluvium, et tulit omnes; ita erit et adventus filii hominis.

Luc. XVII. 28. Similiter sicut factum est in diebus Loth: edebant, et bibebant; emebant, et vendebant; plantabant, et aedificabant;

29. qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem et sulphur de coelo, et omnes perdidit.

30. Secundum haec erit, qua die filius hominis revelabitur.

Matth. XXIV. 17. Tunc qui in tecto est non descendat tollere aliquid de domo sua,

18. et qui in agro, non revertatur tollere

Marc. XIII. 16. vestimentum suum.

Luc. XVII. 32. Memores estote uxoris Loth!

34, 35. [*Matth. XXIV. 40*] tunc duo erunt in agro: unus assumetur, et alter relinquetur.

Duae erunt molentes in unum: una assumetur et altera relinquetur.

Duo erunt in lecto uno: unus assumetur et alter relinquetur.

inti alle bouma

mit diu sie frambringent iu fon in unahsmon, uizzit, thaz iu nah ist sumar.

2. So ir, mit diu ir gisehet thisu alliu uuesan, uizzit, thaz her nah ist in duron.

3. Uuar quidih iú, bi thiu uuantani uorferit thiz cunni, er thanne alliu thian uuerdent.

Himil inti erda farent, minu uuert ni uorfarent.

4. Uuartet iú zi thiu, daz ni sin giheugotiu iúueriu herzun in ubarázze, intin ubartrunke, intin suorgon thesses libes, inti obarqueme in iúuuih thie gaho tag;

sama so seito obarquimit in alle, thie dar sizzent obar annuzi alleru erdu.

5. Uuahhet giuesso in ziti giuelihha, betonti, thaz ir sit uirdige gihabete zi fliohanne thisu alliu, thiu dar zuouuertiu sint, inti stantan fora themo mannes sune.

6. Ir ni uizzut, uuanne zit si.

Fon themo tage inti ziti nioman ni uueiz, noh (mannes) sun, noh engila in himile, nibi ther eino fater.

1. So so in tagon Noe, so ist cunft thes mannes sunes.

So so uuarun in then tagon ér theru fluoti ezzenti inti trinkenti, hlienti inti zi higi selenti, ió unz then tag, tho do ingieng in thia arca Noe,

inti ni forstuontan unz thiu fluot quam, inti nam alle; so ist thiu cunft thes mannes sunes.

2. Sama so giburita in then tagon Lodes: ázzun inti truncun; couftun inti forcouftun; pflanzotun inti zimbrotun;

in themo tage tho Loth uzgieng fon Sodomis, regenota fiur inti suenal fon himile, inti alle forlos.

After thesen uirdit, in themo tage ther mannes sun uirdit intrigan.

3. Thanne ther der in theki ist ni stigintidar zi nemanne uaz fon sinemo huse,

inti thie de in acre ist, ni uerbit zi nemanne

sin giuati.

Gihugenti uueset thera Lodes quenun.

4. Thanne sint zuene in acre, ein ist ginoman, inti ander ist forlazzan.

Zua sint malenti in ein, ein ist ginoman, inti ander uirdit forlazzan.

Zuei sint in einemo bette, ein ist ginoman, inti ander ist forlazzan.

L. XXI.
29—30.

M. XXIV.
33—35.

L. XXI.
34—36.

Me. XIII.
33.

M. XXIV.
36—39.

L. XVII.
28—30.

M. XXIV.
17—18.

Me. XIII. 16.

L. XVII.
32.

M. XXIV.
40—41.

L. XVII.
34—37.

36. Respondentes dicunt illi: ubi domine?

37. Qui dixit illis: ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilae.

Mc. XIII. 34—36. *Marc. XIII. 34.* Sicut homo, qui peregre profectus reliquit domum suam et dedit servis suis potestatem cujusque operis, et janitori praecepit ut vigilet.

35. Vigilate ergo, nescitis enim quando dominus veniat: sero, an media nocte, an galli cantu, an mane,

36. ne, cum venerit repente, inveniat vos dormientes.

M. XXIV. 43—44. *Matth. XXIV. 43.* Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur venturus esset, vigicaret utique, et non sineret perfodi domum suam.

44. Ideo et vos estote parati: quia quia nescitis hora filius hominis venturus est.

L. XII. 41—42. *Luc. XII. 41.* Ait autem ei Petrus: Domine! ad nos dicis hanc parabolam? an et ad omnes?

[*Quod vobis dico, omnibus dico: vigilate!*]

42. Dixit autem Dominus:

M. XXIV. 45—51. *Matth. XXIV. 45.* Quis, putas, est fidelis servus, et prudens [*Luc. XII. 42.* dispensator], quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore?

46. Beatus ille servus, quem, cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem!

47. Vere dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.

48. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire:

49. et coeperit percutere conservos suos, manducet autem et bibat cum ebriis;

50. veniet dominus servi illius in die, qua non sperat, et hora, qua ignorat;

51. et dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis [*Luc. XII. 46.* et cum infidelibus]. Illic erit fletus, et stridor dentium.

Cap. CXLVIII. Parabola de decem virginibus.

M. XXV. 1—13. *Matth. XXV. 1.* Tunc simile erit regnum coelorum decem virginibus, quae accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso et sponsae.

2. Quinque autem ex eis erant fatuae, et quinque prudentes.

3. Sed quinque fatuae, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum;

4. prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

5. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dormierunt.

5. Sie tho antlingenti quadun imo: uuar trohtin?

Her quad in: so uuara so ther libamo uuiridit, thara gisamanont sih erni.

6. Samaso man, ther elilentes farenti forliez sin hus, inti gab sinen scalcon giuualt giuuelihes uuerkes, inti themo duriuuarthe gibót, thaz her uuahheti.

7. Uuahhet uuarliho; ir ni uuizzit, uuanne truhtin cumit: spato, oda in mitteru naht, oda zi hanacрати, oda in morgan, min, thanne her quimit sliumo, finde iuuuuh slafenti.

8. Thaz uuizzit ir, uuanta, oba uuesti thes higisges fater, zi uuelihheru ziti ther thio b quami, her uuahheti giuueso, inti ni liezzi thurahgraban sin hus.

Inti bi thiu uueset ir garaue: bi thiu in theru ziti, thia ir ni uuizzut, ther mannes sun zuouuert ist.

9. Quad imo Petrus: trohtin, quidis zi uns thesa parabola, oda zi allen?

Thaz ih iu quidu, allen quidu: uuahhet!

10. Quad trohtin:

Uuer, uuanis, ist gitriuui scale inti uuis spenteri then de trohtin gisezzit ubar sin higisgi, thaz her in gebe muos in ziti?

11. Salic ist ther scale, then, thanne sin herro cumit, findit inan so duontan.

Uuar quidiu iu, uuanta ubar alliu sinu guot gisezzit inan.

12. Oba quidit ther ubilo scale in sinemo herzen: duala tetam min herro zi quemanne:

inti biginnit thanne slahan sine eban-scalca, izzit inti trinkit mit trunkanen;

quimit ther herro thes scales in themo tage, the her ni uuanit, inti in theru ziti, the her ni uueiz;

inti ziteilit inan, inti sinan teil sezzit mit libhezerin, inti mit ungitriuuen. Thar ist vvuoft inti stridunga zeno.

1. Thanne gilih ist himillo rihhi zehen thiornon, thio intfahenti iro lihtfaz, gien-gun ingegin themo brutigomen inti bruti.

2. Fimui fon then uuarun dumbo, inti fimui uuiso.

Oh fimf dumbo, intfanganen lihtfazzon, ni namun oli mit in;

thio uuisun uuarliho intsiengun oli in iro faz mit lihtfazzon.

3. Tuuuala tuonti themo brutigomen, naffezitun allo inti sliefun.

6. Media autem nocte clamor factus est: ecce, sponsus venit, exite obviam ei!

7. Tunc surrexerunt omnes virgines illae, et ornaverunt lampades suas.

8. Fatuae autem sapientibus dixerunt: date nobis de oleo vestro! quia lampades nostrae extinguuntur.

9. Responderunt prudentes, dicentes: ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis!

10. Dum autem irent emere, venit sponsus; et quae paratae erant intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua.

11. Novissime vero veniunt et reliquae virgines, dicentes: domine, domine, aperi nobis!

12. At ille respondens ait: Amen dico vobis: nescio vos!

13. Vigilate itaque! quia nescitis diem neque horam.

Cap. CXLIX. De homine cum servis rationem ineunte.

Matth. XXV. 14. Sicut enim homo proficiens vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua;

15. et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim.

16. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratum est alia quinque.

17. Similiter et qui duo acceperat, lucratum est alia duo.

18. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui.

19. Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis.

20. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: domine, quinque talenta tradidisti mihi; ecce! alia quinque superlucratus sum.

21. Ait illi dominus ejus: euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui.

22. Accessit autem et qui duo talenta acceperat, et ait: domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum.

23. Ait illi dominus ejus: euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui.

24. Accedens autem et qui unum talentum acceperat, ait: domine, scio quia

In mitteru naht ruoft uuard gitan: senu M. XXV. nu cumit ther brutigomo, gét ingegin 6—13. imo!

4. Tho erstuontun allo thio thiorum inti gigarauuitun iro liohtfaz.

5. Thio tumbon then spahon quadun: gebet uns fon iúuueremo ole! bithiu uuanta unseru liohtfaz sint erloganu.

Tho antlingitun thio uuisun, queden-to: min odouuan ni ginuhtsamo uns inti iú, gét mer zi then forcoufenton, inti coufet iú!

6. Tho sio fuorun coufen, quam ther brutigomo; inti thio dar garauuo uuarun, ingiengun mit imo zi theru brútloufti, inti bislozzano uuarun thio duri.

7. Zi lungisten quamun thio andro thiorun, queden-to: trohtin, trohtin, intuo uns!

Her tho antlingita, quad: uuár quid ih iú, ih ni uueiz iúuuih!

8. Uuahhet giuueso! uuanta ir ni uuiz-zut then tag noh thia zit.

1. So so man farenti, gihalota sine scal- M. XXV. ca, inti salta in sinu guot; 14—20.

inti einemo gab fimf talenta, andaremo zuua, anderemo eina, einero giuuelihhemo after eiganemo megine, inti fuor sliumo.

2. Gieng tho ther thio fimf talenta intfieng, inti uuorahta in then, inti gistriunita andero fimui.

So sama ther de zuuua talenta intfieng, gistriunita andero zuua.

Ther thia einun intfieng, gieng inti gruob in erda, inti gibarc scáz sines hérren.

3. After managen zitin quam ther herro thero scalco, inti sazta reda mit in.

4. Inti gieng zuo ther de fimf talenta intfieng, brahta andero fimf talenta, queden-to: trohtin, fimf talenta saltostu mir; senu nu, andero fimui ubar thaz haben gistriunit.

Tho quad imo sin herro: gifih, guot scale inti gitriuui, uuanta thu ubar fohiu uuari gitriuui, ubar managu thih gisezzu, ingang in gifehon thines hérren.

5. Zuogieng ther de zuua talenta intfieng, inti quad: herro, zuua talenta saltostu mir, senu andero zuua gistriunenti bin.

Tho quad imo sin hérro: gifih, guot scale inti gitriuui, uuanta thu ubar fohiu uuari gitriuui, ubar managu thih gisezzu, ingang in gifehon thines trohtines.

6. Zuogienc tho ther de eina talenta intfieng, quad: herro, ih uueiz thaz du

M. XIV. homo durus es, et metis ubi non semina-
25—30. sti, et congregas ubi non sparsisti:

25. et timens abii, et abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum est.

26. Respondens autem dominus ejus, dixit ei: serve male et piger, sciebas quia meto ubi non semino, et congrego ubi non sparsi:

27. oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, et veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura.

28. Tollite itaque ab eo talentum, et date ei, qui habet decem talenta.

29. Omni enim habenti dabitur, et abundabit: ei autem, qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo.

30. Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium.

hart man bist, inti arnos thar du ni sates, inti samanós thar thu ni spreittos:

inti forhtenti gieng, inti gibare thina talenta in erdu: senu nu habes thaz dar thin ist.

7. Tho antlingita sin hérró, quad imo: ubil scale inti lazzo, tho du uesto thaz ih thar arnon thar ih ni sauuiu, inti samanon thar ih ni spreitta:

gilampf thir zi bifelahanne minan scasz munizzerin, inti ih quementi intfieng thaz dar min ist mit pfrasamen.

Nemet fon imo thia einun talenta, inti gebet themo, thie dar habet zehen talenta.

8. lógiuuelihhemo ther de habet, uuir-dit gígeban, inti ginuhtsamot: themo thie dar ni habet, inti thaz ist gisehan haben, uuir-dit erfirrit fon imo.

Inti unnuzzan scale eruuerpfet inan in thiu uzzarun finstarnessiu: thar ist vuuf inti zeno stridunga.

Cap. CL. De servo vigilante.

L. XII. Luc. XII. 35. Sint lumbi vestri prae-
35—38. cincti, et lucernae ardentes,

36. et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis; ut, cum venerit, et pulsaverit, confestim aperiant ei.

37. Beati servi illi, quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes; amen dico vobis, quod praecinet se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis.

38. Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit, beati sunt servi illi.

1. Sin iúuero lentin bigurtit, inti lioht-faz brinnenti,

inti ir gilih mannon beifonten iro hérrén, thanne her uerbe fon brutloufti; thanne her queme inti clopfo, eliumo induet imo.

2. Thanne sint salige thie scalca, thanne ther herro quimit, findit sie unabhente. Unár quidi ih iú: thaz her sih bigurtit, inti tuot sie sizzen, inti farenti ambahtit in.

3. Inti oba her cumit in theru afterun uuahtu, inti oba her in theru drittun uuahtu cumit, inti obher so findit, salige sint thie scalca.

Cap. CLI. Parabola de decem minis.

L. XIX. Luc. XIX. 12. Dixit ergo: homo qui-
12—27. dam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, et reverti.

13. Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, et ait ad illos: negotiamini, dum venio.

14. Cives autem ejus oderant eum; et miserunt legationem post illum, dicentes: nolumus hunc regnare super nos.

15. Et factum est, ut rediret accepto regno; et jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret, quantum quisque negotiatus esset.

16. Venit autem primus dicens: domine, mna tua decem mnas acquisivit.

17. Et ait illi: euge bone serve! quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates.

18. Et alter venit dicens: domine, mna tua fecit quinque mnas.

1. Tho quad er: sum edili man gieng in ferra lantscaf intfahan imo rihhi, inti abur uuidar uurban.

2. Gihaloten tho sinen zehen scalcon, gab in zehen mnas, inti quad zi in: coufot unz ih cumu.

3. Sine burgliuti hazzotun inan; inti santun botescaf after imo, quedente: ni uuollemes thesan rihhison obar unsih.

4. Inti uuard tho, mit diu her uuidar uuarb intfanganemo rihhe, gibót tho, thaz man gihaloti sine scalca, then her gab then scasz, thaz her uesti, uuió filu iro giuue-lih giscazzot uuari.

5. Tho quam ther eristo quedenti: hérró, thin mna gihalota zehen mnas.

Her quad imo: gifih, thu gqoto scale! bi thiu thu in luzilemo gitriuui uuari, bist giuualt habenti obar zehen burgi.

6. Inti ander quam quedenti: trohtin, thin mna teta fimf mnas.

19. Et huic ait: et tu esto super quinque civitates!

20. Et alter venit dicens: domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario;

21. timui enim te, quia homo austerus es, tollis, quod non posuisti, et metis, quod non seminasti.

22. Dicit ei: de ore tuo te judico, serve nequam! quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminavi;

23. et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris utique exegissem illud?

24. Et astantibus dixit: auferte ab illo mnam, et date illi, qui decem mnas habet.

25. Et dixerunt ei: domine! habet decem mnas.

26. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, et abundabit; ab eo autem, qui non habet, et quod habet, auferetur ab eo.

27. Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, et interficite ante me.

Cap. CLII. De adventu filii hominis in majestate.

Matth. XXV. 31. Cum autem venerit filius hominis in majestate sua, et omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suae.

32. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hoedis,

33. et statuet oves quidem a dextris, hoedos autem a sinistris.

34. Tunc dicet rex his, qui a dextris ejus erunt: venite, benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.

35. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare, sitivi, et dedistis mihi bibere, hospes eram, et collegistis me,

36. nudus, et cooperuistis me, infirmus, et visitastis me, in carcere eram, et venistis ad me.

37. Tunc respondebunt ei justi dicentes: domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus te, sitientem, et dedimus tibi potum?

38. quando autem te vidimus hospitem, et collegimus te: aut nudum, et cooperuimus te?

39. aut quando te vidimus infirmum aut in carcere, et venimus ad te?

40. Et respondens rex, dicet illis: amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

Themo quad her: ouh thu nuis obar fimf burgi! L. XIX.
19—27.

7. Inti ander quamquedenti: herro, senu thin mna, thia ih habeta gihaltana insueizduohhe;

ih forahtha, uanta thu grim man bist, nimis, thaz thu ni sazto, inti arnost thaz thu ni sätos.

8. Tho quad her imo: fon thinemo munde thih duomu, thu abuhö scalc! bi thiu ih grim man bin, nimu thaz ih ni sazta, inti arnon thaz ih ni sata;

inti bi hiu ni gabi thu minan scaz zi mázzu, inti ih quementi mit phrasamen thaz erbeitti?

9. Inti azstantenten quad: nemet fon imo thia mnam, inti gebet themo, ther de zehen mnas habet.

10. Inti quadun imo: herro, her habet zehen mnas.

11. Ih quidu iú, thaz iógiuuelihhemo habentemo uirdit gige ban; fon themo, ther de ni habet, thaz er habet, uirdit erfirritfon imo.

Thoh uidero mine filanta, thie de ni uuoltun mih rihhison obar sie, leitet hera, inti erslahet fora mir.

1. Mit diu cumit ther mannes sun in si- M. XXV.
31—46.
neru mihhilaessi, inti alle engila mit imo, thanne sizzit her obar sedal sinera mihhilaessi.

2. Inti gisamanot uerdent furi inan allo thiota, inti thanne zisceidit her sie untar zuisgen, so hirti zisceidit scáf fon zigon, inti sezzit thiu scáf fon sineru zesavvun, inti thio zigon fon sineru uuinistrun.

3. Thanne quidit ther cunig then, thie fon sineru zesavvun sint: quemet, ir gisegenoton mines fater, inti gisizzet iú garo rihhi fon anaglone uueralti.

Mih hungri'a, inti ir gabut mir ézzan; mih thursta, inti ir gabut mir trinkan; ih uuas gast, inti ir halotut mih,

nacot, inti ir bithactut mih, ummahtic, inti ir uuisotut min; in carkere uuas, inti ir quamut zi mir.

4. Tho antlingitun imo thie rehton inti quadun: trohtin, uuanne gisahun uuir thih hungrentan, inti fuotritun thih, thurstentan inti gabunmes thir trinkan?

uuanne gisahun uuir thih gast uuesentan, inti gihalotunmes thih, oda nacotan, inti bithactumes?

oda uuanne gisahumes thih ummahtigan oda in carkere, inti quamunmes zithir?

5. Inti antlingenti ther cunig, quidit in: uuár quidih iú, so lango so ir tatut einemo fon thesen minen bruoderon minniston, thanne tatut ir iz mir.

M. XXIV. 41. Tunc dicet et his, qui a sinistris
41—46. erunt: discedite a me, maledicti, in ignem
aeternum, qui paratus est diabolo et an-
gelis ejus.

42. Esurivi enim, et non dedistis mihi
manducare: sitivi, et non dedistis mihi
potum:

43. hospes eram, et non collegistis
me: nudus, et non cooperuistis me: infir-
mus, et in carcere, et non visitastis me.

44. Tunc respondebunt et ipsi, di-
centes: domine, quando te vidimus esu-
rientem, aut sitientem, aut hospitem, aut
nudum, aut infirmum, aut in carcere, et
non ministravimus tibi?

45. Tunc respondebit illis, dicens:
amen dico vobis, quamdiu non fecistis uni
de minoribus his, nec mihi fecistis.

46. Et ibunt hi in supplicium aeter-
num, justi autem in vitam aeternam.

6. Thanne quidit her then, thie zi sineru
uulnistrun sint: eruizzet fon mir, ir for-
uergiton, in euuin fiur, thaz thar garo ist
themo diufale inti sinen engilon.

Mih hungrita, inti ir ni gabut mir
ezzan; mih thursta, inti ir ni gabut mir
trincan;

ih uuas gast, inti ir ni gihalotut mih,
nacot, inti ir ni bithactut mih, ummahtic,
inti in carkere, inti ir ni uuisotut min.

7. Thanne antlingent sie, inti queden-
trohtin, uuanne gisahun uuir thih hun-
grentan, oda thurstentan, oda gast, oda
nacotan, oda ummahtigan, oda in carkere,
inti ni ambahtitumes thir?

8. Thanne antlingit her in, queden-
quidih iú, so lango so ir ni tatut eisemo
fon then minniron, noh mir ni tatut.

9. Inti farent thie in euuinaz uuzzi,
thie rehton in euuin lib.

**Cap. CLIII. Consilium Judaeorum de Christo occidendo et
contractus cum Juda de mercede proditionis.**

M. XXVI. 1—5. *Matth. XXVI. 1.* Et factum est, cum
consummasset Jesus sermones hos omnes,
dixit discipulis suis:

2. Scitis quia post biduum pascha fiet,
et filius hominis tradetur, ut crucifigatur.

3. Tunc congregati sunt principes sa-
cerdotum et seniores populi in atrium prin-
cipis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas.

4. Et concilium fecerunt, ut Jesum dolo
tenerent et occiderent.

5. Dicebant autem: non in die festo,
ne forte tumultus fieret in populo.

M. XXVI. 14. *Matth. XXVI. 14.* Tunc abiit unus de
duodecim, qui dicitur Judas Scarioth,

L. XXII. 4. *Luc. XXII. 4.* et locutus est ad prin-
cipes sacerdotum et magistratibus,

M. XXVI. 15. *Matth. XXVI. 15.* et ait illis: quid
vultis mihi dare? et ego vobis eum tradam.

Mc. XIV. 11. *Marc. XIV. 11.* Qui audientes gavisii
sunt,

M. XXVI. 15. *Matth. XXVI. 15.* et constituerunt ei
triginta argenteos,

16. et exinde quaerebat oportunitatem,
ut eum traderet

L. XXII. 6. *Luc. XXII. 6.* sine turbis.

*) *Sch. CLIII. 1.* Inti uuard tho, mit diu
her gientota ther Heilant thisia uuort allu,
tho quad her sinen iungiron:

2. Uuizzit thaz after zuein tagon ostrum
uuerdent, inti ther mannes sun uuir-
giselit, thaz her uuerde erhangen.

3. Tho vvurdun gisamanote thie hero-
ston thero heithaftono inti thie altoston
thes folkes in hof thes herosten thero heit-
haftono, ther de uuas giquetan Caiphas.

4. Inti tatun es thinc, thaz sie then
Heilant fiengin mit feihane inti ersluogin.

Quadun tho: nalles in themo itmalen tage,
min odouán ungireh uuerde in themo folke.

Sch. CLIV. 1. Tho gieng ein fon then
zuelifin, ther der ist ginennit ludas Sca-
rioth,

inti sprah zi then heroston thero bi-
sgofo inti zi then meistaron,

inti quad in: uuaz uuollet ir mir geban?
Inti ih seliun iú.

2. Thie thaz gihorenti uuarun es gife-
henti,

inti gisaztun imo thrizzuc scazo,

inti fon thanan suohta gilumphida, thaz
her in salti

uzzan menigi.

Cap. CLIV. Pedilavium Christi.

J. XIII. 1. *Joh. XIII. 1.* Ante diem festum paschae,
sciens Jesus quia venit hora, ut transeat
ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset
suos, qui erant in mundo, in finem dile-
xit eos.

Sch. CLV. 1. Fora themo itmalen tage
ostrunu, tho uuesta ther Heilant thaz quam
zit, thaz her fuori fon therru uueralti zi
themo fater, mit diu her minnota sine, thie
dar uuarun in mittilgarte, in ente minnota sie.

*) Incipit fragmentorum a Palthenis et Schiltero editorum posterius.

Joh. XIII. 4. Surgit a coena, et ponit vestimenta sua, et cum accepisset linteam praecinxit se;

5. deinde mittit aquam in pelvim, et coepit lavare pedes discipulorum, et extergere linteis, quo erat praecinctus.

6. Venit ergo ad Simonem Petrum, et dicit ei Petrus: domine, tu mihi lavas pedes?

7. Respondit Jesus et dicit ei: quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea.

8. Dicit ei Petrus: non lavabis mihi pedes in aeternum. Respondit Jesus ei: si non laveris te, non habebis partem mecum.

9. Dicit ei Simon Petrus: domine, non tantum pedes meos, sed et manus et caput.

10. Dicit ei Jesus: qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus.

Et vos mundi estis, sed non omnes.

11. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum, propterea dixit: non estis mundi omnes.

12. Postquam ergo lavit pedes eorum, accepit vestimenta sua, et cum recubisset iterum, dixit illis:

scitis quid fecerim vobis?

13. Vos vocatis me magister et domine, et bene dicitis, sum etenim.

14. Si ergo ego lavi pedes vestros dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes.

15. Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.

16. Amen, amen, dico vobis: non est servus major domino suo, neque apostolus eo major qui misit illum.

17. Si haec scitis, beati eritis, si feceritis ea.

18. Non de omnibus dico, ego scio quos elegerim, sed ut impleatur scriptura: qui manducat meum panem, levabit contra me calcaneum suum.

19. A modo dico vobis priusquam fiat, ut credatis cum factum fuerit, quia ego sum.

20. Amen, amen, dico vobis: qui accipit, si quem misero, me accipit; qui autem me accipit, accipit eum, qui misit me.

2. Erstuont tho fon themo muose, inti legita sin giuati; mit diu her intfieng sabun, bigurta sih;

thanan tho santa uuazzar in labal, inti bigonda thuuanan fuozzi sinero iungirone, inti suuerban mit themo sabane, themo her nuas bigurtit.

3. Quam her tho zi Simone Petre, inti quad imo Petrus: trohtin, uuesgistu mir nu fuozzi?

Tho antlingita ther Heilant inti quad imo: thaz ih tuon, thaz ni uueistu nu, thu uueist iz after thisiu.

4. Tho quad imo Petrus: ni uuesgistu mir fuozzi zi euuidu. Tho antlingita imo ther Heilant: obih thi ni uuasgu, thanne ni habes teil mit mir.

5. Tho quad imo Simon Petrus: trohtin, nalles eccrodo mine fuozzi, oh henti inti houbit.

6. Tho quad imo ther Heilant: thie de subri ist, ni bitharf ni si thaz her fuozzi uuasge, oh ist al subri.

7. Inti ir birut subre, nalles alle.

Her uuesta uuer thaz uuas, thie inan salta, bi thiu quad her: ni birut alle subre.

Sch. CLVI. 1. After thiu her vvuosc iro fuozzi, inti intfieng sin giuati; mit thiu her abur gilineta, quad in:

2. uuizzut ir uuáz ih iú teta?

Ir heizzet mih meistar inti hérró, inti uuola quedet; ih bin so.

Ob ih vvuosc iuuuere fuozzi hérró inti meistar, inti ir sulut ander anderes fuozzi uuasgan.

3. Ih gáb iú bilidi; so so ih iú teta, thaz ir so tuot.

4. Uuár, uuár, quidiu iú: nist scale mero thanne sin herro, noh thie postul nist mero themo ther inan santa.

Obir thisu uuizzut, thanne birut ir salige, obir thiu tuot.

5. Ni quad ih fon iú allen, ih uueiz thie ih gicos, uzoh thaz gifullit uuerde tház giscrib: ther mit mir izzit brót, ther hefit uidar mir sina fersnun.

6. Fon nu quidiu iú, er thannez uuerde, thaz ir giloubet, mit diu iz gitan uuir-dit, thaz ih bin.

7. Uuár, uuár, quidiu iú: ther de in-phahit, obih uuen sentu, ther intfahit mih; ther mih intfahit, intfahit then de mih santa.

Cap. CLV. Supremae caenae praeparatio, et proditoris manifestatio.

Matth. XXVI. 17. Prima die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum, di-

Sch. CLVII. 1. In themo eristen tage M. XXVI. thero ostruno giengun zuo thie iungiron

M. XXVI. centes : ubi vis paremus tibi comedere
17—18. pascha?

18. At Jesus dixit: ite in civitatem,

L. XXII. *Luc. XXII. 10.* et introeuntibus vo-
bis occurret homo amphoram aquae por-
tans, sequimini eum in domum, in quam
intrat

M. XXVI. 18. *Matth. XXVI. 18.* ad quendam.

L. XXII. 11. *Luc. XXII. 11.* Et dicetis

Mc. XIV. 14. *Marc. XIV. 14.* domino domus:

M. XXVI. 18. *Matth. XXVI. 18.* magister dicit, tem-
pus meum prope est, apud te facio pascha
cum discipulis meis.

Mc. XIV. 15—16. *Marc. XIV. 15.* Et ipse demonstrabit
vobis coenaculum grande, stratum, et illic
parate nobis.

16. Et abierunt discipuli ejus, et inve-
nerunt sicut dixit eis, et paraverunt pascha.

Mc. XIV. 17. *Marc. XIV. 17.* Vespere facto venit,

M. XXVI. 20—21. *Matth. XXVI. 20.* et discumbebat cum
duodecim discipulis suis,

21. et edentibus illis dixit:

L. XXII. 15—16. *Luc. XXII. 15.* Desiderio desideravi
hoc pascha manducare vobiscum, antequam
patiar.

16. Dico vobis, quia ex hoc non man-
ducabo illud vobiscum, donec impleatur in
regno Dei.

J. XIII. 21. *Joh. XIII. 21.* Cum haec dixisset, tur-
batus est spiritu, et prophetatus est, et di-
xit: amen, amen, dico vobis, quia unus ex
vobis tradet me.

Mc. XIV. 19. *Marc. XIV. 19.* At illi coeperunt con-
tristari, et dicere singulatim:

M. XXVI. 22. *Matth. XXVI. 22.* nunquid ego sum,
domine?

Mc. XIV. 20. *Marc. XIV. 20.* Quibus ait: qui tingit
mecum manum in catino,

M. XXVI. 23. *Matth. XXVI. 23.* hic me tradet.

23—24. 24. Filius hominis vadit, sicut scrip-
tum est de illo: vae homini illi, per quem
filius hominis tradetur! bonum erat ei, si
natus non fuisset homo ille.

J. XIII. 22. *Joh. XIII. 22.* Adspiciebant ad invicem
discipuli, haesitantes de quo diceret,

L. XXII. 23. *Luc. XXII. 23.* et quaerentes inter se,
quis esset ex iis, qui id faceret?

J. XIII. 23—29. *Joh. XIII. 23.* Erat autem recumbens
unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem
diligebat Jesus.

24. Innuit ergo huic Simon Petrus, et
dixit ei: quis est de quo dicit?

25. Itaque cum recubisset supra pec-
tus Jesu, dicit ei: domine, quis est?

zi themo Heilante, quedenti: unär unil-
thaz uuir garaucemes thir zi ezzanne
ostrun?

2. Senu ther Heilant quad: faret in
burc,

Inti iú ingangenten ingeginloufit man
iú, uuazzares zuibar tragenti; folget imo in
hus, in thaz her ingengit

zi sumemo.

3. Inti quedet thanne

themo hërren thes huses:

meistar quidit, min zit nah ist, mit thir
duon ih ostron mit minen iungiron.

4. Inti her giougut iú mihhilan soleri,
gistreuuitan, inti thar garaudet uns.

5. Tho giengun sine iungiron, inti fun-
dun so so her in quad, inti garauuitan
ostrun.

Sch. CLVIII. 1. Abande giuortanemo
quam,

inti gisaz mit sinen zuelif iungiron,

inti in ezzenten quad tho:

2. Lustonti lusta theso ostrun zi ez-
zanne mit iu, er thanne ih thrue.

Ih quidu iú, uuanta fon nu ni izzu ih
iz mit iu, er thanne iz gifullit uuiridit in
gotes rihhe.

3. Mit diu er thisu quad, uuas gitruobit
in sinemo geiste, inti foracundita inti
quad: uuar, uuar, quidih iú: uuanta ein
fon iu selit mih.

4. Sie tho bigondun truoben inti que-
dan suntringon:

enoni bin ih iz, trohtin?

5. Then quad er: ther de thuncot mit
mir sina hant in thesa seuzzilun,
ther selit mih.

6. Mannes sun uerit, so giscriban ist
fon imo: uue themo man, thurah then ther
mannes sun uuiridit giselit! guot uuari imo,
thaz giboran ni uuari ther man.

7. Scouuotun sih tho untar zuisgen
thie iungiron, zuehonti fon uuemo her iz
quadi,

inti suohenti untar in, uuer iz uuari fon
in, uuer sulih tati?

Sch. CLIX. 1. Unas tho linenti ein fon
sinen iungiron in barne thes Heilantes,
then minnota ther Heilant.

Tho bouhnita themo Simon Petrus, inti
quad imo: uuer ist fon themo er quidit?

2. Giuueso mit diu er lineta obar Brust
thes Heilantes, quad imo: trohtin, uuer
ist?

26. Cui respondit Jesus: ille est, cui ego intinctum panem porrexero.

Et cum intinxisset panem, dedit Judae Simonis Scariothis.

27. Et post buccellam introiit in illum Satanas, et dicit ei Jesus: quod facis fac citius.

28. Hoc autem nemo scivit discumbentium, ad quid dixerit ei.

29. Quidam putabant, quia loculos habebat Judas, quia dicit ei Jesus: eme ea quae opus sunt ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret.

Matth. XXVI. 25. Respondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit: nunquid ego sum, Rabbi? Ait illi: tu dixisti.

Joh. XIII. 30. Cum ergo accepisset ille buccellam, exiit continuo, erat autem nox.

31. Dum ergo exiisset, dicit Jesus:

nunc clarificatus est filius hominis, et Deus clarificatus est in illo,

32. et Deus clarificabit eum in semetipso, et continuo clarificabit eum.

Themo antlingita ther Heilant: ther ist iz, themo ih thaz githuncota brót gibu. ^{J. XIII. 26—29.}

3. Inti mit diu er thuncota thaz brót, gab Judase Simone Scariothe.

4. Inti after themo bizzen tho gieng in inan Satanas; tho quad imo ther Heilant: thaz thu tuos, tuoz sliumor.

5. Thaz ni uesta nioman thero siz-zentono, zi uuiu er thaz quad.

Sume uuantun, uanta seckil habeta Judas, thaz imo ther Heilant quadi: coufi thi uns thurst sint ci themo itmalen tage, oda armen thaz er sihuuaz gabi.

6. Tho antlingita Judas, ther inan sal-ta, quad: eno bin ih iz, meistar? Tho quad imo: thu quadi. ^{M. XXVI. 25.}

7. Mit diu er tho intfieng then biz-zon, gieng sliumo úz; uias giuuisso naht. ^{J. XIII. 30—32.}

Mit diu er tho uz gieng, tho quad ther Heilant:

8. nu ist giberehtot mannes sun, inti got ist giberehtot in imo,

inti got giberehtot inan in imo selbemo, inti sliumo giberehtota inan.

Cap. CLVI. Sacrae coenae institutio. Petri abnegatio praedicitur.

Matth. XXVI. 26. Coenantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, dicens: accipite et comedite; hoc est corpus meum,

Luc. XXII. 19. quod pro vobis datur.

Matth. XXVI. 27. Et accipiens calicem gratias egit, et benedixit, et dedit eis, dicens: bibite ex hoc omnes:

28. hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

29. Dico autem vobis, non bibam a modo de hoc genimine vitis usque in diem illum, quo illud bibam vobiscum novum in regno patris mei.

Luc. XXII. 19. Hoc facite in meam commemorationem.

Luc. XXII. 31. Ait autem dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum.

32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

Joh. XIII. 33. Filioli, adhuc modicum tempus vobiscum sum; quaeritis me, et, sicut dixi Judaeis: quo ego vado vos non potestis venire, et vobis dico modo.

34. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem; sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem.

Sch. CLX. 1. In tho zi muose sizzen-ten, intfieng ther Heilant brot, inti uuihita, inti brah, inti gab sinen iungiron, quedenti: intfahet inti ezzet; thiz ist min lihamo, ^{M. XXVI. 26.}

thaz furi iuuuuh ist gige ban. ^{L. XXII. 19.}

2. Intfieng tho then kelih, thanc teta, inti segenota, inti gab in, sus quedenti: trinket fon thisu alle; ^{M. XXVI. 27—29.}

thiz ist min bluot nluues giuuznesses, thaz dar furi iuuuuh inti manage uuiridit ergozzan in forláznessi suntano.

3. Ih quidu iú, ni trinkih fon nu fon thesemo berde uuiorebun unzan then tag, thanne ih trinku mit iú niuuaz in mines fater rihhe.

Thaz duot ir in mina gimunt. ^{L. XXII. 19.}

4. Tho quad trohtin: Simon, Simon, se- nu nu Satanas gerot iúuuer, thaz er iuuuuh ritro sama so uuéizzi. ^{L. XXII. 31—32.}

Ih tho betota furi thih, thaz ni eigange thin giloubo, inti thu sihuuane giuuentit gifestino thine brüoder.

5. Kindilin, noh nu luzzila stunta bin ih mit iú; ir suohet mih, inti, sosih quad then Judeis: thara ih faru, thara ni mogut ir coman, inti ih quidu iú nuuua. ^{J. XIII. 33—38.}

6. Niuui bibot gibu ih iú nu, thaz ir iúuuh minnot uutar zuisgen; sosih iuuuuh minnota, thaz ir iuuuuh minnot uutar zuisgen.

J. XIII. 35—36. 35. In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinvicem.

36. Dicit ei Simon Petrus: domine, quo vadis? Respondit ei Jesus: quo ego vado non potes me modo sequi, sequeris autem postea.

M. XXVI. 31—33. *Matth. XXVI. 31.* Tunc dicit illis Jesus: omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis.

32. Postquam autem resurrexero, praecedam vos in Galilaeam.

33. Respondens autem Petrus dixit ei: etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.

L. XXII. 33. *Luc. XXII. 33.* qui tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire,

J. XIII. 37—38. *Joh. XIII. 37.* animam meam pro te ponam.

38. Respondit Jesus: animam tuam pro me pones? Amen, amen, dico tibi,

M. XXVI. 34—35. *Matth. XXVI. 34.* quia hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis.

35. Ait illi Petrus: etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.

7. In thi forstanten alle, thaz ir mi iungiron birut, obir minna habet un zuuisgen.

Sch. CLXI. 1. Tho quad imo Sim Petrus: trohtin, uara ueris? Tho antlingita imo ther Heilant: thara ih faru maht mir nu folgen; thu folges mir aft thi.

2. Tho quad in ther Heilant: alle asnuh tholet in mir in therru naht. G scriban ist: ih slahu then hirti, inti uuedent zispreitit thi scáf thes euuities.

After thi ih erstantu, furifaru iuuu in Galileam.

3. Tho antlingita Petrus inti quad imo inti oba sie alle bisuihane uuerdent in thi ih nio in altere ni uuirdu bisuihan, thie dar mit dir garo bin oda in carkeri oda in tód zi faranne, mina sela sezzu furi thih.

4. Tho antlingita ther Heilant: thina sela furi mih sezzis? Uuar, uuar, quidu ih thir,

uanta in therru naht, er thanne hano singe, thriio stant forschhis mih.

5. Tho quad imo Petrus: zi spero oba mir gillimphit mit dir zi sterbanne, thanne ni forlougnu thi. Sama quadun alle thie iungiron.

Cap. CLVII. Christus via, veritas et vita, unus cum patre. Precum exauditio et Paracleti promissio.

J. XIV. 1—31. *Joh. XIV. 1.* Non turbetur cor vestrum, creditis in Deum, et in me credite.

2. In domo patris mei mansiones multae sunt; si quo minus, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum;

3. et si abiero, et praeparauero vobis locum, iterum veniam, et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego et vos sitis;

4. et quo ego vado scitis, et viam scitis.

5. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire?

6. Dicit ei Jesus: ego sum via, et veritas, et vita; nemo venit ad patrem nisi per me.

7. Si cognovissetis me, et patrem meum utique cognovissetis; et a modo cognoscitis eum, et vidistis eum.

8. Dicit ei Philippus: domine, ostende nobis patrem, et sufficit nobis.

9. Dicit ei Jesus: tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me.

Sch. CLXII. 1. Ni si gitruobit iduuer herza, giloubet ir in got, inti in mih giloubet.

In mines fater huse manago selida sint; oba sihvuo min, thanne sageti ih iz iú, uanta ih faru garauuen iú stat;

inti ob ih gangu, inti garauuu iú stat, abur quimu, inti intfahu iúuuih zi mir selbemo, thaz thar ih bin, thar ir sit;

uara ih faru, thaz uuizzut ir, inti then ueec uuizzut ir.

2. Tho quad imo Thomas: trohtin, uuir ni uuizzumes uara thu feris, inti vvuo mugun uuir then ueec uuizzan?

3. Tho quad imo ther Heilant: ih bin ueec, inti uuar, inti lib; nioman ni cumit zi themo fater, ni si thurah mih.

Ob ir mih forstuontit, thanne forstuontit ir ouh minan fater; inti fon nu forstantet ir inan, inti ir gisehet inan.

Sch. CLXIII. 1. Tho quad imo Philippus: trohtin, erougi uns then fater, inti uns ist ginuog.

2. Tho quad imo ther Heilant: so mihila zit bin ih mit iú, inti ir ni forstuontut mih.

Philippe, qui vidit me, vidit et patrem; *quomodo tu dicis: ostende nobis patrem?*

10. Non credis quia ego in patre et pater in me est?

Verba, quae ego loquor vobis, a me ipso non loquor; pater in me manens ipse facit opera.

11. Non creditis quia ego in patre et pater in me est?

12. Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen, dico vobis, qui credit in me, opera, quae ego facio, et ipse faciet, quia ego ad patrem vado:

13. et quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater in filio.

Joh. XIV. 15. Si diligitis me, mandata mea servate,

16. et ego rogabo patrem, et alium paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum,

17. spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum; vos cognoscetis enim, quia apud vos manebit, et in vobis erit.

18. Non relinquam vos orphanos; veniam ad vos.

19. Adhuc modicum et mundus me jam non videt; vos autem videtis me, quia ego vivo et vos vivetis.

20. In illo die cognoscetis, quia ego sum in patre meo, et vos in me, et ego in vobis.

21. Qui habet mandata mea et servat illa, ille est qui diligit me; qui autem diligit me, diligetur a patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum.

22. Dicit ei Judas, non ille Scariotis: Domine, quid factururus es, quia nobis manifestatus es te ipsum, et non mundo?

23. Respondit Jesus, dixit ei: si quis diligit me, sermonem meum servabit, et pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.

24. Qui non diligit me, sermones meos non servat, et sermonem quem audistis, non est meus, sed ejus, qui misit me, patris.

25. Haec locutus sum vobis apud vos manens.

26. Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittit pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quaecumque dixerō vobis.

27. Pacem relinquo vobis; pacem meam do vobis, non, quomodo mundus dat, ego do vobis.

3. Philippus, ther de mih gisihit, gisi-
hit then fater; vvuo quidistu: erougi una
then fater? J. XIV.
9-13.

Ni giloubis, thaz ih in themo fater inti
ther fater in mir ist?

4. Thiu uuort, thiu ih sprihu iu, fon
mir selbemo ni sprihu; ther fater in mir
uuonenti her tuot thiu uuere.

Ni giloubet ir, thaz ih in themo fater
inti ther fater in mir ist?

Alles thurah thiu selbun uuere giloubet.
Sch. CLXIV. 1. Uuar, uuar, quidiu iu,
thie dar in mih giloubit, thiu uuere, thiu ih
duon, inti her duot, bi thiu uuanta ih zi
themo fater faru,

inti so uuaz so ir bitit in minemo na-
man, thaz duon ih, thaz si gidiurisot ther
fater in themo sune.

2. Obir mih minnot, thanne haltet ir
min bibot, J. XIV.
15-27.

inti ih bitu then fater, inti anderan
fluobreru gibit her iu, thaz her uuone mit
iu zi euuidu,

3. geist uuere, then thisu uueraht int-
fahan ni mac, uuanta her inan ni gisihit,
noh ni uueiz inan; ir uuizzut inan, uuanta
her mit iu uuonet, inti in iu ist.

4. Ni forlazzu iuuuuh uueison; ih quimu
zi iu.

Noh nu ein luzil, inti thisu uueraht mih
iu ni gisihit; ir gisehet mih, uuanta ih le-
ben, inti ir lebet.

5. In themo tage forstantet ir, thaz ih
bin in minemo fater, inti ir in mir, inti ih
in iu.

6. Ther de habet min bibot, inti hel-
tit thiu, ther ist ther de mih minnot; ther
de mih minnot, ther ist giminnot fon mi-
nemo fater, inti ih minnon inan, inti ougo-
zorhton imo mih selbon.

Sch. CLXV. 1. Tho quad imo Judas, nal-
les ther de Scariotis heizzit: trohtin, uuaz
ist gitan, bi thiu uuanta uns gioffanonti bist
thih selbon, nalles thesemo mitilgarte?

2. Tho antlingita ther Heilant, inti
quad imo: oba uuere mih minnot, uuort min
heltit, inti min fater minnot inan, inti zi imo
comenmes, inti uuouanga tuomes mit imo.

3. Ther de mih ni minnot, minu uuort
ni heltit; inti uuort, thaz ir gibortut, nist
min, oh thes, ther mih santa, fater.

4. Thisu sprah ih iu mit iu uuonenti.

Ther fluobareri heilac geist, then der
fater sentit in minemo namen, her leret
iuuuh allu, inti spenit iuuuh alles, so
uuelihhu so ih iu giquidu.

5. Ih forlazzu iu sibba; mina sibba
gibu ih iu, nalles soso thisu uueraht gibit,
gibu ih iu.

J. XIV. 27—31. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.

28. Audistis quia ego dixi vobis: vado et venio ad vos.

Si diligeritis me, gauderetis utique, quia vado ad patrem, quia pater major me est.

29. Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis.

30. Jam non multa loquar vobiscum, venit enim princeps hujus mundi, et in me non habet quidquam:

31. sed ut cognoscat mundus, quia diligo patrem, et sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.

6. Ni si gitruobit iuuuer herza, no ni forhtet.

Gihortut ir thiu ih iu quad: ih faru in quimu zi iu.

7. Obir mih minnotit, thanne gifabi ir, uanta ih faru zi themo fater, uant ther fater mero mir ist.

Inti nu quidu ih iu, er thannez gita uuerde, thannez gitán uuerde, thaz ir i giloubet.

Iu ni managiu sprihu mit iu, cumi ther herosto thesses mittelgates, inti in mir ni habet niouuiht:

oh thaz forstante these mittilgart, thaz ih minnon then fater, inti so mir bibot gab ther fater, so tuon ih.

Cap. CLVIII. Christi admonitio emblematica de pera et gladio.

L. XXII. 34—38. Luc. XXII. 34. Et dixit eis:

35. quando misi vos sine sacculo et pera et calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis?

36. At illi dixerunt: nihil.

Dixit ergo eis: et nunc qui habet sacculum tollat, similiter et peram, et qui non habet, vendat tunicam suam, et emat gladium.

37. Dico vobis, quoniam adhuc quod scriptum est, oportet impleri in me: et quod cum injustis deputatus est. Etenim ea, quae sunt de me, finem habent.

38. At illi dixerunt: domine, ecce duo gladii hic. Et ille dixit eis: satis est;

J. XIV. 31. Joh. XIV. 31. surgite, eamus hinc.

M. XXVI. 30. Matth. XXVI. 30. Et hymno dicto exierunt

L. XXII. 39. Luc. XXII. 39. secundum consuetudinem in montem olivarum. Secuti sunt illum et discipuli.

Sch. CLXVI. 1. Inti quad in:

thanne ih iuuuih santa uzzan seckil inti burdref inti giscuohi, eno uuas iu iouuiht thes uuan?

Sie quadun imo: niouuiht.

2. Tho quad her in: oh nu ther de habe seckil, neme, sama sin burdref, inti ther de ni habe, forcoufe sina tunihun, inti coue suuert.

3. Ih quidu iu, bi thiu uanta noh nu thaz dar giscriban ist, gilimpfit gifullit uuerdan in mir: inti thaz dar unrechten bizelit ist. Thiu dar fon mir sint, enti habent.

4. Sie tho quadun: trohtin, senn nu zuel suuert hier. Her quad in tho: ginuog ist; erstantet, inti games hina.

5. Inti immine giquetanemo uzgliengun tho

after gliuonun in berc oliboumo. Inti folgetun imo sine lungiron.

Cap. CLIX. Christi ad discipulos sermo et Paracleti promissio.

Dicit eis:

J. XV. 1—27. Joh. XV. 1. Ego sum vitis vera, et pater meus agricola est.

2. Omnem palmitem, in me non ferentem fructum, tollet eum, et omnem, qui fert fructum, purgabit, ut fructum plus afferat.

3. Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis:

4. manete in me, et ego in vobis.

Sicut palmes non potest ferre fructum a semet ipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.

5. Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me, et ego in eo, hic fert fruc-

Sch. CLXVII. 1. Tho quad her in:

Ih bin uuar uuinreba, inti min fater acarbigengiri ist.

Iogiuelih uuinloub, in mir ni tragenti uuahtsmon, nimit iz thana, inti iogiuelihaz, thaz uuahtsmon tregit, reinit iz, thaz iz uuahtsmon mer bere.

2. Ir birut iu reine thurah thaz uuort, thaz ih iu sprah:

uuonet in mir, inti ih in iu.

3. So thaz uuinloub ni mac beran uuahtsmon fon imo selbemo, nibiz uuone in theru uuinrebun, so ir, nibi ir in mir uuonet.

4. Ih bin uuinreba, inti ir birut uuahtsmon; ther der in mir uuonet, inti ih in

um multum, quia sine me nihil potestis facere.

6. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, et arescet, et colligent eum, et in ignem mittent, et ardet.

7. Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petite, et fiet vobis.

8. In hoc clarificatus est pater meus, ut fructum plurimum afferatis, et efficiamini mei discipuli.

9. Sicut dilexit me pater, et ego dilexi vos; manebitis in dilectione mea.

10. Si praecepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut et ego praecepta patris mei servavi, et maneo in ejus dilectione.

11. Haec locutus sum vobis, ut gaudium meum impleatur.

12. Hoc est praeceptum meum, ut diligatis vos invicem, sicut dilexi vos.

13. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

14. Vos amici mei estis, si feceritis, quae ego praecipio vobis.

15. Jam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quaecunque audivi de patre meo, nota feci vobis.

16. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, posui vos, ut eatis, ut fructum afferatis, et fructus vester maneat, ut quodcunque petieritis patrem in nomine meo, det vobis.

17. Haec mando vobis, ut diligatis invicem.

18. Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit.

19. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret; quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

20. Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis: non est servus major domino suo.

Si me persecuti sunt, et vos persequentur; si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt.

21. Sed haec omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum, qui misit me.

22. Si non venissem, et locutus fuisset eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo.

23. Qui me odit, et patrem meum odit.

imo, ther birit mihilan uuahsmon, uanta uzzan mih ni mugut ir niouuiht duon. J. XV. 6—23.

5. Oba uuer in mir ni uuonet, uuiridit uzgisentit sama so uuinloub, inti thorret, inti lesent siu, inti uuerphent in fuir, inti brinnent.

6. Obir uuonet in mir, inti minu uuort in iú uuonent, so uuaz so ir uuollet, bittet, inti uuiridit iú.

7. In thiu giberehtot ist min fater, thaz ir mihilan uuahsmon bringet, inti sit gifremite mine iungiron.

8. So so mih min fater minnota, inti ih minnota iúuuih; uuonet in mineru minnu.

9. Obir min bibot haltet, thanne uuonet ir in mineru minnu, sosih mines fater bibot bihielt, inti uuonen in sineru minnu.

Sch. CLXVIII. 1. Thiz sprah ih iú, thaz min gifeho si gifullit.

Thaz ist min bibot, thaz ir iúuuih minnot untarzuuisgen, so ih iúuuih minnota.

2. Merun therra minna nioman habet, thanne thaz uuer sin ferah sezze furi sina friunta.

Ir birut mine friunta, obir thaz duot, thaz ih iu gibiutu.

3. Ih ni quidu iú iu scalca, uanta scale ni uuelz, uuaz duot sin hërro. Ih quidu iúuuih friunta, uanta allu, thiu ih gihorta fon minemo fater, tetih iú cundiu.

4. Noh ir mih gicurut, uz ih gicos iuuuih, inti sazta iúuuih, thaz ir fuorit, thaz ir fruht brahtit, inti iúuuer fruht uuone, thaz so uuaz so ir bitet then fater in minemo namen, gebe iú.

Sch. CLXIX. 1. Thiz gibiutu ih iú, thaz ir minnot iuuuih untarzuuisgen.

2. Oba thisu uueralt iúuuih hazzot, uizzit thanne, thaz siu mih er iú in hazze habeta.

3. Obir fon therru uueralti uuarit, thisu uueralt thaz ira uuas minnoti; bi thiu uanta ir fon uueralti ni birut, oh ih ercos iúuuih fon uueralti, bi thiu hazzot iúuuih uueralt.

Sch. CLXX. 1. Gihuget mines uuortes, thaz ih iú quad: nist scale mero sinemo hërren.

2. Oba sie min ahtitun, thanne ahtent sie ouh iúuuer; oba sie min uuort hieltun, thanne haltent sie iúuuer.

3. Oh thisu allu duont sie iu thuruh minan namon, uanta sie ni uizzun then, ther mih santa.

4. Obih ni quami, inti sprahi zi in, thanne ni habetin sie sunta; nu sihbura ni habent fon iro sunton.

5. Ther de mih hazzot, minan fater hazzot.

J. XV. 24. Si opera non fecissem in eis,
24—27. quae nemo alius fecit, peccatum non haberent.

Nunc autem et viderunt, et oderunt et me et patrem meum.

25. Sed ut impleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est: quia odio habuerunt me gratis.

26. Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis a patre, spiritum veritatis, qui a patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.

27. Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

J. XVI. 1—16. *Joh. XVI.* 1. Haec locutus sum vobis, ut non scandalizemini.

2. Absque synagogis facient vos; sed venit hora, ut omnis, qui interficiet vos, arbitretur obsequium se praestare Deo;

3. et haec facient vobis, quia non noverunt patrem neque me.

4. Sed haec locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum, reminiscamini, quia ego dixi vobis.

5. Haec vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram; at nunc vado ad eum, qui me misit, et nemo ex vobis interrogat me: quo vadis?

6. Sed quia haec locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.

7. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam; si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos.

Si autem abiero, mittam eum ad vos.

8. Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de iudicio.

9. De peccato quidem, quia non credunt in me.

10. De justitia autem, quia ad patrem vado, et jam non videbitis me.

11. De iudicio, quia princeps hujus mundi judicatus est.

12. Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo;

13. cum autem venerit spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem.

Non enim loquetur a semet ipso, sed quaecumque audiet loquetur, et quae ventura sunt annuntiabit vobis.

14. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis.

15. Omnia, quaecumque habet pater, mea sunt, propterea dixi, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis.

16. Modicum et jam non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me, quia vado ad patrem.

Obih uerc ni tati in in, thiu da n man ander ni duot, sunta ni habetin.

6. Nu gisahun, inti hazzotun ioh in ioh minan fater.

Oh thaz gifullit uerde uort, thaz iro euv giscriban ist: uanta sie in hazz mih habetun ungifergot.

Sch. CLXXI. 1. Thanne cumit th fluobargeist, then ih iú sentu fon themo ter, then geist thes uuares, ther fon them fater framgengit, her giuiznessi fon saget.

2. Inti ir saget ouh giuiznessi, uuanit ir fon anaginne mit mir uuarut.

3. Thisu sprah ih iú, thaz ir ni sit bi suuian.

Uz fon iro samanungu duont sie iúuuih, oh cumit zit, thaz iógiuuelih, ther iúuuih erslehit, uuanit sih ambaht bringan gote inti thisu duont sie, uanta sie ni uuestun minan fater noh mih.

4. Oh thisu sprah ih iú, thanne cumit therro zit, thaz ir es gihuget, thaz ih iz ior foraquad.

Sch. CLXXII. 1. Thisu ni quad ih in fon anaginne, uanta ih mit iú uuas; sendu faru zi themo, ther mih santa, inti nioman fon iu fraget mih: uara feris?

2. Oh bi thiu uanta ih iú thisu sprah, gitruobnessi gifulta iuuuer herza.

3. Oh ih quidu iú uuar, iz bitherbisot iú, thaz ih fare; obih ni faru, thanne ni cumit ther fluobrerer zi iu.

Obih faru, thanne sentih inan zi iú.

4. Inti thanne her cumit, thanne thuimgit her uueralt fon sunton, inti fon rehte, inti fon duome.

5. Fon sunton giuueso, uanta ni giloubent in mih.

Fon rehte uuarlihho, uanta ih zi themo fater faru, inti iu ni gisehet mih.

Fon duome, uanta herosto thesses mittelgates erduompt ist.

Sch. CLXXIII. 1. Noh nu haben ih iú managu zi quedanne, uzir ni mugut iz fortragen núuua;

mit diu cumit ther geist uuares, lerit iuuuih al uuar.

2. Ni sprihhit her fon imo selbemo, oh so uuelihu so her gihorit, sprihhit, inti thiu dar zuouuertu sint, thiu saget her iú.

3. Her mih giberehtot, uanta fon minemo intfieng, inti saget iú.

4. Allu, so uuelihu habet ther fater, thiu sint min, bi thiu quad ih, thaz her fon minemo infahit, inti saget iú.

Sch. CLXXIV. 1. Luzila stunta ni gisehet ir mih, abur luzila stunta gisehet ir mih, uanta ih faru zi minemo fater.

17. Dixerunt ergo discipuli ejus ad in-
stem: quid est hoc quod dicit nobis: mo-
dicum et non videbitis me, et iterum modi-
cum et videbitis me, quia vado ad patrem?

18. Dicebant ergo: quid est hoc quod
dicit, modicum? nescimus quid loquitur.

19. Cognovit autem Jesus, quia vole-
bant eum interrogare, et dixit eis: de hoc
quaeritis inter vos, quod dixi: modicum et
non videbitis me, et iterum modicum et vi-
debitis me.

20. Amen, amen, dico vobis, quia plo-
rabit et flebitis vos; mundus autem gau-
debit; vos autem contristabimini, sed tri-
stitia vestra vertetur in gaudium.

21. Mulier, cum parit, tristitiam habet,
quia venit hora ejus; cum autem peperit
puerum, jam non meminit pressurae prop-
ter gaudium, quia natus est homo in mun-
dum.

22. Et vos igitur nunc quidem tristi-
tiam habetis; iterum autem videbo vos, et
gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum
nemo tollet a vobis,

23. et in illo die me non rogabitis
quidquam.

Amen, amen, dico vobis: si quid petie-
ritis patrem in nomine meo, dabit vobis.

24. Usque modo non petistis quid-
quam in nomine meo; petite, et accipietis,
ut gaudium vestrum plenum sit.

25. Haec in parabolis locutus sum vo-
bis; venit hora, cum jam non in proverbiiis
loquar vobis, sed palam de patre annun-
ciabo vobis.

26. Illo die in nomine meo petetis, et non
dico vobis, quia ego rogabo patrem de vobis.

27. Ipse enim pater amat vos, quia vos
me amastis, et credidistis, quia ego a Deo
exivi.

28. Exivi a patre, et veni in mundum,
iterum relinquo mundum, et vado ad pa-
trem.

29. Dicunt ei discipuli: ecce nunc pa-
lam loqueris, et proverbium nullum dicis.

30. Nunc scimus, quia scis omnia, et
non est opus tibi, ut quis te interroget; in
hoc credimus, quia a Deo existi.

31. Respondit eis Jesus: modo creditis?

32. Ecce venit hora, et jam venit, ut
dispergamini unusquisque in propria, et
me solum relinquatis, et non sum solus,
quia pater mecum est.

2. Tho quadun sume fon sinen fungiron J. XVI.
untar in zuuigen: uuaz ist thaz, thaz her 17—32.
quidit uns: luzila stunta ni gisehet ir mih,
abur luzila stunta gisehet ir mih, uuanta ih
faru zi themo fater?

Tho quadun sie: uuaz ist thaz, thaz
her quidit: luzila stunta? uuir ni uuizun
uuaz er quidit.

3. Tho forstuont ther Heilant, thaz sie
unoltun inan fragen, inti quad in: fon
thiu suohet ir nu untar iú, uuantih quad:
luzila stunta ni gisehet ir mih, inti abur
luzila stunta gisehet ir mih.

4. Uuar, uuar, quidiu iú, uuanta ir
vuuofet inti riozet; thisu uueralt gifihit; ir
birut abur gitruobte, oh iúuuer gitruob-
nessi uulrdit giuuentit in gifehon.

5. Thaz uuib, thannez birit, gitruob-
nessi habet, uuanta quam ira zit; thanne
siu gibirit then kneht, iu ni gihugit thera
arbeits thuruh gifehon, uuanta giboran ist
man in mittilgart.

6. Inti ir uuarliho nu habet ir gitruob-
nessi; abur gisih ih iúuuih, inti gifihit
iúuuer herza, inti iuuueran gifehon nio-
mau ni nimit fon iú,

inti in themo tage mih iúuuihtes ni
fraget.

Sch. CLXXV. 1. Uuar, uuar, quidiu
iú: obir uuaz bittet then fater in minemo
namen, gibit iz iú.

2. Unzan nu ni batut ir niouuihtes in
minemo namen; bittet, inti intfahet, thaz
iuuuer gifeho si fol.

3. Thisu in uuortbilidu sprah ih iú;
cumit zit, mit diu ih iu in uuortbilidin ni
sprihu iú, oh ofano fon themo fater sa-
gen iú.

In themo tage in minemo namen bitet
ir, inti ih ni quidu iú, thaz ih bite then
fater fon iú.

5. Ther selbo fater minnot iúuuih, uuan-
tir mih minnotut, inti giloubtut, thaz ih
fon gote uzgieng.

6. Uzgieng fon fater, inti quam in uuer-
alt, abur forlazu uueralt, inti faru zi the-
mo fater.

Sch. CLXXVI. 1. Tho quadun imo
sine iungiron: senu nu ofano sprihis, inti
biuurti nohhein ni quidist.

2. Nu uuizumes, thaz thu allu ueeist,
inti nist dir thurft, thaz thih ióman frage;
in thiu giloubemes, thaz thu fon gote uz-
giengi.

3. Tho antlingita in ther Heilant: fon
nu giloubet ir?

Senu cumit zit, inti nu iu cumit, thaz ir
uuerdet zispreite einero giuuelih in eiga-
nu, inti mih einon forlazzet; inti ih ni
bin eino, uuanta ther fater mit mir ist.

J. XVI. 33. Haec locutus sum vobis, ut in me
33. pacem habeatis.

In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego vici mundum.

J. XVII. 1—16. *Joh. XVII. 1.* Haec locutus est Jesus, et sublevatis in coelum oculis dixit: pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te,

2. sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam aeternam.

3. Haec est autem vita aeterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti, Jesum Christum.

4. Ego te clarificavi super terram, opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam;

5. et nunc clarifica me pater apud te ipsum claritate, quam habui, priusquam mundus esset, apud te.

6. Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo; tui erant, et mihi eos dedisti, et sermonem tuum servaverunt.

7. Nunc cognoverunt, quia omnia, quae dedisti mihi, abs te sunt,

8. quia verba, quae dedisti mihi, dedi eis, et ipsi acceperunt, et cognoverunt vere, quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti.

9. Ego pro his rogo, non pro mundo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt,

10. et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt.

Et clarificatus sum in eis,

11. et jam non sum in mundo, et hi in mundo sunt, et ego ad te venio, pater sancte.

Serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut et nos sumus.

12. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo; quos dedisti mihi custodiri, et nemo ex iis periit, nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur.

13. Nunc autem ad te venio, et haec loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semet ipsis.

14. Ego dedi eis sermonem tuum, et mundus odio eos habuit, quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo.

15. Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo.

16. De mundo non sunt, sicut et ego non sum de mundo.

4. Thisu sprah ih iú, thaz ir in m
habet sibba.

5. In therru uueralti habet ir thru
nessi; oh gitruuuet, ih ubaruuan thes
uueralt.

Sch. CLXXVII. 1. Thisu sprah the
Heilant, inti uferhabanen ougon in him
zi themo fater sprah: quam zit, gibereht
thinan sun, thaz thin sun thih giberehto,
so so thu imo gabi giuualt iógiuuelihe
fleisges, thaz allen then du imo gabi
gibe in euuin lib.

2. Thiz ist euuin lib, thaz sie thih
forstanten, einan got uuaran, inti then de
santos, Heilant Crist.

3. Ih thih giberehtota obar erdu, uuer
gientota, thaz thu mir gabi, thaz ih in
tati;

intinu giberehto mih, fater, mit dir sel
bemo in theru fagarnessi, thih habeta, er
thanne uueralt uuari, mit thir.

4. Ih giougozorhtota thinan namon
mannon, thie du mir gabi fon uueralti;
thine uuarun, inti mir sie gabi, inti thin
uort bihieltun.

5. Nu forstuontun, uuanta allu, thiu
du mir gabi, fon thir sint,

uuanta uuert, thiu du mir gabi, gab ih
in, inti sie intfiengun, inti forstuontun zi
uware, thaz ih fon thir uzgieng, inti gi
loubtuu thaz du mih santos.

Sch. CLXXVIII. 1. Inti ih furi sie
bittu, nalles furi uueralt bittu, nibi furi
thie, thie du mir gabi, uuanta sie thine
sint,

intu minu allu thinu sint, inti thine mi
nu sint.

2. Inti bin geberehtot in then,
intu ni bin in mittilgarte, inti these
sint in mittilgarte, inti ih zi thir cumu, fa
ter heilago.

3. Halt sie in thinemo namen, thie du
mir gabi, thaz sie sin ein, soso uuir bi
rumes.

4. Mit din ih uuas mit in, ih hieIt sie
in thinemo namen; thie du mir gabi, thie
gihielt ih, inti nioman fon in ni foruuirdit,
ni si sun forlores, thaz thaz giscrib uuer
de gifullit.

5. Nu quimih zi thir, inti thisu sprih
hu ih in mittilgarte, thaz sie haben minan
gifehon giuultan in in selben.

6. Ih gab in thin uuert, inti mittilgart
sie in hazze habeta, uuanta sie ni sint
fon mittilgarte, soso ih ni bin fon mittil
garte.

7. Ni bittih, thaz thu sie nemes fon mit
tilgarte, uzoh thaz du sie haltes fon ubile.

Fon mittilgarte ni sint sie, sosih ni bin
fon mittilgarte.

17. Sanctifica eos in veritatē; sermo
tus veritas est.

18. Sicut tu me misisti in mundum,
ita et ego misi eos in mundum,

19. et pro eis sanctifico me ipsum, ut
sint et ipsi sanctificati in veritate.

20. Non pro his rogo tantum, sed pro
his, qui credituri sunt per verbum eorum
in me,

21. ut omnes unum sint; sicut tu pater
in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum
sint, ut mundus credat, quia tu me misisti.

22. Et ego claritatem, quam dedisti
mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut et nos
unum sumus,

23. ego in eis, et tu in me, ut sint con-
summati in unum, et cognoscat mundus,
quia me misisti, et dilexisti eos, sicut et
me dilexisti.

24. Pater, quos dedisti mihi, volo ut
ubi ego sum et illi sint, ut videant clarita-
tem meam, quam dedisti mihi, quia dile-
xisti me ante constitutionem mundi.

25. Pater juste, mundus te non cogno-
vit, ego autem te cognovi, et hi cognove-
runt, quia tu me misisti,

26. et notum feci eis nomen tuum et
notum faciam, ut dilectio, qua dilexisti me,
in ipsis sit, et ego in ipsis.

Cap. CLX. Passionis initium.

Matth. XXVI. 36. Tunc venit Jesus in
villam, quae dicitur Getsemani,

Joh. XVIII. 1. trans torrentem Cedron,
ubierat hortus, in quem introiit ipse et dis-
cipuli ejus.

2. Sciebat Judas, qui tradebat eum, lo-
cum, quia frequenter Jesus conveniebat il-
luc cum discipulis suis.

Luc. XXII. 40. Et cum pervenisset ad
locum,

Matth. XXVI. 36. dixit discipulis suis:
sedete hic,

Luc. XXII. 40. et orate, ut non intre-
tis in tentationem,

Matth. XXVI. 36. donec vadam illuc
et orem.

37. Et assumpto Petro, et duobus filiis
Zebedaei (Jacobus et Johanne), coepit con-
tristari et moestus esse.

38. Tunc ait illis: tristis est anima mea
usque ad mortem; sustinete hic, et vigi-
late mecum.

Luc. XXII. 41. Et ipse [Matth. XXVI.
39. progressus] est ab eis quantum jactus
est lapidis, et positus genibus

Matth. XXVI. 39. procidit in faciem suam,

Marc. XIV. 35. et orabat, ut, si fieri
posset, transiret ab eo hora, dicens:

8. Giheilago sie in uuare; thin uuort
ist uuar. J. XVII. 17—20.

9. So thu mih santos in mittilgart, inti
ih sante sie in mittilgart,

inti furi sie giheilagon mih selbon, thaz
sie selbon sin ouh giheilagot in uuare.

Sch. CLXXIX. 1. Nalles furi thie bittih
eccrodo, nibi furi thie giloubenti sint thu-
rah iro uuort in mih,

thaz sie alle ein sin; so thu fater in mir
inti ih in thir, thaz thie in uns ein sin,
thaz mittilgart giloube, thaz thu mih santos.

2. Inti ih thia fagari, thia du mir gabi,
gab in, thaz sie sin ein, soso uuir ein bi-
rumes,

ih in in, inthu in mir, thaz sie sin
thuruhfremet in ein, inti forstante mittil-
gart, thaz thu mih santos, inti minnotos
sie, so thu mih minnotos.

3. Fater, thie du mir gabi, ih uuilla,
thaz dar ih bin sie sin mit mir, thaz sie gisc-
hen mina fagarnessi, thia thu mir gabi, uuan-
ta thu mih minnotos er mittilgartes gitati.

4. Fater rehto, mittilgart thih ni for-
stuont; ih forstuont thih, inti these for-
stuontun, thaz du mih santos,

inti cundan teta in thinan namon, inti
cundan duon, thaz thiu minna, in theru du
mih minnotos, in in si, inti ih ouh in in.

Sch. CLXXX. 1. Tho quam ther Hei- M. XXVI. 36.
lant in thaz thorf, thaz dar giquetan ist
Getsemani,

ubar thaz uuazzar Cedron, thar uuas J. XVIII. 1—2.
garto, in thengieng her in inti sine iungiron.

2. Uesta Iudas, ther inan salta, thia
stat, thaz ofta ther Heilant quam thara
mit sinen iungiron.

3. Mit dia her quam zi theru steti, L. XXII. 40.
tho quad her zi sinen iungiron: sizzet M. XXVI. 36.
hier,

inti betot, thaz ir ni get in costunga, L. XXII. 40.
unz ih thara faru inti beton. M. XXVI. 36—38.

4. Inti ginomanemo Petro, inti zuein
sunin Zebedeem (Jacobum inti Johannem),
bigonda sih truoben inti mornenti uuesan.

5. Tho quad her in: gitroubit ist min
sela io unz in tod; beitet hier, inti uuah-
het mit mir.

Sch. CLXXXI. 1. Inti her tho ergieng L. XXII. 41.
fon in so steines vvurf ist, inti nidargile-
giten kneuon

fiel in sin annuzi, M. XXVI. 39.

inti betota, obiz uuesan mohti, er- Mc. XIV. 35.
fuori fon imo thiu zit, quedeni:

- M. XXVI. 39. *Matth. XXVI. 39.* pater, si possibile est,
 Mc. XIV. 36. *Marc. XIV. 36.* Abba pater, omnia tibi
 36. possibilia sunt,
 M. XXVI. 39. *Matth. XXVI. 39.* pater mi, si possibile
 39. est:
 Mc. XIV. 36. *Marc. XIV. 36.* transfer calicem hunc a
 36. me! Veruntamen non quod ego volo, sed
 quod tu.
 L. XXII. 45. *Luc. XXII. 45.* Et cum surrexisset ab
 45. oratione,
 M. XXVI. 40. *Matth. XXVI. 40.* venit ad discipulos
 40. suos, et invenit eos dormientes,
 L. XXII. 46. *Luc. XXII. 46.* et ait illis: quid dor-
 46. mitis?
 M. XXVI. 40—42. *Matth. XXVI. 40.* sic non potuistis
 40—42. una hora vigilare mecum?
 41. Vigilate et orate, ut non intretis
 in tentationem.
 Spiritus quidem promptus est, caro au-
 tem infirma.
 42. Iterum secundo abiit et oravit.
 L. XXII. 43. *Luc. XXII. 43.* Apparuit autem illi an-
 43. gelus de coelo confortans eum. Factus est
 in agonia,
 et prolixius orabat,
 M. XXVI. 42. *Matth. XXVI. 42.* dicens: pater mi, si
 42. non potest calix hic transire, nisi bibam
 illum, fiat voluntas tua!
 L. XXII. 44—45. *Luc. XXII. 44.* Et factus est sudor
 44—45. ejus sicut guttae sanguinis decurrentis in
 terram.
 45. Et cum surrexisset [*Matth. XXVI.*
 40. venit iterum] ad discipulos suos, et
 invenit eos dormientes prae tristitia.
 Mc. XIV. 40. *Marc. XIV. 40.* Erant enim oculi eorum
 40. gravati, et ignorabant quid responderent ei.
 M. XXVI. 44—46. *Matth. XXVI. 44.* Et relictis illis ite-
 44—46. rum abiit, et oravit tertio, eundem sermo-
 nem dicens.
 45. Tunc venit ad discipulos suos, et
 ait illis: dormite jam et quiescite, ecce
 appropinquabit hora, et filius hominis tra-
 detur in manus peccatorum.
 46. Surgite, eamus, ecce appropinqua-
 bit qui me tradet.

Cap. CLXI. Christus a Juda proditus capitur.

- M. XXVI. 47. *Matth. XXVI. 47.* Et adhuc ipso lo-
 47. quente, ecce Judas, unus de duodecim,
 J. XVIII. 3. *Joh. XVIII. 3.* quum accepisset co-
 3. hortem,
 M. XXVI. 47. *Matth. XXVI. 47.* venit, et cum eo tur-
 47. ba multa,
 J. XVIII. 3. *Joh. XVIII. 3.* cum laternis et facibus
 3. et armis,
 M. XXVI. 47. *Matth. XXVI. 47.* et cum gladiis et fu-
 47. stibus, a principibus sacerdotum [*Marc.*
 XIV. 43 et scribis] et senioribus populi.

2. fater, obiz odi ist,
 fater, fater, allu sint thir odu,
 min fater, obiz odi si,

erfuori thesan kelih fon mir! **Thoh** uui-
 duru nalles thaz ih uuli, nibi thaz thu.

3. Inti mit diu her erstuont fon themo
 gibete,
 quam zi sinen iungiron, inti fand sie
 slafente,

4. inti quad in: ziu slafet ir?

so ni mohtut ir eina: zit uuahhen mit
 mir?

5. Uuahhet inti betot, thaz ir in ni get
 in costunga.

6. Ther geist giuesso fons ist, thaz
 fleise ist abur ummabt.

Sch. CLXXXII. 1. Abur andera stunt
 gieng inti betota.

Tho eroucta sih engil fon himile inan
 strengisont. Uuad tho giuentit in guota
 ernust,

2. inti langor betota, quedeni:

Min fater, oba ni mag these kelih furi-
 faran, nibih in trinke, uuese thin truille!

3. Uuat tho sin sueiz sama so tropfo
 bluotes rinnenti in erda.

4. Inti mit diu her erstuont, quam abur
 zi sinen iungiron, inti fand sie slafente thu-
 rah gitruobnessi.

5. Uuarun tho iro ougun gisuaretu, inti
 ni uuestun uuaz sie imo antvurtitin.

6. Inti in forlazzenen gieng abur, inti
 betota thritun stunt, thaz selba unort que-
 denti.

7. Tho quam her zi sinen iungiron, inti
 quad in: slafet inti restet, nu nahlihot
 thiu zit, inti mannes sun uuiridit giselit in
 hant suntigero

8. Erstet, inti gemes, senu nu nah-
 lihhot ther de mih selit.

Sch. CLXXXIII. 1. Inti imo noh thanne
 sprehentemo, senu tho ludas, ein fon
 then zuelifin,

mit diu her tho intfieng thia samanunga,
 quam, inti mit imo mihil menigi,

mit lichtfazon inti mit faccalon inti
 mit giuafanin,

inti mit suerton inti mit stangon, fon
 then heroston thero bisgofo inti fon then
 buoherin inti fon then altoston thes folkes.

48. Qui autem tradidit eum dederat illis signum, dicens: quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum,

Marc. XIV. 44. et ducite.

Matth. XXVI. 49. Et confestim accedens ad Jesum dixit: ave Rabbi!

Luc. XXII. 47. et appropinquavit Jesu, ut oscularetur eum.

48. Jesus autem dixit ei: Juda, osculo filium hominis tradis?

Matth. XXVI. 50. amice, ad quid venisti?

49. et osculatus est illum.

Joh. XVIII. 4. Jesus itaque sciens omnia, quae ventura erant super eum, processit, et dicit eis: quem quaeritis?

5. Responderunt ei: Jesum Nazarenum. Dicit Jesus: ego sum.

Stabat autem et Judas, qui tradebat eum, cum ipsis.

6. Ut ergo dixit eis: ego sum, abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram.

7. Iterum ergo eos interrogavit: quem quaeritis? Illi dixerunt: Jesum Nazarenum.

8. Respondit Jesus: dixi vobis, quia ego sum.

Si ergo me quaeritis, sinite hos abire.

9. Ut impleretur sermo, quem dixit: quia quos dedisti mihi, non perdidisti ex illis quenquam.

Matth. XXVI. 50. Tunc accesserunt, et iniecerunt manus suas in Jesum, et tenuerunt eum.

Luc. XXII. 49. Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: domine, si percutimus eos gladio?

Joh. XVIII. 10. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, et percussit servum pontificis, et amputavit auriculam ejus dextram; erat autem nomen servo Malchus.

11. Tunc ait Jesus Petro: calicem, quem dedit mihi pater, non bibam eum? mitte gladium tuum in vaginam.

Matth. XXVI. 52. Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.

53. An putas, quia non possum rogare patrem meum, et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum?

54. Quomodo ergo implebuntur scripturae? quia sic oportet fieri.

Luc. XXII. 51. Sinite usque huc! Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum.

2. Ther inan salta, gab in thiz zeihan, M. XXVI. 48.
sus quedenti: so uenan so ih cusse, ther
ist iz, fahet inan,

inti leitet inan Me. XIV. 44.

3. Inti sliumo gangenti zi themo Heilante quad: heil meistar! M. XXVI. 49.

inti nahlihot themo Heilante, thaz her L. XXII. 47—48.
inan custi.

4. Ther Heilant quad imo: Iudas, mit cussu selist then mannes sun?

friunt, zi hiu quami? M. XXVI. 50.

inti custi inan.

Sch. CLXXXIV. 1. Ther Heilant uuar- J. XVIII. 4—9.
lihho uuesta allu, thiu dar uuarun zuouuert
ubar inan, framgieng, inti quad in: uenan
suohtet ir?

Tho antlingitun sie imo: then Heilant Nazarenisgon. Tho quad in ther Heilant: ih bin iz.

2. Inti stuont Iudas, ther inan salta, mit in.

3. So her in quad: ih bin iz, giengun uuidarortes, inti fiellun tho in erda.

4. Abur frageta sie: uenan suohtet ir? Sie quadun: then Heilant Nazarenisgon.

Tho antlingita ther Heilant: ih quad iú, thaz ih iz bin.

5. Ob ir mih suohtet, lázzet these hina gangan.

Thaz uurdi gifullit thaz uuort thaz her quad: uanta thie du mir gabi, ni forlos ih fon then iouuiht.

6. Tho zuogiengun, inti legitun iro M. XXVI. 50.
hant in then Heilant ana, inti habetun
inan.

Sch. CLXXXV. 1. Gisahun thie tho, L. XXII. 49.
thie dar umbi inan uuarun, thaz dar zuo-
uert uuas, quadun imo: trohtin, oba uuir
slahemes in suerte?

2. Simon Petrus habenti suert mam iz J. XVIII. 10—11.
uz, inti sluoc thes bisgoffes scale, inti aba-
hio sin ora thaz zeseuua; uuas namo thes
scale Malchus.

3. Tho quad ther Heilant Petro: then kelih, then mir gab ther fater, ni trinku inan? senti thin suert in sceidun.

4. Alle, thie dar intfahent suert, for- M. XXVI. 52—54.
uerdent in suerte.

5. Oda uuanis, thaz ih ni mugi bittan minan fater, inti her gigarauit mir nuua mer thanne zuelif thusunta engilo heriscefi?

Uuo uuerdent gifultiu thiu giscrip? uuantiz so gilimpfit zi uuesanne.

6. Lázzet unzan nu! Inti mit diu her L. XXII. 51.
rein *) sin ora, heiltaz.

*) Schilter ruoria pro rein.

M. XXVI. *Matth. XXVI. 55.* In illa hora dixit Jesus turbis: tanquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus, comprehendere me.

Mc. XIV. *Marc. XIV. 49.* Quotidie apud vos eram docens in templo, et non me tenuistis;

L. XXII. *Luc. XXII. 53.* sed haec est hora vestra et potestas tenebrarum.

M. XXVI. *Matth. XXVI. 56.* Hoc autem factum est, ut impleantur scripturae prophetarum.

Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

J. XVIII. *Joh. XVIII. 12.* Cohors autem et tribunus et ministri Judaeorum comprehenderunt Jesum, et ligaverunt,

13. et adduxerunt eum ad Annam primum.

Erat enim socer Caiphae, qui erat pontifex anni illius.

14. Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Judaeis, quia expedit unum hominem mori pro populo.

7. In theru ziti quad ther Heilant the menigin: sama so zi thio be giengut ir u mit suerton inti mit stangon, mih zi f hanne.

8. Gitago uuas ih mit iu lerenti in the mo temple, inti ir ni fiengut mih;

oh thiz ist iuuuer zit inti giuualt fin starnesso.

9. Thaz uuas zi thiu giunortan, thaz uuarin gifultia thiu giscrip thero uuizza gon.

10. Tho sine iungiron alle, imo forlaz zanemo, fluhun.

Thiu samanunga inti ther herosto int thie ambahta thero ludeono fiengun ther Heilant, inti buntun inan,

inti leltun inan zi Annase zi eristen.

11. Her uuas suehur Caiphases, ther uuas bisgof thes iares.

Thaz uuas Caiphas, thie dar girati gab then ludein, uuantaz bitherbi ist, thaz ein man sterbe furi thaz folc.

Cap. CLXII. Petri abnegatio.

Mc. XIV. *Marc. XIV. 51.* Adolescens quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo, et tenuerunt eum;

52. at ille rejecta sindone nudus profugit ab eis.

J. XVIII. *Joh. XVIII. 15.* Sequebatur autem Jesum Simon Petrus

M. XXVI. *Matth. XXVI. 58.* a longe

J. XVIII. *Joh. XVIII. 15.* et alius discipulus,

M. XXVI. *Matth. XXVI. 58.* usque in atrium principis sacerdotum.

J. XVIII. *Joh. XVIII. 15.* Discipulus ille notus erat pontifici, et introiit cum Jesu in atrium pontificis.

16. Petrus autem stabat ad ostium foris.

Exiit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, et dixit ostiariae, et introduxit Petrum.

L. XXII. *Luc. XXII. 56.* Quem cum vidisset

J. XVIII. *Joh. XVIII. 17.* ancilla ostiaria,

L. XXII. *Luc. XXII. 56.* et ipsum fuisset intuita, dixit:

J. XVIII. *Joh. XVIII. 17.* nunquid et tu es ex discipulis hominis istius? Dicit ille

L. XXII. *Luc. XXII. 57.* mulieri: non novi illum,

Mc. XIV. *Marc. XIV. 68.* neque scio quid dicas.

J. XVIII. *Joh. XVIII. 18.* Stabant servi et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se; erat cum eis Petrus stans et calefaciens se,

M. XXVI. *Matth. XXVI. 58.* ut videret finem.

Sch. CLXXXV. 12. Sum iungo folgeta imo, uuas giunatit mit sabanu ubar naccot, inti fiengun inan;

her tho foruorphanemo sabane naccot floh fon in.

Sch. CLXXXVI. 1. Tho folgeta themo Heilante Simon Petrus

ferrano,

inti ander iungiro,

unzan anan then hof thes herosten bisgof.

2. Ther iungiro her uuas cund themo bisgoffe, inti ingieng mit themo Heilante in then hof thes bisgoffes.

Petrus stuont uze zi then duron.

3. Uzgieng ther ander iungiro, thidar uuas cund themo bisgoffe, inti quad theru duriuuartun, inti inleitta Petrusan.

4. Then mit diu inan gisah

thiu duriuarta,

inti inan uuas anascouonti, quad:

eno bistu fon then iungiron thesses mannes? Her quad

themo uuibe: ni uueiz ih inan,

noh ih ni uueiz uuaz thu quidis.

5. Stuontun scalca inti thie ambahta zi theru gluoti, bi thiu uanta frost uuas, inti uuermitun sih; uuas mit in Petrus stantenti inti sih uuermenti,

thaz her gisabi thaz enti.

**Cap. CLXIII. Christi accusatio coram pontifice et colaphus.
Petri iterata abnegatio.**

Joh. XVIII. 19. Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis et de doctrina ejus.

20. Respondit ei Jesus: ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga et in templo, quo omnes Judaei conveniunt, et in occulto locutus sum nihil.

21. Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt, quid locutus sum eis; ecce hi sciunt, quid dixerim ego.

22. Haec autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: sic respondes pontifici?

23. Respondit ei Jesus: si male locutus sum, testimonium perhibe de malo, si autem bene, quid me caedis?

24. Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

25. Erat autem Simon Petrus

Matth. XXVI. 69. foris in atrio

Joh. XVIII. 25. stans et calefaciens se.

Marc. XIV. 69. Rursus autem

Matth. XXVI. 71. vidit eum alia ancilla, et ait

Marc. XIV. 69. circumstantibus:

Matth. XXVI. 71. et hic erat cum Jesu Nazareno.

73. Accesserunt qui stabant, et dixerunt Petro: vere et tu ex illis es, nam et loquela tua te manifestum facit, [quod sis Galilaus].

72. Et iterum negavit cum juramento: quia non novi hominem.

73. Et post pusillum

Luc. XXII. 59. quasi horae unius,

Joh. XVIII. 26. dixit unus e servis pontificis, cognatus ejus, cujus abscidit auriculam Petrus:

Luc. XXII. 59. vere et hic cum illo erat, nam Galilaus est.

Joh. XVIII. 26. Nonne ego te vidi in horto cum illo?

Matth. XXVI. 74. Tunc coepit detestari et jurare

Marc. XIV. 71. et anathematizare, dicens:

Luc. XX. 57. non novi eum,

Matth. XXVI. 70. neque scio quid dicis,

Marc. XIV. 71. non novi hominem istum quem dicitis.

Joh. XVIII. 27. Et statim gallus cantavit.

Luc. XXII. 61. Et conversus dominus respexit Petrum,

Sch. CLXXXVII. 1. Ther bisgof fra- J. XVIII. 19—25.
geta then Heilant fon sinen lungiron inti fon sineru leri.

2. Tho antlingita imo ther Heilant: ih offano sprah thesemo mittilgarte, ih simblun lerta in samanungu inti in temple, thara alle ludei zisamane coment, inti in dougli ni sprah ih niouuiht.

3. Unaz frages mih? frage thiediz gihortun, uuaz ih in sprahi; senu thie uuizun, thi u ih in quad.

4. Thisu mit diu her quad, ein azstantenti thero ambahto gab hantslac themo Heilante, quedenti: so antlingis themo bisgoffe?

5. Tho antlingita imo ther Heilant: ob ih ubilo sprah, sage thanne quiti fon ubile, obih uuola sprah, ziu slehis mih?

6. Santan tho Annas gibuntanan zi Calphase themo bisgoffe.

Sch. CLXXXVIII. 1. Uuas tho Simon Petrus

uizze in themo frithoue

M. XXVI. 69.

stantenti inti sih uuermenti.

J. XVIII. 25.

Abur

Mc. XIV. 69.

gisah in ander thi u, inti quad

M. XXVI. 71.

then dar umbistuontun:

Mc. XIV. 69.

inti these uuas mit themo Heilante themo Nazarenisgen.

M. XXVI. 71—73.

2. Zuogiengun tho thie dar stuontun, inti quadun Petro: zi uuare thu bist fon then; thin spraha offanot thih, thaz sis Galileus.

3. Abur tho loughita suerento: uuanta ih ni uueiz then man.

4. Inti after thi u luzilu

samasa eineru ziti,

L. XXII. 59.

quad eip fon scalcon thes bisgoffes, thes mag, themode abahio Petrus thaz ora:

J. XVIII. 26.

zi uuare theser uuas mit imo, uuanta her ist Galileus.

L. XXII. 59.

5. Eno ni gisah ih thih in themo garte mit imo?

J. XVIII. 26.

Bigonda tho leidezen inti sueren

M. XXVI. 74.

inti forsahhan, quedenti:

Mc. XIV. 71.

ni uueiz ih inan,

L. XX. 57.

noh ih ni uueiz uuaz thu sages,

M. XXVI. 70.

ni uueiz ih then man then ir quedet.

Mc. XIV. 71.

Inti sliumo ther hano crata.

J. XVIII. 27.

6. Inti giuuentit trohtin giscouuota Petrum,

L. XXII. 61.

- M. XXVI. 75. *Matth. XXVI. 75.* et recordatus est Petrus verbi domini, quod dixerat ei: priusquam gallus cantet, ter me negabis
 L. XXII. 34. *Luc. XXII. 34.* hodie.
 L. XXII. 62. *Luc. XXII. 62.* Et egressus Petrus foras flevit amare.

Inti gihugita tho Petrus trohtines uuer tes, thaz er imo quad: er thanne hano crae drilo ¹⁾ stunt forsehhis mih hiutu.
 Inti uzgagenti Petrus uuiof bittaro.

Cap. CLXIV. Falsi testes contra Christum producti.

- M. VII. 1. *Matth. VII. 1. XXVI. 59. Marc. XV. 1.*
 M. XXVI. 59. *Luc. XXII. 66.* Mane autem facto conveni-
 Me. XV. 1. runt omnes principes sacerdotum, cum seni-
 L. XXII. 66. oribus plebis et scribis concilium facientes,
 M. XXVI. *Matth. XXVI. 59.* quaerebant falsum
 59—60. testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent,
 60. et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent;
 Me. XIV. *Marc. XIV. 55.* nec inveniebant,
 55—56. 56. et convenientia illorum testimonia non erant.
 M. XXVI. *Matth. XXVI. 60.* Novissime autem ve-
 60—61. nerunt duo falsi testes,
 61. et dixerunt:
 Me. XIV. 58. *Marc. XIV. 58.* nos audivimus dicentem:
 M. XXVI. 61. *Marc. XIV. 58. Matth. XXVI. 61.* pos-
 sum destruere templum Dei hoc manu fac-
 tum, et post triduum aliud non manu fac-
 tum aedificare.
 63. *Matth. XXVI. 63.* Jesus autem tacebat.
 62. *Matth. XXVI. 62.* Et surgens princeps sacerdotum
 Me. XIV. 60. *Marc. XIV. 60.* in medium, interrogavit
 Jesum, dicens:
 M. XXVI. 62. *Matth. XXVI. 62.* nihil respondes ad
 ea, quae isti adversus te testificantur?
 Me. XIV. 61. *Marc. XIV. 61.* Jesus autem nihil re-
 spondit.

Sch. CLXXXIX. 1. Morgane giuuortane-
 mo, saman quamun alle thie heroston thero
 bisgoffo mit then altoston thes folkes, inti
 mit then buocherin, thinc uuirkenti,
 suohtun luggu urcundi uuidar them
 Heilante, thaz sien tode saltin,

2. Inti ni fundun, mit diu manage lugge
 urcundon zuogiengun;
 noh ni fundun,
 intigizumftigu iro giuuzscefi ni uuarun.

3. Zi iungisten quamun zuene lugge ur-
 cundon,
 inti quadun:
 uuir gihortun inan quedentan,
 mugan ziuuerfan gotes tempal thaz mit
 henti giuuorhtaz, inti after thrin tagon an-
 deraz nalles mit henti gitanaz zimbron.

4. Ther Heilant suigeta.
 Erstuont tho ther herosto thero heit-
 haftono
 in mittamen, inti frageta then Heilant,
 quedenti:
 niouuiht ni antvurtis zi then, thiu the-
 se uuidar thir redinont?
 Ther Heilant ni antlingita niouuiht.

Cap. CLXV. Caiphas vestem scindit. Christus ad Pilatum ducitur.

- Me. XIV. 61. *Marc. XIV. 61.* Et rursum summus
 sacerdos
 M. XXVI. 63. *Matth. XXVI. 63.* ait ei: adjuro te per
 Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Chri-
 stus, filius Dei
 Me. XIV. 61. *Marc. XIV. 61.* benedicti?
 M. XXVI. 64. *Matth. XXVI. 64.* Dicit illi Jesus: tu
 dixisti.
 L. XXII. *Luc. XXII. 67.* Et ait illis: si vobis
 67—68. dixero, non credetis mihi,
 68. si et interrogavero, non responde-
 bitis mihi, neque dimittetis.
 M. XXVI. *Matth. XXVI. 64.* Veruntamen dico vo-
 64—65. bis: a modo videbitis filium hominis, se-
 dentem à dextris virtutis Dei, et venientem
 in nubibus caeli.

CXC. 1. Inti abur ther furisto bisgol
 quad imo: ih bisueru thih bi themo le-
 benten gote, thaz du uns quedes, oba thu
 sis Crist, gotes sun
 giseganoten?

2. Tho quad imo ther Heilant: thu
 quadi.
 Inti quad in: obih iz iú quidu, ni gl-
 loubet mir,
 obih fragen, thanne ni antvurtet ir
 mir, noh ni forlazzet.

3. Uuar thoh uuidaru quid ih iú: fon
 nu gischet ir mannes sun, sizzentan in ze-
 sauun gotes megines, inti comentan in bi-
 miles uuelcanon.

¹⁾ Sch. thrio.

65. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: blasphemavit.

Quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam

Luc. XXII. 71. de ore ejus;

Matth. XXVI. 66. quid vobis videtur?

At illi respondentes dixerunt: reus est mortis.

67. Tunc expuerunt in faciem ejus,

Luc. XXII. 63—64. et qui tenebant eum, illudebant ei, et velaverunt,

Marc. XIV. 65. faciem ejus,

Matth. XXVI. 67. et colaphis eum ceciderunt.

Alii autem palmas in faciem ei dederunt,

dicentes: prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit?

Luc. XXII. 65. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

Matth. XXVII. 2. Et adduxerunt eum vinctum

Joh. XVIII. 28. in praetorium,

Matth. XXVII. 2. et tradiderunt Pontio Pilato praesidi.

Joh. XVIII. 28. Et ipsi non introierunt in praetorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha.

Sch. CXCI. 1. Tho ther herosto thero *M. XXVI. 65.*
heithaftono sleiz sin giuati, quedenti: bismarota.

2. Uuaz thurfun uuir noh nu urcundo-no? senu nu gihortut ir bismarunga

fon sinemo munde;

L. XXII. 71.

uuaz thunkit iuuuuh?

M. XXVI.

3. Sie tho antvurtenti alle quadun: sculdic ist todes.

66—67.

Sch. CXCH. 1. Tho spuuun sie sin annuzi,

inti thiede inan habetun, scimfitun *L. XXII. 63—64.*

inan inti thactun

sin annuzi

Mc. XIV. 63.

inti mit fustin sluogun inan.

M. XXVI. 67.

2. Andere mit flahheru henti in sin annuzzi sluogun,

quedenti: uuizzago uns, Crist, uuer ist ther ther dih slehit?

Inti anderu managu bismaronti quadun *L. XXII. 63.*
in inan.

3. Inti leittun inan gibuntanan

M. XXVII. 2.

in frithof,

J. XVIII. 28.

inti saltun themo Pontisgen grauen *M. XXVII. 2.*
Pilâte.

Inti sie ni giengun in then frithof, thaz *J. XVIII. 28.*
sie ni uuarin biunsubrite, oh ázzin ostrun.

Cap. CLXVI. Judae desperatio et perniciēs.

Matth. XXVII. 3. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, ductus poenitentia retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus,

4. dicens: peccavi tradens sanguinem justum.

At illi dixerunt: quid ad nos? tu videris.

5. Et projectis argenteis in templo recessit, et abiens laqueo se suspendit.

6. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis dixerunt: non eos licet mittere in carbonam, quia pretium sanguinis est.

7. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.

8. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemach, ager sanguinis, usque in hodiernum diem.

9. Tunc impletum est, quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem: et acceperunt triginta argenteos, pretium appetiati, quem appetiaverunt à filiis Israel,

10. et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi dominus.

Sch. CXCH. 1. Tho gisah Judas, ther *M. XXVII. 3—10.*
inan salta, thaz her fornidirit uuas, riuuua
gileitit uuidarbrahta thie drizzug pfennin-go then heroston thero heithaftono inti then alton,

quedenti: suntota selenti reht bluot.

2. Sie quadun tho: uuaz zi uns? thu gisehes.

3. Inti uoruuorpfanen silabarlingon in thaz tempal thana fuor, inti forganganti erhieng sih mit stricu.

4. Thie heroston thero heithaftono intfanganen silabarlingon quadun: nist erlou-bit, thaz man sie sente in thaz tresofaz, uuantia iz ist uuerd bluotes.

5. Girate giganganemo, cooftun fon then accar leimuurhten, in grabasteti elilentero.

Bithiu uuas giheizzan ther accar Acheldemach, accar bluotes, ió unzan hiutlih-han tag.

6. Tho uuas gifullit, thaz dar giquetan uuas thuruh Hieremiam then uuizzagon, quedentan: sie intfiengun tho drizzug silabarlingo, uuerd uuerdonti, thaz sie uuerdoton fon kindon Israhelo,

inti gabun sie in accar leimuurhten, so mir trohtin gisazta.

Cap. CLXVII. Christus coram Pilato et Herode.

J. XVIII. 29—30. *Joh. XVIII. 29.* Exiit ergo Pilatus ad eos foras, et dixit: quam accusationem afferitis adversus hominem hunc?

30. Responderunt et dixerunt ei: si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.

L. XXIII. 2. *Luc. XXIII. 2.* Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dare Caesari, et dicentem se Christum Regem esse.

J. XVIII. 31—38. *Joh. XVIII. 31.* Dixit ergo Pilatus: accipite eum vos, et secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judaei: nobis non licet interficere quenquam.

32. Ut sermo Domini impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus.

33. Introiit ergo iterum in praetorium Pilatus, et vocavit Jesum, et dixit ei: tu es rex Judaeorum?

34. Et respondit Jesus: a temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

35. Respondit Pilatus: nunquid ego Judaeus sum? Gens tua et pontifices tui tradiderunt te mihi: quid fecisti?

36. Respondit Jesus: regnum meum non est de hoc mundo; si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judaeis; nunc autem regnum meum non est hinc.

37. Dixit itaque ei Pilatus: ergo rex es tu? Respondit Jesus: tu dicis, quia rex sum ego.

Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.

Omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam.

38. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas?

Et cum hoc dixisset, iterum exiit ad Judaeos,

L. XXIII. 4—13. *Luc. XXIII. 4. 14.* et dixit ad principes sacerdotum et turbas: nullam causam invenio in hoc homine.

5. At illi invalescebant dicentes: commovit populum, docens per universam Judaeam, et incipiens a Galilaea usque huc.

6. Pilatus autem audiens Galilaeam interrogavit, si homo Galilaeus esset?

7. Et ut cognovit, quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Hierosolymis erat illis diebus.

8. Herodes autem viso Jesu gavisus est valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de illo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

Sch. CXCV. 1. Gieng tho Pilatus iuz in, inti quad: uelihhan ruogstab bring ir uuidar thesan man?

2. Tho antlingitun sie in ti'quadun im oba theser ni uuari ubiluurhto, thanne saltin uuir inan thir.

Thesan fundumes eruuerbenti unse thiota, inti uuerentan then tribuz geban tho mo keisure, inti quudentan sih Crist cuni uuesan.

3. Tho quad in Pilatus: intfahet ir ina inti after iunnen evu duomet inan. Ti'quadun thie ludei: uns nist erloubit zi shanne einingan.

Thaz trohtines uuortgifullit uurdi, tha her quad, gizeihanonti uelihhemo tod uuas sterbenti.

Sch. CXCV. 1. Ingieng tho abur in tha thinchus Pilatus, inti gihalota then Heilant inti quad imo: thu bis cuning ludeono?

2. Tho antlingita ther Heilant: fon thie selbemo quidistu thaz, oda andere thir in quadun fon mir?

3. Tho antlingita Pilatus: eno bin ih ludeus? Thin thiota inti bisgoffa saltun thih mir, uuaz tati thu?

4. Tho antlingita ther Heilant: min rihhi nist fon thesemo mittilgarte; oba fon thesemo mittilgarte uuari min rihhi, mine ambahta uunnin, thaz ih ni uurdi giselit ludein; nu giunesso nist min rihhi hianan.

5. Tho quad imo Pilatus: bistu cuning? Tho antlingita ther Heilant: thu quidis, uuanta ih cuning bin.

6. Ih bin in thiu giboran, inti zi thiu quam ih in mittilgart, thaz ih sageti giuizscat uuare.

7. Giuelih thie dar ist fon uuare, ther horit mina stemma.

Tho quad imo Pilatus: uuaz ist uuar?

Sch. CXCVI. 1. Mit diu her thaz quad, abur gieng uz zi then ludein,

inti quad zi then heroston thero bisgoffo inti zi then menigi: niheininga sahha ni fant ih in thesemo manne.

2. Sie tho gimagetun quedente: giruorrit folc, lerenti thurah alle ludea, inti biginnenti fon Galileu anzan hera.

3. Pilatus gihorenti Galileam, frageta, oba ther man uuari Galileus?

Inti so her tho forstuont, thaz her uuas fon Herodeses giuueli, santan uuidar zi Herode, ther selbo uuas in Hierusalem in then tagon.

4. Herodes gisehanemo themo Heilante uuas thrato giuehenti, her uuas in geronti fon manageru ziti inan gisehan, bi thiu her gihorta managi fon imo, inti uuanta sih uuelih zeihan gisehan fon imo uuesan.

9. Interrogabat illum multis sermonibus, at ipse nihil illi respondebat.

10. Stabant etiam principes sacerdotum et scribae, constanter accusantes eum.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo, et illusit indutum veste alba, et remisit ad Pilatum.

12. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in die illa, nam antea inimici erant ad invicem.

13. Pilatus convocatis principibus sacerdotum, et magistratibus, et plebe,

Joh. XIX. 4. exivit ad eos foras,

Luc. XXIII. 14. et dixit eis: obtulistis mihi hunc hominem, quasi avertentem populum.

Joh. XIX. 4. Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis, quia in eo nullam causam invenio

Luc. XXIII. 14. ex his in quibus eum accusatis,

15. sed neque Herodes; nam remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte actum est illi.

16. Emendatum ergo dimittam.

18. Exclamavit autem universa turba dicens; tolle hunc,

Joh. XIX. 6. crucifige, crucifige.

Dicit eis Pilatus: accipite eum vos, et crucifigite, ego enim non invenio causam in eo.

7. Responderunt ei Judaei: nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit.

8. Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit, et ingressus est praetorium iterum,

9. et dicit ad Jesum: unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei.

10. Dicit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te?

11. Respondit Jesus: non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi data esset desuper; propterea qui tradidit me tibi majus peccatum habet.

12. Et exinde quaerebat Pilatus dimittere eum. Judaei autem clamabant dicentes: si hunc dimittis, non es amicus Caesaris; omnis qui se regem facit contradicit Caesari.

13. Pilatus ergo cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum, et sedit pro tribunali in loco, qui dicitur Lithostrotus, hebraice autem Gabata.

14. Erat autem parascève paschae, ho-

5. Frageta inan managen uuorton, inti her tho niouuiht antlingita imo. *L. XXIII. 9—13.*

6. Stuontun thie heroston thero bisgoffo inti thie buohera, einratlihho ruogentiinan.

7. Uozzirrita inan Herodes mit sinemo herige, inti bismarota giuuatitan mit uuzzu giuuatu, inti uuidarsantanan zi Pilatuse.

8. Inti uuarun tho giuuortan friunta Herodes inti Pilatus in themo tage; sie uuarun er untarzuuisgen filanta.

Sch. CXCVII. 1. Pilatus gihaloten then heroston thero bisgoffo inti themo meistar-duome inti themo folke,

gieng zi in uz,

inti quad in: brahtut mir thesan man, *J. XIX. 4. L. XXIII. 14.* samaso uuidaruuententan folc.

2. Senu ih leitu inan iú uz, thaz ir forstantet, thaz ih in imo ni fand niheininga sahha *J. XIX. 4.*

fon then, in thendir inan ruoget,

L. XXIII. 14—18.

3. noh Herodes; ih santa iáuuhi uuidar zi imo, inti senu nu niouuiht uuirddie tode ist imo gitan.

Inan gibuoztan forlazzu.

4. Riof tho al thiu menigi quedeni: nim thesan,

háh, háh.

5. Tho quad in Pilatus: intfahet inan iu inti habet inan; ih ni findu in imo niheininga sahha. *J. XIX. 6—13.*

6. Tho antlingitun imo thie Iudei: uuir habemes euua, inti after euu sal her sterban, uanta her sih gotes sun teta.

7. Mit diu tho gihorta Pilatus thiz uuort, mer forhta, inti ingieng abur in thaz thinc-hus

inti quad zi themo Heilante: uuanan bistu? Ther Heilant ni gab imo nohhein antuurti.

8. Tho quad imo Pilatus: mir ni sprihis? ni ueeist, thaz ih haben giuualt thih zi erhahanne, inti giualt zi forlazzanne?

9. Tho antlingita ther Heilant: ni habetos giuualt uuidar mir eininga, nibiz thir gigeban uuari fon ufava; bi thiu ther de mih salta thir, mer sunta habet.

Sch. CXCVIII. 1. Fon thanan suohta Pilatus inan zi forlazzanne. Iudei riofun tho quedeni: ob thu desan forlazzis, thane ni bistu friunt thes keisures; allero giueelih ther sih cuning tuot, ther uuidarquidit sih themo keisure.

2. Pilatus mit diu her gihorta thisu uuort, leitta uz then Heilant, inti saz in sinemo duomsedale in theru steti, thiu dar ist giquetan Lithostrotus, in ebreisgon Gabatha.

3. Uuas tho garotag fora ostron, sama

J. XIX. 14—15. *ra quasi sexta, et dicit Judaeis: ecce rex vester!*

15. Illi autem clamabant: tolle, tolle, crucifige eum!

Dicit eis Pilatus: regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices: non habemus regem nisi Caesarem.

Me. XV. 3. *Marc. XV. 3. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.*

M. XXVII. 12—15. *Matth. XXVII. 12. Jesus autem nihil respondit.*

13. Tunc dicit illi Pilatus: non audis quanta adversum te dicunt testimonia?

14. Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur praeses vehementer.

Me. XV. 6. *Matth. XXVII. 15. Marc. XV. 6. Per diem autem festum consueverat praeses dimittere populo unum ex vinetis, quemcumque petissent.*

M. XXVII. 16—17. *Matth. XXVII. 16. Habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas.*

17. Congregatis ergo illis dixit Pilatus: est consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in pascha:

J. XVIII. 39. *Joh. XVIII. 39. quem ergo vultis dimittam vobis? Barabbam, an Jesum, qui dicitur Christus?*

18. Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum.

Cap. CLXVIII. Uxoris Pilati somnium. Barrabas dimissus, Christus condemnatus.

M. XXVII. 19—21. *Matth. XXVII. 19. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad illum uxor ejus, dicens: nihil tibi et justo illi, multa enim passa sum hodie per visum propter eum.*

20. Princeps autem sacerdotum et seniores persuaserunt populis, ut peterent Barabbam, Jesum autem perderent.

21. Respondens autem praeses ait illis: quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.

J. XVIII. 40. *Joh. XVIII. 40. Luc. XXIII. 19. Marc. XV. 7. Erat autem Barabbas latro, qui erat propter seditionem quandam factam in civitate et homicidium vinctus in carcere.*

M. XXVII. 22—25. *Matth. XXVII. 22. Dixit illis Pilatus: quid ergo faciam de Jesu, qui dicitur Christus?*

23. Dicunt omnes: crucifigatur!

Ait illis praeses: quid mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: crucifigatur!

24. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis fieret tumultus, accepta aqua lavit manus coram populo, dicens: innocens ego sum a sanguine justi hujus. Vos videritis.

so sehsta zit, inti quad then Judein: set iuuner cuning!

Sie tho riofun: nim, nim, inti hah inan

4. Tho quad in Pilatus: iuuveran cuning hahu? Tho antlingitun thie bisgoffa uuir ni habemes cuning ni si then keisur

Inti ruogtun inan thie furiston bisgoffa in managen.

Ther Heilant ni antaurtita niouuiht.

5. Tho quad imo Pilatus: ni gihoris vruo managu giuuznessu sie uuidar thie queden?

Inti ni antlingita imo zi noheiningemo uorte, so thaz nuntarota ther grau o thrato.

Sch. CXCIX. 1. Thuruh then itmalon tag uuas giuon ther grau o zi forlazzanne cinan themo folke fon then notbentigon, so uuenan sie batin.

2. Habeta tho cinan nothafi uuitmaran, ther de uuas ginennit Barabbas.

3. In tho gisamanoten quad Pilatus: ist mit iu giuona, thaz ih iu cinan forlätze in ostron:

uuenan uollet ir thaz ih iu forlätze? Barrabban, oda then Heilant, thie dar ist ginennit Crist?

4. Her uesta thaz sie thuruh abunst inan saltun.

Sch. CXCIX. 5. Imo sizzentemo in themo duomsedale, santa zi imo sin quena, queden: niouuiht thir inti themo rehten; managu bin ih thruenti hiutu in gisiune thuruh inan.

6. Ther herosto thero bisgoffo inti thie alton spuonun thaz folc, thaz sie batin Barabbanes, inti thaz sie then Heilant fluria.

7. Tho antlingita ther grafo, quad in: uuenan uollet ir iu fon thesen zunein forlazzan? Sie tho quadun: Barabban.

8. Uuas ther Barabbas lantderi, ther uuas thuruh gistriti uuelihaz gitanax in burgi inti thuruh manslaht gibuntan in karkere.

9. Tho quad in Pilatus: uaz duon ih fon themo Heilante, thie dar ist giquetan Crist?

Quadun alle: hahe man inan.

10. Tho quad in ther grau: uaz ubiles teta her? Sie riofun tho mer, queden: hahe man inan.

11. Tho gisah Pilatus, thaz es niouuiht ni theh, oh uuas mer ungireh, intfanganemo uazzare uosc sino henti fora themo folke, queden: untaronti bin ih fon bluote thesses rehten. Ir gisehet.

25. Et respondens universus populus dixit: sanguis ejus super nos et super filios nostros!

12. Tho antlingita thaz folc al inti quad: M. XXVII. 23. sin bluot ubar unsih inti ubar unseru kind!

Cap. CLXIX. Christus spinis coronatus et eductus turbam flentem admonet.

Matth. XXVII. 26. Tunc dimisit illis Barabbam, Jesum autem flagellis caesum tradidit eis, ut crucifigeretur.

27. Et milites praesidis suscipientes Jesum in praetorio, congregaverunt ad eum universam cohortem,

28. et exuentes eum [Marc. XV. 17. Joh. XIX. 2.] induunt eum tunica purpurea, et chlamydem coccineam circumdederunt ei:

29. Et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextra ejus, et genu flexo ante eum illudebant ei, dicentes: ave, rex Judaeorum!

30. Et exspuentes in eum acceperunt arundinem, et percutiebant caput ejus.

31. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde

Marc. XV. 20. et purpura,

Matth. XXVII. 32. et induerunt eum vestimentis ejus et duxerunt eum, ut crucifigerent,

Joh. XIX. 19. bajulantem sibi crucem.

Matth. XXVII. 33. Marc. XV. 21. Luc. XXIII. 26. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenaeum, venientem de villa, nomine Simonem, patrem Alexandri et Rufi; hunc angariaverunt portare crucem post Jesum.

Luc. XXIII. 27. Sequebatur illum turba multa populi et mulierum, quae plangebant et lamentabantur eum.

28. Conversus autem ad illas Jesus dicit: filiae Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete et super filios vestros.

29. Quoniam ecce venit dies, in quibus dicent: beatae steriles, et ventres, quae non genuerunt, et ubera, quae non lactaverunt!

30. Tunc incipient dicere montibus: cadite super nos! et collibus: operite nos!

31. Quia si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet?

Sch. CXCIX. 13. Tho forliez her in M. XXVII. Barabbam; then Heilant tho bifiltan saltan 26—31. in, thaz her uuari erhangen.

Sch. CC. 1. Thie kenphon thes grauen intfiengun then Heilant in themo thinchus, gisamanotun zi imo alla thia hansa,

inti inan intuatenti giuatitun inan mit gotouebbineru tunihun,

inti rôt lahhan umbi bigabun inan:

2. Inti flehtenti corôna fon thornon saztun ubar sin houbit, inti rora in sina zesaun, inti giboganemo kneuwe fora imo bismarotun inan, sus quedenti: heil, cuning Iudeono!

3. Inti inan spluuenti intfiengun rorun, inti sluogun sin houbit.

4. Inter after thiu bismarotun inan, inti intuatitun inan lahhanes

inti gotouebbes,

inti giuatitun inan sinen giuatin, inti leitun inan, thaz sien hiengin,

tragentan imo cruci.

5. Uzgamenti tho fundun man Cireneum, quementan fon thorf, in namen Simon hiez, fater Alexandres inti Rufuses; then thuungun sie, daz her truogi cruci after themo Heilante.

Sch. CCI. 1. Folgeta inan mihil menigi folkes inti uuibo, thie dar ruzzun inti uuiofun inan.

2. Tho nuanta sih zi in ther Heilant inti quad: kind Hierusalem, ni curit vvuo fen ubar mih, oh ubar iuuuuh selbon vvuo-fet inti ubar iuuneru kind.

3. Uuanta senu coment taga, in then dir quedet: salige sint umberente, inti uuambun, thie de ni barun, inti brusti, thio de ni sougitun?

4. Thanne biginnent sie quedan bergon: fallet ubar unsih! inti nollon: bithecket unsih!

5. Bithiu oba sie ingruonemo boume thisiu tuont, uuaz ist in themo thurren?

Cap. CLXX. Christus crucifigitur.

Luc. XXIII. 32. Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

33. Et postquam venerunt in locum, qui vocatur

Marc. XV. 22. Golgotha, quod est interpretatum calvariae locus,

Sch. CCII. 1. Uuarun gileittit andre zuene ubile mit imo, thaz sie uuarin er-slagan. 32—33.

2. Inti after thiu sie quamun in stat, thiu dar ist giheizan

Golgotha, thaz ist erreckit hamalstat,

M. XXVII. 34. *Matth. XXVII. 34.* Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum gustasset, noluit bibere.

L. XXIII. 34. *Luc. XXIII. 34.* Jesus autem dicebat: pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

M. XXVII. 35. *Matth. XXVII. 35.* Postquam autem crucifixerunt eum,

J. XIX. 23. *Joh. XIX. 23.* acceperunt vestimenta ejus, et fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem et tunicam.

Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.

24. Dixerunt ergo ad invicem: non scindamus eam, sed sortiamur de illa, cujus sit?

Ut scriptura impleretur dicens: partiti sunt vestimenta mea sibi, et super vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem haec fecerunt,

M. XXVII. 36. *Matth. XXVII. 36.* et sedentes servabant eum.

J. XIX. 19. *Joh. XIX. 19. Marc. XV. 26.* Scripsit autem et titulum Pilatus causae ejus, et imposuit super caput ejus: Hic est Jesus Nazarenus, Rex Judaeorum.

J. XIX. 20. *Joh. XIX. 20.* Hunc ergo titulum multi legerunt Judaeorum, quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Jesus, et erat scriptum hebraice, graece, et latine.

21. Dicebant ergo Pilato pontifices Judaeorum: noli scribere: rex Judaeorum.

22. Respondit Pilatus: quod scripsi, scripsi.

M. XXVII. 38. *Matth. XXVII. 38. Marc. XV. 27.* Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, unus a dextris, et alter a sinistris ejus.

M. XXVII. 39—42. *Matth. XXVII. 39.* Praetereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua, 40. et dicentes: vah! qui destruit templum Dei, et in triduo illud reaedificat, salva te ipsum; si filius Dei es, descende de cruce.

41. Similiter et principes sacerdotum illudentes cum scribis et senioribus dicebant:

42. alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere: si rex Israel est, descendat nunc de cruce,

Me. XV. 32. *Marc. XV. 32.* ut videamus, et credamus ei.

M. XXVII. 43—44. *Matth. XXVII. 43.* Confidit in Deo, ideo liberet nunc eum si vult, dixit enim, quia filius Dei sum.

44. Idipsum autem

L. XXIII. 39—43. *Luc. XXIII. 39.* unus de his, qui pendebant, latronibus blasphemabat eum dicens: si tu es Christus, salvum fac te ipsum et nos.

3. gabun imo gimirrotan uuin trink mit gallun gimisgitan. Inti mit diu her corota, ni uolta trinkan.

4. Ther Heilant quad: fater, forláz iz, sie ni uizzun uuaz sie duont.

Sch. CCIII. 1. After thiu sie inan e hiengun,

intfiengun sin giuati, inti tatun fio deil, einero giuuelihemo kempfen teil, in tunichun.

2. Uuas thiu tuniha unginait, fon oba nentigi ubar al giueban.

3. Tho quadun untar in zuisgen: ni szenmes sia, oh liozemes fon iru, uues sie si?

4. Thaz giscrib uuerde gifullit queden: teiltun min giuati in, inti ubar min giuati santtun lóz. Inti thie kemphon tatun thisu,

5. inti sizenti hieltun inan.

Sch. CCIV. 1. Inti screib titul Pilatus sineru sabhu, inti sazta obar sin houbit: Thiz ist ther Heilant Nazarenisgo, cuning ludeono.

2. Thesan titul manage lasun thero ludeono, uanta nah theru burgi uuas thiu stat, thar der Heilant erhangen uuas, inti unas giscriban in ebraisgon, in criehisgon, inti in latinisgon.

3. Quadun tho Pilatuse thie bisgoffa ludono: ni curi scriban: ludono cuning.

4. Tho antlingita Pilatus: thaz ih screib, thaz screib ih.

Sch. CCV. 1. Tho uuarun erhangen mit imo zuene thioba, ein in zeso, inti ander in sina uuinistra.

2. Thie furifarenton bismarotun inan, inti ruortun iro houbit, queden: uuah! thie dar ziunirpfit tempal gotes, inti in thrin tagon iz abur gizimbrot, heili thih selbon; oba thu gotes sun sis, stig nidar fon themo cruce.

3. Sama thie heroston thero bisgoffa bismaronti mit then buoherin inti mit then alton quadun:

andre teta her heile, sih selbon ni mac heil tuon: ob iz Israhelo cuning si, er stige nidar fon themo cruce,

inti gisehemes, inti giloubemes imo.

Her gitruuuet in got, bithiu erloszt her inan nu, ob her inan uuili; her quad, uuant-ih gotes sun bin.

4. Thaz selba

ein fon then, thie thar hangetun, thero thiobo bismarota inan queden: ob thu sis Crist, tuo thih selbon heilan inti unsih.

40. Respondens autem alter increpabat illum, dicens: neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es;

41. et nos quidem juste; nam digna factis recipimus; hic vero nihil mali gessit.

42. Et dicebat ad Jesum: domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.

43. Et dixit illi Jesus: amen, dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.

Joh. XIX. 25. Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, et soror matris ejus Maria Cleophae, et Maria Magdalenae.

26. Cum vidisset ergo Jesus matrem et discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suae: mulier, ecce filius tuus!

27. Deinde dicit discipulo: ecce mater tua! et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

Matth. XXVII. 45. A sexta autem hora tenebrae factae sunt super universam terram, usque ad horam nonam.

46. Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lama sabachthani! quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, ad quid dereliquisti me?

47. Quidam autem illic stantes et audientes dicebant: Eliam vocat iste.

Joh. XIX. 28. Postea sciens Jesus, quia in omnia consummata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit: sitio.

29. Vas ergo erat positum aceto plenum.

Matth. XXVII. 48. Et continuo currens unus ex illis acceptam spongiam implevit aceto, et imposuit arundini, et dabat ei bibere.

Joh. XIX. 30. Cum ergo accepisset acetum Jesus dixit: consummatum est.

Matth. XXVII. 49. Ceteri vero dicebant: sine, videamus, an veniat Elias liberator eum.

50. Jesus autem iterum clamans voce magna:

Luc. XXIII. 46. Pater, in manus tuas commendo spiritum meum!

Joh. XIX. 30. et inclinato capite

Matth. XXVII. 50. emisit spiritum.

51. Et ecce velum templi scissum est in duas partes, a summo usque ad deorsum.

Et terra mota est, et petrae scissae sunt,

5. Tho antlingita ther ander, inti increbota inan, susquedenti: neh thu ni forhtis got, thaz thu in theru selbun nidarungu bist;

inti uuir giunesso rehto, thaz uuir uirdigen tatin intfahemes; theser uuarliho niouuiht ubiles teta,

6. Inti quad zi themo Heilante: trohtin, gihugi min, mit diu thu cumist in thin rihi.

7. Tho quad imo ther Heilant: uuar, quiduh thir, hiutu bistu mit mir in paradiso.

Sch. CCVI. 1. Stuontun nah themo cruce thes Heilantes sin muoter, inti suester sinera muoter, Maria Cleopases, inti Maria Magdalenisgu. J. XIX. 25—27.

2. Mit diu gisah ther Heilant thia muoter inti iungiron stantentan, then de her minnota, quad sineru muoter: uuib, senu thin sun!

3. After thiu quad themo iungiron: senu thin muoter! inti fon theru ziti intfieng sia ther iungiro in sina.

Sch. CCVII. 1. Fon theru sehstun ziti finstarnessu uuarun giuorten ubar alla erda, zunzan niuntun zit. M. XXVII. 45—47.

2. Inti umbi thia niuntun zit riof ther Heilant mihileru stemmu, sus quedenti: Heli, Heli, lama sabachthani! thaz ist errekit: got min, got min, ziu forliezi thu mih?

3. Sume uuarliho thar stantente inti ghorente quadun: Heliase ruofit theser.

Sch. CCVIII. 1. After thiu uuesta ther Heilant, thaz thiu allu in gientotu uuarun, thaz thoruhfremet uurdi thaz giscrib, quad: ih thurstu. J. XIX. 28—29.

2. Faz uuas thar gisezzit fol ezziches.

3. Inti sliumo liof ein fon in, intfangana spunga fulta sia ezzihes, inti sazta anan rora, inti gab imo trinkan. M. XXVII. 48.

4. Tho de intfieng ther Heilant then ez-zih, quad: gientot ist. J. XIX. 30.

5. Thie andre quadun: laz nu, gisehemes, oba come Helias losenti inan. M. XXVII. 49—50.

6. Ther Heilant abur ruofenti mihileru stemmu:

fater, in thino henti biuiluhu ih minan geist! L. XXIII. 46.

inti nidar gihelditemo houbite santa then geist. J. XIX. 30.

Sch. CCIX. 1. Senu tho lahan thes tempales zislizzan uuas in zuei teil, fen obanentic zunzan nidar. M. XXVII. 50—54.

2. Inti erda giruorit unas, inti steina gislizane uuarun,

- M. XXVII. 52. et monumenta aperta sunt.
52—54. Et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexere.
53. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis.
54. Centurio autem et qui cum illo erant custodientes Jesum, viso terrae motu, et his quae fiebant, timuere valde,
- L. XXIII. 47. 54. *Luc. XXIII. 47. Marc. XV. 39.* glorificantes Deum, et dicentes: hic homo justus est verè filius Dei.
- L. XXIII. 48. *Luc. XXIII. 48.* Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant quae fiebant, percutientes pectora sua revertebantur,
- M. XXVII. 55. *Matth. XXVII. 55.* et mulieres multae,
Me. XV. 41. *Marc. XV. 41.* quae simul cum eo ascenderant a Galilaea Hierosolymas,
- M. XXVII. 56. *Matth. XXVII. 56. Marc. XV. 40.* inter
Me. XV. 40—41. quas erant Maria Magdalенаe, et Maria Jacobi minoris, et Joseph mater, et Salome mater filiorum Zebedei,
Marc. XV. 41. et cum esset in Galilaea sequebantur eum,
- L. XXIII. 49. *Luc. XXIII. 49.* haec videntes.
J. XIX. 31—37. *Joh. XIX. 31.* Judaei ergo, quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora sabbatho (erat enim magnus ille dies sabbathi), rogaverunt Pilatum, ut frangerentur crura eorum, et tollerentur.

32. Venerunt ergo milites, et primi quidem fregerunt crura, et alterius, qui cum eo crucifixus est.

33. Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura.

34. Sed unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exivit sanguis et aqua.

36. Ut scriptura impleretur: os non comminuetis ex eo.

37. Et iterum alia scriptura dicit: videbunt in quem transfixerunt.

Cap. CLXXI. Sepultura Christi.

- M. XXVII. 57. *Matth. XXVII. 57.* Cum sero autem factum esset, venit quidam homo dives,
Me. XV. 43. *Marc. XV. 43.* nobilis decurio,
L. XXIII. 51. *Luc. XXIII. 51.* ab Arimathia civitate Judaeae,
- M. XXVII. 57. *Matth. XXVII. 57.* nomine Joseph,
L. XXIII. 50. *Luc. XXIII. 50.* vir bonus et justus,
- M. XXVII. 57. *Matth. XXVII. 57. Joh. XIX. 38.* qui
J. XIX. 38. et ipse occultus discipulus Jesu erat, propter metum Judaeorum,
- L. XXIII. 51. *Luc. XXIII. 51.* qui expectabat et ipse regnum Dei.

inti grebir uurdun giofanotu.

3. Inti manage lihamon heilagero, thi dar sliefun. erstuontun.

4. Inti uzgamenti fon grebiron after ierurresti quamun in thia heilagun burc, int erougtun sih managen.

Sch. CCX. 1. Ther hunteri inti thie mit imo uuarun bihaltenti then Heilant, gi sehenemo erdgiruornessi, inti then dar uuarun, forhtun in thrato,

2. got diurisonti, inti quementi: theser man rehtliho ist uuarliho gotes sun.

3. Inti al iro menigi, thie dar saman uuarun zi thesemo uuabarsiune, inti gisahun thi dar uuarun, slahenti iro brusti uuidarouurbun,

4. Inti managu uuib ferrano, thi dar mit imo saman ufstigun fon Galileu zi Hierusalem,

5. untar then uuas Maria Magdalenisgu, inti Maria Jacobes thes minniren, inti Iosebes muoter, inti Salome muoter kindo Zebetheen,

inti mit diu her uuas in Galileu, folgetun imo,

thisu gisehenti.

Sch. CCXI. 1. Iudei uuarliho, uuantaz friietag uuas, thaz ni bilibin in themo cruce thie lihamon in sambaztag, (uvas giuuesso mihil ther sambaztag), batun Pilatum, thaz sie brachi iro gibeiniu, inti uurdin thana ginomane.

2. Quamun thie kempfon, inti thes eristen giuuesso brahun gibeinu, inthes andres, thie dar mit imo erhangen uuas.

3. Tho sie zi themo Heilante quamun, so se inan gisahun iu totan, ni brachun sinu gibeinu.

4. Oh ein thero kemphono mit speru sina sita giofanota, inti sliumo uzgieng bluot inti uuazzar.

Thaz giscrib uuari gifullit: bein ni brehet ir fon imo.

Abur ander giscrib quidit: gisahun in then de sie anastahun.

Sch. CCXII. 1. Tho iz aband uuortan uuard, quam sum man otag, edili ambaht, fon Arimathiu burgi ludono,

in namen Ioseph,

2. guot man inti reht,

ther selbo tougli iungoro uuas thes Heilantes, thuruh forahita ludono,

ther selbo beitota gotes riches.

Hic non consenserat consilio et actibus eorum.

Matth. XXVII. 58. Hic accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu.

Marc. XV. 44. Pilatus autem mirabatur, si jam obiisset, et accersito centurione interrogavit eum, si jam mortuus esset?

45. Et cum cognovisset,

Matth. XXVII. 59. jussit reddi corpus.

Joh. XIX. 39. Venit autem et Nicodemus, qui venerat ad Jesum nocte primum, ferens mixturam myrrhae et aloës, quasi libras centum.

40. Acceperunt autem corpus Jesu, et ligaverunt eum linteis cum aromatibus, sicut mos est Judaeis sepelire.

41. Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus, et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus fuerat.

Matth. XXVII. 60. Et posuit illud Joseph, et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, et abiit.

61. Erat autem ibi Magdalena, et altera Maria, sedentes contra sepulchrum.

Luc. XXIII. 55. Viderunt quemadmodum positum erat corpus ejus,

56. et revertentes paraverunt aromata et unguenta,

Marc. XVI. 1. ut venientes ungerent eum.

Luc. XXIII. 56. Et sabbatho quidem siluerunt, secundum mandatum.

3. Ther selbo ni gihengita themo unreh-te inti iro tatin.

4. Ther gieng zi Pilate, inti bat thes *M. XXVII. 58.* Heilantes lichamen.

5. Pilatus uuntrota, oba her iu entoti, *Mc. XV. 44—45.* inti gihalotemo uualtambahte frageta inan, oba her iu entoti?

Inti mittiu her forstuont,

gibot zi gebanne then lichamon.

M. XXVII. 59.

6. Inti quam tho ouh Nicodemus, ther *J. XIX. 39—41.* dar quam zi themo Heilante nahtes erist, truog thaz gimisgi mirrun inti aloes, so uuas es zihenzug phunto.

7. Intiengun sie tho thes Heilantes lichamon, inti buntun inan mit sabonon mit biminzsalbun, soso uuisa ist ludon zi bi-grabanne.

Sch. CCXIII. 1. Uuás thár in thera steti, thar her arhangan uuard, garto, inti in themo garten niuui gráb, in themo noh nu nióman ingissezzit uuas.

2. Inti legita thaz thara Ioseph, inti *M. XXVII. 60—61.* zuogiualzta mihilan stein zi then turon thes graves, inti gieng thana.

Sch. CCXIV. 1. Uuás thar Maria Magdalene, inti ander Maria, sizzenti uuidar thaz gráb.

Inti gisahun uuio gilegit uuás sin li- *L. XXIII. 53—56.* chamo,

2. inti uuidaruuerbenti garaauitun pimozun inti thia salbun,

thaz sie quementi salbotin inan. *Mc. XVI. 1.*

3. Inti in sambaztag suuigetun, after *L. XXIII. 56.* bibote.

Cap. CLXXII. Sepulchri custodia.

Matth. XXVII. 62. Altera autem die, quae est post pasceven, convenerunt principes sacerdotum et Pharisei ad Pilatum,

63. dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens: post tres dies resurgam.

64. Jube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli ejus, et furentur eum et dicant plebi: surrexit a mortuis; et erit novissimus error peior priore.

65. Ait illis Pilatus: habetis custodiam; ite, custodite sicut scitis.

66. Illi autem abeuntes munere sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.

Sch. CCXV. 1. In andremo tage, thie *M. XXVII. 62—66.* dar ist frigetag, quamun thie heroston the-ro bisgofo inti thie Farisei zi Pilate,

2. quaedente: herro, uuir gihúgitumes, thaz ther forleiteri quad noh thanne lebenti: after thrin tagon arstantu.

3. Gibiut zi bihaltanne thaz grab unzan then thriton tág, min odouuan quemen sine iungoron, inti forstelen inan, inti quaeden tho themo folke: her arstuont fon tode; inti ist thanne ther iungisto irrido uuirsero themo eriren.

4. Tho quad in Pilatus: ir habet bihalter, faret inti bihaltet soso ir uuizzit.

Sie tho thana gangenti festinotun thaz grab, biinsigilenti then stein, mit bihalterin.

Cap. CLXXIII. Christi resurrectio.

Matth. XXVIII. 1. Vespere autem sabbathi, quae lucescit in prima sabbathi,

Joh. XX. 1. cum adhuc tenebrae essent,

Sch. CCXVI. 1. In themo abande thes *M. XXVIII. 1.* sambaztages, ther dar inliuhtit in themo eristen sambaztage,

mittiu noh tho finistarnessi uuárun, *J. XX. 1.*

M. XXVIII. 1. *Matth. XXVIII. 1.* venit Maria Magdalena et altera Maria.

Mc. XVI. 1. *Marc. XVI. 1.* et Salome

L. XXIV. 1. *Luc. XXIV. 1.* ad monumentum, portantes quae paraverant aromata.

Mc. XVI. 2—4. *Marc. XVI. 2.* Et orto jam sole,
3. dicebant ad invicem: quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti?
4. erat quippe magnus valde.

M. XXVIII. 2. *Matth. XXVIII. 2.* Et ecce terrae motus factus est magnus, angelus autem Domini descendit de coelo, et accedens revolvit lapidem.

Mc. XVI. 4. *Marc. XVI. 4.* Et respicientes viderunt revolutum lapidem.

L. XXIV. 2. *Luc. XXIV. 2.* *Matth. XXVIII. 2.* a monumento, et angelum sedentem super eum.

Matth. XXVIII. 3. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, et vestimentum ejus sicut nix.

4. Prae timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui.

5. Respondens autem angelus dixit mulieribus: nolite timere vos, scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, quaeritis.

6. Non est hic, surrexit enim sicut dixit; venite et videte locum, ubi positus erat dominus.

L. XXIV. 4—7. *Luc. XXIV. 4.* Et factum est, dum mente consternatae essent de isto,
ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.

5. Cum timerent autem, et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: quid quaeritis viventem cum mortuis?

6. Non est hic, sed resurrexit.

Recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilaea esset,

7. dicens, quia oportet filium hominis tradi in manus peccatorum, et crucifigi, et die tertia resurgere.

M. XXVIII. 7. *Matth. XXVIII. 7.* Et cito euntes dicite discipulis ejus, quia surrexit, et ecce praecedet vos in Galilaeam, ibi eum videbitis; ecce praedixit vobis.

L. XXIV. 8. *Luc. XXIV. 8.* Et recordatae sunt verborum ejus,

M. XXVIII. 8. *Matth. XXVIII. 8.* et exierunt cito de monumento, cum timore et magno gaudio, currentes nunciare discipulis ejus.

J. XX. 2—10. *Joh. XX. 2.* Cucurrit ergo [Maria Magd.], et venit ad Simonem Petrum, et ad alium discipulum, quem amabat Jesus, et dixit eis: tulerunt dominum meum de monumento, et nesci ubi posuerunt eum.

2. quam Maria Magdalenisga inti a der Maria

inti Salome

zi themo grabe, truogun thiú sio g garauitun thia bipinzsalbun.

3. Inti usgangentera sinun, quadun untar zuisgen: uuer aruuelz úns then stéin fon then turon thés grabes her uuas thrato michil.

Sch. CCXVII. 1. Inti siu tho erthbunga uuas giuortan michil, gotes engsteig fon himile, inti zuogangenti aruualzi then stéin.

2. Inti scóuuuonto gisahun aruualzta then stein

fon themo grabe, inti engil sizzanta ubar inan.

3. Uuas sin gisiuni sama so blekezunga inti sin giuati samasa snio.

4. Thurnh sina forohta erbruogite uuarun thie hirta, inti uurdun uortan samasa tote.

5. Tho antalengita ther engil inti quad then uúibon: ni curet iú forohtan, ih uueiz thaz ir then Heilant, ther dar arhangan ist, suohet.

6. Nist er hier; her arstuont, sosa her quad; quaemet inti gisehet thia stat, uuar trohtin gilegit uuas.

Sch. CCXVIII. 1. Inti uuard tho, mittiu sio in muote arforhte uuarun fon thisiu,

2. Senu tho zuuene man stuontun nah in in scinentemo giuúate.

3. Mittiu sio tho forohtun, inti helditun iro annuzi in erda, quadun zi in: uuaz suochet ir lebentan mit toten?

Nist er hier, oh her arstuont.

4. Gihuget uuo her zi iu spráh, mittiu her noh nu in Galileu uuas, quaedenti, uuanta gilinfít then mannes sun zi selenne in hant suntigero manno, inti arhangan uerdan, inti thritten tages arstantan.

5. Inti sliumo gangente quaedet sinen iungoron, uuanta her arstuont, inti senu her forafuor iuuuuh in Galileam, thar gisehet ir inan; senu bifora sagata her iz iu.

Sch. CCXIX. 1. Inti gihugitun tho sinero uuerto,

inti fuerun uz sliumo fon themo grabe, mit forohtu inti mit michilemo giúehen, loufente sagen sinen iungoron.

2. Liof tho [Maria M.], inti quam zi Simone Petre, inti zi andremo iungoren, then dar minnota ther Heilant, inti quad in: namun minan trohtin fon themo grabe, inti ni uueiz ih uuara sie inan tatun.

3. Exiit ergo Petrus, et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum.

4. Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus praecurrit citius Petro, et venit primus ad monumentum.

5. Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introivit.

6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum, et vidit linteamina posita,

7. et sudarium, quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.

8. Tunc ergo introivit et ille discipulus, qui venerat prius ad monumentum, et vidit et credidit;

9. nondum enim sciebant scripturas, quia oportebat eum a mortuis resurgere.

10. Abierunt ergo iterum ad semetipsos discipuli.

Marc. XVI. 9. Maria Magdalena, de qua eiecerat septem daemonia,

Joh. XX. 11. stabat ad monumentum foris plorans.

Dum ergo fleret,

13. dicit illi: mulier, quid ploras? Dicit ei: quia tulerunt dominum meum, et nescio ubi posuerunt eum.

14. Haec cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit Jesum stantem, et non sciebat quia Jesus est.

15. Dicit ei Jesus: mulier, quid ploras? quem quaeris?

Illa existimans quia hortulanus esset dicit ei: domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi, ubi posuisti eum, et cum ego tollam.

16. Dicit ei Jesus: Maria! Conversa illa dicit ei: rabboni, quod dicitur magister.

17. Dicit ei Jesus: noli me tangere, nondum enim adscendi ad patrem meum.

Vade autem ad fratres meos, et dic eis: ascende ad patrem meum, et patrem vestrum, ad Deum meum et Deum vestrum.

CLXXIV. Christus apparet mulieribus.

Matth. XXVIII. 11. Ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia, quae facta fuerant.

12. Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus,

13. dicentes: dicite, quia discipuli ejus

Sch. CCXX. 1. Uzgieng tho Petrus, inti ther ander iungoro, inti quamun zi themo grabe.

2. Liofun zuuene saman, inti ther ander iungoro furiliot sliumor Petrusan, inti quam er zi themo grabe.

3. Inti mittiu her sih nidarheldita, gisah thiu lininun lachan gilegitu, ni gieng thoh uuidoro in.

4. Quam tho Simon Petrus folgenti imo, inti ingieng in thaz grab, inti gisah thiu lininun lachan ligenti,

inti thaz suueizlachan, thaz dar uias oba sinemo houbite, nalles mit then lininen lachanon ligenti, oh suntringon bivvuntan in eina stat.

5. Tho ingieng ther iungoro, the dar er quam zi themo grabe, inti gisah inti giloubta;

noh thanne ni uuestun sie giscrib, thaz inan gilant fon tode zi arstantanne.

Abur giengun tho zi in selben thle iungoron.

Sch. CCXXI. 1. Maria Magdalenisgiu, Mc. XVI. 9. fon theru her uzuuarf sibun diuuala, stuont zi themo grabe uzze vvuofanti. J. XX. 11—17.

2. Mittiu siu tho uuiof,

quad iru: uuib, uuaz uuofis? Quad imo: uuanta sie namun minan trohtin, inti ih si uueiz uuara sie inan legitun.

3. Mittiu siu thisiu quad, giuuanta sih uuidar, inti gisah then Heilant stantentan, inti ni uuesta, thaz iz ther Heilant uias.

The quad iru ther Heilant: uuib, uuaz vvuofis? uuenan siuhis?

4. Siu tho uuanenti, thaz iz garteri uuari, quad imo: trohtin, oba thu inan namis, quid mir, uuara thu inan legitis, thaz ih inan neme.

5. Tho quad iru ther Heilant: Maria! Siu tho giuuanta sih, quad imo: rabboni, thaz ist giquaetan meistar.

6. Tho quad iru ther Heilant: ni curi mih ruoran, noh nu ni arsteig ih zi minemo fater.

7. Far zi minen brudoron, inti quid in: ih stigu zi minemo fater, inti zi iuuuere-mo fater, zi minemo gote inti zi iuuuere-mo gote.

Sch. CCXXII. 1. Senu tho sume fon then uuarton quamun in thia burg, inti sagetun then heroston thero helthastono aliu, thiu dar gitan uurdun.

2. Inti gisamanote mit then alton, girate intfanganemo, ginuhtsaman mietscaz gabun then kenfon,

quaedenti: quaedet, bidin uuanta sine

M. XXVIII. 11—13.

nocte venerunt, et furati sunt eum, dormientibus nobis.

M. XXVIII. 14—15. 14. Et si hoc auditum fuerit a praeside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus.

15. At illi, accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti, et divulgatum est verbum apud Judaeos usque in hodiernum diem.

J. XX. 18. Joh. XX. 18. Venit Maria Magdalenae et dixit discipulis: quoniam vidi dominum, et haec dixit mihi.

iungoron quamun nahtes, inti forstalun inan, uns sláften.

3. Inti oba thaz gihorit uuiridit fon themo grauen, nuir spanen inan, inti ursuorge tuomes huuuh.

4. Sie tho, intfanganemo mietscazze, tatun so sie uuarun gilerte, inti uuas tho gimarit thaz uuort mit then ludeon unzan hiutlichan tag.

Sch. CCXXIII. 1. Quam Maria Magdalene inti sageta then iungoron: bidíu uuan-ta ih gisah trohtinan, inti thisu quad her mir.

Cap. CLXXV. Discipuli increduli.

M. XXVIII. 9—11. Matth. XXVIII. 9. Et ecce Jesus occurrit illis dicens: avete! Illae autem accesserunt, et tenuerunt pedes ejus, et adorarunt eum.

10. Tunc ait illis Jesus: nolite timere, te, nunciate fratribus meis, ut eant in Galilaeam, ibi me videbunt.

L. XXIV. 9. Luc. XXIV. 9. nunciaverunt haec omnia illis undecim

Mc. XVI. 9—11. 9. Marc. XVI. 10. lugentibus et flentibus, et ceteris omnibus, qui cum eo fuerant.

Et illi audientes, quia viveret, et visus esset ab eis, non crediderunt eis,

L. XXIV. 11. Luc. XXIV. 11. et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, et non credebant illis.

2. Inti senu tho ther Heilant ingegin quam in quaedenti: heile uueset! Sio giengun tho zuo, inti habetun sine fuozi, inti betotun.

3. Tho quad in ther Heilant: ni curet iu forabtán, faret intí saget minen brüoderon, thaz gangen in Galileam, thar gisehent sie mih.

4. Mittiu sio tho thana giengun, sagetun thisiu alliu then einliuin

vruofenten inti riozenten, inti anderen allen, thie mit imo uuarun.

5. Inti sie tho gihorenti, thaz her le-beta, inti gisehan uuas fon in, ni giloub-tun in,

inti gisehan uuarun fora in samasa to-bunga thisiu uuort, inti ni giloubtun in.

Cap. CLXXVI. Apparet discipulis duobus Emmauntē abeuntibus.

Mc. XVI. 12. Marc. XVI. 12. Posthaec autem duobus ex eis ambulantibus ostensus est, euntibus

L. XXIV. 13—36. Luc. XXIV. 13. hac ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum centum et sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus.

14. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus, quae acciderant.

15. Et factum est, dum fabularentur et secum quaererent,

et ipse Jesus appropinquans ibat cum illis;

16. oculi autem eorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

17. Et ait ad illos: qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes?

18. Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: tu solus peregrinus es in Jerusalem, et non cognovisti ea, quae facta sunt in illis diebus?

Sch. CCXXIV. 1. After thiu tho zuéin fon then gangenten arougit uuas, gangenten in themo selben tage in burgilun, thaz uuas in stuke stadiono zehenzug inti seh-zug fon Hierusalem, in namen Emmaus.

2. Inti sie sprachun untarzuunisgen fon then allen, thiu dar giburitun.

Inti uuard tho, mittiu sie sprachun inti mit in suochtun,

3. inti ther selbo Heilant nahlichonti gieng mit in;

iro ougun uuarun bihabeti, thaz sie inan ni uorstuontin.

4. Inti quad her-zí in: uuaz sint thisiu uuort, thiudir bringet untar zuisgen gangenti, inti birut gitruobit?

Sch. CCXXV. 1. Inti antalengita tho einer, themo namo uuas Cleophas, quad imo: bistu eino elienti in Hierusalem, inti ni uorstuonti thiu dar gitan uuarun in the-sen tagen?

19. Quibus ille dixit: quae?

Et dixerunt: de Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta potens in opere et sermone coram Deo, et omni populo,

20. et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum.

21. Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel, et nunc super haec omnia tertia dies est hodie, quod haec facta sunt.

22. Sed et mulieres quaedam ex nostris terruerunt nos, quae ante lucem fuerunt ad monumentum,

23. et non invento corpore ejus venerunt dicentes se etiam angelorum visionem vidisse, qui dicunt eum vivere.

24. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita invenerunt, sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt.

25. Et ipse dixit ad eos: o stulti et tardi corde ad credendum in omnibus, quae locuti sunt prophetae!

26. Nonne haec oportuit Christum pati et intrare in gloriam suam?

27. Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis, quae de ipso erant.

28. Et appropinquaverunt castello quo ibant, et ipse finxit se longius ire.

29. Et coegerunt illum dicentes: mane nobiscum, quoniam advesperascit, et declinata est jam dies. Et intravit cum illis.

30. Et factum est, dum recumberet cum illis, accepit panem, et benedixit, et fregit, et porrigebat illis.

31. Et aperti sunt oculi eorum, et cognoverunt illum; et ipse evanuit ex oculis eorum.

32. Et dixerunt ad invicem: nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, et aperiret nobis scripturas?

33. Et surgentes eadem hora regressi sunt in Jerusalem, et invenerunt congregatos undecim, et eos, qui cum ipsis erant,

34. dicentes: quod surrexit dominus vere, et apparuit Simoni.

35. Et ipsi narrabant quae gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione panis;

Marc. XVI. 13. nec illis crediderunt.

Cap. CLXXXVII. Christus januis clausis discipulis apparet.

Luc. XXIV. 36. Dum autem haec loquantur,

Then quad her: uelichiu?

L. XXIV. 19—36.

2. Inti quadun: fon themo Heilante Nazarenisgen, therdar uuas gomman uüizzogo mahtig in uverke inti in uuorte fora gote, inti fora allemo folke,

inti unio inan saltun thie hohostun bisgofa inti unsere heroston in nidarnessi todes, inti arhiengun inan.

3. Unir uuantumes, thaz her uuari arlo-senti Israhel, inti nu ubar thisiu alliu thritto tag ist hiutu, thaz thisiu gitan sint.

Sch. CCXXVI. 1. Oh sumiu uuib fon unseren bruogitun ünsih, thio dar er themo liehte uüarun zi themo grabe,

2. inti ni fundanemo sinemo lichamen quamun quaedenti sih giuueso gisiht engilo gisehan, thio quaedent inan leben.

3. Inti giengun sume fon üns zi themo grabe, inti so fundan, so thiu uuib quadun; inan giuueso ni fundun.

Sch. CCXXVII. 1. Inti her quad zi in: uuola tumbe inti lazze in herzen zi giloubanne in allen then, thiu dar sprachun thie uüizogon!

2. Eno ni gilanf thisiu Christ truen inti ingangan in sina diürida?

3. Inti bigonda fon Moyse inti fon allen then uüizogon, in arrekita in allen giscirbon, thiu dar fon imo uüarun.

Sch. CCXXVIII. 1. Inti nahlichotun tho thera burgilun, thara sie fuoron, inti her lichizita sih rumor faran.

2. Inti beitun inan sus quaedenti: uuone mit üns, uuanta iz abandet, inti intheldit ist in ther tag. Inti ingieng mit in.

3. Inti uuard tho, mittiu her saz mit in, intfieng thaz brot, inti giuuihita, inti brab, inti gab in.

4. Inti gioffanot uurdun iro ougun, inti forstuontun inan, inti her abfuor fon iro ougon.

Sch. CCXXIX. 1. Inti quadun untar zuuisgen: eno unser herza ni uuas iz briu-nenti in uns, mittiu her sprah in ueege, inti gioffanota uns thiu giscirp?

2. Inti arstantenti in theru selbun ziti uuidargiengun zi Hierusalem, inti fundun gisamanote thie einliui, inthi thie, thie dar mit in uuarun,

sus quaedenti: thaz trohtin arstuont uuarliche, inti arougita sih Simone.

3. Inti sie sagetun thiu dar gitaniu uuarun in uuege, inti unio sie inan forstuontun in brehchanne thes brotes;

noh in ni giloubtun.

M. XVI. 13.

Sch. CCXXX. 1. Mittiu sie thisiu sprachen, L. XIV. 36.

J. XX. 19. *Joh. XX. 19.* cum esset sero die illa, una sabbathorum, et fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati propter metum Judaeorum,

venit Jesus, et stetit in medio discipulorum suorum, et dixit eis:

L. XXIV. 36—40. *Luc. XXIV. 36.* pax vobis, ego sum, nolite timere.

37. Conturbati vero et perterriti existimabant se spiritum videre.

38. Et dixit eis: quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra?

39. Videte manus meas et pedes, quia ipse ego sum; palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere.

40. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, et pedes.

J. XX. 20. *Joh. XX. 20.* et later.

L. XXIV. 41—49. *Luc. XXIV. 41.* Adhuc illis non credentibus et mirantibus prae gaudio, dixit: habetis hic aliquid quod manducetur?

42. At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis.

43. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit illis.

44. Et dixit ad eos: haec sunt verba, quae locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quae scripta sunt in lege Moysis et prophetis et psalmis de me.

45. Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.

46. Et dixit eis: quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere à mortuis tertia die,

47. et praedicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma.

48. Vos autem estis testes horum,

49. et ego mitto promissum patris mei in vos.

J. XX. 20—23. *Joh. XX. 20.* Gavisii sunt ergo discipuli viso domino.

21. Dixit ergo eis iterum: pax vobis, sicut misit me pater, et ego mitto vos.

22. Hoc cum dixisset, insufflavit et dixit eis: accipite spiritum sanctum;

23. quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.

mittiu iz spato unas thes selben tages, eines sambaztages, inti duri uuarun bislozan, tharda uuarun thie iungoron thuruh ludono forohta,

2. quam ther Heilant, inti stuont in mittimen sinero iungorono, inti quad in: sibba si iú, ih bin, ni curet iú forohtan.

3. Gitruobte inti arbruogite uuantun sih geist gisehan.

4. Tho quad her in: uaz birut ir gitruobte, inti githanka arstigent in iuuueriu herzun?

5. Gisehet mino henti inti fuozi, thaz ih selbo bin greifot inti gisehet, bidiu uanta geist fleisg inti gibeini ni habet, so ir mih geschet haben.

6. Inti mittiu her thaz quad, aróngta in henti, fuozi, inti síta.

Sch. CCXXXI. 1. In noh tho ni giloubenten inti uuntronen furi giuehen, quad: habet ir hler uaz thaz man ezzan megí?

2. Sie tho bráhtun imo deil girostites figes inti uuába hónages.

Inti mittiu her tho az fora in, nam tho thia aleibba inti gab in.

3. Inti quad zi in: thiz sint thiu nuort, thiu ih sprah zi iú, mittiu ih noh thanne uas mit iú, bidiu uanta notdurft uas zi gifullanne alliu, thiu dar giscriban sint in euu Moyseses inti uuizogon inti in selmin fon mir.

Sch. CCXXXII. 1. Tho gioffonota her in sens, thaz sie forstuontin giscrib.

2. Inti quad in: bidiu so giscriban ist, uanta so gilant Crist tróen, inti arstantan fon tode thríthen tages,

inti predigon in sinemo namen ríuuua inti ferlazznessi súntono in alla thiota, bi-ginnenten fón Hierosolima.

3. Ir birut úrcundon therero inti ih sentiu giheiz mines fater in iuuuuh.

4. Giuahun tho uuarliche thie iungoron gisehenemo trohtine.

5. Tho quad her in abur: sibba si iú, so mih santa ther fater, so sentu ih iuuuuh.

6. Thaz mittiu her quad, tho anablies inti quad in: intfahent then heilagon geist; then ir forlazet santa, then uuerdent sio forlazano, inti then ir sio bihabet, bihabeto sint.

Cap. CLXXVIII. Apparet discipulis praesente Thoma.

J. XX. 24—31. *Joh. XX. 24.* Thomas unus ex duodecim, qui dicitur [Didymus, non erat cum eis, quando venit Jesus.

Sch. CCXXXIII. 1. Thomas einer fon then zuúeliuin, ther dar ist giquaetan Didi-mus, ni uas mit in, thanne ther Heilant quám.

25. Dixerunt ergo ei alii discipuli: vidimus dominum.

Ille autem dixit eis: nisi videro in manibus ejus figuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam.

26. Et post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis.

Venit Jesus januis clausis, et stetit in medio, et dixit: pax vobis!

27. Deinde dicit Thomae: infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam et mitte in latus meum, et noli esse incredulus sed fidelis.

28. Respondit Thomas et dixit ei: dominus meus et Deus meus!

29. Dixit ei Jesus: quia vidisti me, credidisti; beati qui non viderunt, et crediderunt.

30. Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc.

31. Haec autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus Christus est filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.

2. Tho quadun imo andere iungoron: J. XX. 25—31.
uuir gisahumes trohtinan.

3. Her tho quad in: nibi ih gisehe in sinen hanton thaz bilidi thero nagalo, inti sente minan finger in stat thero nagalo, inti sente mina hant in sina sita, ni giloubu.

4. Inti alter ahto tagon abur uuarun sine iungoron inne, inti Thomas mit in.

5. Quam ther Heilant bislozzanen tiron, inti stuont in mittimen, inti quad: sibba si iu!

6. Alter thanan quad tho Thomae: bring thinan finger hera, inti gisih mino henti, inti bring thina hant, inti senti in mina sita, inti ni curi uuesan ungiloubfol oh gitriuuui.

7. Tho antuurtita Thomas inti quad imo: min trohtin inti min got!

8. Tho quad imo ther Heilant: bidu unanta thu mih gisahi, giloubtas; saligesint, thie ni gisahun, inti giloubtun.

Sch. CCXXXIV. 1. Manigia giuueso inti anderi zeichan teta ther Heilant in gisiuni sinero iungorono, thiu ni sint giscriban in thesemo buoche.

2. Thisiu sint giscribanu, thaz ir giloubet, thaz ther Heilant ist Crist gotes suu, inti thaz ir giloubenti lib habet in sinemo namen.

Cap. CLXXIX. Petrus cum sociis piscatum provehitur.

Joh. XXI. 1. Postea manifestavit se iterum Jesus ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic.

2. Erant simul Simon Petrus et Thomas, qui dicitur Didymus, et Nathanael, qui erat a Cana Galilaeae, et filii Zebedaei, et alii ex discipulis ejus duo.

3. Dicit eis Simon Petrus: vado piscari. Dicunt ei: venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navem, et illa nocte nihil prendiderunt.

4. Mane autem jam facto stetit Jesus in littore; non tamen cognoverunt discipuli, quia Jesus est.

5. Dixit ergo eis Jesus: pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ergo ei: non.

6. Dixit ergo eis Jesus: Mittite in dextram navigii rete, et invenietis.

Miserunt ergo, et jam non valuerunt illud trahere a multitudine piscium.

7. Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro: dominus est.

Simon Petrus cum audisset, quia dominus est, tunica succinxit se, (erat enim nudus) et misit se in mare.

Sch. CCXXXV. 1. After thiu giungo- J. XXI. 1—14.
zorhta sih ther Heilant abur zi themo seuue,
ther Tiberiadis hiez. Giungozorhtota sih so.

2. Uuarun saman Simon Petrus inti Thomas, ther dar ist giquetan Didimus, inti Nathanael, ther uuas fon Chanan Galilaeae, inti suni Zebedeuses, inti andere fon sinen iungoron zuene.

3. Tho quad in Simon Petrus: ih faru fisgon. Tho quadun sie imo: quaememes uuir mit thir. Inti uzgiengun tho, inti arstigun in skel, inti in thera naht niouuiht ni gitiengun.

Sch. CCXXXVI. 1. Morgane iu tho giuortanemo stuont ther Heilant in stediu, nalles thoh uuidaro ni forstuontun thie iungoron, thaz iz ther Heilant uas.

2. Tho quad in ther Heilant: knehta, eno habet ir uaz muoses? Sie tho antalengitun imo: nein.

3. Tho quad her in: sentet in zeso thes skelnes nezi, inti ir findet.

4. Santun uuarliche, inti iu ni mohtun thaz ziohan fora thera menigi fisgo.

5. Quad uuarliche ther iungoro, then ther Heilant minnota, Petrus: trohtin ist iz.

6. Simon Petrus mittiu her gihorta, thaz iz trohtin uas, mit dunichun bigurta sih, (uas uuarliche nackot) inti santa sih in then seo.

J. XXI. 8—14. 8. Alii autem discipuli navigio venerunt, non enim longe erant a terra, sed quasi cubitis ducentis, trahentes rete piscium.

9. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, et piscem suppositum, et panem.

10. Dicit eis Jesus: Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc.

11. Ascendit Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non scissum est rete.

12. Dicit eis Jesus: venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: quis tu es? scientes quia dominus est.

13. Et venit Jesus, et accepit panem, et dabat eis, et piscem similiter.

14. Hoc jam tertio manifestatus est Jesus discipulis suis, cum resurrexisset a mortuis.

Cap. CLXXX. Petri amorem Christus ter tentat, ter denuo illum vocat.

J. XXI. 15—20. Joh. XXI. 15. Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus: Simon Johannis, diligis me plus his? Dicit ei: etiam, domine; tu scis quia amo te. Dicit ei: pasce agnos meos.

16. Dicit ei iterum: Simon Johannis, diligis me? Ait ille: etiam, domine; tu scis quia amo te. Dicit ei: pasce agnos meos.

17. Dicit ei tertio: Simon Johannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio: amas me? et dicit ei: domine, tu omnia scis, tu scis quia amo te. Dicit ei: pasce oves meas.

18. Amen, amen, dico tibi, cum esses junior, cingebas te, et ambulabas ubi volebas; cum autem senueris, extends manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis.

19. Hoc autem dixit significans, qua morte clarificaturus esset Deum.

Et cum hoc dixisset, dicit ei: sequere me.

20. Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Jesus, sequentem, qui et recubuit in coena super pectus ejus, et dixit: domine, quis est, qui tradet te?

21. Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Jesu: domine, hic autem quid?

7. Thie andere iungeron mit ferennu quamun, ni uuarun sie ferro fon érdu, oh so zuuei hunt elinono uuas, thinsenti thaz nezzi figo.

Sch. CCXXXVII. 1. So sie tho arstigung in erda, gisahun zantron ligente, inti fig oba ligentan, inti brot.

2. Tho quad in ther Heilant: bringet fon then figon, thie ir nu gisengut.

3. Ersteig tho Simon Petrus, inzöh thaz nezzi in erda, fol michilero figo zehenzug inti sinzug inti thrin. Inti mittiu sie mihile uuarun, nist gisfizzan thaz nezzi.

4. Tho quad in ther Heilant: quaemet, inti ezzet. Inti nioman ni gidorsta there sizzentero fragen inan: uuer bistu? Uuestun thaz iz trohtin uuas.

5. Inti quam ther Heilant, inti intfieng brot, inti gab in, inti sama then fig.

6. In thiu iu thrittun stunt giouzorhtot uuas ther Heilant then iungeron, mittiu her erstuont fon tode.

Sch. CCXXXVIII. 1. Mittiu sie tho ázun, quad Simone Petre ther Heilant: Simon Johannis, minnostu mih mer thesen? Quad imo: zisperiu, trohtin; thú uueist thaz ih thih minnon. Quad her imo: fuotri miniu lembir.

2. Tho quad her imo abur: Simon Johannis? minnostu mih. Her quad imo: zisperiu trohtin, thú uueist thaz ih thih minnon. Tho quad her imo: fuotri miniu lembir.

3. Tho quad her imo thrittun stunt: Simon Johannis, minnostu mih? Gitruobit uuas tho Petrus, uanta her imo quad thrittun stunt: minnostu mih? Inti quad imo: trohtin, thú uueist alliu, thú uueist thaz ih thih minnon. Tho quad her imo: fuotri miniu scáf.

4. Uuar, uuar, quidu ih thir, mittiu thu iungiro uuari, bigurtos thih, inti giengithara thu uuoltas; mittiu thú altes, thenis thino henti, inti ander thih gurtit, inti leitit thih thara thú ni uúilis.

5. Thaz quad her gizeihnonti, in uúelichemo tode her giberehtonti uuas got.

Sch. CCXXXIX. 1. Thaz mittiu her quad, quad imo: folge mir.

2. Giuentit Petrus gisah then iungeron, then ther Heilant minnota, folgentan, ther dar lineta in themo abandmúose obar sinabrust, inti quad: trohtin, uuer ist, ther thih selit?

3. Then mittiu inan gisah Petrus, quad themu Heilante: trohtin, unaz sal theser?

Dicit ei Jesus: si eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me sequere.

23. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jesus: non moritur, sed: si eum volo manere donec veniam, quid ad te?

24. Hic est discipulus, qui testimonium perhibet de his, et scripsit haec, et scimus quia verum est testimonium ejus.

25. Sunt autem et alia multa, quae fecit Jesus, quae si scribentur per singula,

nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

Cap. CLXXXI. Apparitio Christi in Galilaea et in caelos adscensio.

Matth. XXVIII. 16. Undecim discipuli abierunt in Galilaeam in montem, ubi constituerat illis Jesus.

17. Et videntes eum adoraverunt; quidam autem dubitaverunt.

Marc. XVI. 14. Et exprobravit incredulitatem illorum et duritiam cordis, quia his, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

Matth. XXVIII. 18. Et locutus est eis dicens: data est mihi omnis potestas in caelo et in terra.

Marc. XVI. 15. Euntes in mundum universum praedicate evangelium omni creaturae,

Matth. XXVIII. 19. docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti,

20. docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis.

Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi.

Marc. XVI. 16. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.

17. Signa autem eos, qui crediderint, haec sequentur:

In nomine meo daemonia ejicient, novis linguis loquentur,

18. serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.

Super aegros manus imponent, et bene habebunt.

Luc. XXIV. 49. Vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.

50. Eduxit autem eos foras in Bethaniam, et elevatis manibus suis benedixit eis.

Quad imo ther Heilant: so uuillih inan J. XXI. uüonen unz ih quimu, uuaz thih thes? thu²¹⁻²⁵ mir folge.

4. Uzgieng thaz uuort untar thie brüoder, thaz ther iungoro ni stürbi. Inti ni quad imo ther Heilant, nibi her sturbi, oh: uuilla thaz her uüone unz ih quimu, uuaz thih thes?

5. Thiz ist ther iungoro, ther dar giuizscaf saget fon then, inti ther thisiu screib, inti uuizzumes thaz uuar ist sin giuizscaf.

Sch. CCXL. 1. Sint andriu managiu, thie ther Heilant teta; oba thiü alliu giscribanü vurdin giuuelichiu suntringon,

2. noh thaz selba ni uuäniu thesan mitilgart bifahan magan thio zi scribanne sint buoh.

Sch. CCXLI. 1. Einlif iungoron gien- M. XXVIII. gun in Galileam in then berg, thar in ther¹⁶⁻¹⁷ Heilant gimarcota.

Inti gisehenti inan betotun inan; sume giunesso zuuehotun.

2. Inti ituuizota iro ungiloubfulli inti Mc. XVI. 14. thia hertida thes hürzen, uuanta then, thie inan gisahun erstantan, ni giloubtun.

Sch. CCXLII. 1. Inti sprah in zuo que- M. XXVIII. 18. denti: gige ban ist al giuualt mir in himile inti in erdu.

2. Gét in alla uueralt, predigot evan- Mc. XVI. 15. gelium allera giscéfti,

Inti leret alle thióta, toufehti sie in na- M. XXVIII. 19-20. men fater inti súnés inti thes heiligen geistes,

leret sie zi bihaltanne alliu, so uüeli- chiu so ih iü gibot.

3. Inti senu ih bin mit iü allen tagon, unzan enti uüeralti.

4. Ther de giloubit inti gitoufit uuirdit, Mc. XVI. 16-18. ther uuirdit heil, ther dar abur ni giloubit, ther uuirdit fornidrit.

Sch. CCXLIII. 1. Zeichen then thie giloubent, thisiu folgent:

2. In minemo namen diuuala uüerfent, niuuen zungon sprehhent, natrun nement,

3. inti oba sie todliches uuaz drinkent, ni terit iz in.

4. Obar suhtige legent sie henti, inti sie habent uüola.

Sch. CCXLIV. 1. Ir sizzet in thera bur- L. XXIV. 49-51. gi, unz ir sit giuuatite mit megine fon hóhi.

2. Tho leita her sie úz in Bethaniam, inti uüerhabenén sinen héntin uüibita in.

L. XXIV. 51. 51. Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in coelum,

Mc. XVI. 19. *Marc. XVI. 19.* et sedit à dextris Dei.

L. XXIV. 52-53. *Luc. XXIV. 52.* Et ipsi adorantes regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno,

53. et erant semper in templo, laudantes et benedicentes Deum.

Mc. XVI. 20. *Marc. XVI. 20.* Et profecti praedixerunt ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.

Inti uuas tho giuúortan, mittiu her in uúihita, eruúeiz fon in, inti uúas braht in himil,

Inti saz in ceso gotes.

Inti sie tho betonti nuidargiengun in Hierusalem mit michilemo giúehen,

3. inti uúarun simbolon in themo temple, lobonte inti uúihente got.

4. Inti farenti predigotun iógiuuar, trohtine ebanuúirkentemo inti uuort festinontemo folgenten zeichanon.

Elenchus capitum Harmoniae.

Prologus.

[*Liber primus.*]

- Cap. I. Divinitas Christi.
Cap. II. Praedictio nativitatis Johannis.
Cap. III. Annunciatio Mariae et conceptio Christi.
Cap. IV. Visitatio B. Mariae et nativitas Johannis.
Cap. V. Genealogia Christi. Apparitio angeli Josepho facta. Nativitas Christi.
Cap. VI. Nativitas Christi pastoribus annunciata.
Cap. VII. Circumcisio Christi et purificatio Mariae cantico Simeonis et prophetia Annae celebrata.
Cap. VIII. Stella et adventus Magorum.
Cap. IX. Fuga Christi in Aegyptum.
Cap. X. Infanticidium Herodis.
Cap. XI. Reditus Christi ex Aegypto et habitatio in Nazareth.
Cap. XII. Christi duodecennis disputatio in templo Hierosolymitano.
Cap. XIII. De Johannis Baptistae baptismo et praedicatione.
Cap. XIV. Baptismus Christi. Johannis de eo testimonium.
Cap. XV. Christus a Diabolo in deserto tentatus.
Cap. XVI. Christus a Johanne digito monstratus vocat primos discipulos.
Cap. XVII. Nathanaelis ad Christum accessus.
Cap. XVIII. Christus docet in patria Nazareth.
Cap. XIX. Vocatio Petri, Andreae et filiorum Zebedaei.
Cap. XX. Vocatio Matthaei.
Cap. XXI. Discipulorum Baptistae de Christo disputatio Johannisque decisio. Christi in Capernaum habitatio.
Cap. XXII. Peragratio Christi per totam Galilaeam. Numerus discipulorum. Concio Christi in monte de beatitudinibus.
Cap. XXIII. Concio Christi de maledictionibus.
Cap. XXIV. Apostoli sal terrae.

Cap. XXV. Apostolorum cum lumine comparatio. Legis explicatio.

Cap. XXVI. Praecepti V. explicatio.
Cap. XXVII. Reconciliationis necessitas.
Cap. XXVIII. Praecepti VI. explicatio et de scandalo.

Cap. XXIX. De divortio.
Cap. XXX. De juramento.
Cap. XXXI. De vindicta prohibita.
Cap. XXXII. De diligendis inimicis.
Cap. XXXIII. De eleemosyna pie eroganda.
Cap. XXXIV. De precibus hypocriticis et Deo placentibus.

Cap. XXXV. De jejunio vero et hypocritico. De quaerendis thesauris coelestibus.

Cap. XXXVI. De veris thesauris.
Cap. XXXVII. De mammona.
Cap. XXXVIII. Ejusdem argumenti deductio.
Cap. XXXIX. De non temere judicando. De sancto canibus non dando.

Cap. XL. De precum assiduitate. De aequitate in proximum. Porta angusta.

Cap. XLI. De vitandis falsis prophetis.
Cap. XLII. Continuatio praecedentis argumenti.

Cap. XLIII. Epilogus concionis Christi in monte.

Cap. XLIV. Christus discipulos suos ad praedicandum emittit.

[*Liber secundus.*]

Cap. XLV. Nuptiae in Cana Galilaeae celebratae.

Cap. XLVI. Leprosus a Christo sanatus.
Cap. XLVII. Servus centurionis Capernaetici a Christo restitutus.

Cap. XLVIII. Socrus Petri a Christo sanata.
Cap. XLIX. Juvenis Nainitici resuscitatio.

Cap. L. Aliorum infirmorum sanatio.

Cap. LI. Christi imitatio, mundi abnegatio.

Cap. LII. Tempestas maris sedata.

Cap. LIII. Daemoniacorum liberatio; Gadarenorum ingratitude.

Cap. LIV. Paralytici sanatio et Christi apologia.

Cap. LV. Reguli filius sanatus.

Cap. LVI. Christus cum peccatoribus discumbit, idipsum defendit et praesentes instruit.
Cap. LVII. Phariseos signum petentes severe Christus redarguit.

Cap. LVIII. Beatus Mariae venter; et beatus auditor verbi sedulus.

Cap. LIX. Fideles matri et fratribus Christus comparat.

Cap. LX. Mulier a profluvio sanata: puella e morte excitata.

Cap. LXI. Christus duobus caecis visum restituit: daemonium mutum ejicit.

Cap. LXII. Blasphemia Phariseorum et peccatum in Spiritum Sanctum.

Cap. LXIII. Martha serviens; Maria optimum eligens.

Cap. LXIV. Johannis ad Christum legatio. Illius commendatio.

Cap. LXV. Civitatum Chorazain, Bethsaida et Capernaum reprehensio.

Cap. LXVI. Apostolorum reditus. Christi cum illis in desertum secessus.

Cap. LXVII. Septuaginta discipulorum missio factorumque relatio, Christi exultantis gratiarum actio, omnium ad se invitatio: abnegationis sui inculcatio.

Cap. LXVIII. Discipulos sabbatho spicas evellentem Christus defendit.

Cap. LXIX. Aridae manus in sabbatho curatio, ejusque facti excusatio.

Cap. LXX. Christus in monte orans, et in navi praedicans.

Cap. LXXI. Parabola seminis in quadruplici terra.

Cap. LXXII. Parabola boni seminis et zizaniorum.

Cap. LXXIII. Parabola grani sinapis.

Cap. LXXIV. Parabola fermenti. Christus rationem reddit cur in parabolis loquatur.

Cap. LXXV. Expositio parabolae quadruplicis terrae.

Cap. LXXVI. Semen sponte crescens.

Cap. LXXVII. Regni coelorum cum thesauro, margarita, sagena et patre familias comparatio.

Cap. LXXVIII. Contra Chr. cives ejus indignantur et insidiantur ipsius vitae.

Cap. LXXIX. Convivium Herodis. Decollatio Johannis.

Cap. LXXX. Panes et pisces multiplicati.

Cap. LXXXI. Petrus supra mare ambulans.

Cap. LXXXII. Chr. panis vitae, ipsius caro vere cibus et sanguis vere potus.

Cap. LXXXIII. Prandium apud Pharisaenum. Mundandum quod est intus.

Cap. LXXXIV. Phariseorum traditiones. Quae hominem coinquinant.

Cap. LXXXV. Mulieris Syrophoenissae filia a daemonio liberata.

Cap. LXXXVI. Surdi ac muti curatio.

Cap. LXXXVII. Mulier Samaritana.

Cap. LXXXVIII. Aegrotus triginta et octo annorum sanatus. Chr. omnia cum patre operatus.

Cap. LXXXIX. Multiplicati iterum panes et pisces. Phariseorum et Sadducaeorum fermentum.

[Liber tertius.]

Cap. XC. Petri confessio et merces. Chr. mortem suam et resurrectionem praedicat. Abnegatio sui ipsius.

Cap. XCI. Transfiguratio Christi.

Cap. XCII. Herodis insidiae. Lunatici curatio.

Cap. XCIII. Christi mors praedicatur. Stater in ore piscis inventus.

Cap. XCIV. Quis discipulorum major? Humilitas. Scandalum.

Cap. XCV. Continuatur doctrina de scandalum.

Cap. XCVI. Ovis et drachmae perditae parabolae.

Cap. XCVII. Parabola de filio prodigo.

Cap. XCVIII. Fraterna correctio. Litigatio et solutio in terra. Injuriae condonatio.

Cap. XCIX. Parabola de rege cum servis rationem ineunte.

Cap. C. De matrimonio. De eunuchis propter regnum caelorum.

Cap. CI. Chr. complectitur parvulos, recipit publicanos et peccatores.

Cap. CII. Poenitentia agenda. Parabola ficus infructuosae.

Cap. CIII. Mulier Sabbato curata.

Cap. CIV. Chr. in festo scenopegiae docens.

Cap. CV. Parabola divitis.

Cap. CVI. Divitum salus difficilis. Omnia propter Chr. relinquenda.

Cap. CVII. Dives epulo et Lazarus mendicus.

Cap. CVIII. Parabola de villico iniquitatis.

Cap. CIX. Parabola operariorum in vinea.

Cap. CX. Hydropicus sabbato curatus. Legis peritorum et phariseorum ambitio. Parabola de invitatis ad coenam.

Cap. CXI. Decem leprosi mundantur.

Cap. CXII. Christi passio praedicatur. Filius Zebedaei.

Cap. CXIII. De angusta porta et frustra ostium pulsantibus.

Cap. CXIV. Christus ad Zachaeum divertit.

Cap. CXV. Caeci Jerichuntini sanati.

Cap. CXVI. Chr. super pullum asinae intrat Hierosolimam, quam praedicat evertendam.

Cap. CXVII. Chr. vendentes et ementes e templo ejicit.

Cap. CXVIII. De vidua duo minuta offerente. Parabola de phariseo et publicano.

Cap. CXIX. Chr. Nicodemum nocte docet.

Cap. CXX. Mulier adultera.

Cap. CXXI. Ficus maledicta. Fidei efficacia.

Cap. CXXII. Parabola de iudice iniquitatis.

Cap. CXXIII. Principes sacerdotum confutati. Parabola de duobus filiis.

Cap. CXXIV. Parabola de vinitoribus homicidiis.

Cap. CXXV. Parabola de rege nuptias filio parante et de veste nuptiali.

Cap. CXXVI. Chr. a phariseis super censu Caesari dando tentatus.

Cap. CXXVII. Sadducaeorum de resurrectione error.

Cap. CXXVIII. Amor Dei et proximi magna legis mandata. Parabola de Samaritano misericorde.

Cap. CXXIX. Chr. sitientes ad se vocat, a phariseorum ministris non comprehensus, a Nicodemo defenditur.

Cap. CXXX. Jesus phariseos interrogat cujus filius sit Christus.

Cap. CXXXI. Chr. lux mundi. Pharisei e patre diabolo.

Cap. CXXXII. Caecus a nativitate visum recuperat, e synagoga ejicitur, a Christo edocetur.

Cap. CXXXIII. De bono pastore.

Cap. CXXXIV. Christum se Dei filium confitentem lapidare volunt Judaei.

Cap. CXXXV. Lazarus a mortuis resuscitatus.

Cap. CXXXVI. Chr. a Samaritanis non receptus.

Cap. CXXXVII. Chr. Bethaniae in domo Simonis leprosi.

Cap. CXXXVIII. Chr. a Maria unctus.

Cap. CXXXIX. Chr. ad gentiles ipsum videre cupientes de instanti suae clarificationis hora loquitur.

Cap. CXL. De adventu regni coelorum.

Cap. CXLI. Christi de scribis et pharisaeis sermo.

Cap. CXLII. De dissolutione Jerusalem.

Cap. CXLIII. In Christo honoratur et spernitur pater.

Cap. CXLIV. Templi eversio praedicitur.

Cap. CXLV. De adventu filii hominis.

Cap. CXLVI. Parabola de futuro Judicio.

Cap. CXLVII. De inopino Jpdicii adventu.

Cap. CXLVIII. Parabola de decem virginibus.

Cap. CXLIX. De homine cum servis rationem ineunte.

Cap. CL. De servo vigilante.

Cap. CLI. Parabola de decem minis.

Cap. CLII. De adventu filii hominis in majestate.

[Liber quartus.]

Cap. CLIII: *Sch. CLIII.* Consilium Judaeorum de Christo occidendo. — *CLIV.* Contractus cum Juda de mercede prodicionis.

Cap. CLIV: *Sch. CLV.* Pedilavium Christi. — *CLVI.* Pedilavii expositio.

Cap. CLV: *Sch. CLVII.* Supremi Paschatis Christi praeparatio. — *CLVIII.* Ultimum Pascha ipsum, et Christi de traditione sui praedictio. — *CLIX.* Proditoris manifestatio.

Cap. CLVI: *Sch. CLX.* Sacrae coenae institutio. — *CLXI.* Praedicit Christus sui desertionem et Petri abnegationem.

Cap. CLVII: *Sch. CLXII.* Christus via, veritas, vita. — *CLXIII.* Christus erudit apostolos de sui unione cum Patre. — *CLXIV.* Precum exauditio: Paracleti promissio. — *CLXV.* Christi responsum de sui Patrisque dilectione et inhabitatione.

Cap. CLVIII: *Sch. CLXVI.* Christi admonitio emblematica de pera et gladio.

Cap. CLIX: *Sch. CLXVII.* Christus vitis, fideles palmites. — *CLXVIII.* Christus adhortatur eos ad amorem mutuum. — *CLXIX.* Praedicit mundi odium et persecutiones. — *CLXX.* Patientiam inculcat. — *CLXXI.* Offendiculum excommunicationis removet. — *CLXXII.* Pavorem minuit. Paracletum promittit. — *CLXXIII.* Paracleti promissi officium. — *CLXXIV.* Denuo Christus passionem suam indicat, suosque de ea informat. — *CLXXV.* Precum commendatio et exauditio. — *CLXXVI.* Effectus sermonis Christi. — *CLXXVII.* Emphatica Christi ad Patrem oratio. — *CLXXVIII.* Preces Christi pro suis discipulis. — *CLXXIX.* Summi pastoris preces pro grege suo.

Cap. CLX: *Sch. CLXXX.* Passionis Christi in horto initium. — *CLXXXI.* Preces Christi in horto et somnolentia apostolorum. — *CLXXXII.* Agon et sudor Christi sanguineus.

Cap. CLXI: *Sch. CLXXXIII.* Judae proditio Christi. — *CLXXXIV.* Hostium Christi prostratio: Christi vincula. — *CLXXXV.* Malchi auricula praecisa: sacerdotes correpti: Christus ad Annam deductus.

Cap. CLXII: *Sch. CLXXXVI.* Petri prima abnegatio.

Cap. CLXIII: *Sch. CLXXXVII.* Christi accusatio coram pontifice, et colaphus. — *CLXXXVIII.* Petri abnegatio repetita et poenitentia.

Cap. CLXIV: *Sch. CLXXXIX.* Falsi testes contra Christum producti.

Cap. CLXV: *Sch. CXC.* Christi coram summo sacerdote confessio. — *CXCI.* Caiphas vestem scindit, Christum condemnat. — *CXCII.* Christi illusio et ad Pilatum deductio.

Cap. CLXVI: *Sch. CXCIII.* Judae desperatio et perniciēs.

Cap. CLXVII: *Sch. CXCIV.* Christus coram Pilato accusatus. — *CXCV.* Pilati examen, Christi confessio. — *CXCVI.* Christus ad Herodem remissus. — *CXCVII.* Innocentia coram Pilato et Herode: Novum examen et parrhisia. — *CXCVIII.* Christus adhuc coram tribunali.

Cap. CLXVIII: *Sch. CXCIX.* Barrabas dimissus: uxoris Pilati somnium: Christus condemnatus.

Cap. CLXIX: *Sch. CC.* Idem spinis coronatus ac eductus. — *CCI.* Turba flens: Christus illam graviter admonens.

Cap. CLXX: *Sch. CCII.* Christus aceto et felle potatus, pro crucifigentibus orat. — *CCIII.* Christi crucifixio, vestimentorum divisio. — *CCIV.* Titulus crucis Christi. — *CCV.* Christus in cruce illus: latro conversus. — *CCVI.* Christus in cruce matris curam gerit. — *CCVII.* Auxilium divinum implorans. — *CCVIII.* Sitiens Christus potatur: clamans moritur. — *CCIX.* Miracula in morte Christi. — *CCX.* Centurio et multi alii conversi: cognatae Christi reversae. — *CCXI.* Latus Christi perfoditur.

Cap. CLXXI: *Sch. CCXII.* Sepultura Christi. — *CCXIII.* Locus sepulturae. — *CCXIV.* Mulieres funus comitantes et aromata praeparantes.

Cap. CLXXII: *Sch. CCXV.* Sepulchri custodia.

Cap. CLXXIII: *Sch. CCXVI.* Foeminae ad Christum ungendum veniunt. — *CCXVII.* Christi resurrectio. — *CCXVIII.* Angeli Christum excitatum praedicant. — *CCXIX.* Mulieres abeuntes annunciant id Petro et Johanni. — *CCXX.* Petrus et Johannes ad sepulchrum currunt. — *CCXXI.* Mariae Magdalenae primum apparet Christus.

Cap. CLXXIV: *Sch. CCXXII.* Custodes sepulchri a pontificibus pecunia corrupti.

Cap. CLXXV: *Sch. CCXXIII.* Christus apparet mulieribus: quod discipulis incredibile visum.

Cap. CLXXVI: *Sch. CCXXIV.* Apparet discipulis duobus Emmauntem abeuntibus. — *CCXXV.* Sermo lugubris Cleophae. — *CCXXVI.* Continuatio pavidī stuporis. — *CCXXVII.* Christus redarguit et meliora docet. — *CCXXVIII.* Agnoscitur in fractione panis. — *CCXXIX.* Emmauntinorum gaudia et reditus in urbem.

Cap. CLXXVII: *Sch. CCXXX.* Christus apparet discipulis absente Thoma januis clausis. — *CCXXXI.* Cibum sumit, illosque confirmat. — *CCXXXII.* Scripturam de se agentem plenius aperit: Spiritum Sanctum donat.

Cap. CLXXVIII: *Sch.* CCXXXIII. Apparet discipulis praesente Thoma. — CCXXXIV. Signa Jesu quo fine scripta?

Cap. CLXXIX: *Sch.* CCXXXV. Petrus cum sociis piscatum provehitur. — CCXXXVI. Christus apparet benedictione miraculosa. — CCXXXVII. Prandet cum illis et agnoscitur.

Cap. CLXXX: *Sch.* CCXXXVIII. Petri amorem Christus ter tentat, ter denuo illum

vocat. — CCXXXIX. Petri quaestio de Johanne intempestiva. — CCXL. Conclusio Evangelii Johannei.

Cap. CLXXXI: *Sch.* CCXLI. Apparitio Christi in Galilaea. — CCXLII. Apostolorum ad munus sacrum immissio. — CCXLIII. Signorum secutorum promissio. — CCXLIV. Ultima valedictio; in coelum ascensio, discipulorum in urbem Hierosolymam regressus.

I n d e x   s y n o p t i c u s

tam antiquam [de qua plura in prologo], quam modernam dividendi et distinguendi
IV Evangelia methodum, et quos Harmonia haec singulorum locos tum sensu tum
verbotenius concordantes exhibet, ordine demonstrans.

Evangelium secundum Matthaeum.

Distinctionis moderne		Formae		Distinctionis antiquae		Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.					
Caput.	Versiculus.	Capitulum. St. Gall.	Capitulum. Schill.	Seccio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
I	1—16	V	V	1—5	5—6	I	1	L. 14. J. 1. 3. 5. . . .	III	Libet general.	L. 3 ²³ . J. 1 ¹ . 9. 14.
	17	"	"	6	6	"	2	—	X	Omneſtque	—
	18	"	"	7	"	"	3	L. 2.	V	Christi autem	L. 2 ¹⁹ .
	19—25	"	"	7—10	6—7	"	4	—	X	Joseph autem	—
	1—4	VIII	VIII	1—2	9	"	5	J. 83.	VII	At illi dixerunt	J. 7 ⁴¹ .
II	5—6	"	"	3	"	"	6	—	X	Tunc Herodes	—
	7—12	"	"	4—8	10	"	"	—	"	"	"
	13—15	IX	IX	1—4	"	"	"	—	"	"	"
	16—18	X	X	4—8	10—11	"	"	—	"	"	"
	19—23	XI	XI	1—5	11	II	"	—	"	"	"
III	1—2	XIII	XIII	2	12	"	7	L. 6. J. 25.	III	In diebus aut.	L. 3 ¹ . J. 3 ²³ .
	3	"	"	3	"	"	8	Mc. 2. L. 7. J. 10. . .	I	Hic est enim	Mc. 1 ³ . L. 3 ⁴ . J. 1 ²³ .
	4—6	"	"	11—12	13	"	9	Mc. 3.	VI	Ipsae autem Joh.	Mc. 1 ³ .
	7—10	"	"	13—15	"	"	10	L. 8.	V	Videns autem	L. 3 ⁷ .
	11	"	"	23	14	"	11	Mc. 4. L. 10. J. 12. .	I	Ego quid bapt.	Mc. 4 ⁶ . L. 3 ¹⁶ . J. 1 ²⁶ .
IV	12	"	"	24	"	"	12	L. 11.	V	Cujus centilab.	L. 3 ¹⁷ .
	13—15	XIV	XIV	1—2	"	"	13	—	X	Tunc venit J.	—
	16—17	"	"	3—5	14—15	"	14	Mc. 5. L. 13. J. 15. .	I	Baptizat. aut.	Mc. 4 ⁹ . L. 3 ²¹ . J. 1 ³² .
	1	XV	XV	1	15	III	15	Mc. 6. L. 15.	II	Tunc J. ductus	Mc. 4 ¹² . L. 4 ¹ .
	2—10	"	"	2—5	"	"	16	L. 16.	V	Et cum jejun.	L. 4 ² .
V	11	"	"	6	"	"	17	Mc. 7.	VI	Tunc reliquit	Mc. 4 ¹³ .
	12	"	"	10—11	19	"	18	Mc. 8. J. 26.	IV	Cum aut. aud.	Mc. 4 ¹⁴ . J. 3 ²⁴ .
	13—16	XXI	XXI	11—12	19—20	"	19	J. 19.	VII	Et relicta civit.	J. 2 ¹² .
	17	XXVIII	XXVIII	5	17	"	20	Mc. 9.	VI	Exinde coepit	Mc. 4 ¹⁴ .
	18	XIX	XIX	1	"	"	21	—	"	Et ait illis ven.	Mc. 4 ¹⁷ . L. 5 ¹⁰ .
VI	19—20	"	"	2	"	"	22	Mc. 10. L. 32.	II	Et procedens	Mc. 4 ¹⁹ .
	21—22	"	"	3	"	"	23	Mc. 11.	VI	Et circuibat J.	Mc. 3 ⁷ . L. 6 ¹⁷ . J. 6 ¹ .
	23—25	XXII	XXII	1—3	20	"	24	—	I	Videns aut. J.	—
	1	"	"	5	"	IV	25	L. 46.	X	Et aperiens os	L. 6 ²⁰ .
	2—3	"	"	7—8	"	"	26	—	X	Beati milites	—
VII	4	"	"	9	21	"	27	L. 48.	V	Beati qui lug.	L. 6 ²¹ .
	5	"	"	10	"	"	28	L. 47.	V	Beati qui esur.	L. 6 ²¹ .
	6	"	"	11	"	"	29	—	X	Beati miserie.	—
	7—10	"	"	12—15	"	"	"	—	"	"	"

Evangelium secundum Mattheum.

Distinctio moderna		H e r m o n i a e		Distinctio antiqua		Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.					
Caput.	Versiculus.	C a p u t		Capitulum.	Capitula concordantia.		Ca- non.	Capituli initium.			
		St. Gall.	Schilt.								
V	11-19	XXII	XXII	16-17	21	IV	30	L. 49.	V	Beati estis cum	L. 6 ²² .
	48	XXIV	XXIV	1	21-22	"	31	Mc. 102. L. 85.	II	Vos estis sal	Mc. 9 ⁴⁹ . L. 8 ⁴⁰ .
	14-16	XXV	XXV	1-3	21-22	"	32	Mc. 39. L. 133.	II	Vos estis lux	Mc. 4 ²¹ . L. 11 ³⁹ .
	17	"	"	4	22	"	33	—	X	Notite putare	—
	48	"	"	5	"	"	34	L. 194.	V	Amen quippe	L. 16 ¹⁷ .
	19-20	"	"	6-7	"	"	35	—	X	Qui ergo sola.	—
	21-22	XXVI	XXVI	1-4	"	"	"	"	"	Esto consent.	"
	23-24	XXVII	XXVII	1	"	"	"	"	"	Audistis quia	L. 12 ³⁸ .
	25-26	"	"	2-3	"	"	36	L. 162.	V	—	—
	27-30	XXVIII	XXVIII	1-3	22-23	"	37	—	X	—	—
	31-32	XXIX	XXIX	1-2	23	"	"	"	"	—	"
	33-37	XXX	XXX	1-5	"	"	"	"	"	—	"
	38-39	XXXI	XXXI	1-3	"	"	"	"	"	—	"
VI	39-40	"	"	1-4	"	"	38	L. 53.	V	Sed si quis te	L. 6 ²⁹ .
	41-42	"	"	5-6	"	"	39	—	X	Et quicumque	—
	43	XXXII	XXXII	1	24	"	"	"	"	—	"
	44-45	"	"	2-3	"	"	40	L. 52.	V	Ego autem dico	L. 6 ²⁷ .
	46-48	"	"	4. 7. 10	"	"	41	L. 55.	V	Si enim diligit.	L. 6 ³² .
	49	XXXIII	XXXIII	1-3	"	"	42	—	X	Attendite ne	—
	5-6	XXXIV	XXXIV	1-2	24-25	"	43	L. 123.	V	Orantes autem	L. 11 ¹ .
	7-13	"	"	3. 4. 6	25	"	44	Mc. 125.	VI	Si enim dimis.	Mc. 11 ²⁴ .
	14-15	"	"	7	"	"	45	—	X	Cum autem jej	—
	16-18	XXXV	XXXV	1-2	"	"	46	L. 153.	V	Thesaurizate	L. 12 ³³ .
	19	XXXVI	XXXVI	1	26	"	47	L. 134.	V	Lucerna corp.	L. 11 ³⁴ .
	20-21	"	"	2	"	"	48	L. 191.	V	Nemo potest d.	L. 16 ¹³ .
	22-23	XXXVII	XXXVII	3-4	"	"	49	L. 150.	V	Ideo dico vobis	L. 12 ²² .
VII	24	XXXVIII	XXXVIII	1-2	26-27	"	50	L. 150.	II	Notite iudicare	Mc. 4 ²⁴ .
	25-34	XXXIX	XXXIX	1-4	27	"	51	Mc. 41. L. 56.	V	Quid autem vid.	Mc. 4 ²⁴ .
	35	"	"	5-6	"	"	52	L. 59.	V	Notite dare s.	L. 6 ⁴¹ .
	6	"	"	7	"	"	53	—	X	Notite dare s.	—
	7-11	XL	XL	4-7	27-28	"	54	L. 125.	V	Potit et dabit	L. 11 ⁹ .
VIII	12	"	"	8	28	"	55	L. 54.	V	Omnia ergo q.	L. 6 ³¹ .
	13-15	"	"	9-10	"	"	55	L. 170.	V	Intrate per a.	L. 13 ²³ .

Evangelium secundum Matthaeum.

Distinctio moderne		H e r m e n e u t i c a		Distinctio antiquae		Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.	
Capit.	Versiculus.	C a p i t u l u m St. Gall.	Schlic.	Seccio.	Pagina.	Capitulum.	Capituli initium.
VII	15	XLI	XLI	1	28	VI	56
	16	"	"	2-3	"	"	57
	17-20	"	"	3, 4, 7	"	"	58
	21	XLI	XLI	1	"	"	59
	22-23	"	"	2-3	"	"	60
	24-27	XLI	XLI	1-2	28-29	"	61
	28-29	"	"	3-4	29	"	62
	1-4	XLI	XLI	1-4	32	"	63
	5-10	XLI	XLI	1-6	33	"	64
	11-12	"	"	7	"	"	65
VIII	13	"	"	8	"	"	66
	14-15	"	"	1-2	"	"	67
	16-18	XLI	XLI	1-3	34	"	68
	19-22	"	"	1-3	"	"	69
	23-27	"	"	1-7	34-35	"	70
	28-34	"	"	1, 6, 9, 12	35-36	"	71
	1-8	"	"	1, 4, 6-9	36-37	"	72
	9	"	"	1	38	"	73
	10-11	"	"	2	37	"	74
	12-17	"	"	4-8	38	"	75
IX	18-26	"	"	1-2, 9, 12, 13, 18	39-41	"	76
	27-33	"	"	1-6	41	"	77
	34	"	"	1	"	"	78
	35	"	"	1	"	"	79
	36	"	"	1	"	"	80
	37-38	"	"	1	"	"	81
	1	"	"	1	"	"	82
	2-4	"	"	2-3	"	"	83
	5-6	"	"	4-6	"	"	84
	7-10	"	"	7	"	"	85
X	11	"	"	8	30	"	86
	12-13	"	"	9-10	"	"	87
	14-15	"	"	11	"	"	88
	16	"	"	11	"	"	89
	17	"	"	11	"	"	90
	18	"	"	11	"	"	91
	19	"	"	11	"	"	92
	20	"	"	11	"	"	93
	21	"	"	11	"	"	94
	22	"	"	11	"	"	95

Evangelium secundum Matthaeum.

Distinctionis modernae		H a r m o n i a e			Distinctionis antiquae				Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.		
Caput.	Versiculus.	C a p u t		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca-non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
X	17-18	XLIV	XLIV	12	30	X	87	Mc. 139. L. 250. J. 141.	I	Cavele autem	Mc. 139. L. 2112. J. 1521.
	19-22	"	"	13-14	"	"	88	Mc. 141. L. 148. 251.	II	Cum autem tr.	Mc. 1311. L. 12112113.
	23	"	"	15	"	"	89	—	X	Cum autem p.	—
	24-25	"	"	16	"	"	90	L. 58. J. 118. 139.	III	Non est discip.	L. 640. J. 13161520.
	25-26	"	"	17	"	"	91	—	X	Sufficit discip.	Mc. 422. L. 817.
	26	"	"	18	"	"	92	Mc. 40. L. 80.	II	Nihil enim est	L. 122.
	27-32	"	"	19-22	30-31	"	93	L. 145.	V	Quod dico vob.	Mc. 838. L. 926129.
	33	"	"	22	31	"	94	Mc. 86. L. 97. 146.	II	Qui autem neg.	L. 1137.
	34-36	"	"	23	"	"	95	L. 140.	V	Nolite arbit.	L. 1425.
	37-38	"	"	24-25	"	"	96	L. 182.	V	Qui amat pat.	L. 1733. J. 1225.
	39	"	"	26	"	"	97	L. 211. J. 105.	III	Qui inveniunt.	Mc. 936. L. 1016. J. 1320.
	40	"	"	27	"	"	98	Mc. 96. L. 116. J. 120.	I	Qui recipit vos.	—
	41	"	"	28	"	"	99	—	X	Qui recipit pro	—
	42	"	"	29	"	"	100	Mc. 98.	VI	Et quicumque	Mc. 940.
XI	43	"	"	30	"	"	101	—	X	Et factum est	—
	44	"	"	31	"	"	102	L. 69.	V	Johann. autem	L. 718.
	45	"	"	32	"	"	103	Mc. 1. L. 70.	II	Hic est enim de	Mc. 41.
	46	"	"	33	"	"	104	L. 71.	V	Amen dico vob.	L. 728.
	47	"	"	34	"	"	105	L. 193.	V	A diebus autem	L. 1616.
	48	"	"	35	"	"	106	—	X	Omnes enim p.	—
	49	"	"	36	"	"	107	L. 73.	V	Cui autem sim.	L. 731.
	50	"	"	37	"	"	108	L. 115.	V	Tunc coepit ex.	L. 1013.
	51	"	"	38	"	"	109	—	X	Vac tibi Coraz.	—
	52	"	"	39	"	"	110	L. 118.	V	In illo t. resp.	L. 1021.
	53	"	"	40	"	"	111	L. 119. J. 148. 30.	III	Omnia mihi t.	L. 1022. J. 1615335.
	54	"	"	41	"	"	112	L. 119. J. 87.	III	Et nemo novit	L. 1022. J. 819.
	55	"	"	42	"	"	113	—	X	Venite ad me o.	—
	56	"	"	43	"	"	114	Mc. 24. L. 41.	II	In i. t. abijt J.	Mc. 223.
XII	57	"	"	44	"	"	115	—	X	Aut non legist.	—
	58	"	"	45	"	"	116	Mc. 25. L. 42.	II	Et cum inde t.	Mc. 227.
	59	"	"	46	"	"	117	Mc. 26. J. 93. 45.	IV	Exeuntes aut.	Mc. 36. J. 1039539.
	60	"	"	47	"	"	118	—	X	J. autem sciens	—
	61	"	"	48	"	"	119	L. 126.	V	Tunc oblatu e.	L. 1113.
	62	"	"	49	"	"	120	J. 82.	VII	Et stupabant o.	J. 240.

Evangelium secundum Mattheum.

Distinctio moderna		M a r t i n e		Epistictoris antiquae		Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.
Capit.	Versi- culus.	C a p i t u l u m		Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli initium.
		St. Gall.	Schilt.	Seccio.	Pagina.	
XII	24	LXII	LXII	1	41	XII
	25—30	"	"	2—7	41—42	II
	31—32	"	"	8	42	II
	33—34	"	"	9—10	"	II
	35	"	"	11	"	X
	36—37	"	"	12	"	V
	38	LXVII	LXVII	1 ₂	38	X
	39—42	"	"	2—5	"	V
	43—45	"	"	6—8	39	V
	46—50	LIX	LIX	1—4	"	V
	1—3	LXX	LXX	1—2	47	II
	3—9	LXXI	LXXI	4—6	47—48	II
XIII	10—11	LXXIV	LXXIV	7	49	"
	12	CXLIX	—	8	49	"
	13—15	LXXIV	LXXIV	5—6	49	V
	16—17	"	"	7—8	"	I
	18—23	LXXV	LXXV	1—4	"	V
	24—30	LXXII	LXXII	1—6	48	II
	31—32	LXXIII	LXXIII	1—2	"	X
	33	LXXIV	LXXIV	1	"	II
	34—35	"	"	2—3	49	V
	36—43	LXXVI	—	3—5	50	VI
	44—52	LXXVII	—	1—5	50—51	X
	53	LXXVIII	—	1	51	"
XIV	54—57	"	—	2, 3, 5	"	"
	57—58	"	—	5—6	"	"
	1	LXXIX	—	1	52	II
	2	—	—	—	—	—
	3	—	—	—	—	—
	4—5	LXXIX	—	1—3	52	II
	6—12	"	—	6, 8, 9, 10	"	VI
	13—14	"	—	13—14	53	III
	15—21	LXXX	—	1, 2, 4—6	"	I
	22	"	—	7	"	VI
XII	121	XII	XII	121	Mc. 32. L. 127. . . .	II
	122	"	"	122	Mc. 33. L. 129. . . .	II
	123	"	"	123	Mc. 34. L. 147. . . .	II
	124	"	"	124	—	X
	125	"	"	125	L. 62.	V
	126	"	"	126	—	X
	127	"	"	127	L. 128.	V
	128	"	"	128	L. 132.	V
	129	"	"	129	L. 130.	V
	130	"	"	130	Mc. 35. L. 82. . . .	II
	131	XIII	XIII	131	Mc. 36. L. 76. . . .	II
	"	"	"	"	—	"
XIII	132	"	"	132	L. 81.	"
	133	"	"	133	Mc. 37. L. 77. J. 109.	V
	134	"	"	134	L. 120.	I
	135	"	"	135	Mc. 38. L. 78. . . .	V
	136	"	"	136	—	II
	137	"	"	137	Mc. 44. L. 167. . . .	II
	138	"	"	138	L. 168.	V
	139	"	"	139	Mc. 45.	VI
	140	"	"	140	—	X
	"	"	"	"	—	"
	"	"	"	"	—	"
	"	"	"	"	—	"
XIV	141	"	"	141	Mc. 50. L. 19. J. 59.	I
	142	"	"	142	Mc. 51. L. 21. J. 35.	I
	143	"	"	143	Mc. 57. L. 90. . . .	II
	"	"	"	"	—	—
	144	"	"	144	Mc. 59. L. 12. . . .	II
	"	"	"	"	—	—
	145	"	"	145	Mc. 60.	VI
	146	"	"	146	L. 92. J. 47.	III
	147	"	"	147	Mc. 64. L. 93. J. 49.	I
	148	"	"	148	Mc. 64.	VI
XII	1816	XII	XII	1816	Mc. 32. L. 11 15.	II
	1817	"	"	1817	Mc. 33. L. 11 17.	II
	1818	"	"	1818	Mc. 34. L. 12 10.	II
	1819	"	"	1819	—	X
	1820	"	"	1820	L. 62.	V
	1821	"	"	1821	—	X
	1822	"	"	1822	L. 11 16.	V
	1823	"	"	1823	L. 11 29.	V
	1824	"	"	1824	L. 11 25.	V
	1825	"	"	1825	Mc. 31. L. 8 19.	II
	1826	"	"	1826	Mc. 41. L. 8 4.	II
	1827	"	"	1827	—	"
XIII	1828	"	"	1828	—	"
	1829	"	"	1829	—	"
	1830	"	"	1830	—	"
	1831	"	"	1831	—	"
	1832	"	"	1832	—	"
	1833	"	"	1833	—	"
	1834	"	"	1834	—	"
	1835	"	"	1835	—	"
	1836	"	"	1836	—	"
	1837	"	"	1837	—	"
	1838	"	"	1838	—	"
	1839	"	"	1839	—	"
XIV	1840	"	"	1840	—	"
	1841	"	"	1841	—	"
	1842	"	"	1842	—	"
	1843	"	"	1843	—	"
	1844	"	"	1844	—	"
	1845	"	"	1845	—	"
	1846	"	"	1846	—	"
	1847	"	"	1847	—	"
	1848	"	"	1848	—	"
	1849	"	"	1849	—	"
	1850	"	"	1850	—	"
	1851	"	"	1851	—	"

Evangelium secundum Matthaeum.

Distinctionis modernae		Harmonia			Distinctionis antiquae			Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.		
Caput.	Versiculus.	Caput		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.							
XIV	23	LXXX	—	8	54	XIV	149	Mc. 66. L. 43. 35.	II Et dimissa tur.	Mc. 6 ⁴⁶ . L. 6 ¹² 5 ¹⁶ .
	23—27	LXXXI	—	1—2	„	„	150	Mc. 67. J. 51.	IV Vespere autem	Mc. 6 ⁴⁷ ; J. 6 ¹⁵ .
	28—31	„	—	3—4	„	„	151	—	X Respondens a.	—
	32—33	„	—	4—5	„	„	152	Mc. 68.	VI Et cum ascend.	Mc. 6 ⁵¹ .
	34—36	LXXXII	—	1	„	„	153	Mc. 69. L. 36.	II Et cum trans.	Mc. 6 ⁵⁴ . L. 5 ¹⁷ .
	1—11	LXXXIV	—	1—6	58	XV	154	Mc. 71.	VI Tunc accesser.	Mc. 7 ⁵ .
	12—13	„	—	7	„	„	155	—	X Tunc accedent.	—
	14	„	—	„	„	„	156	L. 57.	V Sinite illos caci	L. 6 ³⁹ .
	15—20	„	—	8—9	59	„	157	Mc. 72.	VI Respondens a.	Mc. 7 ¹⁷ .
	21—23	LXXXV	—	1—3	„	„	„	158	L. 226.	V Ipse a. respond.
XV	24	„	—	4	„	„	159	Mc. 73.	VI At illa venit et	Mc. 7 ²⁶ .
	25—28	„	—	3	„	„	160	Mc. 76.	VI Et cum transis.	Mc. 7 ³⁷ .
	29—31	—	—	—	—	„	„	—	„	„
	32—38	LXXXIX	—	1—3	64	XVI	„	—	„	„
	39	—	—	—	—	„	161	Mc. 77. J. 23. 53.	IV Et accesserunt	Mc. 8 ¹¹ . J. 2 ¹⁸ 6 ³⁰ .
	1	—	—	—	—	„	162	L. 161.	V At ille resp. ait	L. 12 ⁵⁴ .
	2—3	—	—	—	—	„	163	Mc. 78.	VI Faciem ergo e.	Mc. 8 ¹² .
	4	LVII	—	2	38	„	164	Mc. 79. L. 144.	II Qui dixit illis:	Mc. 8 ¹⁵ . L. 12 ¹ .
	5	LXXXIX	—	4	65	„	165	Mc. 80.	VI At illi cogitab.	Mc. 8 ¹⁶ .
	6	„	—	„	„	„	166	Mc. 82. L. 94. J. 74.	I Venit a J. in p.	Mc. 8 ²⁷ . L. 9 ¹⁸ . J. 6 ⁶⁹ .
XVI	7—12	„	—	4—6	„	„	167	—	X Resp. a J. dixit	—
	13—16	XC	—	1—2	„	„	168	Mc. 83. L. 95.	II Tunc praecepit	Mc. 8 ²⁹ . L. 9 ²¹ .
	17—19	„	—	2—3	„	„	169	Mc. 84.	VI Et assumens e.	Mc. 8 ³² .
	20—21	„	—	3—4	65	„	170	Mc. 85. L. 96.	II Tunc J. dixit	Mc. 8 ³⁴ . L. 9 ²³ .
	22—23	„	—	4	„	„	171	—	X Filius e. homin.	—
	24—26	„	—	5	„	„	172	Mc. 87. L. 98.	II Amen dico v. s.	Mc. 8 ³⁹ . L. 9 ²⁷ .
	27	„	—	6	„	„	„	—	„	—
	28	„	—	„	„	„	„	—	„	—
	29	„	—	„	„	„	„	—	„	—
	30	„	—	„	„	„	„	—	„	—
XVII	1—9	XCI	—	1—4	66—67	XVII	173	Mc. 89.	VI Et interrogav.	Mc. 9 ¹⁰ .
	10—13	„	—	4—6	67	„	174	Mc. 91. L. 99.	II Et cum venisset	Mc. 9 ¹⁶ . L. 9 ³⁷ .
	14—17	XCH	—	2. 3. 7	67—68	„	175	L. 200.	V Tunc accesser.	L. 17 ⁹ .
	18—20	„	—	8	68	„	176	Mc. 93. L. 101.	II Conversantibus	Mc. 9 ²⁹ . L. 9 ⁴³ .
	21—22	XCHH	—	1	69	„	177	—	Et cum venisset.	—

Evangelium secundum Matthaeum.

691

Distinctio moderna			H a r m o n i a e			Distinctio antiquae					Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.
Caput.	Versi- culus.	C a p u t		Seccio.	Pagina.	Caput.	Capi- tulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
XXI	12—13	CXVII	—	2—3	87	XXI	211	Mc. 121. L. 238. J. 21.	I	Et intravit Jes.	Mc. 11 15. L. 19 45. J. 2 14.
	14	"	—	3	"	"	212	—	X	Et accederunt	—
	15—16	"	—	4	"	"	213	L. 235	V	Videntes autem	L. 19 39.
	17	CXVIII	—	4	88	"	214	Mc. 120.	VI	Et relictis illis	Mc. 11 11.
	18—20	CXXI	—	1	90	"	"	"	"	"	"
	21	"	—	3	"	"	215	Mc. 124.	VI	Respond. aut.	Mc. 11 22.
	22	"	—	—	—	"	216	Mc. 125. J. 150. 128.	IV	Et omnia quaec	Mc. 11 24. J. 16 23 14 13.
	23—27	CXXIII	—	1—3	91	"	217	Mc. 127. L. 240. . .	II	Et cum venisset.	Mc. 11 27. L. 20 1.
	28—32	"	—	4—7	91—92	"	218	—	X	Quid aut. vobis	—
	33—44	CXXIV	—	1—5	92	92—93	XXII	219	Mc. 127. L. 241. . .	II	Aliam parabol.
XXII	45—46	"	—	6	93	"	220	Mc. 129. L. 242. J. 88.	I	Et cum audiss.	Mc. 12 12. L. 20 19. J. 8 20.
	1	"	—	7	93	"	221	L. 181.	V	Et respondens	L. 14 16.
	2—10	CXXV	—	1. 6. 9. 11	93—94	"	222	—	"	Intravit autem	—
	11—14	"	—	11	94	"	223	Mc. 130. L. 243. . .	X	Tunc abeuntes	Mc. 14 31. L. 20 30.
	15—21	CXXVI	—	1—3	"	XXIII	224	Mc. 131.	II	Et audientes	Mc. 12 28. L. 10 25.
	22	"	—	3	"	"	"	"	"	"	"
	23—33	CXXVII	—	1—5	94—95	"	"	"	II	Congreg. aut.	Mc. 12 35. L. 20 41.
	34—40	CXXVIII	—	1—3	95	"	"	"	II	Si ergo David	Mc. 12 34. L. 20 40.
	41—44	CXXIX	—	1—2	97—98	"	225	Mc. 134. L. 245. . .	"	Tunc Jesus loc.	—
	45—46	"	—	2—3	98	"	226	Mc. 133. L. 244. . .	"	—	—
XXIII	1—3	CXLI	—	1	111	"	227	—	X	—	—
	4	"	—	2	"	"	228	L. 139.	V	—	—
	5—7	"	—	3—4	"	"	229	Mc. 135. L. 246. 137	II	—	—
	8—10	"	—	6—8	"	"	230	—	X	—	—
	11—12	"	—	9	"	"	231	L. 179.	V	—	—
	13—14	"	—	11	111—112	XXIV	232	L. 142.	V	—	—
	15—22	"	—	13—16	112	"	233	—	X	—	—
	23	"	—	17—18	"	"	234	L. 126.	V	—	—
	24	"	—	18	"	"	235	—	X	—	—
	25—26	"	—	19—20	"	"	236	L. 135.	V	—	—
XXIV	27—28	"	—	22—23	113	"	237	L. 138.	V	—	—
	29—34	"	—	26—27	"	"	238	L. 141.	V	—	—
	35—38	"	—	27—28	"	"	239	—	X	—	—
	39—46	"	—	29—30	"	"	240	L. 144.	V	—	—
	—	"	—	—	—	"	—	L. 144.	"	—	—
	—	"	—	—	—	"	—	—	"	—	—
	—	"	—	—	—	"	—	—	"	—	—
	—	"	—	—	—	"	—	—	"	—	—
	—	"	—	—	—	"	—	—	"	—	—
	—	"	—	—	—	"	—	—	"	—	—

Evangelium secundum Matthaeum.

Distinctio moderna		H a r m o n i a		Distinctio antiquae		Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.					
Caput.	Verſiculus.	C a p u t		Seculo.	Page.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca. non.	Capituli initium.	
XXIII XXIV	37-39	CXLI	—	1-2	113	XXV	241	L. 175.	V	Hierusalem,	L. 13 ³¹ .
	1-2	CXLIV	—	1-2	114		242	Mc. 137. L. 237. 248	II	Egredress. Jes.	Mc. 13 ¹ . L. 19 ⁴⁴ . 21 ⁵ .
	3-8	CXLV.	—	1-5	114-115		243	Mc. 138. L. 249. . .	II	Sedente autem	Mc. 13 ³ . L. 21 ⁷ .
	9		—	6	115		244	Mc. 139. L. 250. J. 141 146.	I	Tunc tradent	Mc. 13 ⁹ . L. 21 ¹² . J. 15 ²¹ . 16 ² .
	10-18		—	9			245	—	X	Et tunc scand.	—
	14		—	10			246	Mc. 140.	VI	Et praedicabit.	Mc. 13 ¹⁰ .
	15		—	11			247	Mc. 142.	VI	Cum ergo vid.	Mc. 13 ¹⁴ .
	16		—	12			248	Mc. 143. L. 209. . .	II	Tunc qui in	Mc. 13 ¹⁸ . L. 17 ²¹ .
	17-18	CXLVII	—	3	117		249	Mc. 144. L. 254. . .	II	Vae aut. praeg.	Mc. 13 ¹⁷ . L. 21 ²³ .
	19	CXLV	—	13	116		250	Mc. 145.	VI	Orate autem ut	Mc. 13 ¹⁷ .
	20		—	14			251	Mc. 146. L. 255. . .	II	Erit enim tunc	Mc. 13 ¹⁸ . L. 21 ²³ .
	21		—	16			252	Mc. 147.	VI	Et nisi breuiati	Mc. 13 ²⁰ .
	22		—	17			253	Mc. 148. L. 204. . .	II	Tunc si quis	Mc. 13 ²¹ . L. 17 ²³ .
	23		—	18			254	Mc. 149.	VI	Surgens enim	Mc. 13 ²² .
	24-25		—	18			255	L. 202.	V	Si ergo dixer.	L. 17 ²⁰ .
	26		—	18			256	L. 205.	V	Sicut en. fulg.	L. 17 ²⁴ .
	27		—	5			257	L. 213.	V	Ubiunq. fuer.	L. 17 ²⁶ .
	28	CXLVII	—	5	117		258	Mc. 150. L. 257. . .	II	Statim autem	Mc. 13 ²⁴ . L. 21 ²⁵ .
	29-30	CXLV	—	19	116		259	Mc. 151. L. 258. . .	II	Et tunc plang.	Mc. 13 ²⁶ . L. 21 ²⁷ .
	30-31		—	1-4	116-117			—			
	32-35	CXLVI	—	6	117		260	Mc. 152.	VI	De die autem	Mc. 13 ³² .
	36		—	4			261	L. 207.	V	Sicut autem in	L. 17 ²⁶ .
	37-39	CXLVII	—	4			262	L. 212.	V	Tunc ducent	L. 17 ³⁰ .
	40-41		—	7			263	Mc. 153.	VI	Vigilate quia	Mc. 13 ³³ .
	42		—	7-8	118		264	Mc. 155. L. 156. . .	II	Illud autem	Mc. 13 ³³ . L. 19 ³⁰ .
	43-44		—	10			265	L. 157.	V	Quis putas es	L. 12 ⁴¹ .
	45		—	11			266	L. 155. 157.	V	Beatus ille	L. 12 ³⁷ . 12 ⁴¹ .
	46-47		—	12			267	L. 158.	V	Si autem dix.	L. 12 ⁴⁵ .
	48-51		—	1-8	118-119		268	—	X	Tunc simile	—
	1-13	CXLVIII	—	1-1	119		269	Mc. 154. L. 238. . .	II	Sicut enim	Mc. 13 ³⁴ . L. 19 ¹² .
XXV	14	CXLIX	—	1-7	119-120		270	L. 229.	V	Et uni dedit	L. 19 ¹³ .
	15-28		—	8	120		271	Mc. 48. L. 230. . .	II	Omni enim hab.	Mc. 4 ²⁵ . L. 19 ²⁶ .

Evangelium secundum Matthaeum.

Distinctio moderna		I n s e r m o n i u m		Distinctio antiqua		Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.			
Caput.	Versiculus.	C a p u t St. Gall.	Schilt.	Seccio.	Pagina.	Caput. Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.
XXV	30	CXLIX	—	8	120	272	L. 231.	V	Et inutilem
"	31—46	CLII	—	1—9	121—122	273	—	X	Cum aut. vener.
XXVI	1	CLIII	CLIII	1	122	"	"	"	Scitis quia pos.
"	2	"	"	2	"	274	Mc. 156. L. 260. J. 20.	I	Tunc congreg.
"	3—5	"	"	3—4	"	275	Mc. 157.	VI	Cum aut. Jesus
"	6—9	—	—	—	—	276	Mc. 158. L. 124. J. 98.	I	
"	10—11	CXXXVIII	—	5	109	"	"	"	Mittens enim
"	12—13	"	"	6	"	277	Mc. 159. L. 98.	IV	Tunc abiit un.
"	14—16	CLIII	CLIV	1—3	122	278	Mc. 160. L. 263.	II	
"	17—19	CLV	CLVII	1—5	123—124	"	"	"	Vespere autem
"	20—21	"	CLVIII	1	124	279	Mc. 161. J. 121. 72.	IV	Et contristati
"	22	"	"	4	"	280	Mc. 162. L. 268. J. 122.	I	At ipse resp.
"	23—24	"	"	5—6	"	281	Mc. 163. L. 268.	II	Vae aut. homini
"	24	"	"	6	"	282	Mc. 164.	VI	Respond. aut.
"	25	"	"	6	125	283	—	X	Coenanti. aut.
"	26	CLVI	CLX	1	"	284	Mc. 165. L. 266. J. 65.	I	Et accipiens
"	27—29	"	"	2—3	"	285	Mc. 166. L. 265. 267.	II	Ethymno dicto
"	30	CLVIII	CLXVI	5	128	286	Mc. 167.	VI	Tunc dicit illis
"	31	CLVI	CLXI	2	126	287	Mc. 168. J. 152.	IV	Scriptum est
"	31—32	"	"	"	"	288	Mc. 169.	VI	Respond. aut.
"	33—34	"	"	3—4	"	289	Mc. 170. L. 275. J. 176.	I	Au illi Petrus
"	35	"	"	5	"	290	Mc. 171.	VII	Tunc venit Jes.
"	36	CLX	CLXXX	1	133	291	Mc. 172. L. 279. J. 156.	I	Sedete hic
"	36—37	"	"	3—4	"	292	Mc. 173.	VI	Tunc ait illis:
"	38	"	"	5	"	293	Mc. 174. J. 107.	IV	Et progressus
"	39	"	CLXXXI	1—2	133—134	294	Mc. 175. L. 281. J. 161.	I	Feruntamen
"	40—41	"	"	2	134	295	Mc. 176. L. 282. J. 57.	I	Et ven. addisc.
"	41	"	"	3—5	"	296	Mc. 177. L. 280. 284.	II	Spiritus quid.
"	42—44	"	"	6	"	297	Mc. 178. J. 70.	IV	Item secundum
"	45—46	"	CLXXXII	2—6	"	298	Mc. 179.	VI	Tunc venit ad
"	47	CLXI	CLXXXIII	1	"	299	Mc. 180. J. 103.	IV	Adhuc eo loqu.
"	48—49	"	"	2—4	135	300	Mc. 181. L. 285. J. 108. 85.	I	Qui aut. trad.
"		"	"			301	Mc. 182. L. 286.	"	

Evangelium secundum Mattheum.

Distinctio moderna		Numerus		Distinctio antiqua		Locorum concordantiam initia secundam distinctionem modernam consignata.
Caput.	Versiculus.	Capitulum.	Sequitur.	Capitulum.	Sequitur.	
XXVI	50	CLXI	CLXXXIV	6	135	XXVII
	51	—	—	—	—	301 Mc. 182. L. 286. . .
	52—54	CLXI	CLXXXV	4—5	136	302 Mc. 183. L. 287. J. 160.
	55	—	—	7	136	303 — . . . . .
	56	—	—	9	—	304 Mc. 184. L. 279. J. 170.
	57	—	—	—	—	305 Mc. 185. . . . .
	—	—	—	—	—	306 Mc. 187. L. 290. J. 162.
	58	CLXII	CLXXXVI	1.5	—	274.
	59—60	CLXIV	CLXXXIX	1—2	138	307 Mc. 188. J. 164. . .
	60—62	—	—	3—4	—	308 Mc. 189. L. 305. . .
XXVII	63—64	—	—	1	—	309 Mc. 190. . . . .
	64	—	—	2—3	—	310 Mc. 191. L. 297. J. 69.
	65	CLXV	CXC	1	139	311 Mc. 192. . . . .
	65—66	—	—	1—2	—	312 Mc. 193. L. 299. . .
	67—68	—	—	1	—	313 Mc. 194. L. 294. J. 172.
	69—70	CLXIII	CXCII	1.5	137	314 Mc. 195. L. 291. J. 168.
	71—74	—	—	3.5	—	315 Mc. 196. L. 298. J. 175.
	75	—	—	6	138	316 Mc. 197. L. 293. . .
	—	—	—	—	—	317 Mc. 198. L. 295. . .
	—	—	—	—	—	318 Mc. 199. L. 300. J. 176.
XXVIII	1	CLXIV	CLXXXIX	1	139	319 — . . . . .
	2	CLXV	CXCII	3	—	320 Mc. 200. L. 302. J. 178.
	3—10	CLXV	CXCIII	1—6	—	321 Mc. 201. J. 192. 180.
	11	—	—	—	—	322 — . . . . .
	12—14	CLXVII	CXCIV	4—5	142	323 Mc. 202. L. 309. . .
	15—16	—	—	1—2	—	324 Mc. 203. J. 183. . .
	17—18	—	—	3—4	—	325 — . . . . .
	19	CLXVIII	—	5	—	326 Mc. 204. L. 310. J. 184.
	20—21	—	—	6	—	327 Mc. 205. L. 311. J. 188.
	22—23	—	—	9—10	—	328 — . . . . .
XXIX	24—25	—	—	11	142—143	329 Mc. 206. L. 314. J. 196.
	26	CLXIX	—	13	143	330 Mc. 207. J. 185. 187.
	27—29	—	—	1—2	—	331 Mc. 208. . . . .
	30—31	—	—	3—4	—	332 Mc. 209. L. 315. J. 197.
	32	—	—	4	—	—
	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—

Evangelium secundum Marcum.

Dissectionis moderne		Hieronymi		Selectio sectionis vestigiae		Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.					
Caput.	Versi- culus.	C a p u t St. Gall.	Schle.	Section.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
I	1-2	—	—	—	—	I	1	Mt. 103. L. 70. . . .	II	Initium evang.	Mt. 11 10. L. 7 27.
	3	—	—	—	—	"	2	Mt. 8. L. 7. J. 10. . .	I	Vox clamantis	Mt. 33. L. 82. J. 1 23.
	4-5	—	—	—	—	"	3	Mt. 8.	VI	Fuit Joannes in	Mt. 33.
	6-8	—	—	—	—	"	4	Mt. 11. L. 10. J. 13. .	I	Fuerat Joannes	Mt. 3 11. L. 3 16. J. 1 26.
	9-10	—	—	—	—	"	5	Mt. 14. L. 13. J. 15. .	I	Et factum est	Mt. 3 16. L. 3 21. J. 1 32.
	11	XIV	XIV	6	15	"	6	Mt. 15. L. XV. . . .	II	Estatum spirit.	Mt. 4 1. L. 4 1.
	12-13	—	—	—	—	"	7	Mt. 17.	VI	Eratque cum	Mt. 4 2.
	13	XV	XV	6	15	"	8	Mt. 18. J. 26.	IV	Postquam aut.	Mt. 4 12. J. 3 28.
	14	—	—	—	—	"	9	Mt. 20.	VI	Prædicans ev.	Mt. 4 17.
	"	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
II	15	XVIII	XVIII	5	17	"	10	Mt. 21. L. 32. . . .	II	Et dixit eis Jes.	Mt. 14 19. L. 5 10.
	16	—	—	—	—	"	11	Mt. 22.	VI	Et progressus	Mt. 4 21.
	17-18	—	—	—	—	"	12	L. 23.	VIII	Et ingrediunt.	L. 4 31.
	19-20	—	—	—	—	"	13	Mt. 62. L. 6. 24. . .	II	Et stupabant	Mt. 7 28. L. 3 1. 4 32.
	21	—	—	—	—	"	14	L. 25.	VIII	Erat in syn.	L. 4 33.
	22	—	—	—	—	"	15	Mt. 67. L. 26. . . .	II	Et protinus	Mt. 8 14. L. 4 38.
	23-28	—	—	—	—	"	16	L. 27.	VIII	Et non sinebat	L. 4 41.
	29-34	—	—	—	—	"	17	L. 28.	VIII	Et diluculo	L. 4 42.
	35-39	—	—	—	—	"	18	Mt. 63. L. 33. . . .	II	Et venit ad eum	Mt. 8 1. L. 5 12.
	40	XLVI	XLVI	2	32	"	19	"	"	"	"
III	41-44	—	—	—	—	"	20	Mt. 70. L. 37. J. 38.	X	At ille egressus	Mt. 9 1. L. 5 18. J. 5 1.
	45	XLVI	XLVI	5	33	"	21	Mt. 71. L. 38. . . .	I	Et it. inbravit	Mt. 9 9. L. 5 27.
	1-12	—	—	—	—	"	22	Mt. 72. L. 39. 186.	II	Et egressus est	Mt. 9 10. L. 5 29. 15 1.
	13-14	—	—	—	—	"	23	Mt. 73. L. 40. . . .	II	Hoc audito J.	Mt. 9 12. L. 5 31.
	15-16	LVI	LVI	3-3	37	"	24	Mt. 114. L. 41. . . .	II	Et factum est	Mt. 12 1. L. 6 1.
	17-22	"	"	4-7	38	"	25	Mt. 116. L. 42. . . .	II	Et dicebat eis	Mt. 12 9. L. 6 6.
	23-26	—	—	—	—	"	26	Mt. 117. J. 93. 95.	IV	Exeuntes aut.	Mt. 12 14. J. 10 39. 41 33.
	27-28	LXVIII	LXVIII	5	46	"	27	Mt. 23. L. 45. J. 46.	I	Et multa turba	Mt. 4 29. L. 6 17. J. 6 1.
	1-5	—	—	—	—	"	28	L. 27.	VIII	Et clamabant	L. 4 41.
	6-7	—	—	—	—	"	29	Mt. 79. L. 86. . . .	II	Et ascendens	Mt. 10 1. L. 9 1.
XII	11-12	—	—	—	—	"					
	13-15	XXII	XXII	5	20	"					

Evangelium secundum Marcum.

Distinctio- modernae	Versi- culus.	H a r m o n i a e		Sectio.	Pagina.	Distinctio- antiquae				Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.
		C a p u t St. Gall.	Schilt.			Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
III	16	—	XXII	—	20	III	30	II	Et imposuit	Mt. 10 ² . L. 6 ²⁰ .
	17	—	—	6	—	"	"	"		"
	18—19	—	—	—	—	"	"	"		"
	20—21	—	—	—	—	"	31	X	Et veniunt ad	—
	22	—	—	—	—	"	Mt. 121. L. 127.	II	Et scribae qui	Mt. 12 ²⁴ . L. 8 ¹⁰ .
	23—26	—	—	—	—	"	Mt. 121. L. 129.	II	Et convocatis	Mt. 12 ²⁴ . L. 8 ¹⁶ .
	26	XLII	XLII	3	42	"	"	"		"
	27	—	—	—	—	"	"	"		"
	28—30	—	—	—	—	"	Mt. 123. L. 147.	II	Amen dico vob.	Mt. 12 ³¹ . L. 12 ¹⁰ .
	31—35	—	—	—	—	"	Mt. 130. L. 82.	II	Et veniunt	Mt. 12 ⁴⁵ . L. 8 ¹⁹ .
	1—11	—	—	—	—	"	Mt. 131. L. 76.	II	Et iterum coep.	Mt. 13 ¹ . L. 8 ⁴ .
IV	11—13	—	—	—	—	IV	37	I	Illis autem qui	Mt. 13 ¹³ . L. 8 ⁴ . J. 12 ³⁹ .
	14—20	—	—	—	—	"	Mt. 135. L. 78.	II	Qui seminat	Mt. 13 ¹⁵ . L. 8 ¹¹ .
	21	—	—	—	—	"	Mt. 32. L. 133.	II	Et dicebat illis	Mt. 5 ¹⁴ . L. 11 ³³ .
	22—23	—	—	—	—	"	Mt. 92. L. 80.	II	Non enim est	Mt. 10 ²⁶ . L. 8 ¹⁷ .
	24	—	—	—	—	"	Mt. 50. L. 56.	II	Et dicebat illis	Mt. 7 ¹ . L. 6 ³⁷ .
	25	—	—	—	—	"	Mt. 271. L. 230.	II	Qui enim habet	Mt. 25 ²⁹ . L. 19 ²⁶ .
	26—29	LXXVI	LXXVI	1—2	50	"	43	X	Et dicebat: Sic	—
	30	—	—	—	—	"	Mt. 137. L. 167.	II	Et dicebat: cui	Mt. 13 ³¹ . L. 13 ¹⁸ .
	30—32	LXXIV	LXXIV	2	48	"	45	VI	Et talib. mul- tis	Mt. 13 ³⁴ .
	33	—	—	—	—	"	"	"		"
	34	LXXIV	LXXIV	5	49	"	46	X	Secussum autem	—
V	35—37	—	—	—	—	"	47	II	Et ait illis in	Mt. 8 ²³ . L. 8 ²² .
	38—39	LII	LII	3.6	34—35	"	"	"		"
	40	—	—	—	—	"	"	"		"
	1—2	—	—	—	—	"	"	"		"
	3—8	LIII	LIII	4—7	35	"	"	"		"
	9	—	—	—	—	"	"	"		"
	10	LIII	LIII	8	35	"	"	"		"
	11—12	—	—	—	—	"	"	"		"
	13—14	LIII	LIII	10—11	36	"	"	"		"
	15—17	—	—	—	—	"	"	"		"
	18—20	LIII	LIII	13—14	36	"	48	VIII	Cumque ascend.	L. 8 ³⁷ .

Evangelium secundum Marcum.

Distinctio modernae				Harmoniae			Distinctio antiquae				Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.
Caput.	Versiculus.	Caput		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
V	21—25	—	—	—	—	V	49	Mt. 74. L. 85.	II	Et cum transc.	Mt. 9 ¹⁸ . L. 8 ⁴⁰ .
"	26—27	LX	LX	3. 4	40	"	"	"	"	"	"
"	28	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
"	29—30	LX	LX	4. 5	40	"	"	"	"	"	"
"	31	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
"	32	LX	LX	7	40	"	"	"	"	"	"
"	33	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
"	34—43	LX	LX	9. 18	40—41	"	"	"	"	"	"
VI	1—2	—	—	—	—	"	50	Mt. 141. L. 19. J. 59.	I	Et egress. inde	Mt. 13 ⁵³ . L. 4 ²² . J. 6 ⁴¹ .
"	3	LXXVIII	LXXVIII	2	51	"	"	"	"	"	"
"	4—5	—	—	—	—	"	51	Mt. 142. L. 21. J. 35.	I	Et dicebat eis	Mt. 13 ⁵⁷ . L. 4 ²³ . J. 4 ⁴⁴ .
"	6	LXXVIII	LXXVIII	6	51	"	"	"	"	"	"
"	7—9	—	—	—	—	"	52	Mt. 76. L. 169.	II	Et circuibat	Mt. 9 ³⁵ . L. 13 ²² .
"	10	—	—	—	—	"	53	Mt. 82. L. 87. 110. . .	II	Et convocavit	Mt. 10 ⁷ . L. 9 ³ . 10 ⁴ .
"	11	XLIV	XLIV	9	30	"	54	Mt. 83. L. 87. 112. . .	II	Et dicebat eis	Mt. 10 ¹¹ . L. 9 ³ . 10 ⁷ .
"	12—13	—	—	—	—	"	55	Mt. 85. L. 114. 89. . .	II	Et quicumque	Mt. 10 ¹¹ . L. 10 ¹⁰ . 9 ⁶ .
"	14—15	—	—	—	—	"	56	L. 89.	VIII	Et exeuntes	L. 9 ⁶ .
"	16	—	—	—	—	"	57	Mt. 143. L. 90.	II	Et audiuit	Mt. 14 ¹ . L. 9 ⁷ .
"	17	LXXIX	LXXIX	1	52	"	58	—	X	Quo audito	—
"	18—27	—	—	—	—	"	59	Mt. 144. L. 12.	II	Ipsc en. Herod.	Mt. 14 ³ . L. 3 ¹⁹ .
"	28—29	—	—	—	—	"	60	Mt. 145.	VI	Dicebat enim J.	Mt. 14 ⁶ .
"	30	LXVI	LXVI	1	44	"	61	L. 91.	VIII	Et convenient.	L. 9 ¹⁰ .
"	31	—	—	—	—	"	62	—	X	Et ait illis:	—
"	32—34	—	—	—	—	"	63	Mt. 77.	V	Et ascendentes	Mt. 9 ³⁶ .
"	35—37	—	—	—	—	"	64	Mt. 147. L. 93. J. 49.	I	Et c. jam hora	Mt. 14 ¹⁵ . L. 9 ¹² . J. 6 ⁵ .
"	38—40	LXXX	—	—	—	"	"	"	"	"	"
"	41—44	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
"	45	LXXX	—	—	—	"	"	"	"	"	"
"	46	—	—	—	—	"	65	Mt. 148.	VI	Et stat. coëgit	Mt. 14 ²² .
"	47	—	—	—	—	"	66	Mt. 149. L. 43. 35. . .	II	Et c. dimisisset	Mt. 14 ²³ . L. 6 ¹² . 5 ¹⁶ .
"	48	LXXXI	—	—	—	"	67	Mt. 150. J. 51.	IV	Et cum sero	Mt. 14 ²³ . J. 6 ¹⁵ .

Evangelium secundum Marcum.

Distinctionis moderne				H a r m o n i a e			Distinctionis antiquae				Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam conscripta.
Caput.	Versus culus.	C a p u t		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
VI	49—50	—	—	—	—	VI	67	Mt. 150. J. 51. . . .	IV		Mt. 14 ²³ . J. 6 ¹⁵ .
	51—53	—	—	—	—	"	68	Mt. 152.	VI	Et ascendit ad	Mt. 14 ³² .
	54—56	—	—	—	—	"	69	Mt. 153. L. 36. . . .	II	Cumque egress.	Mt. 14 ³⁴ . L. 5 ¹⁷ .
	1—4	LXXXIV	—	1—4	58	"	70	—	X	Et conveniunt	—
	5—8	—	—	—	—	"	71	Mt. 154.	VI	Et interrogab.	Mt. 15 ¹ .
	8	LXXXIV	—	5.4	58	"	"	—	"	—	"
	9—16	—	—	—	—	"	"	—	"	—	"
	17	LXXXIV	—	8	58	"	72	Mt. 157.	VI	Et cum introiss.	Mt. 15 ¹⁵ .
	17—22	—	—	—	—	"	"	—	"	—	"
	22	LXXXIV	—	9	59	"	"	—	"	—	"
VII	23	—	—	—	—	"	"	—	"	—	"
	24	—	—	—	—	"	"	—	"	—	"
	25—26	—	—	—	—	"	"	—	"	—	"
	26	LXXXV	—	3	59	"	73	Mt. 159.	VI	Et rogabat eum	Mt. 15 ²⁹ .
	27	—	—	4	"	"	"	—	"	—	"
	28—30	—	—	—	—	"	"	—	"	—	"
	31—36	LXXXVI	—	1—2	59—60	"	74	—	X	Et iterum ext.	—
	36—37	—	—	—	60	"	75	L. 100.	VIII	Quanto autem	L. 9 ⁴⁸ .
	37	—	—	2	60	"	76	Mt. 160.	VI	Bene omnia fec.	Mt. 15 ²⁹ .
	1	LXXXIX	—	1	64	"	"	—	"	—	"
VIII	2—9	LXXXIX	—	4	65	"	"	—	"	—	"
	9—10	—	—	—	—	"	"	—	"	—	"
	11	LXXXIX	—	4	65	"	77	Mt. 161. J. 23. 53. . .	VIII	Et exierunt	Mt. 16 ¹ . J. 2 ¹⁸ . 6 ³⁰ .
	12—13	—	—	—	—	"	78	Mt. 163.	VI	Et ingemiscens	Mt. 16 ⁴ .
	14	LXXXIX	—	4	65	"	"	—	"	—	"
	15	—	—	—	—	"	79	Mt. 164. L. 144. . . .	II	Et praecipiebat	Mt. 16 ⁶ . L. 12 ¹ .
	16	—	—	—	—	"	80	Mt. 165.	VI	Et cogitabant	Mt. 16 ⁷ .
	17—20	—	—	—	—	"	"	—	"	—	"
	21	—	—	—	—	"	"	—	"	—	"
	22—26	—	—	—	—	"	81	—	X	Et veniunt	—
IX	27—29	—	—	—	—	"	82	Mt. 166. L. 94. J. 74. .	I	Et egressus est	Mt. 16 ¹³ . L. 9 ¹⁹ . J. 6 ⁹ .
	29—32	—	—	—	—	"	83	Mt. 168. L. 95.	II	Respondens p.	Mt. 16 ²⁰ . L. 9 ²¹ .
	32—38	—	—	—	—	"	84	Mt. 169.	VI	Et reprehend.	Mt. 16 ²² .
	31	—	—	—	66	"	85	Mt. 170. L. 96.	II	Et composuit	Mt. 16 ²³ . L. 9 ²³ .
	31	—	—	—	66	"	"	—	"	—	"

Evangelium secundum Marcum.

Distinctio nuncupatio		M a r c o m i s		Distinctio nuncupatio		Distinctio nuncupatio		Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.	
Caput.	Versiculus.	C a p u t		Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.		
St. Gall.	Schilt.			Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.		
VIII	35—37	—	—	—	—	—	—	—	—
38	—	XLIV	—	—	—	—	—	—	—
39	—	XC	—	21	31	—	—	—	—
IX	1	—	—	6	66	—	—	—	—
2	—	XCI	—	1	—	—	—	—	—
3—8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10—12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13—15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17—26	—	XCV	—	2—7	68	—	—	—	—
27—28	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29—32	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32—33	—	XCIV	—	1	69	—	—	—	—
33—34	—	—	—	3	—	—	—	—	—
34—36	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38—39	—	XCV	—	2	70	—	—	—	—
40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	—	XLIV	—	27	81	—	—	—	—
42	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43—46	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47—48	—	XCV	—	5	70	—	—	—	—
49	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1—9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11—12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13—16	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17—18	—	CVI	—	1	77—78	—	—	—	—
18—20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	—	CVI	—	3	78	—	—	—	—
22	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VII	85	—	—	—	—	—	—	—	—
86	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91	—	—	—	—	—	—	—	—	—
92	—	—	—	—	—	—	—	—	—
93	—	—	—	—	—	—	—	—	—
94	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96	—	—	—	—	—	—	—	—	—
97	—	—	—	—	—	—	—	—	—
98	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	—	—	—	—	—	—	—	—	—
101	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103	—	—	—	—	—	—	—	—	—
104	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	—	—	—	—	—	—	—	—	—
106	—	—	—	—	—	—	—	—	—
107	—	—	—	—	—	—	—	—	—
108	—	—	—	—	—	—	—	—	—
109	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Evangelium secundum Marcum.

Distinctio modernae		Harmoniae			Distinctio antiquae					Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.
Caput.	Versiculus.	Caput		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli non.	Capituli initium.
X	23	CVI	—	4	78	VIII	109	Mt. 195. L. 220. . .	II	Mt. 19 ²² . L. 18 ²³ .
	24—28	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	29—30	CVI	—	6	78—79	"	110	Mt. 198. L. 221. . .	II	Mt. 19 ²⁹ . L. 18 ²⁹ .
	31	—	—	—	—	"	111	Mt. 199. L. 173. . .	II	Mt. 19 ³⁰ . L. 18 ³⁰ .
	32—34	CXII	—	1	83	IX	112	Mt. 201. L. 222. . .	II	Mt. 20 ¹⁷ . L. 18 ³¹ .
	35—38	—	—	—	—	"	113	Mt. 202.	VI	Mt. 20 ²⁰ .
	38	CXII	—	2	—	"	"	"	"	"
	39	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	39—40	CXII	—	2	88	"	"	"	"	"
	41—44	—	—	—	—	"	114	Mt. 203. L. 270. . .	"	Mt. 20 ²⁴ . L. 22 ²⁴ .
	45	—	—	—	—	"	115	Mt. 204. J. 91. 135. .	IV	Mt. 20 ²⁸ . J. 10 ¹⁵ . 15 ¹³ .
	46	CXV	—	1	85	"	116	Mt. 205. L. 224. . .	IV	Mt. 20 ²⁹ . L. 18 ³⁵ .
	47—52	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	1—2	—	—	—	—	"	117	Mt. 206. 232. . . .	II	Mt. 21 ¹ .
	2	CXVI	—	1	85	"	"	"	"	"
	3	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	3	CXVI	—	2	85	"	"	"	"	"
	4—6	—	—	—	—	"	118	Mt. 208. L. 233. . .	II	Mt. 21 ⁶ . L. 19 ³² .
	6—7	CXVI	—	2	85	"	"	"	"	"
	7—8	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	9—10	—	—	—	—	"	119	Mt. 209. L. 234. J. 100. .	I	Mt. 21 ⁹ . L. 19 ³⁷ . J. 12 ¹² .
	10	CXVI	—	4	86	"	"	"	"	"
	11—13	CXVIII	—	4	88	"	120	Mt. 214.	VI	Mt. 21 ¹⁷ .
	13	CXVI	—	1	90	"	"	"	"	"
	14	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	15	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	16—17	CXVII	—	3	87	"	121	Mt. 211. L. 238. J. 21. .	I	Mt. 21 ¹² . L. 19 ³⁵ . J. 2 ¹⁸ .
	18	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	19—21	CXVI	—	2	90	"	122	Mt. 220. L. 239. J. 85. .	I	Mt. 21 ¹⁵ . L. 19 ³⁷ . J. 7 ⁴⁴ .
	22	—	—	—	—	"	123	—	X	—
	23	—	—	—	—	"	124	Mt. 215.	VI	Mt. 21 ²¹ .
	24	CXVI	—	4	90	"	"	"	IV	"
	25—26	—	—	—	—	"	125	Mt. 216. J. 130. 137. .	IV	Mt. 21 ²² . J. 16 ²³ . 14 ¹ .
	27—33	—	—	—	—	"	126	Mt. 217. L. 240. . . .	VI	Mt. 21 ²³ .
						"	127	Mt. 218. L. 240. . . .	VI	Mt. 21 ²⁴ . L. 20 ¹ .

Evangelium secundum Marcum.

Abstractionis moderatae		H o r m o n i s e		Abstractionis intellectus		Excorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam cognata.					
Caput.	Ver- culus.	C a p u t St. Gall.	Schilt.	Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Co- no.	Capitula initium.	
XII	1-11	—	—	—	—	X	128	Mt. 219. L. 241. . .	II	Et coepit illis	Mt. 21 ³³ . L. 20 ⁹ .
	12	—	—	—	—	"	129	Mt. 220. L. 242. J. 88.	I	Et querebant	Mt. 21 ³⁵ . L. 20 ¹⁹ . J. 8 ²⁰ .
	13-26	—	—	—	—	"	130	Mt. 223. L. 243. . .	II	Et militunt ad	Mt. 22 ¹⁵ . L. 20 ²⁰ .
	26-27	CXKXVII	—	4	95	"	"	"	"		
	28-31	CXKXVIII	—	1-2	"	"	131	Mt. 224.	VI	Et accessit un.	Mt. 22 ²² .
	32-34	"	—	4-5	95-96	"	132	"	X	Et ait illi scriba	—
	34	—	—	—	—	"	133	Mt. 226. L. 244. . .	II	Et nemo jam	Mt. 22 ⁴⁵ . L. 20 ⁴⁰ .
	35-36	—	—	—	—	"	134	Mt. 225. L. 245. . .	II	Et respondens	Mt. 22 ³¹ . L. 20 ³¹ .
	37	CXLI	—	5	111	"	135	Mt. 229. L. 246. 137.	II	Et dicebat eis	Mt. 23 ⁵ . L. 20 ⁴⁵ . 11. 43.
	38-39	"	—	8	"	"	136	L. 247.	VIII	Qui devorant	L. 20 ⁴⁷ .
	40-41	"	—	12	112	"	"	"	"		
XIII	42-43	CXVIII	—	1	87	"	"	"	"		
	44	—	—	—	—	"	"	"	"		
	1-2	CXLIV	—	1-2	114	"	137	Mt. 242. L. 237. 248.	II	Et cum egress.	Mt. 24 ¹ . L. 19 ⁴² . 51 ⁵ .
	3-4	CXLV	—	1	114-115	"	138	Mt. 243. L. 247. . .	II	Et cum sederet	Mt. 24 ³ . L. 20 ³⁷ .
	5-6	—	—	—	—	"	"	"	"		
	7	CXLV	—	4	115	"	"	"	"		
	8	—	—	—	—	"	"	"	"		
	9	—	—	—	—	"	139	Mt. 244. L. 250. J. 141.	"		
	10	—	—	—	—	"	140	Mt. 246.	I	Videte autem	Mt. 24 ⁹ . L. 21 ¹² . J. 15 ²¹ . 16 ² .
	11-13	—	—	—	—	"	141	Mt. 248. L. 148. 251. .	VI	Et in omnes	Mt. 24 ¹³ .
	14	—	—	—	—	"	142	Mt. 247.	II	Et cum duxer.	Mt. 10 ¹⁹ . L. 12 ¹¹ . 21 ¹³ .
14-15	—	—	—	—	"	143	Mt. 248. L. 209. 253.	VI	Cum autem vid.	Mt. 24 ¹⁵ .	
16	CXLVII	—	3	117	"	"	"	"	Tunc qui in J.	Mt. 24 ¹⁶ . L. 17 ³¹ . 21 ²¹ .	
17	—	—	—	—	"	144	Mt. 249. L. 254. . .	II	Eae autem pr.	Mt. 24 ¹⁹ . L. 21 ²³ .	
18-19	—	—	—	—	"	145	Mt. 250.	VI	Orate vero, ut	Mt. 24 ²⁰ .	
20	—	—	—	—	"	146	Mt. 251. L. 255. . .	II	Erunt enim d.	Mt. 24 ²¹ . L. 21 ²³ .	
21	—	—	—	—	"	147	Mt. 252.	VI	Et nisi brev.	Mt. 24 ²² .	
22	—	—	—	—	"	148	Mt. 253. L. 204. . .	II	Et tunc signis	Mt. 24 ²³ . L. 17 ²³ .	
23-25	—	—	—	—	"	149	Mt. 254.	VI	Exsurgent en.	Mt. 24 ²⁴ .	
26-28	—	—	—	—	"	150	Mt. 256. L. 257. . .	II	Sed in illis dieb.	Mt. 24 ²⁹ . L. 21 ²⁵ .	
29-31	—	—	—	—	"	151	Mt. 259. L. 258. . .	II	Et tunc videb.	Mt. 24 ³⁰ . L. 21 ²⁷ .	
32	CXLVI	—	6	117	"	152	Mt. 260.	VI	De die autem	Mt. 24 ³⁶ .	

Evangelium secundum Marcum.

Distinctionis moderne		I n f o r m a t i o n e			Distinctionis antiquae			Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.			
Caput.	Versi- culus.	C a p u t St. Gall.	Schilt.	Sección.	Página.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
XIII	33	—	—	5	117	XI	153	Mt. 263.	VI	Videte, vigil.	Mt. 24 ⁴² .
	34	CXLVII	—	6	118	—	154	Mt. 269. L. 228. .	II	Sicut homo qui	Mt. 25 ¹⁴ . L. 19 ¹² .
	35—37	—	—	6.7.9	—	—	155	Mt. 264. L. 156. .	II	Vigilate ergo,	Mt. 24 ⁴³ . L. 12 ³⁹ .
	1	—	—	—	—	XII	156	Mt. 274. L. 260. J. 20.	I	Erat autem p.	Mt. 26 ² . L. 22 ¹ . J. 2 ¹³ . 6 ⁴ .
	1—2	—	—	—	—	—	157	Mt. 275.	VI	Et quaerebant	Mt. 26 ³ .
	3	CXXXVII	—	2	108	—	158	Mt. 276. L. 74. J. 98.	I	Et cum esset B.	Mt. 26 ⁶ . L. 7 ³⁶ . J. 12 ² .
	4	CXXXVIII	—	1	109	—	—	—	—	—	—
	5—6	—	—	4	109	—	—	—	—	—	—
	7	CXXXVIII	—	5	109	—	—	—	—	—	—
	8—9	—	—	—	—	—	159	Mt. 277. J. 98. . .	IV	Quod habuit h.	Mt. 26 ¹² . J. 12 ² .
XIV	10	—	—	—	—	—	160	Mt. 278. L. 263. . .	II	Et Judas Sc.	Mt. 26 ¹⁵ . L. 22 ⁴ .
	11	CLIII	—	2	122	—	—	—	—	—	—
	12—13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	14—16	CLV	—	8.5	123	—	161	Mt. 279. J. 121. 72. .	IV	Vespere autem	Mt. 26 ²⁰ . J. 13 ²¹ . 6 ⁶³ .
	17	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	19	CLV	—	4	123	—	162	Mt. 280. L. 269. J. 122.	I	At illi coeper.	Mt. 26 ²² . L. 22 ²³ . J. 13 ²² .
	20	—	—	5	—	—	163	Mt. 281. L. 268. . .	II	Qui ait illis:	Mt. 26 ²³ . L. 22 ²¹ .
	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	22	—	—	—	—	—	164	Mt. 282.	VI	Bonum erat ei,	Mt. 26 ²⁴ .
—	23—25	—	—	—	—	—	165	Mt. 284. L. 266. J. 55.	I	Et manducant.	Mt. 26 ²⁶ . L. 22 ¹⁹ . J. 6 ³³ . 49 ⁵¹ . 38.
	26	—	—	—	—	—	—	63. 65. 57.	II	Et accepto cal	Mt. 26 ²⁷ . L. 22 ¹⁶ . 20.
	27	—	—	—	—	—	166	Mt. 285. L. 265. 267.	VI	Et hymno dicto	Mt. 26 ³⁰ .
	28	—	—	—	—	—	167	Mt. 286.	IV	Omnes scandal.	Mt. 26 ³¹ . J. 16 ³¹ .
	29—30	—	—	—	—	—	168	Mt. 287. J. 152. . .	VI	Percutiam p.	Mt. 26 ³¹ .
	31	—	—	—	—	—	169	Mt. 288.	I	Petrus autem	Mt. 26 ³³ . L. 22 ³³ . J. 13 ²⁶ .
	32	—	—	—	—	—	170	Mt. 289. L. 275. J. 126.	VI	At ille amplius	Mt. 26 ³⁵ .
	33—34	—	—	—	—	—	171	Mt. 290.	I	Et veniunt in	Mt. 26 ³⁶ . L. 22 ³⁹ . J. 18 ¹ .
	35—36	—	—	—	—	—	172	Mt. 291. L. 279. J. 156.	VI	Et ait disc. s.	Mt. 26 ³⁶ .
	37	—	—	—	—	—	173	Mt. 292. J. 107. . .	IV	Et ait illis: tr.	Mt. 26 ³⁸ . J. 13 ²⁷ .
—	38	—	—	—	—	—	174	Mt. 293. J. 107. . .	I	Et cum process	Mt. 26 ⁴⁰ . L. 22 ³⁴ . J. 18 ¹¹ .
	39	—	—	—	—	—	175	Mt. 294. L. 281. J. 161.	I	—	—

Evangelium secundum Marcum.

Distinctionis moderatae		H a r m o n i a e		Distinctionis antiquae		Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem moderatam consignata.					
Caput.	Versi- culus.	C a p u t		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
XIV	86	"	"	2	134	XII	176	Mt. 295. L. 282. J. 57.	I	Sed non quod	Mt. 26 ³⁹ . L. 22 ⁴¹ . 42. J. 6 ³⁹ . 5 ³⁰ .
	37	—	—	—	—	"	"	42.	"		
	38	—	—	—	—	"	177	Mt. 296. L. 280. J. 284.	II	Pignate et or.	Mt. 26 ⁴⁰ . L. 22 ⁴⁰ . 45.
	"	—	—	—	—	"	178	Mt. 297. J. 70.	IV	Spiritus quid.	Mt. 26 ⁴¹ . J. 6 ⁶¹ .
	39	—	—	—	—	"	179	Mt. 298.	VI	Et iterum ab.	Mt. 26 ⁴² .
	40	CLX	CLXXXII	5	134	"	"	"	"		
	41	—	—	—	—	"	"	"	"		
	41—42	—	—	—	—	"	180	Mt. 299. J. 103.	IV	Sufficit, venit	Mt. 26 ⁴⁵ . J. 12 ²³ .
	43	CLXI	CLXXXIII	1	134	"	181	Mt. 300. L. 285. J. 158.	I	Et adhuc eo l.	Mt. 26 ⁴⁷ . L. 22 ⁴⁷ . J. 18 ³ .
	44	"	"	2	135	"	182	Mt. 301. L. 286.	II	Dederat autem	Mt. 26 ⁴⁸ . 22 ⁴⁸ .
	45—46	—	—	—	—	"	"	"	"		
	47	—	—	—	—	"	183	Mt. 302. L. 287. J. 160.	I	Unus aut. quid.	Mt. 26 ⁵¹ . L. 22 ⁴⁹ . J. 19 ¹⁰ .
	48	—	—	—	—	"	184	Mt. 304. L. 289. J. 170.	I	Et respondens	Mt. 26 ⁵⁵ . L. 22 ⁵² . J. 18 ²⁰ .
	49	CLXI	CLXXXV	8	136	"	"	"	"		
XV	50	CLXII	CLXXXV	12	136	"	185	Mt. 305.	VI	Tunc discipuli	Mt. 26 ⁵⁶ .
	53	—	—	—	—	"	186	"	X	Adolescens aut.	
	54	—	—	—	—	"	187	Mt. 306. L. 290. J. 149.	I	Et adduxerunt	Mt. 26 ⁵⁷ . L. 22 ⁵⁴ . J. 15 ²¹ .
	55—56	CLXIV	CLXXXIX	2	138	"	188	Mt. 307. J. 164.	IV	Petrus autem a	Mt. 26 ⁵⁸ . J. 18 ¹⁵ .
	57—59	"	"	3	"	"	189	Mt. 308. L. 305.	II	Summi vero s.	Mt. 26 ⁵⁹ . L. 23 ¹⁰ .
	60—61	"	"	4	"	XIII	190	Mt. 309.	VI	Et quidam s.	Mt. 26 ⁶⁰ .
	"	CLXV	CXC	1	"	"	"	"	"		
	62	—	—	—	—	"	"	"	"		
	63	—	—	—	—	"	191	Mt. 310. L. 297. J. 69.	I	Jesus autem d	Mt. 26 ⁶⁴ . L. 22 ⁶⁹ . J. 6 ⁶³ .
	63—64	—	—	—	—	"	192	Mt. 311.	VI	Summus autem	Mt. 26 ⁶⁵ .
	65	CLXV	CXCI	1	139	"	193	Mt. 312. L. 299.	II	Quid adhuc d.	Mt. 26 ⁶⁵ . L. 22 ⁷¹ .
	66—67	—	—	—	—	"	194	Mt. 313. L. 294. J. 172.	I	Et coeperunt	Mt. 26 ⁶⁷ . L. 22 ⁶³ . 1. 18 ²² .
	"	—	—	—	—	"	195	Mt. 314. L. 291. J. 168.	I	Et cum esset P.	Mt. 26 ⁶⁹ . L. 22 ⁵⁴ . J. 18 ¹⁷ . 16.
	68	CLXII	CLXXXVI	4	136	"	"	166.	"		
	68—72	CLXIII	CLXXXVIII	1.5	137	"	196	Mt. 315. L. 292. J. 175.	I	Et exiit foras	Mt. 26 ⁷¹ . L. 22 ⁵⁸ . J. 18 ²⁵ .
XV	72	—	—	—	—	"	197	Mt. 316. L. 293.	II	Et recordatus	Mt. 26 ⁷⁵ . L. 22 ⁶¹ .
	1	—	—	—	—	"	198	Mt. 317. L. 295.	II	Et confestim	Mt. 27 ¹ . L. 22 ⁶⁶ .
XV	1	—	—	—	—	"	199	Mt. 318. L. 300. J. 178.	I	Vincentes Jes.	Mt. 27 ² . L. 23 ¹ . J. 18 ³³ .

Evangelium secundum Marcum.

Distinctionis modernae			Informa			Distinctionis antiquae			Locorum concordantiam initia secundum distinctionem modernam consignata.
Caput.	Versiculus.	C a p M t St. Gall. Schill.	Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli nom. initium.	
XV	2	CLXVII	—	142	XIII	200	Mt. 320. L. 302. J. 178.	I	Mt. 27 11. L. 233. J. 1833.
	3—5	CLXVII	—	142	»	201	Mt. 321. L. 180. 192	IV	Mt. 27 11. J. 1837. 198.
	4—5	CLXVII	—	142		202	Mt. 322. L. 308. . . .	»	»
	6	CLXVII	—	142		203	Mt. 323. J. 183. . . .	II	Mt. 27 15. L. 23 15.
	7—10	—	1	—	»	204	Mt. 323. J. 183. . . .	IV	Mt. 27 17. J. 1839.
	11	—	—	—	»	204	Mt. 325. L. 310. J. 184.	I	Mt. 27 20. L. 23 18. J. 1830.
	12—14	—	—	—	»	205	Mt. 326. L. 311. J. 188.	—	—
	15	—	—	—	»	206	Mt. 328. L. 314. J. 196.	I	Mt. 27 22. L. 23 20. J. 196. 15.
	16	—	—	—	»	207	Mt. 329. J. 186. 187.	I	Mt. 27 26. L. 23 22. J. 19 16.
	17	CLXIX	1	143	»	»	»	IV	Mt. 27 27. J. 19 15.
	18—19	—	—	—	»	»	»	»	»
	20	—	—	—	»	208	Mt. 330.	»	»
	21	—	—	—	»	209	Mt. 331. L. 315. J. 197.	VI	Mt. 27 30.
	22	CLXX	2	143	»	210	Mt. 332. L. 318. J. 197.	I	Mt. 27 32. L. 23 26. J. 19 16.
	23	—	—	—	»	211	Mt. 333. J. 207. . . .	IV	Mt. 27 32. L. 23 33. J. 19 16.
»	24	—	—	—	»	212	Mt. 333. J. 207. . . .	I	Mt. 27 33. J. 19 28.
	25	—	—	—	»	213	Mt. 334. L. 321. J. 201.	I	Mt. 27 33. L. 23 31. J. 19 23.
	26	—	—	—	»	214	Mt. 335. L. 324. J. 199.	X	—
	27	—	—	—	»	215	Mt. 336. L. 317. J. 198.	I	Mt. 27 37. L. 23 38. J. 19 19.
	28	—	—	—	»	216	L. 277.	I	Mt. 27 39. L. 23 32. J. 19 18.
	29—30	—	—	—	»	217	Mt. 337.	VIII	L. 23 37.
	31	—	—	—	»	218	Mt. 338. L. 322. . . .	VI	Mt. 27 39. J. 19 28.
	32	CLXX	3	144	»	219	Mt. 339. L. 325. . . .	II	Mt. 27 41. L. 23 35.
	33	—	—	—	»	220	Mt. 340. L. 327. . . .	II	Mt. 27 44. L. 23 39.
	34—35	—	—	—	»	221	Mt. 341.	VI	Mt. 27 45. L. 23 44.
	36	—	—	—	»	222	Mt. 342. L. 323. . . .	VI	Mt. 27 46. L. 23 44.
	37	—	—	—	»	223	Mt. 343. L. 329. J. 204.	II	Mt. 27 48. L. 23 46.
	38	—	—	—	»	224	Mt. 344. L. 327. . . .	I	Mt. 27 49. L. 23 46. J. 19 30.
	39	CLXX	2	146	»	225	Mt. 346. L. 330. . . .	II	Mt. 27 51. L. 23 48.
»	40	—	—	—	»	226	Mt. 347.	VI	Mt. 27 53. L. 23 47.
	41	CLXX	—	—	»	227	Mt. 348. L. 332. J. 206.	I	Mt. 27 55. L. 23 47.
	42	—	—	—	»	227	Mt. 348. L. 332. J. 206.	I	Mt. 27 55. L. 23 50. J. 19 35.

Evangelium secundum Marcum.

Distinctionis moderne		M a r c o n i n o				Distinctionis antiquae				Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.	
Caput.	Versi- culus.	C a p u t		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schitz.								
XV	43	CLXXI	CCXII	1	146	XIII	227	Mt. 348. L. 332. J. 206.	I		Mt. 27 ⁵⁵ . L. 23 ⁵⁰ . J. 19 ³⁸ .
	44—45	"	"	5	147	"	"	"	"		"
	46	"	"	—	—	"	228	Mt. 349. L. 333. J. 208.	I	Joseph autem	Mt. 27 ⁶⁰ . L. 23 ⁵³ . J. 19 ⁴⁰ .
	47	"	"	—	—	"	229	Mt. 350.	VI	Maria autem	Mt. 27 ⁶² .
	1	CLXXI	CCXIV	2	147	"	230	L. 335.	VIII	Et cum trans.	L. 23 ⁵⁶ .
	2	"	CCXVI	2	148	"	"	"	"		"
	2—4	CLXXIII	CCXVI	3	148	"	231	Mt. 352. L. 336. J. 209.	I	Et valde mane	Mt. 28 ¹ . L. 24 ¹ . J. 20 ¹ .
	"	"	CCXVII	2	"	"	"	"	"		"
	"	"	"	—	—	"	"	"	"		"
	5	"	"	—	—	"	"	"	"		"
XVI	6—7	"	"	—	—	"	232	Mt. 353. L. 337. . .	II	Qui dicit illis	Mt. 28 ² . L. 24 ³ .
	8	"	"	—	—	"	233	Mt. 354. L. 338. . .	II	At illae exeunt.	Mt. 28 ⁸ . L. 24 ⁸ .
	9	CLXXIV	CCXXI	1	149	"	"	"	"		"
	10—11	CLXXV	CCXXIII	4—5	150	"	"	"	"		"
	12	CLXXVI	CCXXIV	1	"	"	"	"	"		"
	13	"	CCXXIX	3	151	"	"	"	"		"
	14	CLXXXI	CCXXI	2	155	"	234	—	X	Novissime rec.	"
	15	"	CCXLII	2	"	"	"	"	"		"
	16	"	"	4	"	"	"	"	"		"
	17—18	"	CCXLIII	1—4	"	"	"	"	"		"
XVII	19—20	"	CCXLIV	2—4	156	"	"	"	"		"

* In Codd. quibusdam hoc loco habetur numerus 234, ita ut pro numero nostro 234 in illis numerus 235 obtineat.

Evangelium secundum Lucam.

Distinctionis modernae		H a r m o n i a e		Distinctionis antiquae		Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.					
Caput.	Versiculus.	C a p u t		Seccio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
I	1-4	II	II	1-4	1	I	1	—	—	Quoniam quid.	—
	5-18	"	"	1-8	2	"	2	Mt. 3.	X	Fuit in diebus	Mt. 1 ¹⁸ .
	19	"	"	9	3	"	3	—	V	Et respondens	—
	20-25	"	"	9-11	3	"	3	"	X	Et ecce cristae.	"
	26-38	III	III	1-9	3	"	3	"	"	"	"
	39-56	"	"	4-9	3-4	"	3	"	"	"	"
	57-80	IV	IV	9-19	4-5	"	3	"	"	"	"
	1-7	V	V	11-13	7	"	3	"	"	"	"
	8-20	VI	VI	1-7	7-8	"	3	"	"	"	"
	21-24	VII	VII	1-3	8	"	3	"	"	"	"
II	25-39	"	"	4-11	8-9	"	3	"	"	"	"
	40-46	XII	XII	1-4	11	II	3	"	"	"	"
	47-48	"	"	5	11-12	"	3	Mt. 62. Mc. 13.	II	Stupebant aut.	Mt. 7 ²⁹ . Mc. 1 ²² .
	48-52	"	"	6-9	12	"	3	—	X	Et dixit mater	—
	1-2	XIII	XIII	1	12	III	3	Mt. 7. J. 2. 25.	III	Anno autem q.	Mt. 3 ¹ . J. 1 ⁶ . 3 ²³ .
	3	"	"	2	13	"	3	Mt. 8. Mc. 2. J. 10.	I	Et venit in om.	Mt. 3 ³ . Mc. 1 ³ . J. 1 ²³ .
	4	"	"	3	13	"	3	"	"	"	"
	5-6	XIII	XIII	8	13	"	3	"	"	"	"
	7-9	"	"	16-19	13	"	3	"	"	"	"
	10-15	"	"	—	13	"	3	"	"	"	"
III	16	"	"	—	13	"	3	"	"	"	"
	17	"	"	—	13	"	3	"	"	"	"
	18	XIII	XIII	25	13	"	3	"	"	"	"
	19-20	"	"	—	13	"	3	"	"	"	"
	21-22	XIV	XIV	3-4	14	"	3	Mt. 11. Mc. 4. J. 12.	I	Ego quidem aq.	Mt. 3 ¹¹ . Mc. 1 ⁶ . J. 1 ²⁶ .
	23	"	"	1	14	"	3	Mt. 12.	V	Cujus ventitab.	Mt. 3 ¹² .
	23-34	"	"	4-5	14	"	3	"	"	"	"
	34-38	V	V	—	14	"	3	"	"	"	"
	1-2	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	3	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
IV	4-12	"	"	—	14	IV	3	"	"	"	"
	13	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	14-15	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	16	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	17	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	18	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	19-20	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	21-22	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	23	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	23-34	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
V	34-38	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	1-2	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	3	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	4	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	5	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	6	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	7	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	8	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	9	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	10	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
XV	11	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	12	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	13	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	14	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	15	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	16	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	17	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	18	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	19	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	20	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
XVI	21	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	22	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	23	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	24	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	25	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	26	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	27	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	28	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	29	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	30	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
XVII	31	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	32	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	33	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	34	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	35	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	36	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	37	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	38	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	39	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"
	40	"	"	—	14	"	3	"	"	"	"

Evangelium secundum Lucam.

Distinctio moderne		Formae		Præfatio		Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.					
Caput.	Versi- culus.	St. Gall.	Schic.	Seccio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
IV	16-21	XVIII	XVIII	4-4	17	IV	18	—	X	Et venit Naz.	—
	22	—	—	—	—	"	19	Mt. 141. Mc. 50. J. 59.	I	Et omnes test.	Mt. 13 ⁵⁴ , Mc. 6 ¹ , J. 6 ¹¹ .
	23	LXVIII	—	4	51	"	20	—	X	Et ait illis: ut	—
	24	"	—	5	"	"	21	Mt. 142. Mc. 51. J. 35.	I	Ait autem a. d.	Mt. 13 ⁵⁷ , Mc. 6 ⁴ , J. 4 ⁴⁴ .
	25-30	"	—	7-9	51-52	"	22	—	X	In veritate d.	—
	31	—	—	—	—	"	23	Mc. 12.	VII	Et descendit in	Mt. 8 ¹² , Mc. 1 ²¹ .
	32	—	—	—	—	"	24	Mt. 62. Mc. 13.	II	Et stuperant in	Mt. 7 ²⁸ , Mc. 1 ²² .
	33-37	—	—	—	—	"	25	Mc. 14.	VIII	Et in synag.	Mc. 1 ²³ .
	38-40	—	—	—	—	"	26	Mt. 67. Mc. 15.	II	Surgens autem	Mt. 7 ²⁸ , Mc. 1 ²⁹ .
	41	—	—	—	—	"	27	Mc. 28.	VIII	Exibant autem	Mc. 3 ¹¹ .
V	42-43	XXII	XXII	4	20	"	28	Mc. 17.	VIII	Facta aut. die	Mc. 1 ²⁵ .
	44	—	—	—	—	"	29	—	"	Factum est aut.	—
	1-3	XIX	XIX	4-5	18	"	30	J. 222. 219.	X	Ulcissavit aut.	J. 21 ¹¹ , 1.
	4-7	"	"	6-7	"	"	31	—	IX	Quod cum vid.	—
	8-10	"	"	8	"	"	32	Mt. 21. Mc. 10.	X	Et ait ad Sim.	Mt. 4 ¹⁹ , Mc. 1 ¹⁷ .
	10-11	"	"	9	"	"	33	Mt. 63. Mc. 18.	II	Et factum est	Mt. 8 ¹ , Mc. 1 ³⁵ .
	12-14	—	—	—	—	"	34	Mt. 23. Mc. 27. J. 46.	II	Perambulabat	Mt. 4 ²³ , Mc. 3 ⁷ , J. 6 ¹ .
	15	—	—	—	—	"	35	Mt. 149. Mc. 66.	I	Ipsa autem sec.	Mt. 14 ²³ , Mc. 6 ⁴⁶ .
	16	—	—	—	—	"	36	Mt. 154. Mc. 119.	II	Et factum est	Mt. 15 ¹ , Mc. 4 ¹⁹ .
	17	—	—	—	—	"	37	Mt. 70. Mc. 20. J. 38.	II	Hic ecce viri p.	Mt. 9 ¹ , Mc. 2 ¹ , J. 5 ¹ .
VI	18-26	LIV	LIV	2-9	36-37	"	38	Mt. 71. Mc. 21.	I	Et post haec	Mt. 9 ⁹ , Mc. 2 ¹³ .
	27	—	—	—	—	"	39	—	II	Et fecit eiconv.	Mt. 9 ¹⁰ , Mc. 2 ¹⁵ .
	28	XX	XX	2	18	"	40	Mt. 72. Mc. 22.	II	Et respondens	Mt. 9 ¹² , Mc. 2 ¹⁷ .
	29	LVI	LVI	1	37	"	41	—	"	—	"
	30	—	—	—	—	"	42	Mt. 73. Mc. 23.	II	—	"
	31	—	—	—	—	"	43	—	"	—	"
	32-33	LVI	LVI	4-5	38	"	44	—	II	—	"
	34	—	—	—	—	"	45	—	"	—	"
	35-39	LVI	LVI	6-10	38	"	46	—	II	—	"
	40	LXVIII	LXVIII	1-3	46	"	47	—	II	Factum est a.	Mt. 12 ¹ , Mc. 2 ²³ .
VII	1-4	—	—	—	—	"	48	—	"	—	"
	5	LXIX	LXIX	4-7	46-47	"	49	Mt. 116. Mc. 25.	II	Factum est aut.	Mt. 12 ⁹ , Mc. 2 ²⁷ .
	6-11	LXIX	LXIX	1	47	"	50	Mt. 149. Mc. 66.	II	Factum est aut.	Mt. 14 ²³ , Mc. 6 ⁴⁶ .
	12	—	—	2	"	"	51	Mt. 80. Mc. 30.	II	Et cum dies f.	Mt. 10 ² , Mc. 3 ¹⁶ .

Evangelium secundum Lucam.

Distinctio moderna		H a r m o n i a e		Distinctio antiqua				Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.
Caput.	Ver- culus.	C a p u t		Secio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	
		St. Gall.	Schilt.				Capitula concordantia.	Ca- non.
								Capituli initia.
VI	13-16	XXII	XXII	5-6	20	V	44	II
	17-19	—	—	—	—	V	45	I
	20	XXII	XXII	7	20	V	46	V
	21	—	—	—	—	V	47	V
	22-23	XXII	XXII	16-18	21	V	48	V
	24-25	XXIII	XXIII	1-8	—	V	49	V
	26	—	—	4	—	V	50	X
	27	XXIV	XXIV	1	—	V	51	X
	27-28	—	—	—	—	V	52	V
	29	—	—	—	—	V	53	V
	30	XXXI	XXXI	7	23	V	54	V
	31	—	—	8	—	V	55	V
	32	—	—	—	—	V	56	V
	33-36	XXXII	XXXII	5-9	24	V	57	V
	37-38	XXXIX	XXXIX	2-3	27	V	58	V
VII	39	—	—	—	—	V	59	V
	40	—	—	—	—	V	60	V
	41-42	—	—	—	—	V	61	V
	43-44	—	—	—	—	V	62	V
	45	—	—	—	—	V	63	V
	46	—	—	—	—	V	64	V
	47-49	—	—	—	—	V	65	V
	1-9	—	—	—	—	V	66	V
	10	XLVII	XLVII	9	33	V	67	V
	11-16	XLIX	XLIX	1-5	38-39	V	68	V
	17	—	—	6	34	V	69	V
	18	—	—	—	—	V	70	V
	19-26	XLIV	XLIV	1-6	42	V	71	V
	27	—	—	7	—	V	72	V
	28	—	—	8-9	—	V	73	V
VIII	29-30	—	—	—	—	V	74	V
	31-35	—	—	—	—	V	75	V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V
						V		V

Evangelium secundum Iucam.

Distinctionis moderatae		X e r m o n i a e		Distinctionis antiquae		Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.
Caput.	Vesti- culas.	C a p u t		Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- pituli initium.
		St. Gall.	Schitz.			
VIII	36—38	—	—	—	7—11	—
"	39—50	CXXXVIII	—	—	109	—
VIII	1—3	—	—	—	—	—
"	4—5	—	—	—	—	—
"	6—8	LXXI	LXXI	—	47	—
"	8	LXXI	LXXI	—	48	—
"	9—10	—	—	—	—	—
"	10	—	—	—	—	—
"	11—15	—	—	—	—	—
"	16	XXV	XXV	—	22	—
"	17	—	—	—	—	—
"	18	—	—	—	—	—
"	19—21	—	—	—	—	—
"	22—23	—	—	—	—	—
"	25	LII	LII	—	35	—
"	26	LIII	LIII	—	36	—
"	27	—	—	—	—	—
"	28—29	—	—	—	—	—
"	30—32	LIII	LIII	—	35—36	—
"	33—35	—	—	—	—	—
"	35	LIII	LIII	—	36	—
"	36—37	—	—	—	—	—
"	37	—	—	—	—	—
"	38	LIII	LIII	—	36	—
"	39	—	—	—	—	—
"	40	—	—	—	—	—
"	41—55	LX	LX	—	39—41	—
"	56	—	—	—	—	—
IX	1	XLIV	XLIV	—	—	—
"	2	—	—	—	29	—
"	3	—	—	—	—	—
"	4	—	—	—	—	—
"	5	—	—	—	—	—
VI	74	—	—	—	—	—
"	75	—	—	—	—	—
"	76	—	—	—	—	—
"	77	—	—	—	—	—
"	78	—	—	—	—	—
"	79	—	—	—	—	—
"	80	—	—	—	—	—
"	81	—	—	—	—	—
"	82	—	—	—	—	—
"	83	—	—	—	—	—
"	84	—	—	—	—	—
"	85	—	—	—	—	—
"	86	—	—	—	—	—
"	87	—	—	—	—	—
"	88	—	—	—	—	—
VI	74	—	—	—	—	—
"	75	—	—	—	—	—
"	76	—	—	—	—	—
"	77	—	—	—	—	—
"	78	—	—	—	—	—
"	79	—	—	—	—	—
"	80	—	—	—	—	—
"	81	—	—	—	—	—
"	82	—	—	—	—	—
"	83	—	—	—	—	—
"	84	—	—	—	—	—
"	85	—	—	—	—	—
"	86	—	—	—	—	—
"	87	—	—	—	—	—
"	88	—	—	—	—	—
VII	74	—	—	—	—	—
"	75	—	—	—	—	—
"	76	—	—	—	—	—
"	77	—	—	—	—	—
"	78	—	—	—	—	—
"	79	—	—	—	—	—
"	80	—	—	—	—	—
"	81	—	—	—	—	—
"	82	—	—	—	—	—
"	83	—	—	—	—	—
"	84	—	—	—	—	—
"	85	—	—	—	—	—
"	86	—	—	—	—	—
"	87	—	—	—	—	—
"	88	—	—	—	—	—
VIII	74	—	—	—	—	—
"	75	—	—	—	—	—
"	76	—	—	—	—	—
"	77	—	—	—	—	—
"	78	—	—	—	—	—
"	79	—	—	—	—	—
"	80	—	—	—	—	—
"	81	—	—	—	—	—
"	82	—	—	—	—	—
"	83	—	—	—	—	—
"	84	—	—	—	—	—
"	85	—	—	—	—	—
"	86	—	—	—	—	—
"	87	—	—	—	—	—
"	88	—	—	—	—	—
IX	74	—	—	—	—	—
"	75	—	—	—	—	—
"	76	—	—	—	—	—
"	77	—	—	—	—	—
"	78	—	—	—	—	—
"	79	—	—	—	—	—
"	80	—	—	—	—	—
"	81	—	—	—	—	—
"	82	—	—	—	—	—
"	83	—	—	—	—	—
"	84	—	—	—	—	—
"	85	—	—	—	—	—
"	86	—	—	—	—	—
"	87	—	—	—	—	—
"	88	—	—	—	—	—
X	74	—	—	—	—	—
"	75	—	—	—	—	—
"	76	—	—	—	—	—
"	77	—	—	—	—	—
"	78	—	—	—	—	—
"	79	—	—	—	—	—
"	80	—	—	—	—	—
"	81	—	—	—	—	—
"	82	—	—	—	—	—
"	83	—	—	—	—	—
"	84	—	—	—	—	—
"	85	—	—	—	—	—
"	86	—	—	—	—	—
"	87	—	—	—	—	—
"	88	—	—	—	—	—

Evangelium secundum Lucam.

Distinctionis modernae		Harmoniae		Distinctionis antiquae				Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.		
Caput.	Versiculus.	Capitulum		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capitula non.	Capituli initium.
		St. Gall.	Schilt.							
IX	6									
	7-9	LXXIX	LXXIX	11-12	52-53	VIII	89	Mc. 56.	VIII	Egressi autem
	10	—	—	—	—	"	90	Mc. 143. Mc. 57. . .	II	Audivit autem
	"	—	—	—	—	"	91	Mc. 61.	VIII	Et reversi ap.
	11	CXVIII	—	4	88	"	92	Mc. 146. J. 47. . .	III	Et adsumptis
	12	—	—	—	—	"	93	Mc. 147. Mc. 64. J. 49.	I	Dies autem c.
	12-13	LXXX	—	1-4	53	"	"	"	"	"
	14-15	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	16	LXXX	—	6	53	"	"	"	"	"
	17	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	18-20	—	—	—	—	"	94	Mc. 166. Mc. 82. J. 74.	I	Et factum est
	21-22	—	—	—	—	"	95	Mc. 168. Mc. 83. . .	II	At ille increp.
	23-25	—	—	—	—	"	96	Mc. 170. Mc. 85. . .	II	Dicebat autem
	26	—	—	—	—	"	97	Mc. 94. Mc. 86. . .	II	Nam qui me er.
	27	—	—	—	—	"	98	Mc. 172. Mc. 85. . .	II	Dico autem v.
	28	—	—	—	—	IX	"	"	"	"
	28-29	XCI	—	1	66	"	"	"	"	"
	29-31	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	31	XCI	—	2	66	"	"	"	"	"
	32-36	—	—	—	—	"	"	"	"	"
	37-43	XCI	—	2-8	67-68	"	99	Mc. 174. Mc. 91. . .	II	Factum est aut.
	44	—	—	—	—	"	100	Mc. 75.	VIII	Stupabant aut.
	44-45	—	—	—	—	"	101	Mc. 176. Mc. 93. . .	II	Omnibusque
	46-48	—	—	—	—	"	102	Mc. 178. Mc. 95. . .	II	Intrauit autem
	49-50	XCV	—	1	69	"	103	Mc. 97.	VIII	Respondens a.
	51-56	CXXXVI	—	1-3	108	"	104	—	X	Factum e. a. d.
	57-58	—	—	—	—	"	105	Mc. 68.	V	Factum est aut.
	59-60	LI	—	3	34	"	"	"	"	"
	61-62	—	—	4	34	"	106	"	"	"
	63	LXVII	LXVII	1	44	X	107	—	X	Et ait alter i.
	64	—	—	—	—	"	108	Mc. 78.	V	Post haec aut.
	65	—	—	—	—	"	109	Mc. 86.	V	Messis quidem
	66	—	—	—	—	"	110	Mc. 82. Mc. 53. . .	II	Ite, ecce ego
	67	—	—	—	—	"	111	Mc. 84.	V	Notite portare
68	—	—	—	—	"	112	—	V	In quacumque	

Evangelium secundum Lucam.

Distinctio moderna		N o m i n e		Distinctio antiqua		Locorum concordantiarum initia secundum distinctionem modernam consignata.	
Capit.	Versiculus.	C a p i t u l u m	Seccio.	Pagina.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli initium.
X	7-9	XLIV	7	29	X	112 Mt. 83. Mc. 51. . . .	II In eadem aut.
	10-12	"	"	"	"	113 "	X Nolite transire
	13-15	"	"	"	"	114 Mt. 114. Mc. 55. . .	II In quam cumq.
	16	LXVII	2	44	"	115 Mt. 108.	V Fac tibi Coraz.
	17-20	"	3-6	44-45	"	116 Mt. 98. Mc. 96. J. 120.	I Qui vos audit,
	21	"	7	45	"	117 "	X Reversi sunt a.
	22	"	"	"	"	118 Mt. 110.	V In ipsa hora
	23	LXVII	9	45	"	119 Mt. 111. 112. J. 87. .	III Omnia mihi tr.
	23-24	"	"	"	"	120 Mt. 134.	V Et conversus
	25	"	"	"	"	121 "	"
XI	26-27	CXCVIII	1	95	"	121 Mt. 193. Mc. 107. .	II Et ecce quidam
	28	"	5	96	"	122 "	"
	29-37	"	6-10	"	"	122 "	"
	38-43	LXIII	1-4	42-48	"	122 "	"
	1	"	"	"	"	123 "	"
	1-2	XXXIV	5-6	25	"	123 Mt. 43.	V Et factum est,
	3-4	"	6	"	"	124 "	"
	5-8	XL	1-3	27	"	124 "	"
	9-10	"	4-5	27-28	"	125 Mt. 53.	V Et ait ad illos:
	11	"	"	"	"	125 "	V Et ego vobis
XII	12	XL	6	28	"	126 "	"
	13	"	"	"	"	126 Mt. 119.	"
	14	"	"	"	"	127 Mt. 121. Mc. 32. .	V Et erat eiciens
	15	LXII	1	41	"	127 Mt. 127.	II Quidam autem
	16	"	"	"	"	128 Mt. 127.	V Et alii tempt.
	17-20	LXII	2-5	41-42	"	129 Mt. 122. Mc. 33. .	II Ipse autem ut
	21	"	"	"	"	129 "	"
	22	LXII	6	42	"	130 Mt. 129.	V Cum immund.
	23	"	7	"	"	131 "	V Factum est aut.
	24-26	"	1-2	39	"	131 "	"
XIII	27-28	LVIII	"	"	"	132 "	X Turbis autem
	29-32	"	"	"	"	132 Mt. 128.	V

Evangelium secundum Lucam.

Distinctiois modernae		Harmoniae			Distinctiois antiquae					Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.		
Caput.	Versi- culus.	Caput		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.		
		St. Gall.	Schilt.									
XI	33	—	—	—	—	XI	133	Mt. 32. Mc. 39. . . .	II	Nemo lucern.	Mt. 5 ¹⁴ . Mc. 4 ²¹ .	
	34—36	—	—	—	—	"	134	Mt. 47.	V	Lucerna corp.	Mt. 6 ²² .	
	37—41	LXXXIII	—	1—2	57	"	135	Mt. 236.	V	Et cum loquer.	Mt. 23 ²⁵ .	
	42	CXLI	—	17	112	"	136	Mt. 234.	V	Sed vae vobis	Mt. 23 ²³ .	
	43	"	—	10	111	"	137	Mt. 229. Mc. 135. . .	II	Vae phar. qui	Mt. 23 ⁵ . Mc. 12 ³⁸ .	
	44	"	—	21	112	"	138	Mt. 237.	V	Vae vobis, quia	Mt. 23 ²⁷ .	
	45—46	CXLI	—	24—25	113	"	139	Mt. 228.	V	Respondens a.	Mt. 23 ²⁴ .	
	47—48	—	—	—	—	"	140	Mt. 238.	V	Vae vobis qui	Mt. 23 ²⁹ .	
	49	CXLI	—	29	113	"	141	Mt. 240.	V	Propterea et s.	Mt. 23 ²⁴ .	
	49—51	—	—	—	—	"	142	Mt. 232.	V	Vae vobis leg.	Mt. 23 ¹³ .	
	52	CXLI	—	11	111	"	143	—	X	Cum haec ad	—	
	53—54	—	—	—	—	—	XII	144	Mt. 164. Mc. 79. . .	II	Attendite a f.	Mt. 16 ⁶ . Mc. 3 ¹⁵ .
	1	—	—	—	—	—	"	145	Mt. 93.	V	Nihil autem op.	Mt. 10 ²⁷ .
	2—8	—	—	—	—	—	"	146	Mt. 94. Mc. 86. . .	II	Quiaulem neg.	Mt. 10 ³³ . Mc. 8 ³⁸ .
	4	XLIV	—	XLIV	19	80	"	147	Mt. 123. Mc. 34. . .	II	Et omnis qui d.	Mt. 10 ³¹ . Mc. 3 ²⁸ .
	4—8	XLIV	—	XLIV	21	31	"	148	Mt. 88. Mc. 141. . .	II	Cum aut. induc.	Mt. 10 ¹⁹ . Mc. 13 ¹¹ .
	8	—	—	—	—	—	"	149	—	"	—	—
	9	—	—	—	—	—	"	150	Mt. 99.	X	Alit autem ci	Mt. 10 ³¹ .
10	—	—	—	—	—	"	151	—	V	Dixitque ad d.	Mt. 10 ³¹ .	
11	XLIV	—	XLIV	18	30	"	152	Mt. 194. Mc. 108. .	X	Nolite timere	Mt. 19 ²¹ . Mc. 10 ²¹ .	
12	—	—	—	—	—	"	153	Mt. 46.	II	Vendite quae	Mt. 6 ²⁰ .	
13—21	CV	—	—	1—3	77	"	154	—	V	Facite vobis s.	—	
22—25	—	—	—	—	—	"	155	—	X	Sint lumbi v.	—	
26	XXXVIII	—	XXXVIII	3	26	"	156	—	V	Beati serui m.	Mt. 16 ¹³ .	
27—31	XXXV	—	XXXV	3	25	"	157	—	II	Hoc aut. scilicet	Mt. 16 ⁶ . Mc. 13 ³⁵ .	
32	—	—	—	—	—	"	158	—	V	Alit aut. ei Petr.	Mt. 9 ¹⁴ .	
33	—	—	—	—	—	"	159	—	—	—	—	
34	—	—	—	—	—	"	160	—	—	—	—	
35—36	CL	—	—	4	120	"	161	—	—	—	—	
37—38	—	—	—	2—3	—	"	162	—	—	—	—	
39—40	—	—	—	—	—	"	163	—	—	—	—	
41—42	CXLVII	—	—	9—10	118	"	164	—	—	—	—	

Evangelium secundum Lucam.

Distinctionis modernae		Numeratione		Distinctionis antiquae		Leorum concordantiam initia secundum distinctionem modernam consignata.
Caput.	Versiculus.	C a p u t St. Gall.	Sequitur	Capitulum.	Capitula concordantia.	
XII	42—44	—	—	—	—	—
	45—46	—	—	—	—	—
	47—48	CVIII	—	—	—	—
	49—50	—	—	—	—	—
	51—53	—	—	—	—	—
	54—57	—	—	—	—	—
	58—59	—	—	—	—	—
	1—5	—	—	—	—	—
	6—9	—	—	—	—	—
	10—13	—	—	—	—	—
XIII	14—16	—	—	—	—	—
	17	—	—	—	—	—
	18—19	—	—	—	—	—
	20—21	—	—	—	—	—
	22	—	—	—	—	—
	23—24	—	—	—	—	—
	25—28	—	—	—	—	—
	29—30	—	—	—	—	—
	31—33	—	—	—	—	—
	34—35	—	—	—	—	—
XIV	1—2	—	—	—	—	—
	3—6	—	—	—	—	—
	7—10	—	—	—	—	—
	11	—	—	—	—	—
	12—15	—	—	—	—	—
	16—17	—	—	—	—	—
	18—24	—	—	—	—	—
	25	—	—	—	—	—
	26—27	—	—	—	—	—
	28—32	—	—	—	—	—
XV	33	—	—	—	—	—
	34—35	—	—	—	—	—
	1—2	—	—	—	—	—
	3	—	—	—	—	—
	4	—	—	—	—	—
	5	—	—	—	—	—
	6	—	—	—	—	—
	7	—	—	—	—	—
	8	—	—	—	—	—
	9	—	—	—	—	—

Evangelium secundum Lucam.

Distinctio moderna		Numerus			Distinctio antiqua			Locorum concordantiam initia secundum distinctionem modernam consignata.		
Caput.	Versiculus.	Capitulum		Seccio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli initia.	
		St. Gall.	Schilt.							
XV	3-7	XCVI	—	1-3	70	XV	187	Mt. 182.	V Et ait, ad illos	Mt. 18 ¹² .
	8-9	—	—	5	70-71	—	188	—	X Aut quae mul.	—
	10	—	—	6	71	—	189	Mt. 182.	V Ita dico vobis	Mt. 18 ¹² .
	11-72	XCVII	—	1-8	71-72	—	190	—	X Ait autem homo	—
	1-12	—	—	1-5	80	—	191	—	V Nemo servus p.	Mt. 6 ²¹ .
XVI	13	—	—	7	79	—	192	Mt. 48.	X Audiebant aut.	—
	14-15	CVI	—	—	—	—	193	Mt. 105.	V Lex et prophet.	Mt. 9 ¹² .
	16	—	—	—	—	—	194	Mt. 34.	V Facilius est aut.	Mt. 5 ¹⁸ .
	17	—	—	—	—	—	195	Mt. 190. Mt. 105.	II Omnis qui dicit.	Mt. 19 ⁹ . Mt. 10 ³ .
	18	—	—	—	—	—	196	—	X Homo quidam	—
XVII	19-31	CVII	—	1-4	79-80	XVI	197	Mt. 179. Mt. 99.	II Et ad discipul.	Mt. 18 ⁶ . Mt. 9 ⁴¹ .
	1-2	—	—	1	72	—	198	Mt. 183.	V Adtentite vobis	Mt. 18 ¹⁵ .
	3	XCVIII	—	4	90	—	199	Mt. 187.	V Et si septies in	Mt. 18 ²¹ .
	4	—	—	—	—	—	200	Mt. 175.	V Et dixerunt ap.	Mt. 17 ¹⁹ .
	5	CXCI	—	—	—	—	201	—	X Quis aut. vestr.	—
XVIII	6	—	—	—	—	—	202	—	X Interrogatus a.	Mt. 24 ²⁶ .
	7-10	CNI	—	1-3	82-83	—	203	Mt. 255.	V Et ait ad discip.	—
	11-19	CXL	—	1	111	—	204	Mt. 253. Mt. 148.	II Et dicunt vobis	Mt. 24 ²³ . Mt. 23 ²¹ .
	20-31	CXLV	—	2	115	—	205	Mt. 256.	V Nam sicut iulg.	Mt. 24 ²⁷ .
	22	—	—	—	—	—	206	Mt. 168. Mt. 83.	II Primum autem	Mt. 16 ²⁰ . Mt. 8 ²⁹ .
XIX	23	—	—	—	—	—	207	Mt. 261.	V Et sicut factum	Mt. 24 ³⁷ .
	24	—	—	—	—	—	208	—	X Similiter sunt	—
	25	—	—	—	—	—	209	Mt. 248. Mt. 143.	II In illa hora qui	Mt. 24 ¹⁵ . Mt. 13 ¹⁴ .
	26-27	CXLVII	—	2	117	—	210	—	X Memores estot.	—
	28-30	—	—	8	117	—	211	Mt. 97. J. 105.	III Quicumque q.	Mt. 10 ³⁹ . J. 12 ²⁵ .
XX	31	CXLVIII	—	4	117	—	212	Mt. 262.	V Dico vobis in	Mt. 24 ³⁰ .
	32	—	—	5	91	—	213	Mt. 257.	V Respondentes	Mt. 24 ²⁸ .
	33	CXLVI	—	1-3	91	—	214	—	X Dicunt aut. et	—
	34-35	CXLI	—	2-3	83	—	215	—	V Quia omnis qui	Mt. 23 ¹¹ .
	36-37	CXLII	—	3	—	—	216	Mt. 192. Mt. 106.	II Adferant o.	Mt. 19 ¹⁵ . Mt. 10 ¹³ .

Evangelium secundum Lucam.

Distinctionis moderna				Formae				Distinctionis antiquae				Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.	
Caput.	Versiculus.	Capitulum		Seccio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Eg- non.	Capituli initium.			
		St. Gall.	Schilt.										
XVIII	17	—	—	—	—	XVI	217	Mt. 178. Mc. 95. . .	II	Amen dico vob.	Mt. 23 ¹ . Mc. 9 ³³ .		
	18—21	—	—	—	—	"	218	Mt. 193. Mc. 107. .	II	Et interrogav.	Mt. 19 ¹⁶ . Mc. 10 ¹⁷ .		
	22	—	—	—	—	"	219	Mt. 194. Mc. 108. .	II	Quo audito ait	Mt. 19 ²¹ . Mc. 10 ²¹ .		
	23	CVI	—	3	78	"	220	Mt. 195. Mc. 109. .	II	Hic ille auditis	Mt. 19 ²² . Mc. 10 ²² .		
	24—28	—	—	—	—	"	221	Mt. 198. Mc. 110. .	II	Qui dixit eis:	Mt. 19 ²⁹ . Mc. 10 ²⁹ .		
	29	CVI	—	6	78	"	222	Mt. 201. Mc. 112. .	II	Assumpsit aut.	Mt. 20 ¹⁷ . Mc. 10 ³² .		
	30	—	—	—	—	"	223	Mt. 205. Mc. 116. .	X	Et ipsi nihil h.	—		
	31—32	CXII	—	1—2	83	"	224	Mt. 206. Mc. 117. .	II	Factum est aut.	Mt. 20 ²⁹ . Mc. 10 ⁴⁶ .		
	33	—	—	—	—	"	225	Mt. 208. Mc. 118. .	X	Et ingressus p.	Mt. 15 ²³ .		
	34	—	—	—	—	"	226	Mt. 209. Mc. 119. .	V	Venit enim fil.	—		
XIX	35—43	—	—	—	—	"	227	Mt. 211. Mc. 121. .	X	Haec illis aud.	Mt. 24 ¹³ . Mc. 13 ³⁴ .		
	43	CXV	—	2	85	"	228	Mt. 212. Mc. 122. .	II	Dixit ergo: h.	Mt. 25 ¹⁵ .		
	44	—	—	—	—	"	229	Mt. 213. Mc. 123. .	V	Vocatis autem v.	Mt. 25 ²⁹ . Mc. 14 ²⁵ .		
	45—46	CXIV	—	1—2	85	"	230	Mt. 214. Mc. 124. .	II	Dico autem in.	Mt. 25 ³⁰ .		
	47—48	—	—	—	—	"	231	Mt. 215. Mc. 125. .	V	Verulamque in.	Mt. 21 ¹ . Mc. 11 ¹ .		
	49	—	—	—	—	"	232	Mt. 216. Mc. 126. .	II	Et his dictis pr.	—		
	50—51	—	—	—	—	"	233	Mt. 217. Mc. 127. .	II	Abierunt autem	Mt. 21 ⁶ . Mc. 11 ⁴ .		
	52	CXVI	—	1	85	"	234	Mt. 218. Mc. 128. .	II	Et cum adprop.	Mt. 21 ⁸ . Mc. 11 ⁹ . J. 12 ¹² .		
	53	—	—	—	—	"	235	Mt. 219. Mc. 129. .	V	Et quidam ph.	Mt. 21 ¹⁵ .		
	54—56	CXVI	—	2	85	"	236	Mt. 220. Mc. 130. .	X	Et ut adprop.	—		
XX	57—58	—	—	—	—	"	237	Mt. 221. Mc. 131. .	II	Et non relinq.	Mt. 24 ¹ . Mc. 13 ¹ .		
	59—60	—	—	—	—	"	238	Mt. 222. Mc. 132. .	I	Et ingressus in	Mt. 24 ¹² . Mc. 11 ¹⁵ . J. 2 ¹⁴ .		
	61—64	—	—	—	—	"	239	Mt. 223. Mc. 133. .	I	Et erat docens	Mt. 24 ¹⁸ . Mc. 11 ¹⁸ . J. 7 ³⁴ .		
	65	—	—	—	—	"	240	Mt. 224. Mc. 134. .	II	Et factum est	Mt. 24 ²³ . Mc. 11 ²⁷ .		
	66—68	—	—	—	—	"	241	Mt. 225. Mc. 135. .	II	Coepit autem d.	Mt. 24 ³³ . Mc. 12 ¹ .		
	69—70	—	—	—	—	"	242	Mt. 226. Mc. 136. .	I	Et quarebant	Mt. 24 ⁴³ . Mc. 12 ¹² . J. 8 ²⁰ .		

Evangelium secundum Lucam.

Distinctio- nis modernae		H a r m o n i a e			Distinctio- nis antiquae				Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem [modernam consignata.		
Caput.	Versi- culus.	C a p u t		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capi- tulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
XX	20—29	—	—	—	—	XVIII	243	Mt. 223. Mc. 130. .	II	Et observantes	Mt. 22 ¹⁵ . Mc. 12 ¹³ .
	30—31	CXNVII	—	1	94	"	"	"	"	"	"
	32	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
	33—39	CXNVII	—	2—5	95	"	"	"	"	"	"
	40	—	—	—	—	"	244	Mt. 226. Mc. 133. .	II	Et amplius non	Mt. 22 ⁴⁵ . Mc. 12 ⁵¹ .
	41	—	—	—	—	"	245	Mt. 225. Mc. 134. .	II	Dixit autem ad	Mt. 22 ⁴¹ . Mc. 12 ³⁵ .
	42	CXXX	—	2	97	"	"	"	"	"	"
	43—44	—	—	—	—	"	246	Mt. 229. Mc. 135. .	II	Audiente aut.	Mt. 23 ⁵ . Mc. 12 ³⁹ .
	45—46	—	—	—	—	"	247	Mt. 136.	VIII	Qui decorant d.	Mt. 12 ⁴⁰ .
	47	CXLI	—	12	112	"	248	Mt. 242. Mc. 137. .	II	Et quibusdam	Mt. 24 ¹ . Mc. 13 ¹ .
	1—4	CXVIII	—	1	87—88	"	"	"	"	"	"
XXI	5	—	—	2	—	"	"	"	"	"	"
	6	CXLIV	—	1. 4. 5.	114	"	249	Mt. 243. Mc. 138. .	II	Interrogaver.	Mt. 24 ³ . Mc. 13 ³ .
	7—11	CXLV	—	—	115	"	250	Mt. 244. Mc. 139. J. 141.	I	Sed ante haec	Mt. 24 ⁹ . Mc. 13 ⁹ . J. 15 ²¹ .
	12—13	—	—	—	—	"	251	Mt. 88. Mc. 141. . .	II	Ponite ergo in	Mt. 10 ¹⁹ . Mc. 13 ¹¹ .
	14—15	CXLV	—	8	115	"	"	"	"	"	"
	16—17	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
	18—19	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
	20	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
	21—22	—	—	—	—	"	252	—	X	Cum aut. vid.	—
	23	—	—	—	—	"	253	Mt. 248. Mc. 143. .	II	Tunc qui in J.	Mt. 24 ¹⁶ . Mc. 13 ¹⁵ .
	24	—	—	—	—	"	254	Mt. 249. Mc. 144. .	II	Vae autem pr.	Mt. 24 ¹⁹ . Mc. 13 ¹⁷ .
XXII	25—26	—	—	—	—	"	255	Mt. 251. Mc. 146. .	II	Eril enim press.	Mt. 24 ²¹ . Mc. 13 ¹⁸ .
	27	—	—	—	—	"	256	—	X	Et cadent in or.	—
	28	CXLV	—	—	—	"	257	Mt. 258. Mc. 150. .	II	Et erunt signa	Mt. 24 ²⁹ . Mc. 13 ²¹ .
	29—30	CXLVI	—	—	—	"	258	Mt. 259. Mc. 151. .	II	Et tunc videb.	Mt. 24 ³⁰ . Mc. 13 ²⁵ .
	31—33	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
	34—36	CXLVI	—	—	—	"	"	"	"	"	"
	37—38	CXL	—	—	—	"	259	—	X	Adtentite aut.	—
	1	—	—	—	—	"	"	"	"	"	"
	2	—	—	—	—	"	260	Mt. 274. Mc. 156. J. 20.	I	Adpropinquav.	Mt. 26 ² . Mc. 14 ¹ . J. 2 ¹³ .
	3	—	—	—	—	"	261	Mt. 280. Mc. 129. J. 27.	I	Et quarebant	Mt. 21 ⁴⁵ . Mc. 12 ¹² . J. 7 ³⁰ .
	4	—	—	—	—	"	262	J. 113. 124.	VIII	Intravit autem	J. 13 ² . 26.
	4	CLIII	—	—	—	"	263	Mt. 278. Mc. 160. .	II	Et abiit et loq.	Mt. 26 ¹⁸ . Mc. 14 ¹⁰ .

Evangelium secundum Lucam.

Distinctio- moderne			H a r m o n i a e			Distinctio- antiquae			Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.		
Caput.	Versi- culus.	C a p u t		Seccio.	Pagina.	Caput.	Capi- tulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
XXII	5	—	—	—	—	XIX	263	Mt. 278. Mc. 160.	II		Mt. 26 ¹⁴ . Mc. 14 ¹⁰ .
"	6	CLIII	CLIV	2	122	"	"	"	"		"
"	7—9	—	—	—	—	"	"	"	"		"
"	10—11	CLV	CLVII	2	124	"	"	"	"		"
"	12—14	—	—	—	—	"	"	"	"		"
"	15	CLV	CLVIII	2	124	"	264	—	X	Et ait illis des.	—
"	16	—	—	—	—	"	265	Mt. 285. Mc. 166.	II	Duo enim vobis	Mt. 26 ²⁷ . Mc. 14 ²³ .
"	17—18	—	—	—	—	"	"	"	"		"
"	19	CLVI	CLX	1—3	125	"	266	Mt. 284. Mc. 165. J. 65. 55. 67.	I	Et accepto pane	Mt. 26 ²⁶ . Mc. 14 ²² . J. 6 ⁵¹ . 35. 56.
"	20	—	—	—	—	"	267	Mt. 285. Mc. 166.	"	Similiter et cal.	Mt. 26 ²⁷ . Mc. 14 ²³ .
"	21—22	—	—	—	—	"	268	Mt. 281. Mc. 163.	II	Verumtamen e.	Mt. 26 ²³ . Mc. 14 ²⁰ .
"	23	CLV	CLVIII	7	124	"	269	Mt. 280. Mc. 162. J. 122.	I	Et ipsi coeper.	Mt. 26 ²² . Mc. 14 ¹⁹ . J. 13 ²² .
"	24—26	—	—	—	—	"	270	Mt. 203. Mc. 114.	II	Facta est aut.	Mt. 20 ²¹ . Mc. 10 ¹¹ .
"	27—30	—	—	—	—	"	271	—	X	Nam quis maj.	—
"	30	—	—	—	—	"	272	Mt. 197.	V	Et sedatis sup.	Mt. 19 ²⁸ .
"	31—32	CLVI	CLX	4	125	"	273	—	X	Ait aut. domi.	—
"	32	—	—	—	—	"	274	J. 227. 229.	IX	Et tu aliquand.	J. 21 ¹⁵ 16
"	33—34	—	CLXI	3	126	"	275	Mt. 289. Mc. 170. J. 126.	I	Qui dixit ei:	Mt. 26 ³³ . Mc. 14 ²⁹ . J. 13 ³⁶ .
"	34	CLXIV	CLXXXVIII	6	138	"	276	—	X	Et dixit eis:	—
"	34—36	CLVIII	CLXVI	1—2	128	"	277	Mc. 216.	VIII	Dico enim vob.	Mc. 15 ²⁹ .
"	37	—	—	3	—	"	278	—	X	At illi dixerunt	—
"	38	—	—	4	—	"	279	Mt. 291. Mc. 172. J. 153.	I	Et egressus ib.	Mt. 26 ³⁶ . Mc. 14 ³² . J. 16 ³³ .
"	39	—	—	5	—	"	280	Mt. 296. Mc. 177.	II	Et cum percen.	Mt. 26 ⁴⁰ . Mc. 14 ³⁸ .
"	40	CLX	CLXXX	3	133	"	281	Mt. 294. Mc. 175. J. 141.	I	Et ipse avulsus	Mt. 26 ³⁹ . Mc. 14 ³⁵ . J. 15 ²¹ .
"	41	—	—	1	—	"	282	Mt. 295. Mc. 176. J. 42.	I	Pater, si vis,	Mt. 26 ³⁹ . Mc. 14 ³⁶ . J. 5 ³⁰ .
"	41—42	—	—	—	—	"	283	—	X	Apparuit aut.	—
"	43	CLXI	CLXXXII	1	134	"	284	Mt. 296. Mc. 177.	"	Et cum surrex.	Mt. 26 ⁴⁰ . Mc. 14 ³⁸ .
"	44	—	—	3	—	"	285	Mt. 300. Mc. 181. J. 158.	II	Adhuc eo loq.	Mt. 26 ⁴⁷ . Mc. 14 ⁴³ . J. 18 ³ .
"	45—46	—	—	3—4	—	"	286	Mt. 301. Mc. 182.	I	I. autem dixit	Mt. 26 ⁴⁸ . Mc. 14 ⁴⁴ .
"	47	—	—	3	135	"	287	Mt. 302. Mc. 181. J. 160.	II	Videntes autem	Mt. 26 ⁵¹ . Mc. 14 ⁴⁷ . J. 18 ¹⁰ .
"	48	—	—	4	—	"	288	—	I		"
"	49	—	—	1	—	"	289	—	"		"
"	50—51	—	—	—	—	"	290	—	"		"

Evangelium secundum Lucam.

Distinctio moderna		H a r m o n i a e			Distinctio antiqua			Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.		
Caput.	Ver- sus.	C a p u t		Secio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.
St. Gall.	Schitt.									
XXII										
51	51	CLXI	CLXXV	6	135	XX	288	—	X	Et cum tetigiss.
52	52	—	—	—	—	289	—	—	I	Dixit autem J.
53	53	CLXI	CLXXV	8	136	290	—	—	I	Comprehende.
54	54	—	—	—	—	291	—	—	I	Petrus vero seq.
54—55	54—55	CLXII	CLXXVI	4	136	292	—	—	I	Et post pusill.
56—57	56—57	CLXIII	CLXXVII	5	137	293	—	—	I	Et conversus
58	58	—	—	—	—	294	—	—	I	Et viri quicquid.
59	59	CLXIII	CLXXVIII	4	137	295	—	—	I	Et ut factus est
60	60	—	—	—	—	296	—	—	I	Et ait illis: si
61—62	61—62	CLXVIII	CLXXXVIII	6	137—138	297	—	—	I	Ex hoc autem
63—65	63—65	CLXV	CXCI	1, 2	139	298	—	—	I	Dixerunt aut.
66	66	—	—	—	—	299	—	—	I	At illi dixerunt
67—68	67—68	CLXV	CXC.	2	138	300	—	—	I	Et surgens om.
69	69	—	—	—	—	301	—	—	I	Cooperunt aut.
70	70	—	—	—	—	302	—	—	I	Pilatus autem
71	71	CLXV	CXCI	2	139	303	—	—	I	Ait autem Pil.
72	72	—	—	—	—	304	—	—	I	At illi invalesc.
73	73	CLXVII	CXCIV	2	140	305	—	—	I	Stabant etiam
74	74	—	—	—	—	306	—	—	I	Spreit autem
75—9	75—9	CLXVII	CXCVI	1	140	307	—	—	I	Pilatus autem
10	10	—	—	—	—	308	—	—	I	Sed neque Her.
11—12	11—12	CLXVII	CXCVI	6	141	309	—	—	I	Emendatum
13—14	13—14	—	—	—	—	310	—	—	I	Exclamavit a.
15	15	—	—	—	—	311	—	—	I	Herum autem
16	16	—	—	—	—	312	—	—	I	Ille autem tert.
17	17	—	—	—	—	313	—	—	I	At illi instab.
18	18	CLXVII	CXCVI	4	141	314	—	—	I	Et Pilatus adj.
19	19	CLXVIII	CXCIX	8	142					
20—21	20—21	—	—	—	—					
22	22	—	—	—	—					
23	23	—	—	—	—					
24—25	24—25	—	—	—	—					
XXIII										

Evangelium secundum Lucam.

Distinctio moderna		Numerus		Distinctio antiqua		Locorum concordantia initia se- cundum distinctionem modernam consignata.	
Capit.	Versu- culus.	Capitulum		Capitulum.	Capituli initium.		
		St. Gall.	Schilt.				
XXIII	26	CLXVIII	CXCIX	—	XX	315	Mt. 331. Mc. 209. J. 197.
	27—31	CLXIX	CCI	1—5	316	—	Mt. 27 ³² . Mc. 15 ²¹ . J. 19 ¹⁶ .
	32	CLXX	CCII	1	317	Mt. 336. Mc. 215. J. 198.	Mt. 27 ³⁸ . Mc. 15 ²⁷ . J. 19 ¹⁸ .
	33	—	—	2	318	Mt. 332. Mc. 210. J. 197.	Mt. 27 ³³ . Mc. 15 ²² . J. 19 ¹⁵ .
	34	CLXX	CCIII	4	319	Mt. 339. Mc. 215. J. 198.	Mt. 27 ³⁸ . Mc. 15 ²⁷ . J. 19 ¹⁸ .
	34—35	—	—	—	320	—	—
	35	—	—	—	321	Mt. 334. Mc. 212. J. 201.	Mt. 27 ³⁵ . Mc. 15 ²³ . J. 19 ²³ .
	36—37	—	—	—	322	Mt. 338. Mc. 218. . .	Mt. 27 ³¹ . Mc. 15 ³¹ .
	38	—	—	—	323	Mt. 342. Mc. 232. . .	Mt. 27 ³⁵ . Mc. 16 ⁶ .
	39	CLXX	CCV	4	324	Mt. 335. Mc. 214. J. 199.	Mt. 27 ³⁷ . Mc. 15 ²⁶ . J. 19 ¹⁹ .
	40—43	—	—	5—7	325	Mt. 339. Mc. 219. . .	Mt. 27 ³⁴ . Mc. 15 ³² .
	44—45	—	—	—	326	—	—
	45	—	—	—	327	Mt. 340. Mc. 220. . .	Mt. 27 ³⁵ . Mc. 15 ³³ .
	46	CLXX	CCVIII	6	328	Mt. 344. Mc. 224. . .	Mt. 27 ³¹ . Mc. 15 ²⁸ .
	47	—	CCX	2	329	Mt. 343. Mc. 223. J. 204.	Mt. 27 ⁴⁹ . Mc. 15 ³⁷ . J. 19 ³⁰ .
XXIV	48—49	—	—	3.5	330	Mt. 346. Mc. 225. . .	Mt. 27 ⁵⁴ . Mc. 15 ³² .
	50	—	—	—	331	—	—
	50—51	CLXXI	CCXII	1.2	332	Mt. 348. Mc. 227. J. 206.	Mt. 27 ⁵⁷ . Mc. 15 ⁴² . J. 19 ³⁸ .
	52	—	—	—	333	Mt. 349. Mc. 228. J. 208.	Mt. 27 ⁶ . Mc. 15 ⁴⁶ . J. 19 ³⁰ .
	53	—	—	—	334	—	—
	54	—	—	—	335	—	—
	55	CLXXI	CCXIV	1	336	Mc. 230.	Mc. 16 ¹ .
	56	—	—	3	337	Mc. 232.	Mt. 28 ¹ . Mc. 16 ² . J. 20 ¹ .
	1	CLXXIII	CCXVI	2	338	Mt. 352. Mc. 231. J. 209.	—
	2	—	—	—	339	—	—
	3	—	—	—	340	—	—
	4	CLXXIII	CCXXVIII	1	341	—	—
	5—7	—	—	3.4	342	—	—
	8	CLXXV	CCXXIX	4	343	—	—
	9	—	—	—	344	—	—
	10	CLXXV	CCXXIII	5	345	—	—
	11	—	—	—	346	—	—
	12	CLXXV	CCXXIII	—	347	—	—

Evangelium secundum Lucam.

Distinctio moderne		H a r m o n i e			Distinctio antiquae						Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.
Caput.	Versi- culus.	C a p u t		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capi- tulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
XXIV	13-17	CLXXVI	CCXXIV	1-4	150	XXI	339*	»	»	»	»
	18-21	»	CCXXV	1-3	150. 151	»	»	»	»	»	»
	22-24	»	CCXXVI	»	151	»	»	»	»	»	»
	25-27	»	CCXXVII	»	»	»	»	»	»	»	»
	28-31	»	CCXXVIII	1-4	»	»	»	»	»	»	»
	32-35	»	CCXXIX	1-3	»	»	»	»	»	»	»
	36-40	CLXXVII	CCXXX	1-6	152	»	340	J. 213.	»	VIII	Dum aut. haec
	41-43	»	CCXXXI	1-2	»	»	341	J. 221.	»	VIII	Adhuc aut. illis
	44	»	»	3	»	»	342	—	»	X	Ei dixit ad eos:
	45-49	»	CCXXXII	1-3	»	»	»	»	»	»	»
	49-53	CLXXXI	CCXLIX	»	155. 156	»	»	»	»	»	»

*) Hoc loco codices quidam habent numerum 340, ita ut numeri Lucae ad 343 perducantur.

*) Hoc loco codices quidam habent numerum 340, ita ut numeri Lucae ad 343 perducantur.

Evangelium secundum Johannem.

Distinctio moderata		Evangelium secundum Johannem		Epitome distinctio distinctio		Locorum concordantium initia secundum distinctionem moderatam consignata.					
Caput.	Versiculus.	Caput		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Canon.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
I	1-5	I	I	1-4	1	I	1	Mt. 1. L. 14.	III	In principio er.	Mt. 1 ¹ . L. 3 ²³ .
"	6	—	—	—	—	"	2	Mt. 7. L. 6.	III	Fuit homo mis.	Mt. 3 ¹ . L. 8 ¹ .
"	7-8	XIII	XIII	4	12	"	3	Mt. 1. L. 14.	III	Erat lux vera	Mt. 1 ¹ . L. 3 ²³ .
"	9-10	"	"	4-5	"	"	4	—	X	In propria ven.	—
"	11-13	"	"	5-6	"	"	5	Mt. 1. L. 14.	III	Et verbum caro	Mt. 1 ¹ . L. 3 ²³ .
"	14	"	"	7	13	"	6	Mt. 11. Mc. 4. L. 10.	I	Johann. testim.	Mt. 3 ¹¹ . Mc. 1 ⁶ . L. 3 ¹⁶ .
"	15	"	"	8	"	"	7	—	X	Et de plenitud.	—
"	16-17	"	"	9	"	"	8	Mt. 112. L. 119. . . .	III	Deum nemo v.	Mt. 11 ²⁷ . L. 10 ²² .
"	18	"	"	10	"	"	9	—	X	Et hoc est test	—
"	19-22	"	"	19-21	13-14	"	10	Mt. 8. Mc. 2. L. 7. . .	I	Ego vox clam.	Mt. 3 ³ . Mc. 1 ³ . L. 3 ³ .
"	23	"	"	21	14	"	11	—	X	Et qui missi f.	—
"	24-25	"	"	21-22	"	"	12	Mt. 9. Mc. 4. L. 10. .	I	Ego baptizo in	Mt. 3 ⁴ . Mc. 1 ⁶ . L. 3 ¹⁶ .
"	26	"	"	23	"	"	13	—	X	Haec in Betha.	—
"	27	—	—	—	—	"	14	—	X	Hic est de quo	Mt. 3 ¹¹ . Mc. 1 ⁶ . L. 3 ¹⁶ .
"	28	XIII	XIII	25	14	"	15	Mt. 11. Mc. 4. L. 10. .	I	Et testimonium	Mt. 3 ¹⁶ . Mc. 1 ⁹ . L. 3 ²¹ .
"	29	XVI	XVI	1	16	"	16	Mt. 14. Mc. 5. L. 13.	X	Altera die iter.	—
"	30-31	—	—	6-7	15	"	17	—	I	Invenit hic pri.	Mt. 16 ¹³ . Mc. 8 ²⁷ . L. 9 ¹⁸ .
"	32-34	XIV	XIV	1-3	16	"	18	Mt. 166. Mc. 82. L. 94.	X	In crastinum	—
"	35-40	XVI	XVI	4	"	"	19	—	X	Post hoc desc.	Mt. 4 ¹³ .
"	41-42	"	"	1-8	16-17	"	20	Mt. 19.	VII	Et prope erat	Mt. 26 ² . Mc. 14 ¹ . L. 22 ¹ .
"	43-51	XVII	XVII	9	32	"	21	Mt. 274. Mc. 156. L. 260.	I	Et invenit in	Mt. 21 ¹³ . Mc. 11 ¹⁹ . L. 19 ⁴⁵ .
"	1-11	XIV	XIV	—	—	"	22	—	X	Recordati vero	—
"	12	XIX	XIX	—	18	"	23	—	IV	Respondit J. et	Mt. 16 ¹ . Mc. 8 ¹¹ .
"	13	—	—	—	—	"	24	—	X	—	—
"	14	—	—	—	—	"	25	—	X	—	—
"	15-16	CXVII	CXVII	2-3	87	"	26	—	III	—	—
"	17	"	"	3	"	"	27	—	III	—	—
"	18	"	"	4	"	"	28	—	III	—	—
"	19-21	"	"	5	"	"	29	—	III	—	—
"	22-25	—	—	—	—	"	30	—	III	—	—
"	26-31	CXIX	CXIX	1-12	88-89	"	31	—	III	—	—
"	32	XX	XX	1	18	"	32	—	III	—	—
"	33	XXI	XXI	2	"	"	33	—	III	—	—

Evangelium secundum Johannem.

Distinctio modernae		Numerus			Distinctio antiquae				Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.		
Caput.	Versiculus.	Caput		Seccio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli nom.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
III	24	XX	XXI	2	19	III	26	Mt. 18. Mc. 8. . . .	IV	Nondum enim	Mt. 4 ¹² . Mc. 4 ¹² .
	25-27	"	"	3-5	"	"	27	"	X	Facta est ergo	—
	28	"	"	5	"	"	28	Mt. 11. Mc. 4. L. 10.	I	Ipsi eos mihi	Mt. 3 ¹¹ . Mc. 1 ⁶ . L. 3 ¹⁶ .
	29-34	"	"	5-7	"	"	29	"	X	Qui habet spon.	—
	35	—	—	—	—	"	30	Mt. 111. L. 119. . .	III	Pater diligit f.	Mt. 11 ²⁷ . L. 10 ²² .
	36	XX	XXI	8	19	"	31	"	X	Qui credit in f.	—
	1-2	"	"	9	"	IV	"	"	"	Reliq. Judaeam	"
	2	"	"	10	"	"	32	Mt. 19.	VII	Opotebat aut.	Mt. 4 ¹³ .
	3	LXXXVII	"	1-9	60-62	"	33	"	X	Post duos aut.	Mt. 4 ¹³ .
	4-42	"	"	—	—	"	34	Mt. 19.	VII	Ipsa enim Joh.	Mt. 13 ⁵⁷ . Mc. 6 ⁸ . L. 4 ²⁸ .
IV	43	—	—	—	—	"	35	Mt. 142. Mc. 51. L. 21.	I	Cum ergo ven.	—
	44	—	—	—	—	"	36	"	X	Et erat quidam	Mt. 8 ⁵ . L. 7 ¹ .
	45-46	—	—	—	—	"	37	Mt. 64. L. 65. . . .	III	Post haec erat	Mt. 9 ¹ . Mc. 2 ¹ . L. 5 ¹⁹ .
	46-53	LV	LV	37	37	"	38	Mt. 70. Mc. 20. L. 37.	X	Respondit eis	Mt. 10 ⁴⁰ . Mc. 9 ³⁶ . L. 10 ¹⁶ .
	54	—	—	—	—	"	39	"	I	Qui non honor.	—
	1-10	LXXXVIII	—	1-4	62	V	40	Mt. 98. Mc. 96. L. 116.	X	Amen amandico	Mt. 26 ³⁹ . Mc. 14 ³⁶ . L. 92 ⁴¹ .
	11-23	"	—	4-7	62-63	"	41	"	I	Quia non quae.	—
	23	"	—	7	63	"	42	"	X	Sic ergo testimo.	Mt. 11 ²⁷ . L. 10 ²² .
	24-30	"	—	8	"	"	43	Mt. 295. Mc. 176. L. 282.	III	Neque vocem	—
	30	—	—	—	—	"	44	"	X	Et verbum ejus	—
V	31-37	LXXXVIII	—	10-12	63-64	"	45	"	I	Post haec abiit	Mt. 4 ²³ . Mc. 8 ⁷ . L. 6 ¹⁷ .
	37	"	—	12	61	"	46	Mt. 23. Mc. 27. L. 45.	III	Subit ergo in	Mt. 14 ¹³ . L. 9 ¹⁰ .
	38-47	"	—	12-13	"	VI	47	Mt. 146. L. 92. . . .	I	Erat aut. prox.	Mt. 26 ² . Mc. 14 ¹ . L. 22 ¹ .
	1-2	—	—	—	—	"	48	Mt. 274. Mc. 156. L. 290.	I	Cum subleuass.	Mt. 14 ¹⁵ . Mc. 6 ³⁵ . L. 9 ¹² .
	3	—	—	—	—	"	49	Mt. 147. Mc. 64. L. 93.	"	—	"
	4	CXI	—	1	82	"	50	"	"	—	"
	5-6	—	—	—	—	"	51	"	"	—	"
	7-9	LXXX	—	3-4	53	"	52	"	"	—	"
	10-13	—	—	—	—	"	53	"	"	—	"
	14-15	LXXX	—	8	54	"	54	"	"	—	"
VI	15-21	—	—	—	—	"	55	"	"	—	"
	21	LXXXI	—	4	54	"	56	"	"	—	"
	22-29	LXXXII	—	2-5	55	"	57	"	"	—	"
	30	"	—	6	"	"	58	"	"	—	"
	"	"	—	"	"	"	59	"	"	—	"
	"	"	—	"	"	"	60	"	"	—	"
	"	"	—	"	"	"	61	"	"	—	"
	"	"	—	"	"	"	62	"	"	—	"
	"	"	—	"	"	"	63	"	"	—	"
	"	"	—	"	"	"	64	"	"	—	"

Evangelium secundum Johannem.

Distinctio moderna		H e r m o n i o		Distinctio antiqua		Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.	
Caput.	Versiculus.	C a p u t		Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schitt.				
V	31—34	LXXII	—	5—6	55	VI	54
	35—36	—	—	7	55	—	54
	37	—	—	7	55	—	54
	38	—	—	7	55	—	54
	39—40	—	—	8	56	—	54
	41—42	—	—	8	56	—	54
	43—45	—	—	9	56	—	54
	46	—	—	9	56	—	54
	47	—	—	10	56	—	54
	48	—	—	10	56	—	54
	49—50	—	—	10	56	—	54
	51—52	—	—	10	56	—	54
	53—55	—	—	10	56	—	54
	56	—	—	10	56	—	54
	57—62	—	—	10—11	56—57	—	54
	63	—	—	11	57	—	54
	64	—	—	11	57	—	54
	64—65	—	—	11	57	—	54
	65	—	—	11	57	—	54
	66—68	LXXII	—	11	57	—	54
VI	69—70	—	—	12	57	—	54
	71—72	—	—	12	57	—	54
	1	CI	—	2	74	—	54
	2—27	CIV	—	1—7	75—77	—	54
	28—29	—	—	8	77	—	54
	30	—	—	9	77	—	54
	31	—	—	9	77	—	54
	32	—	—	9	77	—	54
	33	—	—	9	77	—	54
	34—39	CXXIX	—	3—6	96—97	—	54
VII	40—41	—	—	7	97	—	54
	41—42	—	—	7	97	—	54
	43	—	—	7	97	—	54
	44	—	—	7	97	—	54
	45	—	—	7	97	—	54
	46	—	—	7	97	—	54
	47	—	—	7	97	—	54
	48	—	—	7	97	—	54
	49	—	—	7	97	—	54
	50	—	—	7	97	—	54

Evangelium secundum Johannem.

Distinctionis moderne			I n f o r m a t i o n e			Distinctionis antiquae					Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.
Caput.	Versi- culus.	C a p u t St. Gall.	Schilt.	Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
VII	44	—	—	—	—	VII	85	Mt. 200. Mc. 129. L. 242.	I	Quidam aut. ex	Mt. 21 45, Mc. 12 12, L. 20, 19.
"	45—52	CXNIX	—	8—31	92	"	86	—	X	Venerunt ergo	—
"	53	CXIX	—	13	89	"	"	"	"	"	"
VIII	1—2	"	—	14	"	"	"	"	"	"	"
"	3—11	CXX	—	1—7	89—90	"	"	"	"	"	"
"	12—19	CXXXI	—	1—6	98	"	"	"	"	"	"
"	19	"	—	6	"	"	87	Mt. 112. L. 119.	III	Respondit J. n.	Mt. 11 27, L. 10 22.
"	20	"	—	"	"	"	88	Mt. 220. Mc. 129. 122.	I	Haec verba loc.	Mt. 21 45, Mc. 12 12, 11 18.
"	"	"	—	"	"	"	"	L. 239. 242.	"	"	L. 19 47, 20 19.
"	21	—	—	—	—	VIII	89	—	X	Dixit ergo iter.	—
"	21—59	CXXXI	—	—	6—26	"	"	"	"	"	"
XI	1—34	CXXXII	—	1—20	100—102	"	"	"	"	"	"
"	35—41	CXXXIII	—	1—5	102	"	"	"	"	"	"
X	1—14	"	—	6—12	103	IX	"	"	"	"	"
"	15	"	—	13	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	—	"	"	"	90	Mt. 112. L. 119.	III	Sicut novi me	Mt. 11 27, L. 10 22.
"	16—21	"	—	"	"	"	91	Mt. 204. Mc. 115.	IV	Et animam m.	Mt. 20 28, Mc. 10 45.
"	22—38	CXXXIV	—	13—16	103—101	"	92	—	X	Et alias oves h.	—
"	39—40	"	—	1—9	104	"	"	"	"	"	"
"	41—42	"	—	10	104—105	"	93	Mt. 117. Mc. 26.	IV	Quaereb. ergo	Mt. 12 13, Mc. 3 6.
"	43—52	"	—	11	105	"	94	—	X	Et multi vener.	—
XI	1—52	CXXXV	—	1—30	105—107	"	"	"	"	"	"
"	53—54	"	—	31—32	107	"	95	Mt. 117. Mc. 26.	IV	Ab illa ergo die	Mt. 12 13, Mc. 3 6.
"	55	"	—	33	"	"	96	Mt. 274. Mc. 156. L. 260.	I	Proximum aut.	Mt. 23 15, Mc. 14 1, L. 22 1.
"	55—56	"	—	33—34	107—108	X	97	—	X	Et ascenderunt	—
XII	1	CXXXVII	—	1	108	"	"	"	"	"	"
"	2	"	—	5	"	"	98	Mt. 276. Mc. 158. L. 74.	I	Ecce erunt autem	Mt. 26 6, Mc. 14 3, L. 7 26.
"	3—6	CXXXVIII	—	1—3	108—109	"	"	"	"	"	"
"	7—8	"	—	—	—	"	"	"	"	"	"
"	9—11	CXXXVII	—	2. 4	108	"	99	—	X	Cognovit ergo	—
"	12—13	CXVI	—	5	86	"	100	Mt. 209. Mc. 119. L. 234.	I	In crastinum a.	Mt. 21 9, Mc. 11 9, L. 19 27.
"	14	—	—	—	—	"	101	Mt. 207.	VIII	Et invenit J. a.	Mt. 21 9.
"	15	CXVI	—	3	86	"	"	"	"	"	"
"	16	"	—	"	"	"	102	—	X	Haec non esgn.	—
"	17—18	—	—	"	—	"	"	"	"	"	"

Evangelium secundum Johannem.

Distinctionis moderna		I n d e x		Distinctionis moderna		I n d e x		Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.	
Caput.	Versi- culus.	C a p u t		Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- pituli nom.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.						
XII	19	CXXXVII	—	X	102	"	"		"
	20-22	CXXXIX	—	"	"	"	"		"
	23	"	—	"	103	Mt. 299. Mc. 180.	IV	J. autem resp.	Mt. 26 25. Mc. 14 41.
	24-25	"	—	"	104	"	X	Amen amen dico.	—
	25	"	—	"	105	Mt. 97. L. 211.	III	Qui amat animam	Mt. 10 39. L. 17 23.
	26	"	—	"	106	"	X	Si quis mihi m.	—
	27	"	—	"	107	Mt. 293. Mc. 174.	IV	Nunc unum m.	Mt. 26 38. Mc. 14 31.
	27-36	"	—	"	108	"	X	Sed propterea	—
	36-38	CXLIII	—	"	109	Mt. 133. Mc. 37. L. 57.	I	Propterea non	Mt. 13 13. Mc. 4 11. L. 8 10.
	39-40	"	—	"	110	"	X	Hac dixit Esa.	—
	41	CXLIII	—	"	111	Mt. 98. Mc. 96. L. 116.	I	J. autem clam.	Mt. 10 40. Mc. 9 35. L. 10 16.
	42-43	"	—	"	112	"	X	Ego lux in m.	—
XIII	44-45	"	—	"	113	L. 262.	VIII	Ei coena facta	L. 22 3.
	46-50	"	—	"	114	Mt. 111. L. 119.	III	Sciens quia om.	Mt. 11 27. L. 10 22.
	1	CLIV	CLV	XI	115	"	X	Surgit a coena	—
	2	"	—	"	116	Mt. 59. L. 63.	III	Vos vocatis me	Mt. 7 21. L. 6 46.
	4-11	CLIV	CLV	"	117	"	X	Si ergo laus p.	—
	12	"	CLVI	"	118	Mt. 90. L. 58.	III	Amen amen dico.	Mt. 10 24. L. 6 40.
	13	"	"	"	119	"	X	Non de omnib.	—
	14-15	"	"	"	120	Mt. 98. Mc. 96. L. 116.	I	Amen amen dico.	Mt. 10 40. Mc. 9 35. L. 10 16.
	16-17	"	"	"	121	Mt. 279. Mc. 161.	IV	Cum haec dixis.	Mt. 26 30. Mc. 14 17.
	18-19	"	"	"	122	Mt. 280. Mc. 162. L. 269.	I	Aspicieb. ergo	Mt. 26 22. M. 14 19. L. 22 23.
	20	CLV	CLVIII	"	123	"	X	Erat ergo rec.	—
	21	"	CLIX	"	124	L. 262.	IX	Et cum intinxi.	L. 22 3.
XIV	22	"	"	"	125	"	X	Et dixit ei J. q.	—
	23-26	"	"	"	126	"	"		"
	26-27	"	"	"	127	Mt. 289. Mc. 170. L. 275.	I	Dicit ei Simon	Mt. 26 33. Mc. 14 39. L. 22 33.
	27	"	"	"	128	"	"	Non turbetur	—
	28-29	"	"	"	129	"	"		"
	30-32	"	"	"	130	"	"		"
	33-35	CLVI	CLXI	"	131	"	"		"
	36-38	"	CLXII	"	132	"	"		"
	39	"	"	"	133	"	"		"
	40	"	"	"	134	"	"		"
	41	"	"	"	135	"	"		"
	42	"	"	"	136	"	"		"

Evangelium secundum Johannem.

Distinctio- moderna		H a r m o n i a e			Distinctio- antiquae					Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.	
Caput.	Versi- calus.	C a p u t		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.	
		St. Gall.	Schilt.								
XIV	8-12	CLVII	CLXIII	1-5	126-127	XI	127	—	X		^b
	12		CLXIV	1	127			—			^b
	13-14			2-6			128	Mt. 216. Mc. 125. . .	IV	Et quodcumque	Mt. 21 22, Mc. 11 24.
	15-21			2-6				—			^b
	21			6			129	Mt. 98. Mc. 96. L. 116.	I	Qui autem del.	Mt. 10 11. L. 10 16.
	22-24		CLXV	1-3			130	—	X	Dicit ei Judas	—
	24-25			3-4			131	Mt. 98. Mc. 96. L. 116.	I	Et sermonem	Mt. 10 40. Mc. 9 36. L. 10 16.
	26-31			4-7	127-128		132	—	X	Paracletus aut.	—
	31	CLVIII	CLXVI	4	128			—			^b
	1-6	CLIX	CLXVII	1-5	128-129	XII		—			^b
XV	7			6	129		133	Mt. 216. Mc. 125. . .	IV	Si manseritis	Mt. 21 22, Mc. 11 24.
	8-10			7-9			134	—	X	In hoc clarific.	—
	11-12		CLXVIII	1				—			^b
	13			2			135	Mt. 204. Mc. 115. . .	IV	Majorum hac	Mt. 20 29. Mc. 10 45.
	14-16			2-4			136	—	X	Vos amici mei	—
	16			4			137	Mt. 216. Mc. 125. . .	IV	Uti quodcumque	Mt. 21 22. Mc. 11 24.
	17-19		CLXIX	1-3			138	—	X	Haec mando	—
	20		CLXX	1			139	Mt. 90. L. 58.	III	Memento	Mt. 10 24. L. 6 40.
	21			2			140	—	X	Si me perseq.	—
	22			3			141	Mt. 244. Mc. 139. L. 250.	I	Sed haec omnia	Mt. 24 9. Mc. 13 9. L. 21 12.
XVI	23			4			142	Mt. 12. L. 119.	III	Quia nesciunt	Mt. 11 27. L. 10 22.
	24-25			5			143	—	X	Si non venissem	—
	26-27			5-6	130		144	Mt. 93. Mc. 96. L. 116.	I	Qui me odit et	Mt. 10 39. Mc. 9 36. L. 10 16.
	28-29		CLXXI	1-2			145	—	X	Si opera non	—
	30			3				—			^b
	31			3-4				—			^b
	1			1-5			146	Mt. 264. Mc. 139. L. 250.	I	Sed venit hora	Mt. 24 43. Mc. 13 9. L. 21 12.
	2-4		CLXXII	1-3			147	—	X	Haec aut. vobis	—
	5-11		CLXXIII	4				—			^b
	12-14			5-6			148	Mt. 111. L. 119.	III	Omnia quaec.	Mt. 11 27. L. 10 22.
15			7			149	—	X	Propterea dix.	—	
16-23		CLXXIV	1-6	130-131			150	Mt. 216. Mc. 125.	IV	Amen amen	Mt. 21 22. Mc. 11 24.
23-24		CLXXV	1-8	131				—			

Evangelium secundum Johannem.

distinctio moderna		H a p m o n i a e		Epistolarum capitula		Locorum concordantium initia se- cundum distinctionem modernam consignata.						
Caput.	Versi- culus.	C a p u t		Secio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Ca- non.	Capituli initium.		
		St. Gall.	Schill.									
XVI	25-28	CLIX	CLXXV	3-6	131	XII	151	—	X	Haec in prov.	—	
	29-30	"	CLXXVI	1-2	"	"	"	"	"	Respondit eis	Mt. 26 31, Mc. 14 27.	
	31-32	"	"	3	131-132	"	152	Mt. 287. Mc. 168.	IV	Haec loquutus	—	
	33	"	"	4-5	132	"	153	—	X	"	"	
XVII	1-8	"	CLXXVII	1-5	"	XIII	"	"	"	"	"	
	9-19	"	CLXXVIII	1-9	"		"	"	"	"	"	"
	20-24	"	CLXXIX	1-3	132-133		"	"	"	"	"	"
	25	"	"	4	133		"	"	"	"	"	"
XVIII	25-26	"	"	"	"	"	154	Mc. 112. L. 119.	IV	Pater iuste et	Mt. 11 27, L. 10 22.	
	1	CLX	CLXXX	1	"	"	155	—	X	Et hic cognover.	—	
	2	"	"	2	"	"	156	Mt. 291. Mc. 172. L. 279.	I	Cum haec dix.	Mt. 26 36, Mc. 14 32, L. 22 39.	
	3	"	"	1	"	"	157	—	X	Sciebat autem	—	
XIX	4-9	CLXI	CLXXXIII	1-5	134	"	158	Mc. 300. Mc. 181. L. 285.	I	Judas ergo cum	Mt. 26 47, Mc. 14 43, L. 22 47.	
	10	"	CLXXXIV	2	135	"	159	—	X	J. itaque sciens	—	
	11	"	CLXXXV	3	"	"	160	Mt. 302. Mc. 183. L. 287.	I	Simon ergo	Mt. 26 51, Mc. 14 47, L. 22 49.	
	12	"	"	10	136	"	161	Mt. 302. Mc. 175. L. 281.	I	Dixit ergo Jes.	Mt. 26 51, Mc. 14 35, L. 22 41.	
XX	13-14	"	"	10-11	"	"	162	Mt. 306. Mc. 177. L. 290.	I	Cohors ergo et	Mt. 26 57, Mc. 14 38, L. 22 54.	
	15	CLXII	CLXXXVI	1	"	"	163	—	X	Et adduxerunt	—	
	16	"	"	2	"	"	164	Mc. 307. Mc. 188.	IV	Sequebat. aut.	Mt. 26 58, Mc. 14 34.	
	17	"	"	3	"	"	165	—	X	Discipulus aut.	—	
XXI	18	"	"	4	"	"	166	Mc. 314. Mc. 195. L. 291.	I	Petrus autem	Mt. 26 69, Mc. 14 66, L. 22 54.	
	19	"	"	5	"	"	167	—	X	Exiit ergo	—	
	20	"	"	1	"	"	168	Mt. 314. Mc. 195. L. 291.	I	Dixit ergo Petr.	Mt. 26 69, Mc. 14 66, L. 22 54.	
	21	CLXIII	CLXXXVII	1	137	"	169	—	X	Stabant autem	—	
XXII	22	"	"	2	"	"	170	Mc. 304. Mc. 184. L. 289.	I	Respondit ei J.	Mt. 26 55, Mc. 14 48, L. 22 52.	
	23	"	"	3	"	"	171	—	X	Quid me interr.	—	
	24	"	"	4	"	"	172	Mt. 313. Mc. 194. L. 294.	I	Haec aut. cum	Mt. 26 67, Mc. 14 65, L. 22 63.	
	25	"	"	5	"	"	173	—	X	Respondit ei	—	
XXIII	26-27	"	CLXXXVIII	1	"	"	174	Mt. 306. Mc. 187. L. 290.	I	Et misit eum	Mt. 26 57, Mc. 14 53, L. 22 54.	
	28	"	"	3	"	"	175	Mt. 315. Mc. 196. L. 292.	I	Erat aut. Sim.	Mt. 26 71, Mc. 14 65, L. 22 58.	
	29	CLXVI	CXCII	3	139	"	176	Mc. 318. Mc. 199. L. 300.	I	Adduxerunt ergo	Mt. 27 2, Mc. 15 1, L. 23 1.	
	30	"	"	"	"	"	177	—	X	Et ipsi non int.	—	

Evangelium secundum Johannem.

Distinctio modernae		Harmoniae			Distinctio antiquae				Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.	
Caput.	Versiculus.	Capitulum. St. Gall.	Capitulum. Schib.	Seccio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capitulum. non.	Capituli initium.
XVIII	29—32	CLXVII	CXCIV	1—3	140	XIV	177	—	X	Introit ergo
	33—34	"	CXCV	1—2	"	"	178	Mt. 320. Mc. 300. L. 302	I	Respondit Pil.
	35—36	"	"	3—4	"	"	179	—	X	Dixitque ei
	37	"	"	5	"	"	180	Mt. 321. Mc. 301.	IV	Ego in hoc nat.
	37—38	"	"	6—7	"	"	181	—	X	Et dicit eis:
	38	"	CXCVI	1	"	"	182	L. 307. 302.	IX	Est aut. cons.
	39	"	CXCIX	3	142	"	183	Mt. 323. Mc. 302.	IV	Clamaver. rurs.
	40	CLXVIII	"	5	"	"	184	Mt. 325. Mc. 304. L. 310.	I	Tunc ergo
	41	—	—	—	—	"	185	Mt. 329. Mc. 307.	IV	
	42	CLXIX	CC	1	143	"	"	—	"	
XIX	43	—	—	—	—	"	"	—	"	
	44	CLXVII	CXCVII	1—2	141	"	186	L. 307. 303.	IX	Exiit iterum
	45	—	—	—	—	"	187	Mt. 329. Mc. 307.	IV	Exiit ergo Jes.
	46	CLXVII	CXCVII	4	141	"	188	Mt. 326. Mc. 305. L. 311.	I	Cum ergo eid.
	47	"	"	5	"	"	189	—	X	Dicit eis Pilat.
	8—9	"	"	6	"	"	190	L. 303. 307. 312.	IX	Ego enim non
	10—11	"	"	7	"	"	191	—	X	Responderunt
	12—14	"	CXCVIII	8—9	"	"	192	Mt. 321. Mc. 301.	IV	Cum ergo aud.
	15	"	"	1—3	141—142	"	193	—	X	Dicit ergo ei
	16	"	"	4	"	"	194	Mt. 326. Mc. 305. L. 313	I	Illi aut. clam.
	16—18	—	—	—	—	"	195	—	X	Dicit eis Pilat.
	18	—	—	—	—	"	196	Mt. 328. Mc. 306. L. 314	I	Tunc ergo
	"	—	—	—	—	"	197	Mt. 331. Mc. 309. L. 315.	I	Susciperunt
	"	—	—	—	—	"	198	Mt. 336. Mc. 315. L. 319.	I	Hinc et hinc
	19	CLXIX	CC	4	143	"	199	Mt. 335. Mc. 314. L. 324.	I	Scriptum autem
	20—22	CLXX	CCIV	1	144	"	200	—	"	Hinc ergo til.
	23—24	"	CCIII	1—4	"	"	201	Mt. 334. Mc. 313. L. 321.	I	Milles ergo
	25—27	"	CCVI	1—3	145	"	202	—	X	Stabant autem
	28—29	"	CCVIII	1—2	"	"	203	Mt. 333. Mc. 311.	IV	Postea sciens J.
	30	"	"	4. 6	"	"	204	Mt. 343. Mc. 323. L. 329	I	Cum ergo dec.

Evangelium secundum Johannem.

Distinctio moderata	M a r t i n o		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Distinctio moderata		Capitulum.	Capitulum initium.	Locorum concordantium moderata
	Caput.	Ver- sus.					Capitulum.	Capitulum			
XIX	31-34	CLXX	CCXI	1-4	146	XIV	205	—	X	Judaei ergo	—
	35	CLXX	CCXI	4	146	"	"	—	"	"	"
	36-37	CLXX	CCXI	4	146	"	"	—	"	"	"
	38	—	—	—	—	"	206	Mt. 348. Mc. 227. L. 332	I	Posthaec autem	Mt. 27 57. Mc. 15 42. L. 23 50.
	"	—	—	—	—	"	207	—	X	Veni ergo et	—
	"	CLXXI	CCXII	6	147	"	208	Mt. 349. Mc. 228. L. 333.	I	Acceperunt	"
	"	CLXXI	CCXII	7	147	"	"	—	"	"	"
	"	CLXXI	CCXII	7	147	"	"	—	"	"	"
	"	CLXXI	CCXII	7	147	"	"	—	"	"	"
	"	CLXXI	CCXII	7	147	"	"	—	"	"	"
XX	39	CLXXI	CCXII	6	147	"	209	Mt. 352. Mc. 231. L. 336.	I	Una autem	Mt. 28 1. Mc. 16 2. L. 24 1.
	40	CLXXI	CCXII	7	147	"	210	—	X	Concurrunt ergo	—
	41	CLXXI	CCXII	7	147	"	211	Mt. 352. Mc. 231. L. 336.	I	Abierunt ergo	Mt. 28 1. Mc. 16 2. L. 24 1.
	42	CLXXI	CCXII	7	147	"	"	—	"	"	"
	1	CLXXIII	CCXVI	1	147	"	212	—	"	Dixerunt ei illi:	—
	2	CLXXIII	CCXVI	1	147	"	213	L. 340.	VIII	Cum esset ergo	L. 24 36.
	3-9	CLXXIII	CCXVI	1-5	148	"	214	—	X	Gaudent sunt	—
	10	CLXXIII	CCXVI	5	148	"	215	Mc. 185.	VIII	Quorum remis.	Mt. 18 18.
	11	CLXXIII	CCXVI	1-2	149	"	216	—	X	Thomas autem	—
	12	CLXXIII	CCXVI	2	149	"	217	L. 340.	IX	Et post dies	L. 24 36.
XXI	13-17	CLXXIII	CCXVI	2-7	149	"	218	—	X	Hec Thomas	—
	18	CLXXIII	CCXVI	1	150	"	219	L. 30.	IX	Postea manif.	L. 5 4.
	19-20	CLXXIII	CCXVI	1-2	152	"	220	—	X	Dicit ergo disc.	—
	20-22	CLXXIII	CCXVI	4-6	152	"	221	L. 341.	IX	Ut ergo desc.	L. 24 41.
	23	CLXXIII	CCXVI	6	152	"	222	L. 30.	IX	Ascendit Sim.	L. 5 4.
	24-25	CLXXIII	CCXVI	1-3	153	"	223	L. 341.	IX	Dicit eis Jesus:	L. 24 41.
	26-27	CLXXIII	CCXVI	4-6	153	"	224	—	X	Et nemo audeb.	—
	28-29	CLXXIII	CCXVI	7-8	153	"	225	L. 341.	IX	Et venit J. et	L. 24 41.
	30-31	CLXXIII	CCXVI	1-2	154	"	226	—	X	Hoc jam tertio	—
	32-33	CLXXIII	CCXVI	3-4	154	"	—	—	—	—	—

Evangelium secundum Johannem.

Distinctio modernae		Harmoniae		Distinctio antiquae					Locorum concordantium initia secundum distinctionem modernam consignata.		
Caput.	Versiculus.	Caput		Sectio.	Pagina.	Caput.	Capitulum.	Capitula concordantia.	Capituli initium.		
		St. Gall.	Schilt.								
XXI	15	CLXXX	CCLXXXVIII	1	154	XIV	227	L. 274.	IX	Dicit Simoni	L. 22 32.
	"	16	"	"	"	"	228	L. 274.	IX	Dicit ei: pascere	L. 22 32.
	"	17	"	"	"	"	229	—	X	Dicit ei iterum	—
	"	"	"	"	"	"	230	—	X	Dicit ei tertio	—
	"	"	"	"	"	"	231	L. 274.	IX	Dicit ei: pascere	L. 22 32.
	"	18—19	"	"	4—5	"	"	*	"	"	"
"	19—24	"	CCLXXXIX	1—5	154—155	"	"	"	"	"	"
"	25	"	CCXL	1—2	155	"	"	"	"	"	"

*) Hoc loco codices aliqui addunt numerum 232.

*) Hoc loco codices aliqui addunt numerum 232.

C a n o n e s

Concordantiae capitulorum Ammonianorum ab Eusebio statuti.

C a n o n I.

in quo quatuor concordant.

<i>Mt.</i>	<i>Mc.</i>	<i>L.</i>	<i>J.</i>	<i>Mt.</i>	<i>Mc.</i>	<i>L.</i>	<i>J.</i>	<i>Mt.</i>	<i>Mc.</i>	<i>L.</i>	<i>J.</i>
8	2	7	10	211	121	238	21	306	187	290	174
11	4	10	6	220	129	242	85	310	191	297	69
11	4	10	12	220	129	261	88	313	194	297	172
11	4	10	14	244	139	250	141	314	195	291	166
11	4	10	28	274	156	260	20	314	195	291	168
14	5	13	15	274	156	260	48	315	196	292	175
23	27	17	46	274	156	260	96	318	199	300	176
23	27	34	46	276	158	74	98	320	200	302	178
23	27	45	46	277	159	74	98	325	204	310	184
70	20	37	38	280	162	269	122	326	205	311	188
87	139	250	146	284	163	266	55	326	205	313	194
98	96	116	40	284	165	266	63	328	206	314	196
98	96	116	111	284	165	266	65	331	206	315	197
98	96	116	120	284	165	266	67	332	210	318	197
98	96	116	129	289	170	275	126	334	212	321	201
98	96	116	131	291	172	279	156	335	214	324	199
98	96	116	144	294	175	281	161	336	215	317	198
133	37	77	109	295	176	282	42	336	215	319	198
141	50	19	59	295	176	282	57	343	223	329	204
142	51	21	85	300	181	285	158	348	227	332	206
147	64	93	49	302	183	287	160	349	228	333	208
166	82	94	17	304	184	289	170	352	231	336	209
166	82	94	74	306	187	290	162	352	231	336	211
209	119	234	100								

C a n o n II.

in quo tres concordant.

<i>Mt.</i>	<i>Mc.</i>	<i>L.</i>	<i>Mt.</i>	<i>Mc.</i>	<i>L.</i>	<i>Mt.</i>	<i>Mc.</i>	<i>L.</i>	<i>Mt.</i>	<i>Mc.</i>	<i>L.</i>
15	6	15	94	86	97	179	99	197	249	144	254
21	10	32	94	86	146	190	105	195	251	146	255
31	102	185	103	1	70	192	106	216	253	148	204
32	39	79	114	24	41	193	107	121	258	150	257
32	39	133	116	25	42	193	107	218	259	151	258
50	41	56	116	25	165	194	108	152	264	155	156
62	13	4	116	25	177	194	108	219	269	154	228
62	13	24	121	32	127	195	109	220	271	42	230
63	18	33	122	33	129	198	110	221	278	160	263
67	15	26	123	34	147	199	111	178	281	163	268
69	47	83	130	35	82	201	112	222	285	166	265
71	21	38	131	36	76	203	114	270	285	166	267
72	22	39	135	38	78	205	116	224	296	177	280
72	22	186	137	44	167	206	117	232	296	177	284
73	23	40	143	57	90	208	118	233	301	182	286
74	49	85	144	59	12	217	127	240	308	189	305
76	52	169	149	66	35	219	128	241	312	193	299
79	29	86	149	66	43	223	130	243	316	197	293
80	30	44	153	69	36	224	132	121	317	198	295
82	53	87	164	79	144	225	134	245	322	202	309
82	53	116	168	83	95	226	133	244	338	218	322
83	54	87	168	83	206	229	135	137	339	219	325
83	54	112	170	85	96	229	135	246	340	220	327
85	55	83	172	87	98	242	137	237	342	222	323
85	55	114	174	91	99	242	137	248	344	224	323
88	141	148	176	93	101	243	138	249	346	225	330
88	141	261	178	95	102	248	143	209	353	232	337
92	40	80	178	95	217	248	143	253	354	233	338

C a n o n III.

in quo tres concordant.

Mt.	L.	J.	Mt.	L.	J.	Mt.	L.	J.	Mt.	L.	J.
1	14	1	64	65	37	111	119	148	112	119	87
1	14	3	90	58	118	112	119	8	112	119	90
1	14	5	90	58	139	112	119	44	112	119	154
7	6	2	97	211	105	112	119	61	112	119	142
7	6	25	111	119	30	112	119	76	146	92	47
59	63	116	111	119	114						

C a n o n IV.

in quo tres concordant.

Mt.	Mc.	J.	Mt.	Mc.	J.	Mt.	Mc.	J.	Mt.	Mc.	J.
18	8	26	204	115	135	279	161	121	321	201	180
117	26	93	216	125	128	287	168	152	321	201	192
117	26	95	216	125	133	293	174	107	323	203	183
150	67	51	216	125	137	297	178	70	329	207	185
161	77	23	216	125	150	299	180	103	329	207	187
161	77	53	277	159	98	307	188	164	333	211	203
204	115	91	279	161	72						

C a n o n V.

in quo duo concordant.

Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.	L.
3	2	41	55	60	171	102	69	129	130	197	272	241	181
10	8	43	123	61	64	104	71	132	71	213	235	255	202
12	11	46	153	65	172	105	193	134	120	221	181	256	205
16	16	47	134	66	66	107	73	138	168	228	139	257	213
25	46	48	191	68	105	108	115	156	57	231	179	261	207
26	47	49	150	78	108	110	118	158	226	231	215	262	212
28	48	51	59	84	111	116	165	162	161	232	142	265	157
30	49	53	125	86	109	116	176	175	200	234	136	266	155
34	194	54	54	93	145	119	126	182	187	236	135	267	158
36	162	55	170	95	160	125	62	182	189	237	138	270	229
38	53	57	61	96	182	127	128	183	198	238	140	272	231
40	52	58	60	66	184	128	132	187	199	240	141		

C a n o n VI.

in quo duo concordant.

Mt.	Mc.	Mt.	Mc.	Mt.	Mc.	Mt.	Mc.	Mt.	Mc.	Mt.	Mc.	Mt.	Mc.
9	3	100	98	159	73	189	103	250	145	286	167	311	192
17	7	139	45	160	76	202	113	252	147	288	169	330	208
20	9	145	60	163	78	214	120	254	149	290	171	337	217
22	11	148	65	165	80	215	124	260	152	292	173	341	221
44	126	152	68	169	84	224	131	263	153	298	179	347	226
77	63	154	71	173	89	246	140	275	157	305	185	350	229
87	139	157	72	180	100	247	142	282	164	309	190		

C a n o n VII.

in quo duo concordant.

Mt.	J.	Mt.	J.	Mt.	J.	Mt.	J.	Mt.	J.	Mt.	J.
5	83	19	19	19	32	19	34	120	82	185	215
										207	101

Canon VIII.

in quo duo concordant.

L.	Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.	L.	Mt.
23	12	27	16	28	17	89	56	100	75	247	136	335	230
25	14	27	28	84	48	91	61	103	97	276	216	340	234

Canon IX.

in quo duo concordant.

L.	J.	L.	J.	L.	J.	L.	J.	L.	J.	L.	J.	L.	J.
30	219	262	124	274	231	303	190	307	190	312	190	342	221
30	222	274	227	303	182	307	182	312	182	341	213	342	223
262	118	274	229	303	186	307	186	312	186	341	217	342	225

Canon X.

in quo singulorum propria.

Matthaeus.

2. 4. 6. 13. 24. 27. 29. 33. 35. 37. 39. 42. 45. 52. 56. 75. 81. 39. 91. 99. 101. 106. 109. 113. 115. 118. 124. 126. 136. 140. 151. 155. 167. 171. 177. 181. 184. 186. 188. 191. 196. 200. 210. 212. 218. 222. 227. 230. 233. 235. 239. 245. 268. 283. 283. 303. 319. 324. 327. 345. 351. 355.

Marcus.

19. 31. 43. 46. 58. 62. 70. 74. 81. 88. 90. 92. 94. 101. 104. 123. 182. 186. 213. 235.

Lucas.

1. 3. 5. 9. 18. 20. 22. 28. 31. 50. 51. 62. 68. 72. 75. 104. 106. 107. 113. 117. 122. 124. 131. 143. 149. 151. 154. 159. 163. 164. 166. 174. 176. 178. 180. 182. 188. 190. 192. 196. 201. 203. 208. 210. 214. 223. 225. 227. 236. 252. 256. 257. 264. 271. 373. 276. 278. 283. 288. 296. 298. 301. 304. 306. 308. 316. 320. 326. 331. 334. 339. 343.

Johannes.

4. 7. 9. 11. 13. 16. 18. 22. 24. 27. 29. 31. 33. 36. 39. 41. 43. 45. 50. 52. 54. 56. 58. 60. 62. 64. 66. 68. 71. 73. 75. 78. 80. 81. 84. 86. 89. 92. 94. 97. 99. 102. 104. 106. 108. 110. 112. 115. 117. 119. 123. 125. 127. 130. 132. 134. 136. 138. 140. 143. 145. 147. 149. 151. 153. 155. 157. 159. 163. 165. 167. 169. 171. 173. 177. 179. 181. 189. 191. 193. 195. 200. 202. 205. 207. 210. 312. 214. 216. 218. 220. 224. 226. 228. 230. 232. *)

*) In editione Memlerii post tabulas canonum, p. 318 sequentia, quasi ex ipso codice Eberbacensi deprompta adduntur :

» Victor Episcopus Capuanus.

» Ex ordine librorum quatuor Evangelistarum capitula nec non canones ante posuimus, ut vel sic lector directus in libris, et non distinctis canonibus facile reperiat quod quaesierit. Praeterea notandum quia in hoc opere valde commode referuntur ad secundum canonem » capitulum Matthaei 224 et Marci 131 adjuncto de Luca 121, licet in Bibliotheca Matthei et » Marci ad sextum canonem retorqueantur.

» Item locantur in secundo canone 342 Matthaei, 222 Marci, 323 Lucae. In quarto » vero canone sunt 333 Matthaei, 211 Marci, 203 Joannis. Possunt autem in primo canone » sic ordinari.

	Matth.	Marc.	Luc.	Joann.
»	333	211	323	203
»	342	222	323	203

» Illud quoque attendendum est, quia possibile fuit Marcum, Lucam et Joannem aliqua de » Evangelio communiter scripsisse sine Matthaeo, ex quibus unus canon singulariter collige- » retur. Pariter quoque facile fuit Marcum et Joannem sine aliis duobus insimiliter aliquid » narrasse, ex quibus nihilominus alter canon efficeretur. Igitur possibile fuit duodecim » canones esse Evangelii, licet solummodo decem esse contigerit.»

CORRIGENDA

PRÆTER ILLA QUÆ IN PROLOGO INDICANTUR.

- 52 *10 giuuelih* non decst.
 1311 *beuiskreke*.
 1319 *thenkente*.
 155 *god beſtos*.
 2211 *hungereſt*.
 4422 *thaz ih quammē*. In hoc cap. XLIVto numeri sectionum nostri a Schilterianis, inde a 17 unitate una iude a 21 duabus minores, male differunt.
 476 *thaz*.
 495 *unſota*.
 532 *ſarēn*.
 541 *imē* *suoktun*.
 565 *uunz thaz st. — ih uuitē*.
 6017 *niōman*.
 611 *ſolgetun imo*.
 612 *tho* quadun sic imo.
 615 *intē* *uzaruorphānemo*.
 628 *quidēt* *uuldar*.
 643 *imē* *ther ist salig*.
 675 *Satanasēn*.
 679 *giarbecitē*.
 685 *eunē*.
 692 *imbihieltun* (observabant).
 746 *ist giſullit in ēn*.
 765 *ſtridēnaga*.
 825 *arēueke*.
 841 *quementē*.
 842 *ſuoehot*.
 89 pro numeris sectionum 14. 15. 16 lege 4. 5. 6.
 951 *giſahumēs*.
 951 *ſur ni arliſgit*.
 1003 *man* inter *teta* et *ſon* abest in Cod.
 1022 *ih quementē*.
 1035 *gībente*.
 1042 *iunūh*.
 1066 *zehenzueſalt inſſahit . . . inti imo zuouuarti*.
 1091 *inti quad in: ſoret ēr*.
 1165 *thēe* pro *there*.
 1173 *halēe*.
 1194 *stemēn*.
 1198 *arheuan*.
 1199 *sō minnōta*.
 11910 *uerōlt*.
 1223 *gicorōners*.
 1242 *thēro*.
 1245 *thēn*.
 1285 *quād*.
 1296 *gigebēn*.
 13312 *intēna*.
 13529 *in namen et nalles* non habentur in Cod.
 1381 *ſalsſaze* non habetur in Cod.
 1383 *giſentidi* verosimiliter legendum *giſentiu*.
 1441 *vvuoliche* in Cod. sic: *uolliche*.
 1657 *er thannez uerde: dele gitan*.
 1786 *niomēn*.
 1771 pro *sprah* Cod. habet *quad*.
 1785 *mit diēn*.

- 179³ *thaz thar ih bin ~~thaz~~ sic sin.*
 197¹ *Pilatus gihalotes thie heroston.*
 199¹² *pro unser~~es~~ Cod. habet unser⁶.*
 205 *pro usgangenti tho Cod. confundens »exeuntes» cum
 »exuentes» habet iterum! inan intunatenti.*
 209¹ *fon pro fen.*
 210³ ***fer** pro ferrano.*
 220² *Slium~~o~~.*
 222³ *urs~~ur~~rge.*
 232⁵ *so ~~santa~~ ih.*
 237⁶ *gi~~ou~~orhtot.*
-

